Lizelotė Velskopf-Henrich

JAUNASIS VADAS

Drąsiųjų keliai

93

Lizelotė Velskopf-Henrich

JAUNASIS VADAS

Iš vokiečių kalbos vertė
POVILAS BURBA

VILNIUS 1975

Liselotte Velskopf-Henrich
DER HÄUPTLING
Altberliner Verlag Lucie Groszer

PONKAS DŽEKAS

Į Šiaurę nuo Najobreros šėlo smėlio ir sniego pūga, stūgavo pietvakarių vėjas. Buvo dar tik popietė, o pro storus vėtros genamus debesis vos beprasiskverbė saulės šviesa. Temo anksti, viskas jau skendėjo prieblandoje.

Trys dragūnai ir vedlys vargais negalais gavosi į priekį. Aštrus sniegas čaižė skruostus, smėlis žiro į akis. Kiekvienu akimirksniu audra galėjo virsti uraganu ir užkirsti keleiviams kelią. Staiga ūžtelėjusi viesulo banga privertė raitelius stabtelėti.

— Prakeikimas! — išvertė gerklę vienas iš dragūnų, norėdamas, kad pro audros kauksmą suprastų jo žodžius vedlys.— Jau turėjome būti vietoje!

— Kliši dabitos!!— suriaumojo skautas.— Sakau, kad nė šimto metrų neliko iki brastos! Spustelkit savo dvėsenas! Pirmyn!

Brūkštelėjęs pentinais arkliui per paslėpsnius, vėl pavarė jį prieš uraganinį vėją ir viesulu švilpiantį snieguolių ir žvirgždo srautą. Uniformuotųjų trejetas nusekė iš paskos mažai paguostas. Nežiūrint šalčio, nusikamavę arkliai prakaitavo.

Išvydę plačią smėlėtą upės vagą, keturi raiteliai atkuto. Ant kito Najobreros kranto stūksojo mediniai, sniego ir smėlio vėpūtiniuose nugrimzdę pastatai.

— Po velnių! Čia?— riktelėjo vienas iš raitelių.

— Čia!— šyptelėjo vedlys odiniais drabužiais. Jis labiau abejojo, negu rodė tai dragūnams.— Najobrera ir fortas! Mes atvykome!

Vėl pliaukštelėjo botagai, sunkiai klampojantiems prieš vėją per seklumos smėlį arkliams į pašones įsmigo pentinai. Perbridę kunkuliuojančią tėkmę, jie ėmė kopti pietiniu šlaitu prie aštriatvorės, už kurios kyšojo sargybos bokštas ir dviejų blokhauzų stogai. Bokšte kažkas šaižiai švilptelėjo; tai sargybinis pranešė apie raitelių pasirodymą.

Vartai, prie kurių sustojo keleivių būrelis, buvo aštriatvorės pietuose. Girgžtelėjo vyriai, ir atvykėliai įjojo į pasienio stoties kiemą. Dragūnai ir skautas nusliuogė nuo arklių. Jų pasitikti skubėjo trys vyrai, odiniais drabužiais, vienplaukiai, raukšlėtais, suvytusiais veidais. Kieme, apsuptame iš visų pusių aštriatvorės, irgi kilo dulkių ir sniego sūkuriai; visi turėjo taip prisimerkti, jog prieblandoje vos beįžiūrėjo viens kitą. Atvykėliai ir juos sutikę žmonės iš pirmo žodžio ėmė keikti viską: kraštą, audrą, smėlį, sniegą, apskritai visą padėtį, kurioje buvo atsidūrę. Kai paaiškėjo, kad šiuo klausimu visi sutaria, atidavė arklius į aptvarą, esantį kieme.

Vyrai nuvedė skautą ir dragūnus į didesnįjį blokhauzą. Tai buvo senas, ilgas, žemas pastatas, be langų, tik su šaudymo angomis. Rytiniame namo gale juodijo sunkios ąžuolinės durys. Derva išteptos sijos dar labiau tamsino patalpą. Viduje tilpo viskas, ko reikėjo mažai pasienio stoties įgulai: virtuvės rakandai, mediniai stalai, antklodės, iš akmenų suręstas židinys, kuriame žėravo ugnis. Skautas Pitas atsegė dirželį ir nusiėmė plačiabrylę skrybėlę.

Trys dragūnai įsiliejo į iškilmingai fortu vadinamos blokhauzų stoties įgulą. Pitas nuėjo prie savo draugų pasieniečių, kurie už algą tarnavo prie Najobreros. Vienas iš jų tuoj pat pažino jį ir triukšmingai pasveikino:

— O! Pitas benosis! Pats nelabasis, matyt, tave atnešė į šią dykynę! Juk tu sėdėjai toli užnugaryje, prie išgirto Misurio, Randalio forte!?

Trepsėdamas, kad apšiltų kojos, Pitas nusispiovė, nubraukė atgalia ranka iš nosies varvantį skystimą ir žnektelėjo pasienyje ant suolo.

— Nešk degtinės, Bili, senas kelme!

Užuot atsakę, visi praplyšo kvatotis.

— Ką? Nė burnelės neduosi? Aš sumokėsiu!

Pitas nebuvo girtuoklis, tačiau burnelei kitai nesigailėdavo pinigų. Vienoje iš daugelio savo kišenių jis sužvejojo monetą.

— Pasidėk juodai dienai savo grašius. Dabar jie čia žaisliukų vietoje. Seniai išlaižėme paskutinius lašelius. Degtinė, brolau, mums ir iš galvos išgaravo! Dabar terūpi amunicija, amunicija, mano mielas!

Pitas ėmė stuksenti pirštais į stalą. Jis buvo pervargęs, sušalęs ir visą kelią tikėjosi gausiąs stikliuką.

— Tai nors užėsti duok, mušeika Bili!

Prašnekintasis kyštelėjo Pitui konservų dėžutę.

— Tai viskas?

— Viskas!

— Na ir gyvenat jūs čia!

— Atsiųskit mums nors pusšimtį vyrų — iš karto viskas apvirs aukštyn kojom! Prakeiktus indsmenus kaip mat išvarysim po velnių!

— Indsmenus! Nesudorojate indsmenų?

Pitas sužvejojo peiliu konservų dėžutėje gabalą sūdytos mėsos, suvalgė ją godžiai, tačiau be didelio malonumo, ir vėl ėmė šaipytis:

— Mazgotės jūs! Jums tik bobutės sijono įsitvėrus laikytis. Nesudoroja, mat, indsmenų! Mes penkias dienas jojome ir nė vieno nematėme.

— Tai visai nesako, kad jie jūsų nematė!

— Pamatė ir davė kojoms valią! Kur pasirodo Randalio forto raiteliai, ten raudonodžiui ir blusos apmiršta.

— Tu, brolau, plaki liežuviu, lyg būtum pats pulkininkas Džekmanas. Įsikalk, Pitai benosi, į galvą: mums reikia šaunių vyrukų ir aibės amunicijos! Antraip dar šį pavasarį ištirpsime su Najobreros ledu.

— Mokat pakalbėti! Pilat kaip iš rašto! Bet mes jums padėsime...

— To mes ir laukiame! Tačiau kalbomis mums nepadėsi!

— ...jums padėsime taip, kad net akys iš kaktos išsprogs. Turiu jūsų majorui laišką. Galės už veidrodžio užsikišti!

— Tai tu turi laišką?!

— Aš. Kadangi esu skautas ir kiekvienas supranta, kad mano odinė kišenė vis dar tebėra saugiausia vieta ypatingos paskirties laiškams.

— O! Vis dėlto šiokia tokia pagarba raudonodžiams!

— Ne raudonodžiams, o prityrusiam pasieniečiui, tokiam, kaip aš. Kurgi tas jūsų majoras Smitas?

— Ten, komendanto namelyje.

Pitas pakilo. Vienas iš trijų, aukštesnio rango dragūnas, išdygo tarpdury ir pamojo eiti kartu. Majoras nekantriai laukė laiško ir žinių.

Kai Pitas ir dragūnas žingsniavo per kiemą į paprastą medinį, su sargybos bokšteliu namą, audra dar tebesiautėjo; snie-

gas lindo už apykaklės, smėlis žiro į akis. Duris atidarius, reikėjo gerai įsitverti už rankenos, kad viesulas neišplėštų vyrių.

Skurdžiame darbo kambaryje, prie ąžuolinio stalo, ant kurio degė žiburėlis, majoras sėdėjo vienui vienas ir dirbo. Vyrams įėjus, pakėlė akis. Pitas suglumo. Majoro plaukai buvo visiškai žili, nors jis pats negalėjo būti senas. Kurjeris ištraukė iš užančio raštą, kurį buvo paslėpęs vidinėje liemenės kišenėje.

Majoras Smitas atidžiai jį perskaitė ir pasakė, kad kurjeris jam prisistatytų kitą rytą, tada gaus atsakymą, kurį turės tuojau pat nugabenti į Randalio fortą.

Vadinasi, rytoj rytą vėl į kelią? Tokia perspektyva visai sugadino Pito nuotaiką. Mielai būtų riebiai nusikeikęs ir išėjęs; tačiau, nespėjus jam nė apsisukti, jį sulaikė nustebęs, įsakmus majoro žvilgsnis.

Gautą raštą komendantas skaitė antrą, trečią kartą... Paskui liepė dragūnui pakviesti leitenantą Vornerį ir pasieniečių vadą Adamą.

Įsakymas buvo įvykdytas; kartu su dragūnu atėjo ir leitenantas, ir pasienietis. Pitą sudomino tik pastarasis. Adamas buvo dar visai jaunas, vidutinio ūgio, stuomeningas. Iš rankų jis labiau atrodė valstietis, negu šaulys, jos buvo kietos, didelės nuo darbo. Šviesių akių ir plaukų fone nuo saulės įrudę skruostai atrodė tamsesni, negu iš tikrųjų. Iš pirmo žvilgsnio Pitas dar negalėjo nuspręsti, ar verta šį pasieniečių vadą laikyti pilnakrauju vakariečiu.

Majoras liko sėdėti, tačiau išsitiesė ir nukreipė akis į leitenantą.

— Leitenante Vorneri! Adamai Adamsonai! Rašte, kurį ką tik gavau, yra keletas visiškai naujų nurodymų, kurios reikia nedelsiant paskelbti kariams ir pasieniečiams. Pasieniečiai tesužino viens iš kito; toks žinių perdavimas šiems vyrams arčiau prie širdies. Supratai, Adamai?

— Taip.

Kai majoras ėmė kalbėti apie pasieniečius, Pitas neiškentė nešyptelėjęs. Jis būtų galėjęs kur kas tiksliau šiuo klausimu apšviesti karininką.

— Padėtis iš pagrindų pasikeitė,— aiškino toliau majoras.— Mūsų ginkluotos ekspedicijos patvirtino, kad aukso telkinius, atrastus prieš porą metų į šiaurę nuo Juodųjų kalnų, verta

ir apsimoka eksploatuoti pramoniniu būdu; jau nutarta į būsimus kalnakasybos centrus tiesti geležinkelį, atsišakojantį nuo transkontinentinės magistralės. Dėl to mums iškyla... Koks mūsų uždavinys?

— Gaila,— burbtelėjo panosėje Pitas.

— Prašau?

— Aš tik sakau,— paaiškino buvęs kaubojus, dabar skautas ir kurjeris,— gaila, kad bus kasyklos. Tad prie aukso prastas žmogelis nebeprieis.

— Pastaba nereikšminga ir nereikalinga. Leitenante, Vorneri?

— Mūsų uždavinys — išvyti maištinguosius dakotus iš tų vietų.

Tokio atsakymo majoras ir laukė.

— Teisingai. Pilietinis karas pasibaigė prieš dešimtmetį. Mūsų valstijos išaugo ir sustiprėjo, tačiau tūkstančiai ateivių dar kelyje. Mūsų armija šiuo metu gali vykdyti naujus uždavinius. Tolimieji Vakarai dabar bus apgyvendinami. Mes nebesipešime su raudonodžiais taip kvailai, kaip statant transkontinentinį geležinkelį arba kaip per pastaruosius dvejus metus čia, prie Najobreros. Dakotus reikia tuoj pat priversti keltis į jiems įrengtus rezervatus. Jie turi užmiršti žudyti ir padeginėti. Juos pagaliau civilizuosime ir išmokysime dirbti.

Klausytojai pradžioje netarė nė žodžio. Visi laukė, ką paliepis majoras. Tačiau šis tylėjo. Tylai užsitęsus, pasienietis Adamas dar kartą prabilo:

— Dakotai turėjo persikraustyti į rezervatus iki šių metų, tai yra, 1876-jų sausio pabaigos. Bet ar galėjo indsmenai, net labai norėdami, su moterimis ir vaikais pačiame viduržiemyje tai padaryti? Jie neturi nei plentų, nei geležinkelių. Nejaugi mes negalime nė kiek lukterėti?

Pitas, suerzintas tokios užuojautos, paniekinamai švilptelėjo.

Majoras suraukė kaktą.

— Adamai, man patinka laisvo žmogaus atvirumas, bet aš nemėgstu, kai nelaiku juokaujama. Vyriausiems dakotų vadams vyriausybė pranešė, jog jie privalo savo gentį nuvesti į rezervatus, o kad jų giminės per lėtai kraustosi, tai turėsime ginklu jas paskubinti. Mūsų gi uždavinys — mažas jų genties grupeles, gyvenančias prie Plato aukštupio ir Najobreros,

spustelti į rezervatą. Vadinasi, mes liekam truputį nuošalėje, jei indsmenai ožiuosis, turėsim su jais čia pakariauti. Lemiama kova vyks toliau į šiaurę, prie Juodųjų kalnų. Tai, aišku, nesako, jog mes turime teisę kokiu nors būdu išsisukinėti arba sėdėti, susidėję rankas. Mes veiksime.

Jaunasis Adamas sučiaupė lūpas. Pitas liovėsi švilpauti, nes majoras suprato, iš kur tas garsas.

— Ar dar norite ką paklausti?

Tai buvo tik dėl formos pasakyta; iš tikro majoras norėjo baigti pokalbį.

— Noriu,— vis vien tarė Adamas.

— Na?— majoras pradėjo nekantrauti.

— Tik prieš keletą metų dakotai pasirašė su vyriausybe sutartį, pagal kurią medžioklės plotai nuo Juodųjų kalnų pietuose iki Misurio šiaurėje yra „amžina" jų nuosavybė. Ko verti tokie dokumentai?

Į majoro skruostus pliūptelėjo kraujas.

— Kas mums darbo!— griežtai atkirto jis, norėdamas išlaikyti savo orumą leitenanto Vornerio akyse ir sutramdyti neramią sąžinę.— Dakotai turės kraustytis į nurodytus rezervatus; jei bandys išsisukinėti, šaudysime.

— Į kokį rezervatą reikės danginti pietuose gyvenančias gentis?— nesiliovė Adamas.

Majoras nesuprato, jog ir šis klausimas turėjo slaptą mintį. Jis manė, kad Adamą domina grynai kariška šio klausimo pusė.

— Į šitą!— išskleidė ligi šiol gulėjusį po ranka žemėlapį komendantas ir kyštelėjo leitenantui ir Adamui panosėn.— Štai čia juodomis linijomis pažymėtos sritys. Dakotai nusikraustys ten, atiduos ginklus, išmoks dirbti žemę ir verstis gyvulininkyste.

Pitas nė nežvilgtelėjo į žemėlapį. Kuriam galui? Vis tiek būtų nieko nesupratęs. Dragūnas laikėsi atokiai ir atrodė visiškai abejingas; eilinio kareivio uniforma neleido kišti trigrašio į komendanto kalbą.

— Nuo mūsų forto iki rezervato, esančio į pietryčius nuo Juodųjų kalnų, visai netoli,— dar paaiškino Smitas.— Ten ir suvarysime visas dakotų gimines iš Plato aukštupio ir nuo Najobreros. Supratote?

— Supratau, — trumpai atšovė Vorneris. — O pastiprinimų gausime?

— Kaip tik šito ir prašysiu savo abiejuose raštuose, su kuriais Pitas rytoj leisis į kelią; vieną nuneš į Randalio fortą, antrą į Janktoną pačiam pulkininkui Džekmanui. Pitui palydėti duosime trejetą vyrukų, prityrusių pasieniečių, kurie galėtų jį patikimai saugoti kelyje, o Randalyje ir Janktone patys žodžiu išdėstyti mūsų nuomonę. Adamai, ką siūlai iš mūsiškių? Kas gerai pažįsta prerijas, yra patikimas ir moka aiškiai ir tiesiai pakalbėti?

— Jei galima, josiu pats.

— Ne. Tu reikalingas čia. Gal Džordžas?

— Jis išėjo į žvalgybą ir dar negrįžo.

— Kiek pavėlavo?

— Penkias valandas.

— Ieškojote?

— Beprasmiška per tokią audrą. Jeigu ieškosime, tai gali dar ką nors nudėti.

— Kaip tai „dar"? Iš kur tu žinai, kad Džordžo jau nebėra?

— Taip man atrodo.

— Turi gerą vaizduotę, Adamai. Vadinasi, Džordžas ryt rytą kažin ar bus. Beje, kam vieną siuntei? Argi aš neįsakiau eiti žvalgybon po du, po tris?

— Jį lydėti turėjo Deivis, bet, žinote, majore, jis, semdamas vandenį, įkrito į upę ir nebeiškilo.

Pitas klausėsi ausis ištempęs. Jo veido išraiška pasikeitė; akys išsprogo, lūpa nukaro, o jei dar turėsime omenyje jo bukai nurėžtą nosį, tai nesunku įsivaizduoti, jog jis dabar labai priminė buldogą.

— Ir lig šiol neišsiaiškinote, kaip tas įkaušęs bernas nuskendo? — tardė majoras.

— Jis, majore, nebuvo girtas. Degtinės nė pauostyti neturime. Tikriausiai jį kas nors į dugną nutempė.

— Gal vėžys? O gal indėnas? Jums visiems, Adamai, pradeda vaidentis. — Majoras nė pats nepajuto, kaip ėmė šnekėti kitu tonu. — Jei neišmanote, kaip elgtis prie upės, naudokitės kiemo siurbliu! Ar negalėjai ko nors kito pasiųsti su Džordžu?

— Liko tik keletas vyrų, visi buvo paskirstyti. Laisvo neturėjau.

— Aišku, kad kuo skubiausiai reikia pastiprinimo. Tačiau vis tiek teks paskirti du tris vyrus palydėti Pitą. Jų vietoje pasiliksime tris dragūnus.

Leitenantas Vorneris neslėpė pasitenkinimo. Tačiau kitaip galvojo Adamas:

— Prastas mainas, majore. Na, bet jeigu kitos išeities nėra, pasiųsime mušeiką Bilį ir mažąjį murzių Jozefą.

— Sutarta! — krioktelėjo Pitas ir patapšnojo Adamui per petį.— Abu pažįstu! Ne iš kelmo spirti!

— Sukti pasienio tipeliai! — kritiškai atsiliepė majoras. — Kelyje nepakeičiami, tačiau Randalyje ir Janktone tik gėdą mums darys. Gal turi bent vieną rimtesnį, Adamai?

— Jei tokio reikia, imkite Tomą be kepurės ir batų.

„Rado, mat, rimtesnį!"— pagalvojo Pitas, tačiau garsiai savo nuomonės nepareiškė, nes jis turėjo įgimtą uoslę, kur galima kišti liežuvį, o kur ne.

— Juokingas vardas. Jau prabėgo krūva metų, kaip Tomas vėl turi batus ir kepurę. Beje, vyrukas man patinka. Tegul joja.

Majoras norėjo greičiau užbaigti pokalbį.

— Ar visiems trims reiks joti su Pitu?— dar pasiteiravo Adamas.

— Visiems trims. Uždavinys rimtas.

— Rimtas!— pakartojo leitenantas Vorneris.

— Ką gi!— Jis, beje, visai taip nemanė, todėl, nė kiek nesislėpdamas, paniekinamai gūžtelėjo pečiais.

Majoras atleido visus keturis.

Pitas atidarė duris. Sukaukė audra ir tėškė vidun saują smėlio. Benosis ir dragūnas nėrė kiek kojos įkabina per kiemą, norėdami kuo greičiau pasislėpti senajame blokhauze. Vorneris ir pasieniečių vadas išėjo neskubėdami. Adamas, išeidamas paskutinis, užtrenkė duris. Dangų dengė tiršti debesys, žemėje tarp smėlio ir sniego vėpūtinių buvo tamsu, nors į akį durk.

Leitenantas staiga knaptelėjo. Adamas pagalvojo, kad tas slystelėjo, ir prišokęs pagriebė už parankės, norėdamas padėti atsistoti. Vorneris kaip maišas sudribo ant žemės. Jaunasis pasienietis persigando, plėšte atplėšė ką tik užtrenktas duris ir įvilko susmukusį leitenantą į komendanto kambarį.

Pašoko ir majoras Smitas. Jis greitai užtrenkė duris, čiupo nuo stalo lempą ir apšvietė ant grindų tysantį Vornerį. Balzgana šviesa krito tiesiai į veidą. Akys jau stovėjo stulpu. Kai jaunasis pasienietis ėmė apžiūrinėti suglebusį kūną, rado uniformoje skylę. Gelumbė jau buvo prisigėrusi kraujo. Durklo smūgis nužudė leitenantą vietoje. Adamas atsiklaupė prie lavono ir užspaudė jam akis. Mat, namuose, kai jis tebedirbo fermoje, motina išmokė jį gerbti žmogų ir laikytis griežtų gyvenimo taisyklių.

Majoras ir pasienietis pakėlė akis ir kurį laiką žiūrėjo į vienas antrą tylėdami. Nelaukdamas įsakymo, Adamas nėrė pro vidines duris prie bokšto laiptelių ir, žengdamas iš karto per tris keturias pakopas, atsidūrė stebėjimo poste. Iš ten jis norėjo apžvelgti akimis apylinkę ir įsakyti Maikui, einančiam bokšte sargybą, duoti pavojaus signalą.

Bet Maikas sargybos nebeėjo. Jo kūnas tysojo ant grindų. Strėlė, pervėrusi sprandą, kyšojo iš gerklės. Adamas, nesitraukdamas iš priedangos, ėmė šaukti į audrą:

— Indsmenai forte!

Paskui jis nėrė laiptais žemyn sužinoti, ką įsakys majoras.

— Apieškokite kiemą ir pastatus!

Adamas pasileido galvotrūkčiais į senąjį blokhauzą ir sukėlė visus ant kojų.

Tokioj tamsoj, per smėlio audrą vyrai būtų mieliau tūnoję tarp keturių blokhauzo sienų. Pitas ir mušeika Bilis tuoj pat apsiskelbė saugosią namus. Amunicijos ir maisto atsargų negalima buvo palikti be apsaugos.

Likusieji pasieniečiai pakluso įsakymui ir nenoromis išspūdino į kiemą. Prie jų prisidėjo ir Adamas. Šen bei ten aidėjo šauksmai; vienas kitą galėjo pažinti tik iš balsų arba apgraibomis — apčiuopę uniformą ar odinę striukę. Buvo paleista daug bereikalingų šūvių. Visi jautėsi nesmagiai, netgi pats Adamas ir komendantas. Tiek daug ieškotojų tik trukdė viens kitam. Kiekvienas kiemo metras buvo ne kartą ištyrinėtas, iškratyti pastatai. O čia dar audros švilpimas, smėlio sūkuriai. Tokia nerami, kartu ir paslaptinga atmosfera trukdė blaiviai galvoti ir stebėti.

Daugiau nieko naujo neatsitiko. Įgulos vyrai priešo nerado, niekas nebuvo užpultas. Ant stogo nenusileido nė viena padegamoji strėlė.

Vyrai ėmė rinktis. Iš pradžių keikėsi patyliukais, paskui prapliupo garsiai. Į nušautojo sargybinio vietą Adamas pasiuntė forto žvalgą indėną, kuris per užpuolimą buvo laisvas ir miegojo. Visos aštriatvorės šaudymo angos buvo užimtos.

Iš pažiūros vėl buvo ramu.

Abu žuvusieji, Vorneris ir Maikas buvo pašarvoti didžiajame blokhauze ir susupti antklodėmis. Adamas pasiėmė strėlę, kuria buvo nušautas bokštelyje sargybinis. Tolimajame kampe ant suolo sėdėjo mušeika Bilis, mažasis murzius Jozefas ir Pitas. Prie jų priėjo Adamas.

— Visi trys krūvoj!— tarė jis ir tuoj pat užgniaužė bet kokius jausmus.— Galite ir pasilikti kartu. Rytoj brėkštant josite į Randalio fortą su majoro laiškais.

— Mes?— mušeika Bilis tą vakarą buvo ir be degtinės prikimęs.— Kaip seniui šovė į galvą pasiųsti mus? Pitai, tu dar nieko apie tai nesakei?!

— Reikia prityrusių pasieniečių,— už Pitą atsakė Adamas.— Tokių vyrų, kurie ir Randalio forte nesėdėtų susičiaupę. Mums reikia pastiprinimų; manau, patys tai suprantate.

— Dabar ir aš jums pritariu,— pridėjo Pitas, krapštydamas panosę. — Tikra velniava pas jus. Niekaip nesuprantu, kaip visa tai įvyko.

— Nesupranti? Visai paprastai,— atkirto piktai Adamas.— Pirmiausia jie strėle nudėjo sargybinį bokšte. Kaip bepavadintume tokį dalyką, niekšybe ar kitaip, tačiau tarp raudonodžių yra tikrų snaiperių ir bizonų medžiotojų! Beje, apžiūrėkite strėlės kotą! Kas čia išrantyta?

Bilis paėmė strėlę ir ėmė vartyti rankoje.

— Dakotai, Lokės giminė su savo „Raudonųjų Elnių" sąjunga. Gerai pažįstu tą kompaniją! Daugiau kaip dešimt metų!

— Kai bokšto sargybinis buvo nušautas, tikriausiai vienas arba du persirito per vartus; jei buvo jų daugiau, tai, viens kitam padėdami, ir per aštriatvorę.

— Žmogau!— šūktelėjo Pitas.— Mat, kas pas jus dedasi!

— O ką tu manai? Dakoto ūgis — du metrai; jis vikrus kaip katė. Jei nieks netrukdys, visada perskris per vartus! Šiaip ar taip, jis prasiskverbė į vidų, tas raudonodis, ir patykojo. Jis nudūrė leitenantą, nors aš nebuvau nuo jo atsilikęs nė per ketvertą žingsnių. Paskui vėl dingo, tikriausiai tuo pačiu keliu, kuriuo ir buvo atėjęs.

— Galėjo bakstelti ir man, — garsiai samprotavo Pitas, — tačiau mano tėvo sūnui vėl padėjo amuletas.

— Vis dėlto gerai, kai žmogus laikomas nieko nevertu,— šaipėsi Bilis.

— Viena para audros ir trys negyvėliai!— paskaičiavo neūžauga Jozefas. Jis piktai ir susijaudinęs pažvelgė į Adamą.— Negerai, kad mes visą laiką čia. Indsmenai visada žino, kur mus galima rasti, o patys zuja kaip uodai aplink, ir pagauk tu juos.

— Trys negyvėliai?— paklausė Adamas.

— Priskaičiuok ir Džordžą! Tą, matyt, pamiršai!

— Gal jį audra sulaikė.

— Adamai, neaiškink mums to, kuo pats netiki.

— Vadinasi, šitie raudonodžiai utėliai taip su jumis apsieina?— burbėjo sau panosėje Pitas.— O mūsų per visą kelią neužkabino. Net nejauku buvo.

— O kaip kitaip! Viskas aišku! Ponus iš Randalo indsmenas didžiai gerbia!— tyčiojosi mažasis murzius Jozefas.

Kalbos buvo piktos, nuotaika — prasta, miegas neėmė. Audra tebesibraižė pasieniais, tebestūgavo aštriatvorėje. Adamas, susivyniojęs į antklodę, gulėjo šalia Tomo be kepurės ir batų. Tomas buvo jau nebejaunas. Jo barzdą jau dengė šarma.

— Adamai, — prakalbino jis po valandėlės savo šviesiaplaukį kaimyną.

— Ko reikia?

— Ar aš būtinai turiu joti rytoj į Randalį?

— Senis taip nori.

— Jeigu tikrai gausime pastiprinimų, tuščia jo! Manęs nereikės už liežuvio traukti.

— O dabar užsičiaupk ir pamiegok!

Paryčiais vėjas nurimo. Debesys išsisklaidė, ir žydros dangaus akys pažvelgė į smėlio ir sniego vėpūtiniais padengtą sušalusią žemę.

— Prasideda pavasaris!— pasakė Pitas. Nors jis ir ruošėsi grįžti į išgirtą Misurio žemę, tačiau buvo prastai nusiteikęs.

Vartai atsivėrė, ir raiteliai, keturi majoro pasiuntiniai, paliko fortą. Perbridę Najobrerą, pasuko į šiaurės rytus.

Džordžas dar nebuvo grįžęs. Apie tai niekas nekalbėjo, tačiau galvojo apie jį visi.

Raiteliai spustelėjo žirgus. Žema žolė nekliudė lėkti šuoliais. Duslus pasagų bildesys skambėjo raitelių ausyse lyg įprasta prerijų melodija. Aukštai danguje sklandė plėšrūnai paukščiai. Plynos prerijos maudėsi rytmečio šviesoje. Nieko nesimatė: nei žvėries, nei raitelio, nei pėdsakų ant žemės. Po valandos kelio ketvertas stabtelėjo ant kalvos ir apsidairė.

— Matote? Ten kažkas guli!— šūktelėjo Bilis, rodydamas gretimos kalvelės keterą.

Nelaukdamas atsakymo, pats nusliuogė nuo arklio ir pasileido skardžiu žemyn. Užkopęs į kalvą, surado, ką buvo matęs. Žolėje tysojo kniūpsčias lavonas. Pradurta odinės striukės nugara buvo kruvina. Šalia gulėjo skrybėlė. Nuo viršugalvio buvo nuplėštas skalpas, striukėje išrėžtas nugalėtojo ženklas — keturkampis.

Bilis daugiau nesidomėjo nužudytu bičiuliu. Atbėgęs tekinas prie savo arklio ir palydovų, nepratarė nė žodžio; tik ranka nubraižė ore kvadratą.

— Vėl!— Jozefas buvo pritrenktas.

— Taip, vėl!— suniurzgė Bilis. Jam pačiam buvo neramu, todėl dar labiau pyko, kad Jozefas neslepia savo baimės.

— Kvadratas? Ką tai reiškia?— paklausė Pitas. Jis vis dar prastai gaudėsi šiose vietose ir menkai suprato draugų ir priešų įpročius.

— Et, toks ženklas,— sumurmėjo Jozefas.— Jo ženklas.

— Kieno ženklas?— neatlyžo Pitas.

— Užsičiaupk!— subarė jį Bilis.— Nenoriu minėti to vardo. Nuduriant jo tėvą, buvau ir aš, visai galimas daiktas, kad jis ir mane turi galvoje!

— Bilis kalba apie Harį, tą raudonodę kiaulę, žudiką, pasalūną!— sukiauksėjo mažasis murzius Jozefas.

Raiteliai šoko ant arklių ir pasileido lyg vejami šuoliais. Tuo tarpu nebuvo nei laiko, nei progos daugiau šnekučiuotis.

Tačiau po pusiaudienio, kai jie sustojo ir ėmė valgyti, nekurdami laužo, Pitas vėl užmezgė kalbą:

— Kas gi yra tas Haris, kurį tu pavadinai raudonode kiaule? Metisas?

— Grynų gryniausias dakotas! Tokį vargu ar kada sutikai, poniškai lindėdamas užnugaryje, savo išgirtame Randalio forte.

— Nebijok! Esu daug kur buvęs, be to, ir Randalyje tokių tipų pilna. Vadinasi, čia tas Haris jus gnaibo?

— Jis ne tik gnaibo. Matai pats, jam velniškai sekasi.

— Jis tikras šunsnukis ir išdavikas,— įsikišo dabar ir Bilis, lig šiol vengęs apie jį šnekėti.— Anksčiau, tiesiant transkontinentinę magistralę, jis dirbo pas mus žvalgu; paskui bastėsi Juoduosiuose kalnuose ir klastingai žudė aukso ieškotojus, o dabar sugrįžo į savo giminę ir nuodija mums gyvenimą. Dakotai jį vadina Tokei Ito. Tai vėtytas ir mėtytas nusikaltėlis, regėjęs ir šilta, ir šalta. Mūsų majoras to nenori pripažinti. Bet, patikėkit manim, tas Haris Tokei Ito vadovauja savo keliems žmonėms kur kas geriau, negu mums majoras. Dėl to mes ir negalime nieko padaryti.

— Štai kur šuo pakastas!— Pitas patraukė užgesusią pypkę.— Jums tada reikia ne tik pastiprinimų, bet ir jaunesnio, energingesnio karininko.

— Tik jau duokit mums ramybę su savo jaunais karininkais. Matei, kuo pavirto Vorneris? Lavonu! Ne, leitenantų mums gana. Vyrų mums reikia! Gerų pėdsekių ir šaulių! Mūsų turi būti daugiau, negu jų, tik tuomet kas nors išeis. Persvara išperka visas kvailystes.

— Harį reikia sugauti!— pridėjo murzius Jozefas.— Su malonumu gyvam kailį nulupčiau.

— Svajok ir toliau apie tokius malonumus. Niekada tu nepagausi jo gyvo!— piktai šaipėsi Bilis.— Ne tavo nosiai! Nesu matęs, kad sraigė pasivytų žiogą.

Keturi raiteliai vėl leidosi į kelią. Čia ristele, čia vėl šuoliais lėkė jie žiemryčių link. Oras buvo palankus. Tiesa, vasario pabaigos šaltukas dar graibėsi apie ausis, tačiau audra nebesiautė, skruostų nebečaižė sniegas ir smėlis. Žvėrys taip pat nesipainiojo po kojomis. Nesimatė ir indėnų pėdsakų. Galėjai pagalvoti, kad į prerijas dar neįžengė žmogaus koja. Aplink viešpatavo mirtina tyla. Kai raiteliams nei naktį, nei kitą dieną niekas nepastojo kelio, jie ėmė galvoti, kad joks pavojus jiems negresia, apsupti tylos ir vienatvės, jie prarado bet kokį budrumo jausmą. Jei kas būtų norėjęs dabar juos pasekti, nebūtų turėjęs didelio vargo.

Paskutinę naktį raiteliai tik snustelėjo. Perkirtę du beveik išdžiūvusius upeliūkščius, ėmė taip skubėti, jog, saulei tekant, pasiekė Misurį ir Randalio fortą. Daugybė pėdsakų, kuriuos čia pamatė, garsai, pasiekę ausis, tarsi vėl sugrąžino juos į gyvenimą. Misurio kloniuose kalėsi iš po tirpstančio

sniego kur kas sultingesnė ir stambesnė žolė, negu smėlėtose prerijose. Raitelius pasitiko šūksniai ir šimtabalsis įvairiausių garsų gaudesys, kuris veržėsi ir iš paties forto, ir iš jo apylinkių. Arkliai ir neraginami paspartino žingsnį.

Nors buvo dar tik pavasario pradžia ir tebespaudė šaltukas, aplink fortą jau būriavosi daugybė žmonių. Tarp jų buvo baltųjų, medžiotojų, žvėrių gaudytojų, pirklių ir šiaip valkatų, bet daugiausia indėnų, atkeliavusių su palapinėmis, moterimis ir vaikais prekiauti žiemą sumedžiotų žvėrių kailiais, kuriems parduoti reikėjo nemažai laiko. Iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad dauguma indėnų jau beveik civilizuoti; jie dėvėjo prastais kartūniniais marškiniais, ryšėjo margaspalvėmis skarytėmis, gaubėsi pigiomis vilnonėmis palomis ir žvelgė apsinešusiomis akimis. Kai kurie, atrodė, jau spėję iš pat ryto prisisiurbti. Raiteliai, nieko nepaisydami, varė arklius per žmonių knibždėlyną. Kas nenorėjo būti sutryptas, turėjo kuo greičiausiai sprukti šalin.

Pats fortas, kurį pasiekė raiteliai, atrodė daug didesnis, erdvesnis, geriau įtvirtintas, negu Najobreros stotis. Čia jau nebejautei nuolatinio pavojaus atmosferos, kaip kad dykynėje, kur tebeviešpatavo dakotų strėlės, peiliai ir šautuvai. Kiekvienas čia jautėsi saugus, vaikštinėjo kur kam patinka. Raiteliai pasiekė vartus. Sargyba pažino benosį Pitą ir pasiuntinius tuoj pat įleido. Čia juos nustebino išrikiuotos patrankos. Kurjeriai prisistatė į sargybinę ir, nesitikėdami, kad tokį ankstyvą rytą kas nors juos priims, įsitaisė laukti. Tačiau jiems stebėtinai greitai buvo liepta eiti pas leitenantą, pavarde Ročas, ir po kelių minučių jie jau stovėjo šiltai prikūrentame, prabangiai įrengtame kambaryje, kuriame iš karto pasijuto nesmagiai.

Jaunas leitenantas sėdėjo už rašomojo stalo. Paėmęs iš Pito voką, adresuotą Randalio forto komendantui, daug negalvodamas, atplėšė ir ėmė skaityti. Pitas, neturėdamas ką veikti, įsispoksojo į karininką. Leitenantas Ročas pasirodė benosiui kur kas artimesnis, negu užsidaręs, nepaprastai stropus majoras Smitas. Skaitydamas raštą, karininkas nerūpestingai atsilošė. Privačiai pasiūta uniforma gulėjo kaip nulieta. Plaukai buvo rūpestingai perskirti ir sutepti pomada, nagai kruopščiai apdailinti. Taigi, šitas leitenantas turėjo tokių silpnybių, kurios galėjo Pitui imponuoti.

Skaitydamas laišką, leitenantas nukorė lūpą.

— Viskas aišku. — Jis vėl sulankstė raštą. — Jums reikia pastiprinimų, amunicijos ir šaunaus karininko. Kur antrasis raštas, adresuotas pulkininkui Džekmanui?

Iš vidinės kišenės Pitas paslaugiai ištraukė keliskart antspauduotą voką ir padavė leitenantui. Šis paėmė jį, pavartė rankose, tačiau atplėšti šįkart neišdrįso.

— Turinys tikriausiai tas pats, — pasakė jis pagaliau. — Šiaip ar taip, aš josiu į Janktoną ir asmeniškai įteiksiu pulkininkui Džekmanui.— Paskui dar pridūrė:— Vadinasi, taip. Po poros dienelių! Visa tai aptarsiu su savo komendantu ir su pulkininku Džekmanu, pats perteikdamas jūsų nuomonę.

Elegantiškas jaunas karininkas pakilo, ir nei Pitas, nei kuris kitas pasienietis nerado reikalo ką nors pridėti. Pagaliau kam? Misija įvykdyta su kaupu. Pirmu žygiu buvo pažadėti pastiprinimai, kurių Najobreros fortas veltui laukė visus metus. Ko gi pasiuntiniams dar reikėjo? Po tokio greito ir netikėto pasisekimo juos viliojo laisvė. Pitas, Bilis, Jozefas ir Tomas išėjo gerai nusiteikę. Leitenanto pasiuntinys jau buvo gavęs nurodymus pasirūpinti najobreriečiais.

— Ponas leitenantas mums meilinasi, — kuštelėjo Tomas mušeikai Biliui.— Matyt, nori mūsų sąžiningąjį majorą ištrenkti iš balno.

Pitas, Bilis ir Jozefas nesileido į moralinius svarstymus:

— Kas mums darbo?! Svarbu, kad gausime keletą dienelių gerai paėsti, burnelę išmesti, papypkiuoti. Ročas — mūsų žmogus.

— Nors ir dvokia tepalais. Bet kaip kas išmano, taip save gano.

Leitenanto pasiuntinys buvo draugiškas; kadangi nuobodulys jam buvo įgrisęs ligi gyvo kaulo, ėmė šokinėti apie svečius, atvykusius iš tolimųjų prerijų. Jis užvertė juos valgiais, užpylė gėrimais, prikimšo kišenes rūkalų, galiausiai sudomino juos nepaprasta pramoga: šiandien priešais forto vartus esančioje aikštėje įvyksiančios čia apsistojusių indėnų riedulio varžybos. Šis žaidimas, labai panašus į lauko riedulį buvo vietinės kilmės, ir prerijų gentys, ypač dakotai, labai jį mėgo; indėniukai riedulį žaisdavo nuo pat mažumės. Komendantas, norėdamas uždegti besivaržančių puslaukinių aistras ir įdomiu reginiu paįvairinti gyvenimą savo nuobodžiaujantiems kareiviams, sutiko paskirti laimėtojams piniginę premiją. Sužavėjęs

najobreriečius ir Pitą būsimomis varžybomis, leitenanto pasiuntinys paliko juos vienus.

— Bus į ką pažiūrėti, kai tos raudonodės nuskarusios kiaulės lakstys po pievą!— pasakė Pitas.

— O lažintis bus galima?— pasidomėjo murzius Jozefas.— Jei niekas nekirs lažybų, geriau eisiu gerti.

Mušeika Bilis ėmė dairytis.

— Žiūrėk, žiūrėk... ten. Ne ten žiūri! Aure kur! Nejaugi tu, murziau Jozefai, dar nematai? Antai ten, tuodviejų pačiame knibždėlyne su dėžutėmis ant pilvų! Jei neklystu, tai lažybų makleriai!

Daug nesvarstydami, visi keturi žengė prie žmonių grupės, kurios viduryje stovėjo dvi stambaus sudėjimo žmogystos. Vienas iš jų, tikras mėsos kalnas su poplike galva, jau aptarnavo keletą lažybininkų. Šis kur kas mažiau domino keturis pasieniečius, negu antrasis. Tai buvo juodbruvas, kokių keturiasdešimties metų amžiaus vyras. Jis iš visos gerklės reklamavosi kaip tikras lažybų biuro agentas. Jam prasižiojus, pasirodydavo bedantė burna.

— Benai! — šūktelėjo jam mušeika Bilis. — Bedanti kipše! Tu vėl medžioklės plotuose?

— Kaip matai, peštynių čempione. Norite lažintis?

— Šnipštelk mums, Benai,— pabandė perkalbėti Bilis savo seną pažįstamą. — Duok gerą patarimą! Kokia komanda nugalės?

— Ką aš žinau! Jūs lažinatės, ne aš!

— Ak tu, senas sukčiau!— įniršo Bilis.— Tu juk žinai, už kokią komandą statai! Tik mums nesakai, kad pats daugiau gautum.

Visa suma, įnešta lažybininkų, išskyrus tam tikrą procentą, kurį pasiima lažybų makleris, buvo išmokama tiems, kurie buvo statę už nugalėtoją. Juo mažiau lažybininkų stato už nugalėtoją ir juo daugiau klientų pralošia, tuo didesnė suma, priklausomai nuo įnašo, atitenka laimėtojams.

— Tark žodį,—pabandė dabar laimę Pitas.— Už tai perduosime gerų dienų nuo tavo senojo blokhauzo prie Najobreros, kur kadaise gerai pasipelnei.

— Blokhauzas stovi kaip stovėjęs,— pridūrė Tomas.

— Reikėtų man vėl ten pasidairyti. Ar dar neturite naujo smuklininko?

— Tuo tarpu nei smuklininko, nei degtinės!

— Taip, taip. Teks man ten pašniukštinėti. Na tai kaip? Lažinatės ar ne?

— Ar pasakysi, už ką statyti?

— Kad aš pats nieko nežinau!

Pasieniečiai ėmė niršti. Pokalbio metu Pitas dairėsi po aikštę.

— Eime! Pamačiau savo bičiulį, kur kas geresnį už šį bedantį sukčių!

Benosis, lydimas bendrakeleivių, ėmė irtis alkūnėmis prie neaukšto vyruko, apsigaubusio margai išsiuvinėta skara. Gyvos, juodos jo akys kaip mat pamatė Pitą.

— Pitai, *mon ami*, bičiuli mano, duokš apglėbsiu tave!

— Lui, kanadietis!— pristatė jį Pitas ir iš karto ėmėsi reikalo.— Lui, tu mums labai reikalingas. Vyksta lažybos, o mūsų kišenės tuščios. Mums reikia išlošti! Patark mums!

— Patarti? Oho! Jums reikia patarimo? Ir būtinai gero?

— Aišku, gero! Sumeskime, brolau, bendrą lažybų kasą!

— Bendrą kasą? Pitai, benosi, ar paskolinsi savo bičiuliui?

— Paskolinsiu.

— Vadinasi, reikia gero patarimo! — užsidegė kanadietis, tratėdamas laužyta anglų kalba.— Eime, bičiuliai! Aš nuvesiu jus pas tą, kuris žino viską! Pas mėlynųjų komandos kapitoną!

Penketas vyrų vėl ėmė brautis alkūnėmis pro tirštą žmonių minią, nes visas fortas jau buvo sukilęs ant kojų.

Ką tik buvo pažymėtos žaidimo aikštės ribos. Vietoje vartų priešpriešiais buvo pastatytos dvi palapinės, prie kurių jau rinkosi komandos. Landus kanadietis nuvedė vyrus prie šiaurinės palapinės. Žaidėjai jau laikė lazdas rankose. Tarp jų stovėjo didžiulis negras ir energingais rankų mostais kažką aiškino savo komandos indėnams.

— Ei, Bobai!— šūktelėjo kanadietis.— Bobai!

Negras pažiūrėjo į vyrų būrelį.

Tomas be kepurės ir batų išvertė akis.

— Ką aš matau! Juk tai... Juk tai...

Tomui šūktelėjus, gyvas ir malonios išvaizdos afrikiečio veidas akimirksniui pasikeitė; jame šmėstelėjo didžiausio netikėtumo, gal būt, net gilaus išgąsčio šešėlis. Tačiau visa tai

greit praėjo, ir keturi pasieniečiai, net pats Tomas, šito nepastebėjo.

Negras greitai susigriebė ir prasiveržė pro žaidėjų ratelį. Jis peršoko per keletą po kojomis pasipainiojusių, atsidūręs prie Tomo, apglėbė barzdočių raumeningomis rankomis ir prispaudė jį prie krūtinės.

— Tomas be skrybėlės ir batų! Tai bent laimė! Iš tiesų, juk tai Tomas! Tomas be skrybėlės ir batų! O dabar Tomas jau su skrybėle ir su batais!

Nuo tokio jausmingo pasisveikinimo Tomas vos neuždusо.

— Čapa Garbiniuota Galva!— sušvokštė jis. — Čapa Garbiniuota Galva! Nesutraiškyk manęs! Iš kur tu čia atsiradai?! Argi nebegyveni pas...

Negras bučiavo ir bučiavo apstulbusį, vos bekvėpuojantį pasienietį.

— Tomai, mes vėl susitikome! Tomas jau su skrybėle! Tomas jau su batais!

— Taip, taip! Žinoma, su...— Tomas pabandė ištrūkti iš perdaug jausmingo glėbio.— Betgi sakyk pagaliau...

— Tomas čia! Tomas!

— Atsikvošėk pagaliau, Čapa Garbiniuota Galva!— riktelėjo Tomas.— Dar pasmaugsi mane!

Negras paleido Tomą ir ėmė maloniai apžiūrinėti.

— Tomas čia!

Tomas pasitaisė skrybėlę, giliai atsikvėpė ir paklausė:

— Tai tikrai čia tu, Čapa Garbiniuota Galva! Kaip tu čia atsiradai? Aš vis galvojau, jog tebegyveni Lokės giminėje.

Pitas pašoko.

— Ką aš girdžiu? Pas Lokės banditus?

— Ten mudu ir susipažinome,— paaiškino Tomas nesijaudindamas. — Tuo metu, kai aš buvau pakliuvęs į šitų prakeiktų dakotų nelaisvę!

— O dabar?— įtariai paklausė Pitas.

— Ak, Tomai! Ak, Tomai!— vėl ėmė šaukti atletiško sudėjimo negras, maloniai šypsodamasis.— Ak, aš seniai nebe Lokės giminės banditas! Bobas daugiau niekada nebus Lokės giminės banditas! Ne, ne, ne!

— Kodėl gi ne?— pasiteiravo Pitas, vis dar nepasitikėdamas.

— Ar baltasis vyras su trumpa nosimi manimi netiki? O Tomas tiki! Ką Tomas matė mano palapinėje, kai buvo pas mane? Septynias bobas! Septynias bobas ir vargšą Bobą. Ir Bobas pabėgo!

Pasieniečiai ėmė kvatotis.

— Tikra teisybė! — patvirtino Tomas. — Toje prakeiktoje giminėje yra per daug našlių ir našlaičių. Nepaliaujamose kovose ir medžioklėse žuvo daug vyrų, todėl palapinėse atsirado daug alkanų burnų. Kai patekau į nelaisvę, turėjau irgi vesti našlę. Laimė, greit paspruka u! Tu, Garbiniuota Galva, taip pat pabėgai nuo savo septynių močiučių, tetų ir dukterėčių. Sveikinu! Vadinasi, dabar tu nebe gudrusis Čapa, o mūsų Bobas.

Bičiuliai vėl ėmė glėbesčiuotis.

— Grįžkime pagaliau prie reikalo! — nekantravo Pitas, galvodamas apie lažybas. — Klausyk, Bobai, juk tu mėlynųjų komandos kapitonas, tiesa?

— Taip, aš! Aišku, aš!

— Kaip bus? Nugalės tavo komanda?

— Ar reikia, kad nugalėtų?

— Kaip tai „reikia"? Argi žaidžiama ne garbingai?

— Garbingai! Visiškai garbingai!

— O tu žinai, kaip žaidžia raudonieji? Kas jų kapitonas? Pažįsti?

— Aure, stovi! Tas didelis indėnas! Ponkas!

Akys įsmigo į indėną, stovintį netoli priešininko vartų palapinės. Tai buvo aukštas, lieknas vyras, apsirengęs medvilniniais drabužiais, tačiau neskoningai. Ilgi, melsvai juodi plaukai buvo supinti į kasas, o liesas veidas nugrimuotas tokiu storu dažų sluoksniu, jog pro jį visai nebuvo matyti įgimtų bruožų. Už diržo kyšojo revolveris; daugiau ginklų kaip ir neturėjo. Rankoje laikė lazdą, labai panašią į ledo rutulio. Šalimais stovėjo jo komandos žaidėjai.

— Ką tu apie jį manai? — neatstojo Pitas nuo negro.

— Nežinau, bičiuliai, kaip Džekas ponkas panorės žaisti. Jei nusiteikęs gerai žaisti, aš pralaimėsiu. Jei blogai — aš įvarysiu kamuolį į jo vartus.

— Gerai nusiteikęs! Blogai nusiteikęs! Blogai nusiteikęs! Gerai nusiteikęs! Nejaugi mes turime mesti burtą dėl to, ant

kurios kojos kažkoks indsmenas iššoko iš migio. Argi negalima šitam tipeliui pasakyti, kaip jis turi žaisti?!

Atletiškasis Bobas pakėlė pečius ligi pat ausų.

— Nieks jam negali nurodyti! Ponkas Džekas elgiasi taip, kaip jam patinka. Gal man jo paklausti, kaip bus?

— Judu kapitonai turite tarpusavyje susitarti! — pasiūlė Pitas.— Pelną visi pasidalinsime!

Negras palingavo galva ir parodė baltus it perlas dantis.

— Indėnai visada labai užsispyrę! Bet jūs mano draugai, bandysiu pašnekinti ponką!

Šešių vyrų būrelis nužingsniavo žaidimo aikštės pakraščiu prie kitos komandos.

Ponkas stebėjo besiartinančius. Dešinėje rankoje jis laikė lazdą ir pamažu ją sūpavo. Tamsiai mėlynas grimas slėpė jo veido išraišką. Rankų judesiai, pečių ir galvos laikysena rodė jo pabrėžtą išdidumą ir beveik visišką abejingumą.

— Džekai!— prakalbino indėną Čapa Garbiniuota Galva.— Į tave kreipiasi penki garbingi džentelmenai. Jie ketina statyti už vieną iš mūsų. Jie norėtų šį tą išlošti ir truputėlį pasilinksminti. Paskui keturi iš jų vėl turės joti prie Najobreros. Gal patartum jiems ką nors?

Ponkas liovėsi judinęs lazdą ir akimirksnį sustingo. Pitas žiūrėjo į tamsiai mėlyna spalva nugrimuotą veidą, į šią kaukę, kur nuleistos blakstienos slėpė net akis. Staiga per jo nugarą nuėjo šiurpas, ir jis nejučiomis griebėsi savo amuleto. Tačiau nebuvo laiko svarstyti, kas jį taip išgąsdino, nes indėnas tyliai atsakė:

— Bobas nugalės.

Tardamas paskutinį žodį, jis nusisuko, paliko visus šešis ir ėmė skirstyti savo žaidėjus.

Pasieniečiai buvo apstulbinti.

— Mat, kaip greit išėjo! — pasakė mažasis Jozefas. — Čia, Randalyje, viskas eina kaip per sviestą. Vos saulė spėjo patekėti, mus priėmė leitenantas ir pažadėjo pastiprinimų. Dabar sužinojome, kas laimės! Kokia gi ponkui nauda, kad jis tau, Bobai, leidžia laimėti?

Negras išdidžiai šyptelėjo:

— Ponkas Džekas yra gerai nusiteikęs. Be to, jis Bobo draugas.

— Kieno galva dirba, tas supras!

— Gana! Einam! Dabar turim paskubėti! — šnibžtelėjo Pitas.— Visi tik ir kalba, kad ponkas Džekas nugalės! Jei statysime už Bobą, laimėsim krūvą pinigų. Bobai, tu auksinis žmogus!

Šiuo akimirksniu Pito bulka nosis atrodė maloniai. Jis užuodė pinigus.

Visi šeši išsiskirstė mulkinti lažybininkų. Prieš pat prasidedant varžyboms, jie vėl susitiko, sumetė į krūvą visus pinigus, kiek tik turėjo, Lui, kanadietis, buvo išrinktas lažybų kasininku. Bobas įnešė neįtikėtinai didelę sumą.

— Bobai Garbiniuota Galva, kur gavai tiek daug pinigų?— paklausė Tomas nustebęs ir priekaištaudamas.— Ar tik nepradėjai vogti?

— Tomai be skrybėlės ir batų! Aš pardaviau šį tą.

— Greit šito išmokai.

Lui, kanadietis, paėmęs visus lažybų įnašus, nuėjo ne pas bedantį Beną, ant kurio įniršo pasieniečiai, o pas storulį pirklį Džonį su nuslinkusiais plaukais. Kad kiti lažybininkai negalėtų jo pasekti, visą pinigų sumą įmokėjo prieš pat rungtynių pradžią.

Negras nubėgo pas savo komandą, susidedančią iš trisdešimties žmonių. Žaidimas prasidėjo. Kietas mažas sviedinys ėmė skraidyti po veją. Vikrūs ir greiti žaidėjai dūmė pro vienas kitą, pasigrobdami sviedinį tiesiog iš po lazdos. Bobas ir Džekas laikėsi kol kas santūriai, tačiau žinovai jau matė, kokie greiti, vikrūs ir sumanūs šie du žaidėjai. Žiūrovų minia bemat išaugo. Lažybininkai ragino žaidėjus. Kareiviams atėjus, neiškentė ir karininkai; jie ėjo vienas po kito pro didžiuosius forto vartus, norėdami pažiūrėti vis labiau įsiliepsnojančių rungtynių.

Išvydę, kokias šaunias komandas surinko Bobas ir Džekas iš margai pasirėdžiusių, apskurusių ir prasigėrusių, apie fortą besitrinančių indėnų, visi labai nustebo. Pamatę, kaip šauniai žaidžia jų gentainiai, ir raudonodžiai staiga pajuto pasididžiavimą. Iš jų tarpo be jokio nurodymo tuoj pat susidarė tvarkdarių grupė, neleidžianti žiūrovams brautis į žaidimo aikštę.

Pagaliau abiejų komandų kapitonus pagavo azartas, ir jie ėmė žaisti su ugnele.

— Bobai! Bobai!

— Džekai! Džekai!

— Po velnių, tai bent žaidžia!— Lui, kanadietis, buvo sužavėtas.— Man reikėtų įsijungti!

Įmušus pirmuosius tris įvarčius, rezultatas pasidarė 2 : 1 raudonųjų naudai. Paskui kone dvi valandas abi komandos neįstengė įvaryti sviedinio į palapinę.

Buvo numatyta žaisti iki vakaro. Prieš pietus buvo paskelbta pirmoji ilgesnė pertrauka. Rezultatas liko nepasikeitęs. Kadangi Džekas, ponkas, tik prasidėjus pertraukai, kažkur dingo, Bobas tapo dėmesio ir smalsumo centru. Nustebusiems žiūrovams ir įsikarščiavusiems lažybininkams jis davė daugybę interviu. Net komendantui ir elegantiškam leitenantui Ročui neatrodė, jog pokalbis su nigeriu žeistų jų orumą. Visur virė diskusijos apie abiejų komandų stiprumą. Bobas, saujomis rinkdamas cigarus ir cigaretes, negailėjo viena kitai prieštaraujančių prognozių apie rungtynių baigtį. Žaidėjai pailsėjo, ir rungtynės vėl turėjo prasidėti; nė minutės nevėluodamas, aikštėje atsirado ir indėnas.

— Rodos, Džekui ir Bobui toks lakstymas vieni niekai!— tarė, degdamas pavydu, vienas dragūnas.— Kad man tokią širdį ir raumenis! Tiesiog pasaka!

Žaidimas darėsi vis aistringesnis. Garsiais šauksmais žiūrovai palydėdavo kiekvieną žaidėjų spurtą, jų apgaulingus judesius. Komendantas lažinosi už Džeką, o leitenantas už Bobą, nes murzius Jozefas išdavė jam paslaptį. Kai po trijų valandų, neįmušus nė vieno įvarčio, vėl buvo paskelbta pertraukėlė, susijaudinę žiūrovai atrodė beveik taip pat pavargę, kaip ir žaidėjai.

Kad atsileistų kojų raumenys, Bobas trypčiojo vietoje. Jis juokėsi, buvo tikrai gerai nusiteikęs. Džekas, norėdamas pasislėpti nuo šen bei ten šmižinėjančių žiūrovų ir minios ūžmo, nuvirto ant žolės už mėlynųjų komandos palapinės. Tačiau ten nuėjęs, Pitas Džeko nerado. Jis apsidairė. Staiga pamatė indėną ramiai atžingsniuojantį iš forto ir rūkantį kvapnią cigaretę.

— Iš ko jis tokią iškaulijo?!— suniurzgė benosis. Tačiau jis nieko tikresnio negalėjo sužinoti, nes rungtynės vėl prasidėjo.

Džekas lakstė kaip sprinteris, ir jau pačioje pradžioje raudonieji įmušė du įvarčius. Komendantas ėmė ploti. Tačiau

Bobas su savo mėlynaisiais staiga sukruto, negro komanda visą laiką suko apie priešininkų palapinę.

Teisėjo nebuvo. Tvarkdarių būrys prižiūrėjo tik žiūrovus, o į žaidimą nesikišo. Žaidėjai apsiėjo be teisėjo. Pabaigoje įsiliepsnojo aistros. Indėnai pradėjo tarpusavyje peštis. Ir leitenantas Ročas ėmė labai nervintis, kai kovojančių dėl sviedinio žaidėjų riksmai virto kone karo šūksniais. Tačiau Džekas ir Bobas neprarado savitvardos. Gerai sutardami, juodu išsklaidydavo į kamuolį susikibusius žaidėjus, čia jau reikėdavo parodyti ir imtynininkų sugebėjimų.

Temstant į vartus įriedėjo paskutinis įvartis. Bobas laimėjo 5 : 4.

Ovacijų beveik nebuvo, nes dauguma žiūrovų statė už Džeką ir rungtynėmis nusivylė. Lažybininkų, stačiusių už Bobą, laimėjimų dalis išaugo santykiu 83 : 10. Šešetas vyrų triumfuodami susišlavė į kišenes krūvą monetų; leitenantas taip pat buvo patenkintas. Pavargę žaidėjai sulindo į palapines. Kareiviai ir karininkai grįžo į fortą.

— Komandų kapitonų nereikėtų paleisti iš akių,— pasakė komendantas Ročui.— Galėtume juos panaudoti kaip žygūnus.

Šią pastabą girdėjo ir Pitas.

Ročas, būdamas komendantui pavaldus, pritarė jo nuomonei, tačiau širdyje galvojo kitaip. Pitas buvo už komendanto pasiūlymą. Kai abiejų komandų kapitonai duotą žodį išlaikė ir jo kišenė papilnėjo, benosis pamiršo, kaip jam, stovint šalia indėno, nugara nuėjo pagaugais.

Plukdydamas ledo lytis, plačia vaga tekėjo Misuris. Mirgėjo žvaigždės, pūtė ledinis nakties vėjas. Lauke palikti arkliai glaudėsi prie vienas kito, ieškodami šilumos. Kareiviai suėjo į savo būstus. Vėl budriai žvalgėsi sargybiniai.

Leitenantas Ročas nusigando, pamatęs, kad išeidamas užmiršo užrakinti kambarį. Tačiau atrodė, kad viskas buvo po senovei; trūko tik vienos jo geriausių cigarečių. O gal jis buvo blogai suskaičiavęs? Ročas įtikino save, kad išeidamas paliko tik aštuonias palaidas cigaretes, ir nusiramino.

Apie Džeką sklido piktos, nemalonios kalbos: atseit, jis pabaigoje abejingai žaidęs ir tuo užkrėtęs visą komandą. Bet ponkui, matyt, visai nerūpėjo, ką manė apie jį žiūrovai ir komandos draugai. Iš Bobo jis paėmė tik keletą gerų cigarečių. Kai Pitas vakare pakvietė jį paūžti, Džekas atsisakė;

esąs nuvargęs ir norįs išsimiegoti. Pinigų jis neišlošė. Jis apskritai nedalyvavo lažybose.

— Išsimarginęs apuokas! Tikras pasipūtėlis! — apibendrino apkalbas Bilis.

Pitas įsismagino ir ėmė vaidinti didelį poną; visą sumą, kurią buvo išlošęs lažybose, forto smuklėje išleido degtinei. Tik po vidurnakčio jis parsirado kartu su trimis najobreriečiais į kareivines. Žinodami, kad jų laukia keletas nerūpestingų dienelių, visi patenkinti sumigo. Prerijų siaubas tuo tarpu išgaravo iš galvos.

* * *

Kai praėjo naktis ir vėl patekėjo saulė, prie forto vartų jau sėdėjo ant žirgų nedidelė dragūnų grupelė, pasiruošusi joti į Janktoną. Pitas laikė už pavadžio pabalnotą Ročo juodbėrį. Grupelės priekyje stovėjo Džekas ir Bobas. Pitas jautėsi esąs tik kurjeris ir norėjo atsikratyti bet kokių žvalgo pareigų, todėl per pusryčius įkalbėjo leitenantą Ročą priimti komendanto pasiūlymą ir paimti negrą su ponku kaip žygūnus ir žvalgus. Nors kelias nuo Randalio forto iki Janktono, stovinčio prie Misurio, atrodė nepavojingas, tačiau majoro Smito žinios privertė elegantišką leitenantą pajusti, jog pasienis čia pat. Todėl ir Pito patarimas šį rytą Ročui atrodė priimtinas.

Bobis Garbiniuotoji Galva, atletiškas malonus negras, stovėjo šalia Pito prie leitenanto arklio ir žvelgė į vartus, pro kuriuos turėjo išeiti Ročas.

Pasigirdo leitenanto žingsniai. Sargybiniams pasisveikinus, Ročas tik mostelėjo atsainiai, priėjęs prie juodbėrio, lengvai liuoktelėjo ant jo, kiekvienu judesiu demonstruodamas savo grakštumą. Ročas, spustelėjęs žirgą pentinais, mostelėjo rimbu žvalgams. Tokiu gestu vergvaldžiai parodydavo vergams darbą. Bobas kaip mat prisiminė savo sunkią vaikystę; rimbo padarytas randas vėl ėmė perštėti. Jei leitenantas Ročas būtų teikęsis dabar žvilgterėti į negro veidą, nebūtų jame radęs nė kibirkštėlės draugiškumo. Tačiau veltui jis būtų bandęs išskaityti ponko mintis. Kol pasirodė leitenantas, jis laukė abejingas. Bėgti pradėjo anksčiau, negu Ročas spėjo mostelėti rimbu. Indėno veidas buvo vėl rūpestingai išmargintas juodais, mėlynais ir baltais dažais. Jei Bobas bėgo ligi juostos iš-

sirengęs, tai Džekas ant marškinių dar buvo užsimetęs indėnišką pončą.

Džekas bėgo pirmas, Bobas iš paskos. Indėno kojos buvo ilgos ir raumeningos, todėl jis skrido kaip paukštis; negras taip pat neatsiliko. Sparčia risčia bėgančio arklio greičiu jie galėjo lėkti ištisas valandas. Norėdami išžvalgyti vietovę, kuria turėjo prajoti grupė, retkarčiais jie pabėgėdavo gerokai į priekį. Pitas ir Ročas žygūnais buvo visiškai patenkinti.

Kalvotas peizažas skendėjo gaivinančioje rytmečio vėsoje. Leitenantas Ročas buvo gerai nusiteikęs. Jis tikėjosi, kad pas pulkininką Džekmaną, kuris draugavo su jo tėvu, jam seksis. Be to, reikėjo perduoti linkėjimus savo viršininko žmonai, misis Džons. Pagaliau Antonis Ročas žinojo, kad jo sužadėtinė, majoro Smito duktė Ketė, taip pat yra Janktone.

* * *

Janktonas stūksojo pietinėje dakotų žemių dalyje, į šiaurės rytus nuo Misurio. Tai buvo nedidelis miestas, kuris tik po gero dešimtmečio galėjo tapti naujai besikuriančios valstijos sostine. Pasiturinčios, o taip pat politikų ir kariškių šeimos buvo įsikūrusios viename kvartale.

Viename nedideliame šio miesto namuke kaip tik buvo vakarieniaujama. Besileidžiančios saulės spinduliai dar apšvietė mažą darželį su nudengtomis lysvėmis. Jie skverbėsi pro žvilgančius lango stiklus ir apliejo savo šviesa damastinę staltiesę, sidabrinius indus ir baltumu tviskantį porcelianą. Prie apvalaus stalo sėdėjo dvi pagyvenusios damos ir viena mergina.

— Kaip džiaugiuos, mieloji Kete, kad tu čia galėsi pasimatyti su savo sužadėtiniu! — tarė šių namų šeimininkė misis Džons, apkūni, mėgstanti sočiai pavalgyti, svetinga moteris.

— Žavu, kad, jums tarpininkaujant, pasimatysiu su Antoniu, — mandagiai atsakė jauna mergina, paduodama antrai, niūriau atrodančiai damai indelį su druska.

— Dar negarantuota, — pastebėjo šita antroji dama, kurios raukšlėtą veidą dengė storas pudros sluoksnis.

— Žinoma, teta Bete, — atsakė išblyškusi mergina. — Jei nepasimatysiu su Antoniu, neverksiu.

— Tvirtumas, Kete, tai daugiau vyrų bruožas,— subarė ją teta.— Nemanyčiau, kad tave, jauną mergaitę, pažemintų viena kita jausminga ašara. Tu kartais atrodai visiškai bejausmė.

— Gal būt, teta Bete. Pagalvosiu apie tai.

— Nebūk, Kete, tokia rimta,— sušuko storulė šeimininkė.— Misteris Ročas norės pamatyti linksmą nuotaką! Nesirūpink! Jei jis neatvyks į Janktoną, tai liepsiu pakinkyti karietą, ir mes nuvažiuosim į Randalį.

— Dieve aukščiausias!— teta Betė net paraudo iš siaubo.— Nejaugi per prerijas?

— Kelias visiškai nepavojingas, miela pussesere, o pasivažinėjimas — vienas malonumas! Dabar turime ketvertą naujų žirgų, nulėksime kaip mat!

— Ne, leistis į tokią kelionę mes negalime, brangioji...

— Mieloji Bete, man pačiai bus didžiausias malonumas pakeliauti su naujais žirgais ir nustebinti savo vyrą, tarnaujantį Randalio forte. Jis taip mėgsta siurprizus!

Damos ėmė ragauti šiltą pudingą.

Kalboms nutilus, gatvėje pasigirdo arklių kanopų bildesys. Visos trys sukluso. Ketė sėdėjo prieš langą ir žvelgė į gatvę. Čia ji atsisėdo todėl, kad į akis spigino vakarėjančios saulės spinduliai, kurių abi pagyvenusios damos labai saugojosi. Pirmiausia Ketė pamatė gatve prabėgant du žygūnus, o paskui ir būrelį raitelių, kurių priešakyje jojo leitenantas.

Merginos akyse dar tebebuvo siaubas, kai Antonis Ročas, prajodamas pro šalį, linktelėjo jai, žiūrinčiai pro langą. Leitenantas sumišo; jis nežinojo, ar šį sužadėtinės pasibaisėjimą sukėlė jo pasirodymas, ar kas nors kita. Abi pagyvenusios damos linkčiojo galvomis; jos nenustojo net ir tada, kai dragūnai ir jų karininkas jau kadai buvo prajoję pro šalį.

Kai moterys vėl pažvelgė į Ketę, ji jau buvo šiek tiek susitvardžiusi.

— Kaip žavu!— šūktelėjo misis Džons.— Aš tuojau pakviesiu leitenantą Ročą, jis tikriausiai mus aplankys!

Ji paskambino ir davė nurodymą juodaodei tarnaitei.

— Kete, — paklausė ji tada, — kas gi tave išgąsdino? Tu staiga taip išbalai!

— Niekas...

— Neslėpk nuo manęs, vaikuti!

— Atleiskite. Esu labai kvailo būdo. Pirma Antonio dragūnų bėgo du žygūnai. Vienas iš jų buvo indėnas.

— Prie Misurio tokie reginiai dažnai pasitaiko.— Šeimininkės ūpas pablogėjo.

— Jis buvo pasibaisėtinai išsidažęs.

— Reikia juos nuo šito atpratinti! Tai pagoniškas paprotys. Pasakyk, mieloji, savo sužadėtiniui, kad įsakytų tam vyrukui nusivalyti dažus, ir jis nusivalys. Dabar ne tie laikai. Magai egzistuoja tik pono Kuperio romanuose! Argi tu, Kete, nesi laiminga, vėl pamačiusi savo sužadėtinį?

— Be galo laiminga.

— Kada gi vestuvės?

Mergina ne iš karto atsakė. Ji žvilgterėjo į tetą Betę.

— Negreit, negreit! — pasakė ši.— Ketė ir Antonis dar tik metai kaip susižadėję. Aš manau, kad reikėtų palaukti dar dvejus, tada bus pats laikas.

Mergina užgniaužė atodūsį, o misis Džons užjausdama pažvelgė į Ketę. Jai jau buvo dvidešimt metų. Pats laikas tekinti, bet teta Betė, matyt, bijojo netekti paklusnios, neapmokamos tarnaitės. Kai senelių ferma su kviečių laukais ir pastatais 1862 metais, rytinių dakotų sukilimo metu, buvo nusiaubta, Ketė liko beturtė. Majoras Smitas, jos tėvas, nepadarė karjeros, o turtinga malūnų savininkė, našlė teta Betė, vertė savo būsimąją įpėdinę dirbti nuo aušros iki sutemos. Taip galvojo šeimininkė, tačiau garsiai apie tai neišsitarė nė žodžiu.

Prabėgus valandai nuo šio pašnekesio, leitenantas Ročas skriste atskrido į mažąjį namelį. Energingai atsiprašęs, kad apsilankė tokiu neįprastu metu, ėmė vaidinti laimės vaiką, apkvaitusį nuo susitikimo džiaugsmo, abiems pagyvenusioms damoms, ypač turtuolei tetai Betei pasakė keletą lipšnių žodelių ir pasisveikino su Kete. Čia jis pajuto, kokia šalta buvo merginos ranka. Jam krito į akį, kad Ketė išblyškusi ir kad apie jos burną jau susiklosčiusios pirmosios vos įžiūrimos nuovargio ir nusivylimo raukšlelės. Tai jam nepatiko, nes greta didelio palikimo jis norėjo turėti ir gražią, gyvenimo džiaugsmu trykštančią žmoną, kuri savo kaprizais nenuodytų jam gyvenimo. Pasiryžęs išsiaiškinti, kodėl Ketė tokia išbalusi ir šalta, jis prisigretino prie misis Džons, kuriai pasisekė kelioms minutėms išvilioti tetą Betę į kitą kambarį, ir sužadėtiniai liko tuo tarpu vieni.

— Kada tuoksimės?— tuoj pat paklausė Ročas savo sužadėtinę.— Ar kalbėjai su teta Bete?

— Taip, kalbėjau, — atsakė Ketė iš lėto, visai kitu, kiek švelnesniu balsu, negu kalbėdama su teta. — Anksčiausiai už poros metų.

— Kvailystė! Juk tai absurdas! Suprantu! Štai dėl ko tu išbalusi. Ką darysime?

— Gal tu pats, Antoni, pakalbėtumei su teta Bete? Tu esi apsukresnis už mane. Tėvas tikriausiai leistų tuoj pat kelti vestuves.

— Taip... Matau, teks šito griebtis pačiam! Tavo tėvas, sakai, sutinka!? Šaunu! Tada... Tada... Ar jūs visos trys važiuosit į Randalio fortą?

— Misis Džons labai nori. Jai rūpi išbandyti naujus žirgus ir padaryti staigmeną savo vyrui.

— Aš pasirūpinsiu, kad jūs atvykumėte. Pats su savo dragūnais palydėsiu jūsų karietą ligi Randalio. Iš ten po poros dienų kilsiu su amunicijos gurguole pas tavo tėvą prie Namus palaimintų. Tada teta Betė jau nebegalės sukliudyti. Dėl tokio tavo žingsnio ji neatims teisių į palikimą.

— Ak, Antoni! Mielas Antoni!

Mergina visa išsitempė, raudonis užliejo jos skruostus. Nieko ji daugiau netroško, kaip išsilaisvinti iš niūrios tetos globos.

— Kete, tokia tu man patinki! Vadinasi, sutarta! Teta Betė, aišku, neturi nieko nujausti. Net jojimo kostiumo neimk, važiuosi į Randalį karietoje su abiem damom kaip klusni dukterėčia. Visu kitu aš pasirūpinsiu!

Ročas žingtelėjo atgal, nes atsidarė gretimo kambario durys. Misis Džons su teta Bete vėl sugrįžo.

— Misteri Ročai! — tarė su įprastu jai guvumu šeimininkė.— Tikiuosi, susitarėte su savo sužadėtine, kad ji priimtų mano kvietimą ir važiuotų kartu su mumis į Randalį?

— Dar daugiau, misis Džons. Jūsų keturkinkę aš pats su savo dragūnais palydėsiu į Randalio fortą!

— Kaip malonu! Tiesiog šaunu! Puiki idėja, tiesa, Bete?

— Nebloga,— tarė ši daug santūriau, tačiau šiek tiek apsiraminusi.

— Beje,— nusišypsojo ir misis Džons,— misteri Ročai, jūs turėsite įsakyti savo žygūnui nusitrinti dažus. Jo ištepliotas veidas labai išgąsdino jūsų sužadėtinę.

Ročas mandagiai, tačiau truputį nenorom šyptelėjo:

— Ketė yra drąsi iš prigimties. Aš neabejoju, kad ji greit pripras prie laukinių Vakarų atmosferos!

* * *

Rytą, paskirtą valandą, leitenantas Ročas nuėjo pas pulkininką Džekmaną. Jis sugebėjo laikytis taip korektiškai, laisvai ir kartu pagarbiai, kad pulkininko surauktas veidas truputėlį prašviesėjo. Ročas perdavė užantspauduotą majoro Smito raštą.

Pulkininko kabinetas buvo labai šviesus, vis dar žiemiškas oras lauke buvo giedras, todėl pulkininkas Džekmanas ir be monoklio galėjo perskaityti kaligrafiškai aiškų majoro Smito laišką. Jeigu rašysena jam labai patiko, tai laiško turinys anaiptol.

— Amžinai tos pačios dejonės ir prašymai! Lyg aš būčiau aklas ir kurčias! Laikas galų gale ir pačiam majorui suprasti, jog amžinas tos pačios litanijos kartojimas nieko gero neduos. Tad ką gi dabar darysim, leitenante Ročai? Gavau tokį įsakymą: suvaryti dakotus į rezervatus! Vadinasi, reikia varyti! Neišskiriant nė tų mažų grupelių, su kuriomis Smitas kažkodėl nesusitvarko.

— Teisingai. Ar galiu šį tą pasiūlyti?

— Prašau, Randalio fortas tikriausiai apie tai jau pagalvojo.

— Taip. Mes galime dabar Randalyje atsisakyti kelių skyrių ir pasiųsti juos prie Najobreros. Kartu reikėtų nugabenti atitinkamą amunicijos ir provianto kiekį. Pats galėčiau tą transportą palydėti ir pasilikti Najobreroje tol, kol ir šiame neramiame užkampyje galų gale bus padaryta tvarka.

— Šaunu, Ročai! To aš ir laukiu iš jaunų karininkų! Jūs labai panašus į savo tėvą, kurį aš labai vertinau! Apie tai, ką kalbėjome, ir parašysiu Randalio komendantui. Beje, kaip jūs manote, kodėl mums vis taip nesiseka prie Najobreros? Per mažai žmonių ar... ar pačiam komendantui trūksta energijos ir apsukrumo?

— Nenorėčiau apie tai spręsti!— Ročas nudelbė akis į savo batų galus.— Bet kai pasiklausai eilinių kareivių arba savanorių kalbų, tai atrodo, kad žmonėms reikėtų geriau vadovauti. Tengi tiesiog beprotnamis, jeigu kažkokios mažos gentelės karo vadas, indėnų gaujos vadas, kuris tikriausiai neturi daugiau žmonių už majorą Smitą... jeigu kažkoks raudonodis nenaudėlis nuolat krečia mums pokštus, o mes daugių daugiausia vos prasmunkame vogčiomis per prerijas su maldaujamais laiškais...

— Mūsų mintys, Ročai, sutampa! Visiškai sutampa. Aš, beje, įsitaisiau gerą Vakarus pažįstantį patarėją, Fredas Klarkė jo pavardė. Tai gudrus vyrukas, tikras lapė! Tokie reikalingi! Jis siūlo sustiprinti fortą, pasiųsti ten naujų, energingų jėgų ir, apstulbinus dakotus, pačiupti tą... kaipgi tą... Harį... Tai buvęs mūsų žvalgas. Už išdavystę, jeigu tik norėsime, galėsime jį pakarti.

— Puiku. Aš pagalvosiu, kaip tai geriau padaryti.

— Po valandos užeikite! Aš padiktuosiu laiškus.

Ročas išėjo. Kai tik pulkininkas jo nebegalėjo išgirsti, jis švilptelėjo iš pasitenkinimo. Leitenantui atsivėrė puiki karjera.

— Po valandos,— tarė Ročas jo laukiančiam Pitui,— gausime viską, ko tik norėsime. Po valandos su pulkininko Džekmano laiškais keliausi į fortą. Aš pats su dragūnais parsirasiu po poros dienų. Man reikės palydėti į Randalį majoro Džonso žmoną.

— O kas lydės mane su laiškais, paslėptais briedžio odos kišenėje?

Ročas nudavė nenugirdęs perdaug familiaraus tono, nes ir paties sąžinė nebuvo gryna.

— Gali pasiimti abu žygūnus. Džeką ir Bobą. Indsmeno teplionės vis tiek išgąsdino moteris. Jos tikisi, jog Džekas nusivalys dažus.

Ročas krenkštelėjo, kad neimtų nešvankiai kvatotis.

Pitas suprunkštė iš pasitenkinimo.

— Tai jau!— tarė jis tada.— Kiaulė be purvo, o indėnas be grimo negali gyventi; kitaip abu darosi nepakenčiami. Vadinasi, aš pasiimu Džeką ir Bobą.

Kaip buvo sutarta, po valandos Pitas gavo raštininko parašytus, pulkininko pasirašytus laiškus su daugybe antspaudų,

kuriuos jis, būdamas patikimas kurjeris, turėjo greit nugabenti į Randalį.

Benosis atsivedė arklį. Abu žygūnai, permiegoję arklidėje, jau buvo pasiruošę vėl keliauti. Pitas, negailėdamas žodžių, išpasakojo jiems, kaip leitenantui Ročui pasisekė pas pulkininką Džekmaną ir kokie gausūs pastiprinimai bus pasiųsti prie Najobreros. Bobas tik aikčiojo iš nuostabos. Ponkas Džekas dėjosi mažai ką iš Pito šnekos supratęs arba visai tuo nesidomaująs, iš pažiūros jo visai nejaudino, kad pasienietis dėl to jį laiko kvailiu ir pasipūtėliu.

Kelyje iš Randalio į Janktoną pasiuntiniai dar kelionės pradžioje perkirto Misurį ir išvengė didelio vingio, kurį darė upė. Dabar Pitas pareiškė, kad jis norįs čia, prie Janktono, persikelti per upę ir apjoti Misurio vingį. Kadangi toks kelias buvo tik betikslis laiko gaišinimas, tai Bobui pagaliau prisipažino, kad jam najobreriečiai pavedė atlikti keletą privačių reikalų. Žygūnai neprieštaravo; nežinia, ką jie galvojo, bet Pitui dėl to buvo nei šilta, nei šalta. Jei leitenantas Ročas galėjo privačius reikalus suderinti su tarnybiniais, tai kodėl to paties negalėjo padaryti paprastas žmogelis Pitas benosis, kuris tik trumpą laiką buvo pats sau ponas?

Norėdamas persikelti per upę keltu, kurjeris su abiem žygūnais pasuko prie Misurio.

Pasiuntiniams būnant Janktone, upės vaizdas labai pasikeitė. Prasidėjo potvynis. Drumzlinas vanduo laižė krantus. Grėsmingai plaukė ledo lytys. Upės paviršiuje atsirado sūkurių, kurie buvo pavojingi laivams.

Keltas stovėjo rytiniame upės krante. Keltininkas papsėjo pypkę. Jo padėjėjai, du ištįsę paaugliai mėlynomis kelnėmis ir dryžuotais nertiniais, trynėsi nieko neveikdami. Iš pažiūros jie net nesiruošė keltis į kitą pusę.

Pitas, Džekas ir Bobas rado paupyje du lūkuriuojančius keleivius. Abi grupelės pradžioje stoviniavo lyg nebyliai prieplaukoje ir kartu laukė. Baltasis ir indėnas, atvykę čia anksčiau, patraukė Pito dėmesį. Jie buvo nepaprastai tvarkingai ir švariai apsirengę; baltasis dėvėjo kaubojiškais drabužiais, pasiūtais iš brangios, minkštos odos, o antrasis odinėmis kelnėmis, su kutais išilgai siūlių, palaidu odiniu dailiai išsiuvinėtu švarku, ant kaklo nešiojo auksinę grandinėlę, papuoštą brang-

akmeniais. Abu turėjo grynakraujus arklius. Indėnas laikė už pavadžio mulą, apkrautą ryšuliais.

— Hm!— pasakė pagaliau keltininkas, nudelbdamas akimis penkis keleivius, ir pastūmėjo į burnos kampą pypkę.— Tai kuris iš jūsų nori būtinai prilakti? Aš tai nenoriu.

— Mums reikia persikelti!— įsikišo Pitas. — Karinė užduotis!

— Tai įsakykite Misuriui! Ko gero, ižas nustos eiti!— ramiai atsakė keltininkas. — Ar jūsų kariuomenė nupirks man naują keltą ir mokės mano našlei rentą?

— Prikąsk liežuvį! Mes tuoj pat turime būti kitame krante! Pitas galvojo apie savo privačius reikaliukus, kurių nenorėjo lengvai atsisakyti.

Gražiai pasirėdęs žmogus išsitraukė piniginę.

— Kiek norite už perkėlimą?

Keltininkas pasikasė pakaušį ir užprašė dešimteriopai.

— Už kiekvieną atskirai!— pridūrė jis ir permetė keleivius akimis.

Nejučia visi taip pat apsižvalgė, norėdami išskaityti kitų mintis. Kiekvienas laukiantis iš eilės nužvelgė savo kaimynus. Staiga išsipuošusio nenusigrimavusio indėno veide šmėstelėjo išgąstis. Netardamas tačiau nė žodžio, jis nusisuko ir įbedė akis į upę.

— Vadinasi, pirmyn!— ragino Pitas.— Bobai! Tu per lažybas daug laimėjai, be to, dar gavai nugalėtojams skirtos premijos dalį. Užmokėsi už mus tris.

— Ne, ne, ne! Aš nemokėsiu! Viską pragėriau!

— Ką? Viską pralakei? Ar tau kartais sraigteliai iš galvos neišbyrėjo?

— Nė vienas!

— O vėliau upė nuslugs ar dar pakils?— paklausė keltininko nepažįstamas ponas.

— Pakils. Per ateinančias dvylika—keturiolika dienų apie persikėlimą nėra ir kalbos. Nė vienas, priklausąs bendrovei upeivis ar šturmanas, nerizikuos.

— Vadinasi, tu nepriklausai jokiai bendrovei? Tada ruošk keltą! Aš užmokėsiu, kiek prašysi, už visus.

— Ir už arklius? Ir už mulą?

— Kiek prašai už jų perkėlimą?

— Už vieną gyvulį tiek, kiek už keturis vyrus. O bėdos su jais bus dar daugiau!

Turtingasis ponas neišsigando. Tai visus nustebino. Iš jo švelnių rankų, liguistų veido bruožų, minkštučių, žilų, prižiūrimų plaukų visai neatrodė, jog šis žmogus mėgtų didelę riziką. Matyt, jį taip smarkiai buvo užvaldęs koks nors noras ar idėja, kad jis buvo pasiryžęs nepaisyti pavojaus, kuriam nebuvo pribrendęs.

Jam tebemokant pinigus, Pitas, patenkintas įvykių raida, jau tempė savo bėrį ant kelto. Gyvuliai pajuto pavojų, todėl juos užvaryti ant kelto nebuvo lengva. Indėnas su brangia grandinėle ant kaklo laikė už apinasrio savąjį keršį ir baltaodžio obuolmušį. Prie jo prišoko Bobas ir paėmė ryšuliais apkrautą mulą. Vargais negalais juodu suginė gyvulius ant besisupančio kelto. Kai ponas su kaubojiškais drabužiais atsiskaitė, Bobas padėjo jam užsiropšti ant kelto. Pats keltininkas su vienu berniuku taip pat įlipo į garlaivį, užkūrė katilą ir paleido kaušinius ratus. Antrasis paauglys atkabino lyną ir įšoko kartu su ponku į laisvai besisupantį keltą.

Laivą tuojau pagavo smarki srovė. Šnekos kaip mat nutilo. Visi žiūrėjo į upę ir į keltininką prie vairo. Ant kranto susirinko būrelis smalsuolių, paupio gyventojų, kurie sulaikę kvapą stebėjo, ar pavyks keltui nugalėti potvynį ir ledonešį.

Pradžioje viskas buvo lyg ir gerai. Arkliams ir mului aprimus, žilagalvis ponas maloniai paklausė Bobą:

— Kur keliaujate?

— Į Randalio fortą!

— Ak taip, — ponas pasikeitė su savo palydovu žvilgsniais.— Tai lankstą darote?

Keltas ėmė suktis. Srovė žaidė juo. Vairininko veidas apsiniaukė.

Motoras išplėšė laivą iš sūkurio. Keltas pasiekė upės vidurį ir ėmė plaukti prie vakarinio kranto. Ir staiga,— stiprus povandeninis smūgis. Toliau viskas vyko siaubingu greičiu. Vairas sugedo. Nevaldomą keltą pagavo srovė. Dar smūgis iš šono — ir laivas įstrigo. Prie jo greit susikaupė ledų kalnas. Ėmė suktis naujas verpetas. Siaubinga tėkmės jėga stengėsi nušluoti nuo kelio netikėtą kliūtį.

Paaugliai paliko katilą, užgesusį motorą ir krenkšdami, spiaudydamiesi išsiruopštė ant denio. Keltininkas vis dar nepaleido iš rankų sugedusio vairo. Pagaliau jis suriko:

— Gelbėkitės, kas galite!

Garlaivyje valčių nebuvo.

Kad būtų lengviau plaukti, žilagalvis ponas nusimetė švarką. Atplūdusi banga išblaškė susigrūdusias lytis, persirito per denį, paskleisdama šaltį ir nusinešdama švarką.

Bobas pačiupo vienintelį kelte kabojusį gelbėjimosi ratą ir tylomis atkišo jį žilagalviui ponui. Šis iš pradžių sutriko, bet paskui paėmė jį.

Pitas į nieką daugiau nesidairė; jis šoko į vandenį ir ėmė plaukti. Mulas, kuris nebuvo tvirtai pririštas, metėsi iš paskos į upę. Su visais ryšuliais jis nuplaukė pasroviui. Bobas ir indėnas su brangia grandinėle ant kaklo atrišo arklius ir bandė juos įstumti į vandenį, tačiau gyvuliai slysčiojo pakrypusiu deniu, laužė lentas, spardėsi, persigandę stojosi piestu. Ponkas, lyg šiol stovėjęs atokiai, šoko padėti. Jis parodė ranka gerai apsirengusiam indėnui, kad rūpintųsi žilagalviu misteriu, pats su Bobu griebėsi arklių. Baltaveidis su savo palydovu nėrė į vandenį. Ponkas ir Bobas, vieni likę ant denio, įtempė visas jėgas ir parodė, ką jie sugeba. Neprabėgo nė pusė minutės, ir visi trys arkliai jau buvo upėje. Pats Džekas taip pat nėrė į drumzlinas bangas ir ėmė plaukti, laikydamasis netoli arklių. Jis nelaikė reikalinga nusimesti kokį drabužį, netgi labai trukdantį plaukti pončą tebeturėjo ant pečių.

Abu paaugliai, mašinistas ir kūrikas, paliko laivą kartu su Bobu.

Keltininkas vis dar tebestovėjo prie sugedusio laivo. Plūstantis vanduo jau siekė jam ligi juostos, o jis vis dar nepaleido vairo. Rytiniame krante, nuo kurio keltas pradėjo savo kelionę, rinkosi vis daugiau žmonių. Jie mojavo rankomis, tikriausiai kažką šaukė, tačiau platus kunkuliuojantis srautas sugėrė jų balsus. Pagaliau ūžtelėjo galingas vandens verpetas ir prarijo laivą ir vairininką.

Avarijos ištikti keleiviai, besigrumdami su srove, patys turėjo vargo per akis ir nieko negalėjo padėti.

Pitas pirmasis pasiekė vakarinį krantą. Iškopęs iš vandens, visas varvėdamas, ėmė dairytis kitų. Visi buvo išsibarstę upėje. Džekas plaukė šalia arklių. Abu nepažįstamieji kapstėsi greta.

Indėnas su brangia grandinėle ir Bobas, atrodo, dar padėjo žilagalviui ponui, plaukiančiam su gelbėjimo ratu, kad jo paprasčiausiai nenusineštų srovė. Šią grupę greit pasivijo abu paaugliai.

Pitas nubėgo ten, kur turėjo išlipti arkliai. Persigandę gyvuliai netrukus pasiekė krantą ir ėmė kopti skardžiu aukštyn. Pitas nutvėrė savo bėrį už apinasrio. Ponkas dar vandenyje užsliuogė ant nepažįstamojo indėno keršio, o obuolmušį pačiupo už pavadžio. Pitas ir Džekas pamatė toléliau išlipant ir mulą su ryšuliais, kuris tuoj pat pasileido šuoliais pietų link. Benosis šoko jo gaudyti.

Žilagalvis misteris, jį lydintis indėnas ir Bobas taip pat išsigelbėjo. Jie pasiekė krantą kartu su paaugliais ir, tirtėdami iš šalčio, peršlapę iki paskutinės siūlės, ėmė paknopstomis kopti šlaitu. Berniukai nubėgo į namelį iš medžio žievės, stovintį aukštai ant kranto. Jame tikriausiai slėpdavosi nuo darganų keltininkas; dabar ten skubėjo ir abu nepažįstamieji.

Ponkas ir Bobas pasiliko lauke. Prisirinko šakų, užsikūrė laužą, išsirengė ir ėmė šildytis. Ant vėjo ir prie ugnies padžiovė drabužius ir ginklus. Ponkas ir dabar nenusivilko medvilninių marškinių; jis norėjo juos ant savęs išsidžiovinti.

Bobas dairėsi tai į žievės trobelę, tai į arklius. Vėl pasirodė nepažįstamasis indėnas ir nušluostė keršį ir obuolmušį, kurie drebėjo iš šalčio lygiai kaip ir žmonės. Sugrįžo, nieko nepešęs, ir Pitas. Gudrus mulas patį paskutinį akimirksnį, kai benosis jau buvo bečiumpąs jį už pavadžio, vėl spruko į vandenį. Visas šlapias kurjeris, pririšęs bėrį, įlindo į karnų trobelę. Netrukus jis vėl pasirodė jau sausais drabužiais. Matyt, Pitas pasisavino prigėrusio keltininko darbinį kostiumą. Jis prislinko arčiau ir sustojo priešais Bobą.

— Na ir užvirė kipšas košę! — Pitas stovėjo plačiai išsižergęs. — Permirkau iki paskutinio siūlo galo! Parakas taip pat sudrėko, nė šūvio nepokšteltum! O laiškus vis dėlto išsaugojau. Neperšlampamas apvalkalas! Bobai, paklausyk! Ar tu iš tikro viską pralakei? O gal galėtum tiems berneliams užmokėti už šitą kostiumą, kuriuo esu apsivilkęs? Tai jų tėvas prigėrė. Turtingasis ponas taip pat nieko neturi. Jo pinigėliai buvo švarke, kuris dabar plaukia pasroviui Misuriu. Ryšulius ir ginklus mulas po velnių nunešė. Misteris Morisas susisieks su banku tik Najobreroje arba Randalio forte. Į ten dabar

mums arčiau, negu atgal į Janktoną kitapus šitos triskart prakeiktos upės!

— Atėmei iš našlaičių, tad ir sumokėk pats! — atkirto Bobas.

— Seniai viską prašvilpiau. Mano kišenė apskritai visuomet tuščia! Dėl to ir tėvas išvarė iš namų, turėjau nešdintis į laukinius Vakarus. O gal tu nori mane išmokyti taupyti? Iš to jokios naudos prastam žmogeliui.

— Tu tikras nenaudėlis!

— Bobai, gal vis dėlto atsiųsti bernelius pas tave?

— Pažiūrėsim. Teateinie!

— Štai, tokią kalbą ir aš suprantu.

Pitas nuėjo į trobelę.

Berniukai atėjo. Aukšti buvo jie, liekni, raumeningi. Nuo vėjo ir saulės įrudusi oda nepaslėpė išblyškusių veidų.

— Jūsų tėvo nebėra,— tarė Bobas.— Jis kitaip ir nenorėjo. Kur jūsų mama?

— Už upės, Janktone.

— Ar turite kitą laivą?

Abu papurtė galvomis.

— O mama dirba?

— Eina per žmones skalbdama.

— Kiek jums metų?

— Man trylika, broliui — dvylika.

— Ką dabar ketinate daryti?

— Gyvensime trobelėje, kol vanduo nuslugs.

— Ar turėsite ligi to laiko valgyti?

Abu papurtė galvomis.

— Ką darysime su šiais varliukais? Ką jie valgys, kol nukaks pas motiną?

Džekas tylėjo. Matyt, jis pagalvojo, kad tokio amžiaus vyrukai jau patys galėtų išsiversti. Tačiau Bobas turėjo gerą širdį.

— Ei! — riktelėjo jis vaikinukams. — Kiek ligi artimiausio kaimo?

— Raitam — valanda kelio.

— Tiek galite bėgte nubėgti. Aš nupirksiu jūsų tėvo eilutę, kurią dabar nešioja Pitas, ir dar šiek tiek primesiu. Nusipirksite valgyti ir dirbsite kaime. Jei dar liks pinigų, atiduosite motinai. Aišku?

Per jaunylio skruostus nusirito kelios ašarėlės.

Bobas atrišo savo maišelį. Pasirodo, jis nebuvo pragėręs nė vieno penso. Berniukams jis davė vieną dolerį. Šiedu net žioptelėjo, lyg stebuklą išvydę. Su šiais pinigais jie galėjo pragyventi pusę mėnesio, o jei smarkiau suverš diržą ir dar šį tą užsidirbs, tai net ilgiau. Jie niekaip nesuprato, kaip šis nigeris, kuris neturėjo nė palaidinės, galėjo būti toks turtingas ir dosnus.

— Ateik į trobelę pasėdėti!— pakvietė vyresnysis.

— Lauke man jaukiau. Argi mūsų ugnelė ne puiki? Tūpkitės pas mus.

Berniukai paklausė.

Iš žievių trobelės pasigirdo keistas garsas, tarsi kas kūkčiotų.

— Tai verkia anas turtingas žmogus, praradęs savo pinigus,— tarė Bobas.

— Jis žino, jeigu ne pinigai, ir laivas nebūtų nuskendęs, ir upeivis prigėręs,— atsakė ponkas, lig šiol beveik neištaręs nė žodžio.

— Kas teisybė, tai teisybė. Jo kaltės neištrinsi. Savo pinigais atėmė vaikams tėvą.

Bobą apėmė liūdesys. Norėdamas ko nors nusitverti, ėmė kurstyti laužą.

— Misurio dugne jau guli šimtai laivų,— tarė tyliai jaunylis.

Bobas pritariamai linktelėjo.

— Tai pikta upė. Ir pasiutusi.— Jis kreipėsi į Džeką. Iki tol visą laiką kalbėjęs su juo tik angliškai, dabar prabilo kažkuria indėnų kalba, kurios berniukai nemokėjo ir ničnieko nesuprato.— Ar atpažinai tuodu žmones? Tai Toli Skrendantis Paukštis Geltonoji Barzda Paslaptingoji Lazdelė, kuris moka piešti paveikslus, ir jo raudonasis brolis šajenas Ilgoji Ietis, baltojo išpirktas iš rezervato.

Ponkas linktelėjo galvą.

— Bijau, kad Ilgoji Ietis galėjo tave pažinti,— pridūrė vos girdimai Bobas dakotų kalba.

— Jis pažįsta randus ant mano galvos, kuriuos aš, kovodamas su ereliu, gavau vaikystėje,— atsakė Džekas.— Bet jis tylės.

Abu nutraukė pokalbį, nes Pitas vėl išlindo iš trobelės ir priėjo prie Bobo ir Džeko.

— Na kaip? Kylame? Mano arkliui reikia pajudėti; kitaip dar ligą gaus po tokios maudynės.

Bobas ir Džekas, netardami nė žodžio, atsistojo.

— Dailininkas ten stūgauja, kad laivas nuskendo,— tarė Pitas.— Kur kas geriau būtų, jei jis jotų kartu su mumis į Randalį.

— Atiduok jam šitą sausą eilutę, ir jis jos kartu,— patarė Bobas.

— O aš?

— Ką tau reiškia šlapios kelnės! Randalyje žmogus vėl gaus pinigų ir tau atsilygins!

— Auksinė mintis! Gerai!

Netrukus visi, laimingai ištrūkę iš Misurio glėbio, leidosi į kelionę. Berniukai nubėgo pietų link į artimiausią kaimą. Pitas apžergė bėrį, šajenas Ilgoji Ietis užšoko ant keršio, o Bobas laikė už pavadžio obuolmušį, laukdamas menininko, kuris paskutinis išlindo iš žievių trobelės.

Arkliai pasileido šuoliais. Abu žygūnai bėgo lengvai, dideliais žingsniais. Šalčio jie dabar nebejautė.

Kai Pitas, Bobas ir Džekas, lydimi abiejų nepažįstamųjų, pasiekė Randalio fortą, drabužiai, ginklai, arkliai, pagaliau ir jie patys, jau seniai buvo sausi. Tik skurdi upeivio eilutė, kurią dabar dėvėjo menininkas, visiems priminė netikėtą nuotykį.

Būrelis pasiekė vartus. Sargybinis suabejojo, įleisti menininką ir jį lydintį indėną ar ne, ir pasiteiravo jų vardų.

— Misteris Morisas ir Ilgoji Ietis, šajenas.

Kurjerio Pito paprašytas, vienas pasienietis nubėgo pas komendantą ir tuoj pat sugrįžo su atsakymu; Morisas ir jo palydovas esą laukiami svečiai ir tuojau pat būsią priimti. Visi trys raiteliai įjojo į fortą.

— Ir jūs užeikite, —paragino Pitas kaip tikras geradėjas abu žygūnus. — Mums patarnavote, vadinasi, galite pas mus arklidėje išsimiegoti.

Bobas Garbiniuota Galva klausiamai žvilgterėjo į Džeką. Kai šis sutiko, abu pasiūlymą priėmė. Visi išsiskirstė kur kas; Pitas nuvedė Morisą pas komendantą, o abu žygūnai padėjo Ilgajai Iečiai nuvaryti arklius į arklidę. Abu indėnai ir neg-

ras viens kitam nepratarė nė žodžio. Kai gyvuliai atsidūrė pastogėje, Ilgoji Ietis pasišalino. Bobas ir Džekas jautėsi pavargę. Jie susirado švarių šiaudų ir atsigulė kampe pailsėti.

Buvo dar ankstyvas rytas. Vidurdienį arklidėje vėl pasirodė šajenas Ilgoji Ietis, paliuobė arklius ir priėjo prie Džeko ir Bobo.

— Toli Skrendantis Paukštis Geltonoji Barzda Paslaptingoji Lazdelė norėtų ponką Džeką nupiešti.

— Popierių ir dažus mulas valkioja Misurio pakrantėmis,— atsakė Džekas.— Gal man pajojėti atgal ir pagauti jį dailininkui Morisui Geltonajai Barzdai?

Ilgoji Ietis nuleido akis.

— Eisi?— dar kartą pasiteiravo jis.

Ponkas daug negalvojo.

— Eisiu.

Jis pašoko ant kojų ir nusekė paskui šajeną.

Ilgoji Ietis nuvedė ponką per kiemą į medinį bokštą, kuriame vinguriavo laiptai. Palypėjus aukštyn, atsidarė durys, ir Džekas pamatė šviesų kambarį. Ko gero, tai buvo sargybinių buveinė, tačiau dabar ji buvo atiduota dailininkui. Morisas sėdėjo prie stalo. Jis buvo užsivilkęs svetimą, jam netinkančią, tačiau iš labai geros medžiagos pasiūtą eilutę.

Jis atsistojo, mandagiai su svečiu pasisveikino ir pasiūlė sėstis. Šiam paklausius, atsisėdo ir Morisas su Ilgaja Ietimi. Morisas pasiūlė tabako. Ponkas ir šajenas prisikimšo pypkes. Jie patraukė po kelis dūmus, dailininkas taip pat užsidegė gerą, greičiausia komendanto padovanotą cigarą, tačiau kalbos iš karto nepradėjo.

Pro kambario langą buvo gerai matyti forto apylinkės, o tolėliau ir kalvotos prerijos. Visi trys iš pradžių žiūrėjo pro langą ir tik po to nedrąsiai žvilgterėjo viena akim į kits kitą.

Menininkas paėmė mažą popieriaus skiautelę, kažką parašė ir pakišo ponkui.

Šis perskaitė: „Haris Tokei Ito". Džekas suglamžė popierėlį, įskėlė su skiltuvu kibirkštį ir sudegino jį.

— Ko nori iš manęs?— paklausė indėnas dailininką.

— Mes tylėsime.

— Žinau. Kitaip jūs ir dabar būtumėte plūduriavę Misuryje.

— Aš prašiau, kad ateitum.— Menininkas ieškojo tinkamų žodžių, nes pro storą grimo sluoksnį negalėjo įskaityti svečio minčių.— Pirmąjį kartą mes susitikome prieš trylika vasarų. Tuomet tu buvai vaikas ir gyvenai palapinėje pas savo tėvą Matotaupą, kurį aš pažinojau kaip puikų dakotų karį. Mes susitikome ir antrą, ir trečią kartą. Tavo tėvas buvo ištremtas. Baltieji žmonės įpratino jį girtauti ir sugriovė jo gyvenimą. Tu, turėdamas devyniolika metų, buvai mūsų žvalgas. Dabar tu jau dvidešimt ketverių ir esi savo giminės vadas. Kas atsitiko tavo tėvui?

— Baltasis žmogus, vardu Džimas arba Fredas Klarkė, tas lapė, nužudė mano tėvą ir nuskalpavo. Lavoną įmetė į upę žuvims suėsti.

Menininkas krūptelėjo.

— Vadinasi, tokio galo jis susilaukė.

Vėl įsivyravo tyla.

Dailininkas neramiai stumdė laikraštį, kuris gulėjo priešais jį ant stalo. Jis atrodė kažką dar kartą skaitąs.

— Gal būt, tai netiesa, tačiau tau reikėtų jį perskaityti,— tarė jis pagaliau nedrąsiai.— Ar girdėjai ką nors apie žejeptinų gentį?

— Tai maža gentis šiaurės vakaruose.— Indėnas vėl užsidegė užgęsusią pypkę.

— Maža drąsi gentis. Žejeptinai norėjo persikelti per sieną į Kanadą, kad valstijose nereikėtų kraustytis į rezervatus. Jie iškeliavo viduržiemį, per sniegą ir ledą leidosi kalnais su moterimis ir vaikais. Kai jie beveik pasiekė sieną, tiek daug žmonių jau buvo sušalę ir pasiklydę, kad vadai su vilkstinės likučiais pasidavė. Čia yra atpasakota vado kalba, pasakyta kapituliacijos metu.

Dailininkas stumtelėjo indėnui laikraštį.

Tokei Ito skaitė pamažu, daug kartų, lyg norėdamas šią kalbą mintinai išmokti. Atiduodamas laikraštį, tarė:

— Didysis Tėvas, gyvenantis Vašingtone, ir daugelis kitų mažesnių tėvų, kurie jam padeda valdyti, yra keisti žmonės. Jie yra tarsi raiteliai, kurie traukia į save apinasrį, kad arkliai sustotų, ir kartu juos muša. Nesigailėdami pastangų, jie suima raudonodžius ir kankina juos rezervatuose.

— Ar tu žinai, kad dakotai jau prieš mėnesį turėjo apsigyventi naujai įsteigtuose rezervatuose?

— Hau. Patį viduržiemį.

Morisas, matyt, svarstė, ar verta toliau klausinėti apie tai, kas jį jaudino. Pagaliau ryžosi paklausti:

— Ką mano dakotai daryti?

— Apie tai paklausk vyriausius vadus ir aukščiausią genties tarybą.

— Gal būt, tu, Džekai, norėtum mus ko paklausti?

— Ne. Arba gal pasakytumėte, kokia teise remdamiesi baltieji laužo visas šventa priesaika patvirtintas sutartis?

Menininkas nuleido akis.

— Tu gi žinai,— pasakė jis užsikirsdamas,— kad aš turiu jūsų vyriausiojo vado Tašunkos Vitko totemą ir kad aš nežudau ir neišdavinėju dakotų. Nežinau, ar jūs rengiatės kovoti prieš mūsų armiją. Jei kovosite, pralaimėsite. Aš nežinau...

— O gal tu žinai, Toli Skraidantis Paukšti,— tarė Džekas, ponkas, kurio vardas iš tikrųjų buvo Haris Tokei Ito ir kuris buvo dakotas.— Kodėl baltieji, kurie kovojo už negrų vergovės panaikinimą, dabar nori dakotus suvaryti į milžiniškus kalėjimus, kuriuos vadina rezervatais? Kodėl ten su jais elgiamasi kaip su baltaisiais beprotnamyje? Kodėl iš jų atimamos teisės ir laisvė?

Dailininko žvilgsnis įsmigo į indėną.

— Negrai, nors ir laisvi, yra mūsų fermerių ir pramonininkų darbo jėga. Dakotai nori kurti savo valstybę ir gyventi pagal savo principus, kurie ūkiui duoda maža naudos.

— Vadinasi, žmonės turi duoti jums naudą arba žūti?

— Pilietinio karo didvyriai, Džekai, išsigimė ir ištvirko. Respublikonų valdžia su savo geležine ranka mums patiems pasidarė nepakenčiama. Gal būt, kada nors bus kitaip, tačiau jums jau bus per vėlu.

— Ar tu, Toli Skraidantis Paukšti, girdėjai ką nors apie Minesotos dakotus, kurie prieš keturiolika vasarų patraukė į Kanadą?

— Jie tebegyvena prie Surės upės.

Indėnas atsistojo.

— Mano portreto tu niekuomet nenupieši, Toli Skraidantis Paukšti Paslaptingoji Lazdele. Aš išeinu.

— Ar kada nors dar pasimatysime?

— Vargu.

Kai indėnas jau siekė durų rankenos, dailininkas jį dar kartą sulaikė.

— Džekai, ar dar prisimeni inžinierių Henrį, jaunąjį Džo Brauno draugą? Kai tu dirbai žvalgu, jis tiesė transkontinentinę magistralę. Jūs buvote pažįstami.

— Prisimenu.

— Jis yra čia.

Indėnas nė nevirptelėjo.

— Henris jos į stotį Najobreros aukštupyje. Jis prasigėrė, susigadino karjerą ir nori dabar šiek tiek atsigriebti. Per Juoduosius kalnus bus tiesiama geležinkelio atšaka, Henris...

— Henriui bus geriau, jei jis sugrįš į Rytų miestus.

— Tu jo nepasigailėsi?

Indėnas apsimetė neišgirdęs šio klausimo. Jis išėjo, tyliai uždarydamas duris.

Šviesiame kambaryje sėdėjo Morisas, dailininkas, ir jam atrodė, tarsi staiga būtų pasidarę tamsu.

— Ilgoji Ietie?

— Ką?

— Žmonės, kuriuos aš vertinu, darosi man nedraugiški. Jie ima žudyti vienas kitą...

Dailininkas išsigando ir nutilo, nes išgirdo kažką garsiai kopiant laiptais. Indėnas išėjo tyliai; jo žingsnių nebuvo girdėti.

Kažkas pasibeldė, ir tuojau pat į kambarį įėjo kokių trisdešimties metų vyras. Jis užtrenkė duris.

— Morisai,— sušuko jis.— Pirma pas komendantą mes vos spėjome pasisveikinti. Šitoks susitikimas po tiekos metų! Tokią progą reikia atšvęsti! Štai, atsinešiau bonką rinktinio viskio!

— Tik vėl nepradėk gerti, Henri! Pražūsi!

— Aš tik šiandien! Paskutinį sykį! Atsisveikinimui. Rytoj josiu į Smito stotį prie Najobreros. Vėl prasideda gyvenimas prerijose. Mano senasis geradaris ir mokytojas Džo Braunas kloja šiaurinę transkontinentinio geležinkelio šaką, o Henris kasis prie Juodųjų kalnų, prie aukso! Keliaukime kartu!

Morisas sriūbtelėjo gurkšnelį. Ilgoji Ietis atstūmė pripiltą stikliuką.

— Su kuo tu josi prie Najobreros?— pasiteiravo sunerimęs dailininkas.

— Su kuo? Su pulkininko Džekmano laišku ir dviem šauniais skautais — Bobu ir Džeku. Benosis Pitas jau atsikando; kol kas jis neturi jokio noro lįsti į dakotų žemes.

— Ir tu nelįsk, Henri! Nelįsk dėl dievo!

— Kas tau, Morisai! Gal bijai mūsų buvusio žvalgo Hario, kuris dabar, pasivadinęs Tokei Ito, vadovauja Lokės giminei ir sėja nerimą Najobreros krašte?

— Atvirai pasakius, bijau dėl tavęs.— Galėdamas ramia sąžine nors puse burnos pasakyti tiesą, dailininkas pajuto šiokį tokį palengvėjimą. — Jei čia būtų tavo senasis draugas Džo Braunas, jis lygiai taip pat perspėtų tave, kaip ir aš.

Henris išmaukė visą stikliuką.

— Apie mūsų Harį per daug legendų pasakojama. Toks baisus tas jaunikaitis tikrai nėra. Mes juk seni pažįstami. Atstatei revolverį — ir vadas guli, įbedęs nosį į žemę.

Morisą nukrėtė šiurpas.

— Tu, Morisai, tikras menininkas, jautrus, kaip koks senas smuikas! Jei tu net Randalio forte drebi, vien Hario vardą prisiminus, tada drožk geriau nosies tiesumu namo. Šią vasarą prerijose bus kur kas karščiau, negu dabar.

— Nesišaipyk, Henri! Ir dėl dievo nejok prie Najobreros vienas su dviem skautais, kurių beveik nepažįsti. Palauk! Po keturiolikos dienų į Smito fortą vyks kavalerijos dalinys, amunicijos gurguolė ir milicija. Prisidėk prie jų!

— Aš gi ne vaikas! Kaip tik apie šią amunicijos gurguolę ir rašoma laiške, kurį aš gabenu.

— Kur tai matyta. Kurjeris — privatus asmuo! Nesuprantu, mes dažnai tokie lengvabūdiški!

— Kad tave nuraminčiau, pasakysiu: komendantas man duoda skautus, kurie pagal sutartį dirba mums. Be to, turiu ir spaudos užduočių. Aš pirmas parašysiu, ką mačiau prie Najobreros.

Po tokio atsakymo Morisas liovėsi prieštaravęs.

Henris tik juokėsi ir išmetė dar tris stikliukus.

— Iki kito karto!

— Tikėsimės.

Morisas visas įsitempė; nedaug trūko, kad iš susijaudinimo būtų pravirkęs.

Henris papurtė galvą, atkišo lūpas ir atsisveikino.

* * *

Indėnas Džekas-Haris, palikdamas dailininko kambarį, žvilgterėjo pro langą ir pamatė per kiemą ateinantį inžinierių. Todėl jis nesileido žemyn, o truputį palypėjo laiptais į bokšto viršų. Kai Henris, įėjęs į kambarį, užtrenkė duris, indėnas be garso vėl nusileido žemyn ir sustojęs pasiklausė. Tokiu būdu jis sužinojo, ką kalbėjo Morisas ir Henris. Inžinieriui besiruošiant išeiti, indėnas išslinko iš bokšto ir nuskubėjo į arklidę, kurioje kartu su Bobu Garbiniuota Galva buvo apsinakvojęs. Negras tebekiūtojo tame pačiame arklidės kamputyje. Atsisėdęs prie jo, indėnas prašneko dakotiškai.

— Rytoj rytą Henris išjos su laišku pas Smitą prie Najobreros. Mudu jį lydėsime. Laiškas forto nepasieks.

Bobas netarė nė žodžio. Jo akimis žiūrint, Henris tebuvo smulki žuvis.

Indėnas ir negras kaip žygūnai gaudavo maisto davinį. Bobas Garbiniuota Galva jau buvo parnešęs abiems skirtą dienos normą ir pats žiaumojo dabar konservuotos mėsos gabalą, indėnas tuo tarpu dorojo kaulą.

— Čia, netoli forto, prasideda dakotų rezervatas, rytinis jo pakraštys,— staiga prašneko Bobas Garbiniuota Galva.

— Daugiau nieko nesužinojai?

— Sužinojau, kad bus įsteigta daug rezervatų, dakotų gentis bus suskaldyta. Prie Robinzono forto jau statomi agentūros barakai. Ten gyvens vienas iš tų žmonių, kurie įsakinės dakotų kariams. Jie čia jau iš anksto susitarė, kaip pasidalins tarpusavyje grobį. Majoras Džonsas išeis į pensiją ir imsis rezervato agento pareigų. Jam nereikės visą laiką gyventi užkampyje; jis turės pavaduotoją. Tas riebulis, lažybų makleris Džonas su nuplikusia galva, atidarys prie agentūros užeigos namus. Antonis Ročas tikisi kapitono laipsnio ir karinio viršininko pareigų. Bedantis Benas, kai nebereikės mūsų bijoti, ketina Najobreros fortą vėl paversti prekybos stotimi. Rezervatų sienos dabar dar atviros. Kol kas čia maišysis tik dragūnai ir pasieniečiai, kurie varys į šį aptvarą dakotus ir ten juos saugos.

— Ribos aiškios žemėlapiuose, o ne prerijose. Ponai be mūsų viską sutvarkė. O kad čia būtų atvykę tie aštuoniasde-

šimt karių, kurių aš prašiau vyriausiųjų vadų! Per rungtynes visą Randalio fortą būčiau likvidavęs.

— Būtum galėjęs. Tačiau aštuoniasdešimt karių neatvyko, ir tau nieko daugiau neliko, kaip pertraukų metu žvilgterėti į keletą popiergalių ir nuknlaukti cigaretę. Randalio fortas liko sveikas. Mano broli, bijau, kad dakotai padarė didelę klaidą. Ligi šios dienos jie medžiojo bizonus, kurių kasdien mažėja, ir neišmoko patys auginti gyvulių.

— O kaip tau sekasi auginti arklius, Čapa Garbiniuota Galva?

— Pats žinai. Du mano kumeliukai išdvėsė, ir kariai sako, kad geltis, kurį, pasigavęs prerijose, prisijaukinai, pralenkia visus mustangus.

— Čapa, o gal šią vasarą galėtume rimčiau pagalvoti apie naminius bizonus?

— Ne, kaip matau, šią vasarą kalbės ginklai. Bet kas paskui mūsų laukia?

— Rezervate?— paklausė indėnas. Jo balsas buvo pasikeitęs; pyktis palaužė valdymosi ledą.

— Tuose rezervatuose, kuriuos mums duoda Didysis Tėvas, taip pat negalėsime verstis savarankiškai žemės ūkiu. Jie per maži, ir žemė beveik visur prasta. Tačiau mes negalime amžinai bizonus medžioti. Per paskutines dvi vasaras jų sumažėjo perpus.

Indėnas į tai nieko neatsakė.

— O kas paskui?— paklausė Garbiniuota Galva.

— Mes turime išlikti laisvi ir šio to išmokti. Tik laisvas žmogus gerai mokosi. Tarp savųjų aš jau įsigijau tokį autoritetą, kad, pasibaigus didžiajai kovai, galėčiau stoti tavo pusėn ir palaikyti tavo planus.

Garbiniuota Galva uždėjo ranka ant savo bendražygio rankos.

— Gerai, teisingai pasakei. Vaikystėje aš buvau vergas. Tėvas su manim pabėgo pas jus. Aš nebenoriu kartu su jumis vėl pasidaryti vergas.

— Kol kas tau niekas netrukdo eiti ten, kur akys veda.

— Tą patį, mano broli, galėtum pasakyti ir apie save. Dešimt žiemų ir vasarų gyvenai atskirai nuo savo giminės. Prieš dvi vasaras sugrįžai būti su mumis sunkiausiose kovose. Gal manai, kad aš noriu pasprukti ir užmiršti jus? Jei ir no-

rėčiau, negalėčiau. Mūsų palapinės, moterys ir vaikai, draugai ir bendražygiai man brangesni už gyvybę.

Čapa Garbiniuota Galva visa tai pasakė labai tyliai. Jis įsmeigė žvilgsnį į arklidės sieną ir tokiu būdu sutramdė savo švelnius ir stiprius jausmus.

Bemaž valandą bendražygiai prasėdėjo be žodžių.

Temstant jie išėjo už forto vartų, nes norėjo praleisti naktį indėnų stovykloje ir pabūti su savo komandų žaidėjais.

* * *

Tuo pačiu metu Henris sėdėjo savo kambarėlyje ir skaičiavo pinigus. Šis vakaras jam atrodė būsiąs nuobodus ir nepaprastai ilgas. Kaip čia praleidus laiką? Jis turėjo pripažinti, kad pinigų atsisveikinimo vakarui neužteks, jeigu dar nori atšvęsti susitikimą Najobreros forte. Bet kas gi jį verčia šitaip skaičiuoti? Gyventi reikia šia diena! Henris nusileido į kiemą, paslankiojo aplink ir pakalbino vieną kitą. Forto karininkai tiesiog mirė iš nuobodulio, inžinieriui ilgai nereikėjo ieškoti draugijos.

Išgertuvės prasidėjo po vakarienės, o baigėsi rytui brėkštant.

Henriui jau nevertėjo ir gultis. Jis susikrovė daiktus. Išėjęs iš veido, pastiręs, pagiriotas žvilgčiojo paskui pro savo kambarėlio langą į kiemą. Kur tas nigeris valkiojasi?! Aha, kanopos bilda! Šitam bernui, kurį Henris rengėsi perauklėti, prabudo, matyt, sąžinė, ir jis atvedė arklį.

Jaunasis inžinierius, kurjeris ir spaudos reporteris išėjo į lauką ir užsėdo ant arklio. Jis pasileido smagia risčia per kiemą prie vartų, kurie jam prasivėrė.

Švilpavo šiaurys, tačiau švietė skaisti saulė, ir kalvotas prerijas dengė mėlynas dangus.

Henris prajojo vartus. Nuo šalivartės atsiskyrė aukštas žmogus, apsirengęs medvilniniais marškiniais, aksominėmis kelnėmis, per pečius persimetęs indėnišką pončą. Juodi per vidurį perskirti plaukai buvo supinti į kasas, prakaulus veidas neatpažįstamai nudažytas.

Henris irgi panašiai kaip Ročas parodė abiems žygūnams, kad bėgtų priekyje. Jis paleido arklį šuoliais ir, būdamas pagiriotas, kvailai ir piktai džiaugėsi, kad žygūnai turi bėgti kaip

šuoliuojantis arklys. Bet tai jiems, atrodo, buvo nesunku. Henris, sėdėdamas balne, buvo kur kas varganesnis, negu priekyje bėgantys Džimas ir Bobas.

Apie vidurdienį gamtovaizdis pasikeitė. Žemė pasidarė smėlingesnė, žolė skurdesnė. Randalio fortas seniai jau ištirpo horizonte. Henris sustojo pailsėti ir pavalgyti. Žygūnai stovėjo tylūs ir laukė.

Po pietų indėnas ir negras rimtai ėmėsi savo pareigų. Dažnai užlipdavo ant kalvelės apsidairyti, dažnai rinkdavosi vingiuotą kelią žolės priželusiais kloniais, saugodami raitelį ir save nuo svetimų akių. Temstant atvedė jį prie Najobreros ir patarė ant upės kranto pernakvoti.

Henris sutiko.

— Užkurk laužą!— įsakė jis Džekui.

Vyras, apsigaubęs ponču, atsisėdo priešais baltąjį.

— Mes nekursime laužo.

— Kas per įžulumas?! Šitaip kalbėjo kadaise Haris. Praėjo tie laikai indsmenams. Paieškok malkų ir užkurk ugnį. Už ką tu gauni pinigus?

Tyliai šniokštė upė, švilpavo vėjas. Pro urvo angą žvilgterėjo žiurkėnas ir vėl pasislėpė.

Henris pastukseno rimbo kotu į žemę.

— Greit bus laužas?

— Ne.

Henris svyravo. Kylantis pyktis magino šveisti indėnui rimbu per veidą. Tačiau jis buvo dykynėje, naktį, be to, šis indsmenas buvo ne tik baugiai ramus, bet ir turėjo revolverį.

„Geriau būčiau paliepęs užkurti ugnį Bobui Garbiniuotai Galvai",— pagalvojo sau Henris. Tačiau dabar jam labai rūpėjo sutramdyti tą pasipūtusį indėną, ir jis jau negalėjo trauktis, bet nusukti į šoną dar buvo galima.

— Ak tu, suskretęs raudonodi išterliotu veidu! Kada paskutinį kartą prauseisi? Nusigramdyk nuo snukio dažus!

Indėnas nešoko į akis, kaip Henris tikėjosi. Jis apskritai neprieštaravo, išsitraukęs mažą dėžutę ir odos skiautelę ėmė taukais rūpestingai valytis dažus. Ramiai, neskubėdamas.

Henris buvo patenkintas, kad jo įsakymas vykdomas tuojau pat. Jis susidomėjęs stebėjo, kaip iš po dažų pamažu pradėjo rodytis žmogaus veidas. Indėnas rūpestingai nutrynė paskutinius dažų likučius. Patekėjo mėnulis. Jo šviesa sumirgėjo

upėje ir, atsimušusi nuo vandens, apšvietė Džeko veidą. Išryškėjo vargo ir kančios įrėžti ir užaštrinti bruožai. Veidas atrodė drąsus ir neprieinamas. Mėnulio šviesos ir šešėlių žaismas dar labiau sustiprino šį įspūdį.

Henris įsmeigė akis į nusiėmusį kaukę žmogų ir atpažino jį. Inžinieriaus smakras nukaro, lūpos ėmė drebėti. Jis plėšte išplėšė iš už diržo revolverį, tačiau spustelėti nesuspėjo. Henris susmuko.

Tai įvyko be jokio šūvio. Indėnas atsistojo, ištraukė iš priešo krūtinės durklą, kurį ką tik buvo sviedęs, ir ėmė jį, bedžiodamas į žemę, valyti. Paskui dviašmenį, aštriai išgaląstą ginklą, kurio rankenoje buvo meniškai išdrožta paukščio galva, vėl įsikišo į makštis. Henrio revolverį atidavė Bobui Garbiniuotai Galvai, piniginę, kurioje buvo laiškas majorui Smitui, pasiėmė pats.

Indėnas nusiėmė pončą ir atsisėdo su Bobu tamsoje parūkyti.

Į Henrio lavoną dakotas daugiau nė nežvilgtelėjo. Jo gentis kovojo, ir ši kova nežinojo pasigailėjimo, be to, dakotas niekada ir nesimokė gailėtis. Tiek raudonodžiai, tiek baltieji nuo mažumės jį mokė, kad priešą užmušti ne tik būtina, bet ir garbinga.

Henris liko su skalpu ne vien dėl to, kad jaunasis vadas neskalpavo. Perdaug jau lengvai Henris leidosi užmušamas, kad dakotas galėtų didžiuotis pergale.

— Ką dabar darysime?— paklausė Čapa Garbiniuota Galva savo vado.

— Mūsų žvalgas Ihasapa turėjo čia netoliese su arkliais ir žiniomis laukti mūsų. Mano žygūnai, kuriuos buvau pasiuntęs pas vyriausiuosius vadus Tatanką Jotanką ir Tašunką Vitko ir pas absarokų bei paunių vadus, turėjo sugrįžti.

— Argi tu pasitiki pauniais, kurie nužudė tavo motiną, kai buvai dar vaikas, ir absarokais, su kuriais jaunystėje kovojo Tatanka Jotanka?

— Tais, kurie atjos, aš pasitikiu. Per ištremties metus ir priešų tarpe mačiau išmintingų karių.

— Kaip nori. Daugiau neprieštarausiu tavo planams.

Dakotas užbėgo ant aukščiausios iš aplinkui stūksojusių kalvų ir sukaukė kaip kojotas. Per pusvalandį šį ženklą pakartojo keturis kartus.

Netrukus tolėliau ant upės kranto pasirodė raitas indėnas. Jis vedėsi du laisvus mustangus, iš kurių vienas labai spyriojosi; laisvas geltis stojosi piestu, spardėsi, norėjo ištrūkti. Vadas pamojo ranka; tada jaunasis karys paleido eržilą, ir jis nušuoliavo pas savo šeimininką, kuris pasveikino jį tyliai dainuojamais žodžiais.

Kitą laisvąjį arklį jaunasis karys atidavė Čapai Garbiniuotai Galvai. Vadas liepė jam kalbėti.

— Su tavim, Tokei Ito, kalbės vyresnis už mane karys,— atsakė jaunuolis.— Mūsų vyriausias vadas Tašunka Vitko su trimis kariais atjojo vienai nakčiai.

Išgirdęs pirmuosius žodžius, Tokei Ito tuojau pat užšoko ant arklio:

— Vesk pas jį, Ihasapa!

Šuoliais jie lėkė ne ilgiau kaip ketvirtį valandos. Vyrai susitiko žole apaugusiame slėnyje. Kalvų grandinė užstojo mėnulį. Laužai čia taip pat nedegė.

Raiteliams nušokus nuo arklių, vienas iš keturių indėnų, sėdėjusių pievutėje, atsistojo. Jo laikysena buvo tokia pat išdidi, kaip ir jaunojo karo vado, apsirengęs buvo irgi taip pat. Jo profilis buvo griežtas, galva siaura ir ilga. Abiejų akys susitiko blausioje nakties šviesoje. Nuo to laiko, kai Haris sugrįžo į savo giminę, juodu dar nė karto nebuvo matęsi. Anksčiau jie kovojo vienas prieš kitą. Paskutinį kartą išbandė jėgas vienos didelės vasaros šventės metu, kurioje dalyvavo daug genčių.

Tyla užsitęsė vos ne visą minutę.

— Štai ir tu,— pasigirdo pagaliau žemas, niūrokai skambantis vyresniojo vado balsas.— Tu atsiuntei pas mane pasiuntinį. Atsakymą atnešu pats. Prie jūsų palapinių atvyks šešiasdešimt dakotų karių. Be to, dešimt paunių su vadu ir penki absarokų kariai su jaunu vadu, kurie tave pažįsta iš ankstesnių vasarų, prisideda savanoriškai, ir mes pasiruošę juos priimti. Visi šie kariai ir vadai bus pas jus, kai pasikeis mėnulis.

— Per vėlai,— jaunasis vadas pasakė tai trumpai, ramiai, be priekaišto, be skundo.— Dar prieš mėnulio pasikeitimą Ilgasis Peilis Smitas prie Najobreros laukia šešių ginklų ir maisto produktų vežimų. Mes privalome paimti šią gurguolę ir ją lydinčius Ilguosius Peilius. Jie niekuomet neturi pasiekti

Najobreros forto. Jei mūsų broliai, kurie nori mūsų pusėje kautis, atvyks per vėlai, mes turėsime veikti vieni.

— Taip, turėsite, ir aš tikiu, kad tai pavyks. Tu jau dvi vasaros ir trys žiemos persekioji Smitą ir jo vyrus lyg aras šlubčiojančių antilopių bandą. Ne veltui mes tavimi pasitikėjome. Kiek turi karių?

— Dvidešimt keturis vyrus iš „Raudonųjų Elnių" sąjungos.

Tokei Ito vėl kreipėsi į Ihasapą.

— Kur dabar mūsų palapinės? Kur Četansapa?

Žvalgas pranešė:

— Mūsų palapinės jau persikėlė iš kalnų miškų prie Arklių upelio. Četansapa su vyrais, priklausančiais „Raudonųjų Elnių" sąjungai, laukia pusiaukelėje tarp palapinių kaimo ir majoro Smito forto; jie pasiruošę eiti paskui tave į kovą.

— Tai ir yra tie dvidešimt keturi. Jei greit ir apgalvotai veiksime, užteks. Jok atgal pas Četansapą ir pasakyk, kad aš po kelių dienų būsiu pas jį. O tu, Čapa Garbiniuota Galva,— komandavo toliau jaunasis vadas,— pasiliksi čia ir išklausysi žvalgus, kurių įsigijome Randalio forte. Mums reikia žinoti, kokią dieną leitenantas Ročas leisis į kelionę su amunicijos gurguole. Aš tuo tarpu dar nujosiu į Sen Pjerą; su savo gelčiu ilgai neužtruksiu.

Jaunasis vadas žengė prie savo mustango.

— Man reikia nujoti į Sen Pjero fortą,— pakartojo jis vyriausiajam vadui.— O gal tu gali man duoti automatinį šautuvą? Man jo reikia kovai dėl amunicijos gurguolės.

— Negaliu, Tokei Ito,— atsakė Tašunka Vitko. Jo balse pasigirdo juoko gaidelė.— Bet aš josiu su tavim į Sen Pjerą.

Vyrai užšoko ant žirgų. Ihasapa ir Čapa pakilo vykdyti užduočių; tuo pačiu metu ir jaunasis vadas spustelėjo geltį ir kartu su Tašunka Vitko ir jo trim kariais nušuoliavo vorele žiemryčių link.

Vadų kelias ėjo per žole užžėlusias stepes, per nykius, žmonių ir žvėrių užmirštus uolynus. Niekas nesulaikė vienišų raitelių. Mustangai lėkė nepavargdami. Jaunojo vado nusistovėjęs geltis, žvalus ir kupinas jėgų, skriste skrido per pievų ir stepių platybes, kuriose buvo gimęs ir kurios buvo jo tėvynė.

Vyrai jojo per naktį ir visą kitos dienos rytą. Apie pietus sustojo prie apaugusio krūmokšniais ir apjuosto kalvomis

ežerėlio ilgesniam poilsiui. Jie išsitiesė ant antklodžių, tačiau neužmigo, tik valgė ir rūkė.

Dabar jiedu pagaliau galėjo vienas kitą ramiai apžiūrėti. Vyriausiasis vadas, kurio jaunesnysis nematė ketverius metus, neatrodė pasenęs, tačiau neabejotinai pasikeitęs. Tašunkos Vitko veide dabar atsispindėjo ne tik nepaprastas pasitikėjimas savimi, bet ir žūtbūtinės kovos įsiūtis. Lūpų kraščiukai buvo nukarę, raukšlės prie nosies šnervių pailgėję ir pagilėję. Akys, kurias indėnas, saugodamas nuo saulės, vėjo ir prerijų dulkių, paprastai laiko primerktas, dabar buvo plačiai atmerktos; tokiu žvilgsniu Tašunka Vitko ir pasveikino jaunąjį vadą.

Dabar jis užvedė kalbą apie tai, ko nenorėjo šnekėti naktį, pirmomis susitikimo minutėmis.

— Vačičunai pasiryžę sulaužyti visas savo priesaikas ir sutartis,— pasakė jis.— Jie melagiai! Tačiau mes ginsime savo teises ir prerijas.

— Pulsite fortus? Su aštuoniasdešimčia vyrų būčiau galėjęs nušluoti Randalį.

— Fortų nepulsime. Bet kai baigsis pavasario medžioklės, žolė pasidarys tamsiai žalia ir ims kaitinti saulė, prerijose į šiaurę nuo Juodųjų kalnų ir prie upių, įtekančių į Jeloustouną, sušauksime visus vadus ir karius. Į pasitarimą pakvietėme ir tave; paklausk savo vyrų, ar jie norės kartu kovoti su Ilgaisiais Peiliais, jei tie nepaliks mūsų ramybėje.

— Pirmiau pagrobsime amuniciją ir likviduosime Smito fortą. Čia aš keršiju už savo tėvą.

— Aš žinojau, kad tu galvoji apie tai, mano jaunesnysis broli. Tatanka Jotanka ir aš būtume mielai pasiuntę ten šešiasdešimt karių; jie būtų tau padėję pagrobti amunicijos gurguolę. Tačiau aš noriu prie Rouzbado pastoti kelią generolui Krukui, todėl man pačiam reikia karių. Kiti vyrai dar nenorėjo rūkyti karo pypkės. Žiema pasibaigė. Daugelio palapinių moterys ir vaikai kenčia alkį, todėl kariai nori pirmiau pamedžioti. Be to, jie dar nepamiršę, kad tavo giminė prieš dvylika žiemų savo noru iškeliavo toli į pietus, ir laukia jūsų šią vasarą sugrįžtant prie Juodųjų kalnų.

— Aišku. Ką girdėjote apie kitas gentis?

— Šajenai tebėra laisvi ir stos kartu su mumis į kovą.

Absarokai ir siksikai mūsų klastingai nepuldinės. Ilgiesiems Peiliams tarnauja tik keletas išdavikų.

Jaunasis vadas nuleido akis, kraujas ėmė tvinksėti jo smilkiniuose, nes jis pagalvojo, kad pats kadais tarnavo priešui žvalgu. Matyt, ir Tašunka Vitko šį akimirksnį prisiminė žvalgus ir jų likimą, nes jis paklausė:

— Aš girdėjau apie žvalgą Tobiją, kuris tarnauja Smitui. Kas jis? Ar jis turi kokį kitą vardą?

— Vilko Galva.

— Ak, Vilko Galva! Stebėk jį!

Pokalbis baigėsi. Vyrai atsistojo ir apsižvalgė aplink. Tai buvo tos vietos, kur turėjo prasidėti jų nelaisvės dienos.

Jie užšoko ant žirgų ir vėl leidosi į kelią. Kad nesusitiktų su vergovėn pasidavusiais indėnais, kurių palapinės jau stovėjo šioje teritorijoje, dažnai darė vingius. Jų nepastebėjo nei priešo žvalgai, nei dragūnų bei milicijos būriai, kurių ištryptus kelius ne kartą perkirto.

Išaušus kitam rytui, dakotai pasiekė Sen Pjerą, didelę prekybos stotį, stovinčią prie Misurio, gerokai į šiaurę nuo Randalio forto. Čia vis dar vyravo prekybininkai, o ne kariškiai. Kadangi atvykėliai labai neturėjo laiko, tai tuojau pat pririšo žirgus prie krautuvės, į kurią jaunasis vadas norėjo užeiti. Tašunka Vitko taip pat nesvyruodamas įėjo vidun. Kadangi jis buvo paprastai apsirengęs, tai vargu ar kas galėjo jį čia pažinti. Nors dar buvo ankstyvas metas, tačiau erdvioje krautuvėje jau buvo prisirinkę daug indėnų ir medžiotojų, norinčių savo žiemą laimėtus kailius iškeisti į ginklus, paraką, šviną, degtinę.

Keletas supirkėjų nustatinėjo kainas. Krautuvės vedėjas, mažas žmogelis lapės veidu, iš karto pastebėjo jaunąjį dakotų vadą, su kuriuo jau kartą derėjosi ligi apkvaitimo, ir, nieko nelaukdamas, paskelbė naujieną visiems:

— Atvyko Haris Tokei Ito!

Slėptis jaunajam vadui čia nebuvo reikalo. Najobreros krašto kovos buvo vietinio pobūdžio, ir Sen Pjerą pasiekdavo tik anekdotai. Bet ir anekdotų užteko, kad jaunąjį vadą visi tuoj pat praleistų prie pirkimo-pardavimo viršininko. Tašunka Vitko su savo palydovais pasiliko užpakalyje.

Aukštas dakotas iš viršaus žvelgė į nedidutį žmogelį lapės veidu. Parduotuvės viduje įsiviešpatavo tyla, kuri rodė didžiausią pirklių pagarbą jaunajam vadui.

— Ką pirks didysis dakotų vadas mano kuklioje krautuvėlėje? Tikiuosi, kad Harį Tokei Ito galėsiu ne blogiau aptarnauti, kaip prieš dvi vasaras!

— Automatinį šautuvą.

— Puiku! Savaime suprantama! Prašau, štai šautuvas, kurį aš labai...

— Automatinį šautuvą.

— Pro vamzdį užtaisomas nepatinka? Turiu su spyna. Aš tuoj... prašau.

— Automatinį šautuvą.

— O taip, žinoma! Šautuvas turi būti vado vertas. Medžioklinį! Taip?

— Automatinį šautuvą.

— Mes turime įvairiausių konstrukcijų. Šautuvo su ištraukiamu vamzdžiu aš nė nesiūlyčiau. Bet palauk, kodėl gi ne? Toks šautuvas...

— Automatinį šautuvą.

— Galiu pasiūlyti naudotų, gerai užlaikytų ginklų... Tokių galėčiau ir už kailius... Sutinki mokėti kailiais? Štai, pagarsėjęs šautuvas...

— Automatinį šautuvą.

— Žinau, žinau, pulkininkas Kodis, vadinamas Bizonų Biliu, turi automatinį šautuvą. Su juo daug vargo, reikalauja geros priežiūros, sunkiai valdomas! Dažnai užsikerta užtaisant. Ir kariuomenėje nelabai vertinamas. Tokio vadui nesiūlyčiau! Pranašesnis yra medžioklinis...

— Automatinį šautuvą.

— O gal malonėsite mokėti doleriais? Štai, geriausias iš geriausių. Dvivamzdis atlaužiamas medžioklinis.

— Automatinį šautuvą.

Derybų liudininkai ėmė juoktis. Tik Tašunka Vitko su savo palydovais išlaikė rimtį. Mažasis žmogelis įtraukė oro:

— Tiesą pasakius, dabar tokius pardavinėti draudžiama... Noriu pasakyti, kad į indėną, turintį tokį pat šautuvą, kokį naudoja kariuomenė, skersai žiūrima. Manau, kad tau medžioklei reikalingas...

— Automatinį šautuvą.

— O gal mokėsi auksu? Medžiokliniai šautuvai...

— Automatinį šautuvą.

Jaunasis dakotas kartojo lyg automatas, visą laiką tuo pačiu balsu, neparodydamas nei pykčio, nei nekantravimo.

Mažasis žmogeliukas nusibraukė nuo kaktos prakaitą.

— Medžioti bizonams, tiesa? — prašvebeldžiavo susijaudinęs pirklys.— Bizonams medžioti praktiškiausias tebėra...

— Automatinis šautuvas.

— Tūkstantis velnių su visais šventaisiais! Padarysiu, ką galiu. Bet juk didžiajam vadui reikia tuoj pat ginklo? Tokiu atveju geriausias yra...

— Automatinis šautuvas.

Žiūrovai kvatojosi. Tašunka Vitko labai atidžiai sekė sceną.

Jaunasis vadas atrišo savo nedidelį odinį maišelį, kuris iš vidaus buvo nudažytas pusiau žaliai, pusiau raudonai, ir, netardamas daugiau nė žodžio, padėjo dolerius ant prekystalio.

— Štai kaip! Vadas moka doleriais... Vadinasi, reikia būtinai, tai yra, reikėtų būtinai...

Dakotas tylėjo. Tačiau jo kupinas nuostabos ir atkaklus žvilgsnis varstyte varstė mažąjį krautuvininką.

— Vieną tokį šautuvą mes užsakėme stoties komendantui! Nežinau, ar turiu teisę jį atiduoti? Užsakymų tenka ilgai laukti. Vadas, žinoma, dar pridės vieną kitą doleriuką!

Jaunasis dakotas pabeldė dviem pirštais į stalą ir pasakė:

— Automatinį šautuvą ir tris šimtus šovinių. Man brangus laikas.

— Viešpatie! Vieną akimirksnį! Aš pasišauksiu stoties viršininką.

Bet dakotas žvilgsniu sulaikė žmogų su lapės veidu. Pardavėjo veidas subliuško ir nuliūdo. Liežuvio galiuku jis lyžtelėjo lūpas, tarsi norėtų jas sudrėkinti.

— Jei jau taip, tai taip! Koks man nuostolis! Koks nuostolis! Kaip aš vėl atsigriebsiu! Tai tiesiog dovana! Tikra dovana didžiajam vadui!

Jis išėjo į gretimą kambarį ir atnešė prašytą ginklą ir šovinių. Tai buvo geras šautuvas. Dabar sunerimo dakoto širdis; reikėjo įsižiūrėti, kaip pirklys apsieina su ginklu. Paėmęs šautuvą iš jo rankų, jis ėmė valdyti jį taip, kaip valdo dailidė

kirvį arba mūrininkas plaktuką. Medžiotojų genties vadui ginklas buvo įprastas ir artimas širdžiai darbo įrankis.

Jis užtaisė, vėl išėmė šovinius, vėl užtaisė ir tarė:

— Tu man dovanoji ginklą ir šovinius, aš dovanoju tau dolerius. Hau. Šešis šovinius paimsiu pabandymui!

Nelaukdamas pirklio sutikimo, dakotas išėjo iš krautuvės su užtaisytu automatiniu šautuvu. Prie jo prisijungė Tašunka Vitko su savo palydovais. Indėnai greit perbėgo kiemą ir išnėrė pro vartus.

Jaunasis vadas sustojo pievelėje.

— Į ką man taikyti?

— Į beržo kamieną,— pasiūlė Tašunka Vitko.

Medelis augo už penkių šimtų metrų.

— Į juodą dėmelę po viršutine šakele,— tarė pats sau jaunasis karo vadas.

Driokstelėjo bandomieji šūviai. Vienas karys nubėgo prie medelio. Meistriški šūviai, paleisti iš neįprasto ginklo, nustebino net Tašunką Vitko, kuris matė, kaip prieš keletą metų jaunasis vadas paleido iš lanko strėlę ir pataikė į taikinį, esantį už trijų šimtų metrų; apie tokį šūvį pasakojama tik legendose.

O iš prekybos stoties, mosuodamas rankomis ir plyšdamas iš visos gerklės, bėgo pirklys.

— Ei, pinigus! Pinigus!

— Štai tavo pinigai,— dakotas padavė jam sutartą sumą.

— Didysis vade!— šaukė žmogiukas.— Pinigų tiek, kiek reikia. Tačiau tu sugadinai man visą biznį. Ten krautuvėje dabar visi nori parduoti kailius brangiau, o prekes, kurias aš jiems siūlau, peikia. Jei tu ir toliau man taip kailį dirsi, kaip šiandien, tai nors pasistenk, kad žmonės nematytų. Ne, tu neturėtum taip su manim elgtis. Aš tave šiandien taip šauniai aptarnavau tik dėl to, kad jau kartą prieš porą metų čia buvai su savo dviem vyrukais. Atsisveikinimo skausmas man suminkštino širdį! Kas žino, kaip toliau klostysis reikalai? . .

— O kaip jie turi klostytis?— paklausė dakotas, tebesikrapštydamas apie savo naująjį ginklą.

— Mano krautuvė bankrutuos. Daugelis mano klientų — indėnai. Jau kelios dešimtys metų Sen Pjeras garsėja tarp indėnų, gyvenančių į rytus ir vakarus nuo Misisipės. O kiek

raudonodžių draugų turėjo mūsų senasis stoties vedėjas! O dabar staiga viskam galas.

— Kodėl?

— Kad jums reikia kraustytis į rezervatus! Ten būsite beteisiai, negalėsite nei išeiti, nei įeiti. Jus ten laikys lyg kokius idiotus. Nebeturėsite jokios galimybės verstis medžiokle, pardavinėti kailius. Jums apskritai nebus galima lankytis prekybos stotyje. Kai tik jus užtvers rezervatuose, iš jūsų liks tik alkana banda, o aš bankrutuosiu!

— Alkana banda?—paklausė ramiai dakotas, tarsi jam tai visai nerūpėtų.

— Žinoma! Argi tu nežinai, kokios sąlygos kituose rezervatuose? Ūkininkauti neužteks žemės. Turėsite gyventi iš išmaldos, kyštels kokį gyvulį, konservų... Korupcija dabar visur klesti; jus pasieks tik trupiniai... Ačiū už tokį gerą!

— Kodėl tu šito nepasakai Didžiajam Tėvui, gyvenančiam Vašingtone?

— Tėvas iš tikro didis, o Vašingtonas toli, aš tuo tarpu tik smulki žuvis. Tu privalai tai žinoti.

Pirklys, nenorėdamas pražiopsoti kokio naudingo sandėrio, nubėgo į savo krautuvę.

Penki indėnai, stovėdami šalia vienas kito, galvojo kiekvienas sau apie tai, ką prieš minutėlę dar kartą išgirdo. Netarę nė žodžio, sugrįžo jie prie savo arklių. Pirmas užšoko ant mustango Tašunka Vitko. Jaunasis karo vadas dar kartą atidžiai nužvelgė šį žmogų, įsidėmėjo jo akių žvilgesį. Kai dvylikametis Harka, dabar Haris Tokei Ito, pirmą kartą išvydo Tašunką Vitko, šis jam padarė nepamirštamą įspūdį, įkvėpusį tremties metu didžiuotis savo gimine. Dabar prasidėjo didžioji kova—pati didžiausia dakotų istorijoje. Abu vadai buvo pasiruošę ginti savo laisvę pačiomis sunkiausiomis aplinkybėmis. Daugiau apie tai kalbėti nebuvo reikalo.

Vyrai atsisveikino. Tašunka Vitko su savo palydovais nujojo į šiaurės vakarus, o jaunasis karo vadas pasuko pas savuosius pietvakarių link. Beveik be poilsio, nemiegodamas ir nevalgydamas, Tokei Ito su savo sarčiu nujojo didį kelią.

Mėnulio piautuvui visai sudilus, tamsią naktį raitelis pasiekė karių būrį, kuris jo laukė prerijose į pietus nuo mažo Smito vadovaujamo forto. Net Četansapa, „Raudonųjų Elnių“

sąjungos vadas, nesitikėjo, kad vadas galėtų taip greit sukarti tokį kelią.

Paleidęs savo sartį pasiganyti, Tokei Ito atsisėdo prie karių, kurie, nedegdami laužo, buvo įsitaisę žolėtame klonyje. Ant kalvų budėjo sargybiniai.

Jauno vado žvilgsnis nepastebimai sliuogė nuo vieno veido prie kito. Kiekvieną jis pažinojo nuo pat vaikystės: Četansapą, penkiais metais vyresnį draugą, Čotankos sūnų Aštriąją Ietį, Antilopės Sūnų, Ihasapą ir visus kitus. Kai Haris Tokei Ito prieš dvejus metus sugrįžo į savo giminę, šie vyrai pakilo kartu su juo į kovą. Jis vedė juos čia po vieną, čia grupelėmis, čia visus kartu į daugelį drąsių žygių. Paskutinio užpuolimo auka buvo leitenantas Vorneris. Jam vadovaujant, per pastaruosius dvejus metus nežuvo nė vienas Lokės giminės karys. Vadas visuomet būdavo ten, kur sunkiausia. Ir Smitas su savo žmonėmis už aštriatvorės gyveno lyg kalėjime. Tačiau dabartinis jaunojo vado sumanymas buvo daug didingesnis ir sunkiau įvykdomas, negu visi ankstesnieji.

Četansapa, liesas, aukštas vyras, prisėdo prie savo vado, ir abu ligi gilaus vidurnakčio tyliai kuždėjosi. Žvalgai pranešė, kad amunicijos gurguolė su savo palyda jau pajudėjo iš vietos ir traukia Najobreros forto link. Lokės giminės vyrai ketino užgrobti gurguolę anksčiau, negu ji pasieks fortą. Paskui su ginklais, kurių jiems labai reikėjo, planavo prasiveržti pro Smito įgulą į savo medžioklės plotus. Antrasis uždavinys nebuvo lengvesnis už pirmąjį.

KETĖ PRERIJOSE

Jauna mergina, mirtinai persigandusi, suriko ir prabudo. Aplink viešpatavo juoda naktis.

Ji neįstengė nė pasijudinti. Pergyventas siaubas tarsi sukaustė jos sąnarius. Smilkinius ir delnus išpylė šaltas prakaitas. Netgi galvoti nieko neįstengė. Pamažu, iš lėto ji vėl ėmė justi, kas aplink dedasi. Išgirdo duslų dundesį, pastebėjo, kaip po ja šokinėja ir darda ratai.

Ketė suprato, kad ji ką tik pabudo iš siaubingo sapno. Mergina giliai atsikvėpė ir pajuto, kaip plaka krūtinėje širdis. Sustingę sąnariai atsileido. Ji išdrįso pajudėti, atsisėdo,

brūkštelėjo delnu per kaktą ir pasitaisė skarą, kuria buvo apsisiautusi kaklą ir krūtinę. Aplink buvo tamsu kaip maiše.

Dabar mergina suprato, kad sėdi furgone, kuris dunda, bilda, mėtosi į šalis. Pasisukusi į priekinę vežimo angą, pažvelgė laukan. Furgonas važiavo be žiburio. Ji vos galėjo įžiūrėti vežiko ir palydovo plačių pečių ir plačiabrylių skrybėlių kontūrus. Ketė bandė pažvelgti į žvaigždes, tikėdamasi, kad jų mirgėjimas leis užmiršti siaubingus sapno vaizdus. Tačiau anga buvo siaura, ir ji tamsoje teįžvelgė pirmojo gurguolės vežimo užpakalinius ratus. Mergina įsiklausė.

Ritmingai klapsėjo kanopomis mulai, traukiantys visus šešis vežimus. Jokio kelio čia nebuvo; ratai šokinėjo per žolę, o raiteliai čia pasklisdavo po apylinkę, čia vėl sugrįždavo. Kanopų dundesys ir ratų bildėjimas buvo tarsi nakties muzika, kuri priminė duslų būgnijimą. Ketė stebėjosi, kad mulai taip darniai traukia tokioje tamsoje. Ji pati mokėjo važnyčioti ir prieš kelionę labai abejojo, kad naktį viskas gerai seksis. Tačiau mulai bėgo neknapsėdami. Šie gyvuliai, taip pat ir žmonės, kurie juos valdė, gyveno kitokiose sąlygose ir savo sugebėjimais skyrėsi nuo miestų ir civilizuotų sričių ir kaimų gyventojų. Ketė smarkiau pajuto prerijų alsavimą. Ji įtraukė šalto kaip ledas oro, tvyrančio virš begalinių, šiurkščia žole apaugusių plotų.

Merginai furgone pasidarė ankšta; mat, vežimui šokinėjant, atsirišo virvė, laikiusi vieną iš sunkių dėžių, ir ši ėmė slysčioti. Ketė žinojo, kas yra toje dėžėje: amunicija blokhauzų stočiai, į kurią važiavo kolona. Mergina pabandė dėžę vėl pritvirtinti, tačiau jos rankos buvo per silpnos. Be to, Ketei trukdė judėti ilgas ir platus pagal anų laikų madą pasiūtas sijonas. Dabar ji geriau, negu prieš kelionę, suprato, jog ryžosi tokiam žingsniui, kuriam buvo nepasiruošusi ir nepribrendusi. Ir jos jau nebestebino kraupus sapnas. Šovinių dėžė, slidinėjanti po vežimą, matyt, ir buvo jo priežastis, todėl ji ir susapnavo tą siaubingai išsidažiusį indėną, kuris Ketę nudūrė savo peiliu.

Mergina panoro išgirsti raminantį žmogaus balsą. Ji prislinko prie vežėjo suolelio, tai buvo papraščiausia lenta, ir palietė palydovo petį.

— Tomai!

Vyras pasuko galvą. Žvaigždžių šviesoje pasirodė žila jo barzda.

— Tai jūs, mis?

— Tomai, kiek dabar laiko? Kur mes?

— Jau bus dešimta nakties, mažoji mis. Kur mes? Ne per toliausiai nuo Najobreros!

— Tikriausiai netoli ir blokhauzų stotis!

— Rytoj ten būsim, mis Kete, rytoj. Tikiuosi ištversite ligi to laiko?

— Jei tik geriau pririšite tą dėžę. Tada galėčiau ramiai miegoti.

— Ką? Vėl kuri nors ėmė čiužinėti? Tuoj pririšime.

Tomas šmurkštelėjo į furgoną ir pritvirtino dėžę.

— Taip. Dabar galėsite ramiai pailsėti. Ir nenuleiskite nosies! Jūs gi drąsi mergina!

— Aš tikrai nenoriu nei tėvui, nei sužadėtiniui padaryti gėdos.

— Ne vien nuo norų tai priklauso. Nuo sugebėjimo taip pat!

Po tokios užuominos Ketė pradėjo galvoti, ką ji moka. Gimė ji vienoje Minesotos valstijos fermoje. Motina mirė anksti. Ferma buvo sudeginta 1862 metais didžiojo indėnų sukilimo metu, kai Ketė buvo dar vaikas. Tuo metu žuvo ir senelė. Nuo to laiko Ketė gyveno mieste pas tetą. Čia ji turėjo išmokti siuvinėti, skambinti pianinu, rašyti gražius laiškus, skoningai rengtis ir visą dieną rūpintis kaprizinga pagyvenusia dama. Viso to, ką išmoko pas tetą Betę, prerijose nereikėjo. Bet kai ją aplankydavo tėvas, kuris pastaraisiais metais visą laiką tarnavo pasienio stotyse, didžiausiam tėtos Betės pasibaisėjimui, ji mokėsi važnyčioti ir šaudyti. Gal ir naudingi šie mokslai dabartinėje situacijoje, tačiau Ketė žinojo, kad ji nesuvaldys ketverto mulų, o į žmogų dar niekada nebuvo taikiusi. Pagaliau kam dėl to laužyti galvą? Pati savo noru pateko į šią situaciją, reikės pačiai ir išeitį surasti. Iš tikrųjų ji nė kiek nesigailėjo. Gyventi pas tetą Betę buvo įgrisę ligi gyvo kaulo.

Kažkas švilptelėjo. Vežikai truktelėjo vadeles, subraškėjo stabdžiai, ir ilga vežimų virtinė sustojo. Tamsoje pasigirdo kažkieno balsas, kuris paskelbė pusvalandžio poilsį. Ketė pagalvojo ir ryžosi išlipti. Su Tomo pagalba ji išsiropštė iš fur-

gono ir, grabaliodamasi vežimų ir mulų, nuėjo į gurguolės priekį. Jos kojos šlepsėjo per balas ir kliuvo už žolės kupstų.

Ketė išgirdo pusbalsiu kalbant vyrus, kurie sėdėjo ant žemės. Prie jų stovėjo pabalnoti žirgai ir, nuleidę galvas, pešiojo žolę.

— Ei! — šūktelėjo mergina, pyktelėjusi, jog niekas į ją nekreipia dėmesio.

— Kete! — atsiliepė jaunatviškas balsas, ir uniformuota figūra atsistojo. Abu ėmė apgraibomis slinkti vienas kito link, kol pagaliau susikibo jų rankos. Paskui Ketė buvo pavedėta į priekį, pajuto po kojomis antklodę ir atsisėdo.

— Velniška kelionė! Patinka tau? — paklausė jaunasis leitenantas. — Turėsime ką papasakoti anūkams!

Ketė atsakė ne iš karto. Neįprasta aplinka, kurioje ji atsidūrė, tamsa, siaubingo sapno slogutis neleido jai laisvai jaustis. Jauno karininko pasitikėjimas savimi mieste ją visą laiką stebino, tačiau šioje dykynėje toks tonas jai pasirodė netinkamas.

— Nežinau, — teatsakė ji, bandydama atpažinti kitus, sėdinčius su Antoniu Roču. Stambus vyras su plačiabryle skrybėle buvo Benas. Tai jis pirma įsakė sustoti. Jo balso negalėjai sumaišyti su kitu; neturėdamas dantų, jis bosijo tarsi kriuksėdamas. Benas vadovavo pasieniečiams, kurie buvo priskirti prie dragūnų būrelio.

— Ką jūs galvojate, Benai? — paklausė jį mergina.

— Visokios mintys lenda į galvą, mažoji mis. — Kelionės metu visi raiteliai vadino Ketę „mažąja mis". — Visokios, tačiau nė vienos, kuri jus pradžiugintų.

Vyrų juokas, kuris palydėjo pasieniečio žodžius, Ketei pasirodė nemalonus.

— Vakare aš ne visai supratau, kodėl mums reikia visą naktį važiuoti, — tarė mergina, stengdamasi pakreipti pasieniečių kalbą kita linkme.

— Visą naktį nekeliausime, mis! — atsakė Benas. — Prieš vidurnaktį sustosime ir padarysime iš vežimų tvirtovę. Jūs galėsite ramiai miegoti, mūsų ginklai jus saugos.

— Taip? O man atrodo, kad jūs, Benai, dėl kažkokios rimtos priežasties smarkiai nerimaujate; ligi šiol visada sustodavome temstant.

— Mokate sumaniai tardyti, mažoji mis! Kodėl gi nepasakyti jums visos teisybės? Laiške, kurį Henris nunešė į fortą majorui, jūsų tetušiui, buvo nurodyta pasiųsti porą vyrų mūsų pasitikti. Tiesa, jūs šiek tiek vėliau atvažiavote iš Janktono, ir mes šiek tiek vėluojamės, bet kaip tik dėl to Najobreros vyrukus seniai turėjome susitikti. Nesuprantu, kur jie prasmego, ir viskas, ko aš negaliu suprasti, verčia mane įtarinėti. Štai dėl ko aš raginu skubėti.

— Tik jau neprisigalvokit baisybių ir nedrebinkit kinkų,— barėsi leitenantas.— Mums visiškai nėra ko bijoti!

— Tsss! Tylos!— sudraudė pasienietis ir pastatė ausis.

Ketė išsigando. Ji stebėjo Beną, kuris krito į žolę ir, prispaudęs ausį prie žemės, ėmė klausytis. Nuščiuvo ir leitenantas su kitais vyrais. Bedantis pasieniečių vadas netrukus atsitiesė.

— Atjoja du raiteliai. Vieno arklys šlubčioja.

Ketė suprato, ką pasakė Benas, tačiau pati nei ką matė, nei girdėjo. Jos širdis daužėsi. Kas atjoja? Draugas ar priešas? Ar geriau pasilikti su vyrais gurguolės priekyje, ar pasitraukti į furgoną pas ištikimąjį Tomą? Vyrai, rodos, visai pamiršo merginą. Jų dėmesys buvo nukreiptas į tamsų slėnį, iš kurio turėjo išnirti raiteliai. Benas pasiruošė šauti.

Dabar jau ir mergina išgirdo artėjantį arklių kanopų bildesį.

— Kas ten?— riktelėjo Benas.

— Nusiramink! — atsiliepė šiurkštus balsas. — Tai tik aš, jūsų brolis, mušeika Bilis.

Ketė išvydo du besiartinančius šešėlius. Tai buvo raiteliai. Kai pirmasis nušoko nuo arklio ir priėjo arčiau, ji užuodė aštrią užgęsusios pypkės smarvę. Benas teisybę sakė: antrasis arklys šlubčiojo, o raitelis, negalėdamas išsilaikyti tiesiai, svirduliavo balne. Ketė, būdama iš prigimties geros širdies, pagalvojo, kad vyrai tuoj pat nukels tą žmogų nuo arklio.

Tačiau Benas, pasirodo, nebuvo toks draugiškas, pirmiausia jis kreipėsi į Bilį.

— Tai tu? Tik ką išsiuntėm tave į žvalgybą, o tu jau parsiradai?! Ką tu čia parsitempei?

— Sužeistąjį.

— Ak! — sušuko Ketė, iš susijaudinimo nebesižinodama, ką daranti. Dabar leitenantas Ročas vėl prisiminė savo sužadėtinę.

— Grįžk į furgoną, — griežtai pasakė jis. — Jaunai damai čia nėra kas veikti.

Mergina pakėlė galvą, staiga ji, net pati nežinodama kodėl, užsispyrė ir nepaklausė komandos.

Tuo tarpu Bilis vargais negalais nutempė nuo arklio nepažįstamą raitelį ir, pastatęs jį ant kojų, paleido. Sužeistasis, ieškodamas į ką atsiremti, ėmė graibytis aplink, ir Ketė krūptelėjo, kai jis atsitiktinai užčiuopė jos petį ir bandė į jį įsikibti. Ji vėl pasijuto, kaip per tą baisų sapną, kai ją kažkas griebė, ir turėjo susitverti, kad garsiai nesuriktų. Tuo pat metu, jai pasidarė gėda. Juk tai žmogus, — stengėsi įtikinti save Ketė, — tai tik nelaimingas žmogus!"

Pirštai, kurie mėšlungiškai gniaužė jos petį, ėmė drebėti, paskui atsileido. Merginos širdyje vėl pabudo noras pagelbėti, ir ji abiem rankom apkabino svyrantį kūną. Rankomis ji pajuto švarko gelumbę, paskui aukštas sužeistasis užgriuvo ją visu svoriu, kuris buvo per didelis jos menkoms jėgoms. Jos rankos atsileido, ir nepažįstamasis susmuko į žolę. Matyt, jis buvo sunkiai sužeistas arba nusilpęs iš alkio ir troškulio.

Prie jo pasilenkė Benas. Mergina pagalvojo, kad jis pagaliau padės sąmonės netekusiam žmogui, tačiau Benui, pasieniečių vadui, rūpėjo kas kita.

— Praverk snukį! — suriko jis nepažįstamajam. — Kas į tave šovė? Gal raudonieji šunys netoli?

Nepažįstamasis tik sugargaliavo kažką bejėgiškai.

Benas vėl atsitiesė.

— Kalbėk tu, Bili! — paragino jis žvalgą, atgabenusį nepažįstamąjį. — Ar tas vyrukas tau ką nors pasakė?

— Ne. Jam perdurtas liežuvis, burna pilna kraujų. Kažkas ant jo švarko išpiovė peiliu keturkampį.

— Velniai rautų! — sušvokštė Benas ir leitenantas vienu metu.

— Velniai rautų! — pakartojo Benas. Staiga jis ėmė kalbėti taip tyliai, lyg būtų kažko išsigandęs. — Žinote, ką tai reiškia?

— Kad jie prasmegtų, tie raudonieji galvažudžiai! — nusikeikė Ročas. — Gal iš tikrųjų tie valkatos netoli?!

— Šito jisai jau nepasakys, leitenante! — Tardamas žodį „leitenante", Benas įdėjo į jį tiek paniekos ir pasididžiavimo, kiek prityręs pasienietis jaučiasi pranašus prieš naujoką.— Vadinasi, teks dabar pačiam palaužyti galvą!

Ročas nudavė pašaipos neišgirdęs ir ėmė čiupinėti svetimšalį.

— Kas čia toks galėtų būti? Prerijose su gelumbiniu švarku?

Benas priėjo prie liekno karininko, ir kai leitenantas atsitiesė, atsidūrė tiesiog priešais pasieniečių vadą, atsistojusį beveik grasinama poza.

— Ročai, įtempk ausis ir paklausyk, ką aš tau dabar pasakysiu. Aš tau paaiškinsiu, kas šitas gelumbėtas žmogėnas. Jeigu tai ne aukso ieškotojas, teišdžiūsta man smegenys. Kas gi kitas dabar jos Juodųjų kalnų link šitaip apsitaisęs? Aišku, tik savižudis arba aukso ieškotojas. Jis dabar kaip žuvis. Štai kokį jie mums atsiuntė! O tu žinai, kieno čia darbas? Žinai, kas nekenčia lyg maro aukso ieškotojų? Tai Lokės giminė, ta galvažudžių gauja, su savo vyriausiu banditu, kadaise buvusiu mūsų žvalgu Hariu. Keturkampis — tai jo ženklas! Jo ženklas! Kur tik rasite keturkampį arba pamatysite peilį su išdrožinėta paukščio galva ant koto, žinokite, su kuo turite reikalą! Galiu prisiekti, kad čia šito šunsnukio darbas! Subadęs liežuvį, atsiuntė jį mums. Tokiu būdu jis iš mūsų pasišaipė ir paskelbė karą.

— Užsičiaupk, Benai! Tau vaidenasi!

Pasienietis staiga pakeitė taktiką. Staiga prabilo vėl ramiai.

— Ei, Bili, kur nukišai to vyruko šautuvą? Nudžiovei?

— Ne.

— Jis jojo be šautuvo?

— Taip.

— Vadinasi, dakotų rankose šaudanti geležis. Kad juos kur velniai!

— Reikia pagaliau nutarti, ką darysime, — ragino Ročas, aiškiai susirimęs.

— Ką darysime? Ogi tą patį, ką ir ketinome. Nereikia, leitenante, prarasti galvos. Važiuosime iki vidurnakčio, paskui sustatysime vežimus ratu ir įsirengsime nakčiai stovyklą. Raudonodžiai nepuola prieš vidurnaktį. Jie visada palaukia tokios valandos, kai mūsų brolis pavargsta, apsnūsta, tai yra, puo-

la paryčiais tarp trečios ir ketvirtos valandos. Kaip ten bebūtų, ligi dvyliktos dar galima važiuoti.

— Gerai. Važiuokite tol, kol, tavo nuomone, nepavojinga. Juo arčiau stoties įsikursime nakčiai, tuo geriau.

Ketė tyliai atsiduso ir buvo beeinanti į savo furgoną. Leitenantas Ročas ja nesirūpino; jam reikėjo duoti komandą žygiui. Bet vienas iš vyrų, kuris ligi šiol stovėjo nuošaliai, pasišovė jai padėti. Tai buvo aukštas, prakaulus vaikinas, kurį Ketė pažino.

— Tomai... Ką darysime su sužeistuoju?

— Kur nors įkišime.

— Nebūkite žmogui tokie abejingi. Atneškite jį į mano furgoną.

— Jei Benas ir Ročas leis.

— Jie tikriausiai tik apsidžiaugs, kad aš siūlausi padėti.

— Rūpestingoji mažoji mis! Luktelkite.

Tomas paliko merginą ir nuėjo prie vyrų besitariančių gurguolės priešakyje. Ketės ausis pasiekė trumpas ginčas, tačiau ji nieko nesuprato, nes vyrai šnekėjosi pasieniečių žargonu, kuriame maišėsi angliški, prancūziški ir indėniški žodžiai. Jei kas užkalbindavo ją tokia kalba, jai belikdavo tik spėlioti.

Pagaliau pas ją atėjo Tomas su dar vienu vyru. Tas kitas buvo Teo, Tomo brolis dvynys. Jie išpildė merginos pageidavimą ir nunešė nepažįstamą sužeistąjį į furgoną, į kurį vėl įlipo ir Ketė. Tada dvyniai atsisveikino. Jie turėjo joti gurguolės priešakyje ir padėti Biliui žvalgyboje.

Ilga vežimų vilkstinė vėl pajudėjo. Mulų nugaras ėmė čaižyti vežėjų botagai. Dideli ratai vėl šokčiojo per žolės kupstus.

Ketė susimąstė, kaip ir prieš poilsį, tačiau dabar viskas jau buvo kitaip. Pirma ji tik įsivaizdavo, o dabar jos tykojo realus pavojus. Tarp šių grubių žmonių ji jautėsi svetima ir nesaugi. Ji prarado jais pasitikėjimą ir ėmė mirtinai bijoti indėnų. Apie miegą negalėjo net pagalvoti.

Sunkiai sužeistas bėglys tysojo nebylus ant šiaudų. Ketė palietė jo kaktą, paėmusi ranką, užčiuopė pulsą. Širdis vos beplakė. Nieko negalėdama jam padėti, ėmė rūpintis pati savimi. Atradusi odinį diržą su pistoleto dėklu, atsegė jį, išsi-

traukė ginklą, patikrino, ar užtaisytas, ir, keistai jausdamasi, vėl padėjo į vietą.

Mergina susirietė prie pat priekinės furgono angos, kur šalia vežėjo sėdėjo jos senas bičiulis su žila žilutėle barzda, palydovas Tomas. Ketė prispaudė galvą prie jo stangrios odinės rankovės ir dar labiau pasislinko į priekį. Plati Tomo nugara jai atrodė geriausia apsauga nuo nakties vėjo ir visų galimų pavojų.

— Tomai,— vėl tarė Ketė, ieškodama paguodos.

— Nebijokite, mis.

— Kad tik greičiau prabėgtų ši naktis, Tomai! Kelionė baigiasi. Rytoj pasieksime blokhauzų stotį.

— Žinoma! Rytoj jūs jau sėdėsite pas savo tėvą blokhauze, o jo sienos storos. Daug kulkų jos jau suvirškino. Ypač senojo blokhauzo.

— Senojo blokhauzo? Argi jūs pažįstate tą stotį?

— Ir taip, ir ne. Naująją stotį žinau tik iš pasakojimų. Tačiau senąjį blokhauzą, kurį surentė mūsų bedantis Benas, šitas sukčius, ir gyveno, pardavinėdamas degtinę ir supirkinėdamas kailius, ir kur visada maišydavosi indėnai ir medžiotojai, tą seną namą, žinau gerai.

— Tomai, papasakok apie jį. Labai prašau,— meilikavo Ketė.— Matote, jeigu aš įsivaizduosiu blokhauzą, tai mažiau bijosiu, o jums kalbant, ir laikas abiem greičiau prabėgs... Aš nebenoriu miegoti. Vėl kokį siaubą susapnuosiu.

— Gerai, tada paplepam truputėlį. Tačiau tik ne apie senąjį blokhauzą. Apie jį geriau ne...

— Kodėl?

— Kadangi... kadangi tai perdaug baisu.

— Tomai, aš nenoriu klausytis kraupių istorijų. Man jau ir taip baisu. Papasakokite geriau apie save; tikriausiai turite ką?

— Tikrai norite, mažoji mis? Man, senam kelmui, jūs patinkate. Na štai, bastausi aš po prerijas už prastą atlyginimą ir rizikuoju savo kailiu. Aš ničnieko daugiau neturiu.— Tomas pasidarė kalbesnis.— Jei aš būčiau ne dabar, o prieš dvejus metus jus pamatęs, tą vakarą, kai nelabasis šoko vestuves, tikriausiai daug kas būtų kitaip išėję.

— Kodėl? Kas gi tą vakarą atsitiko, Tomai?

— Tuomet jums mis, tereikėjo atidaryti duris... mano krautuvės duris.

— Jūsų krautuvės? Tai jūs ne visą laiką buvote žvalgas?

— Jaunystėje — taip. Tiesiant geležinkelį, dirbau žvalgu, net patekau į nelaisvę, o paskui gyvenau Lokės giminės palapinėse. Pergyvenau ir smėlio audras, ir sniego pūgas. Visko atsikandau, sugrįžau į miestą ir atidariau mažą krautuvėlę. Jei vieną gražią dieną būtumėte apsilankę, kad ir su savo surūgėle teta Bete, ir būtumėte paprašę kokios indėniškos antklodės ar išsiuvinėto diržo, tokius daikčiukus juk mėgsta pirkinėti elegantiškos damos, jeigu būčiau jus pamatęs ir būčiau pagalvojęs apie savo dukterį, kuri šiek tiek primena jus, niekad nebūčiau vėl išlėkęs į prerijas, kurių nekenčiau, ir nebūčiau senatvėje pasidaręs aukso ieškotoju, o Rudoji Lapė nebūtų manęs įviliojęs į tą prakeiktą senąjį blokhauzą!

— Kodėl prakeiktą? — Ketė vėl susijaudino ir išsigando. — Ir kas tas Rudoji Lapė?

— Po velnių... hm... ak, tai ilga istorija. O Rudoji Lapė arba Džimas, Fredas, kaip jis tik nesivadino bebanditaudamas, — taigi, kas jis toks? O kad aš pats žinočiau? Mano nelaimei, jis pasirodė tada pas mane. Prieš porą metų tai buvo, vieną niūrų žiemos vakarą. Mano žmona jau buvo mirusi, duktė ištekėjusi, o aš sėdėjau vienas savo krautuvėje prie krosnies. Biznis tada nesisekė, kada-ne-kada užsukdavo koks klientas. Krosnis rūko, tabakas pasibaigė, ir, kai aš vienas sau keikiau visus šventuosius ir šaukiausi velnio, atsivėrė durys... Jums, mis Kete, prisipažinsiu, kas man, kvailiui, tada pasirodė... Priešais stovėjo pats šėtonas, raudonplaukis, žaižaruojančiomis akimis, atkišęs pageltusias iltis... Stambus ir stiprus... Patapšnojo man per petį ir ėmė suokti tokius dalykus, kurie suvedžiotų kiekvieną vargšą žmogelį. Sako, rasime aukso, kaip mat praturtėsime... Žodžiu, aš sutikau ir pardaviau savo krautuvėlę. Kaip tik prieš dvejus metus, žiemai baigiantis, tuo pačiu metu, kaip dabar, o gal net tą pačią dieną mes visi tame prakeiktame blokhauze...

Tomas nutilo ir plaštaka užsidengė burną.

Tačiau Ketė ryžosi viską sužinoti.

— ...jūs visi susitikote blokhauze, — užbaigė ji Tomo sakinį. — Jūs ir...

Tomas nusileido ir ėmė pasakoti toliau:

— Aš, toks Džordžas, mušeika Bilis, vadinamas dar Kruvinuoju Biliu, jūs gi jį pažįstate, mažasis murzius Jozefas, kuris lydi prieš mus važiuojantį vežimą, na, ir šviesiaplaukis Adamas Adamsonas, ne, jo mūsų gurguolėje nėra. Jis buvo doriausias iš mūsų visų; jis dabar, atrodo, tarnauja stotyje žvalgu. Norėdamas išpirkti tėvui fermą, dėl kurios žemės bendrovė iškėlė jam bylą, vargšelis prisidėjo prie mūsų. Ir dar ten buvo keletas vyrukų, Rudosios Lapės suviliotų. Taigi, lygiai prieš dvejus metus mes visi susitikome blokhauze pas bedantį Beną ir tikėjomės, kad Rudoji Lapė, tas apgavikas, mums parodys, kur slepiasi lobiai! Visokių žmonių ten buvo. Dauguma iš jų, matyt, jau po velėna. Taip, taip, keršytojas negailestingas.

— Koks keršytojas?—sušnibždėjo Ketė.

— Haris Tokei Ito keršija už savo tėvą, senąjį vadą, kurį Džimas tada nudūrė už tai, kad mums nenorėjo parodyti, kur auksas. Džimas Rudoji Lapė jį nuskalpavo, ir mes įmetėme lavoną į upę žuvims suėsti.

— Ir jūs prie to prisidėjote?—pasibaisėjo mergina.

— Ir aš, ir Benas, ir mušeika Bilis, ir murzius Jozefas, ir Adamas Adamsonas... Kaip tik šiandien dveji metai nuo tos dienos.

— Jūs nesutrukdėte nužudyti žmogų?

— Jūs dar visai vaikas, mis Kete!

— O kaip buvo nubaustas Rudoji Lapė?

— Jis? Tai kad jo niekas negali pagauti, ir niekas jo neteis, nebent Haris Tokei Ito, nužudytojo sūnus. Tačiau Rudoji Lapė vengia rodytis prie Plato ir Najobreros. Perdaug nešvari jo sąžinė!

— O jūs vėl visi važiuojate į tą prakeiktą namą, kur įvyko žmogžudystė?—Per Ketės nugarą nubėgo pagaugai.

— Geriau jums apie tai nebūčiau prasitaręs, mažoji mis. Tai ne jūsų klausai. Tačiau teisybė — mes, kurie tebesame gyvi, vėl susirinkome.

Jaunasis vežikas, kuris retai praverdavo burną, staiga prabilo:

— Kodėl aš viso to nežinojau prieš išvažiuojant?! Tiek mane būtumėt ir matę! Benosis Pitas buvo pats gudriausias iš mūsų visų. Pasistengė ir liko Randalyje.

Ketė prispaudė prie krūtinės rankas. Daugiau ji nieko nepasakė, Tomas taip pat nutilo. Tačiau merginos galvoje sukosi mintys. Ji galvojo apie blokhauzą, į kurį važiavo gurguolė, apie indėną Tokei Ito, trokštantį atkeršyti baltiesiems už tėvo nužudymą.

Vežėjas taip smarkiai pliaukštelėjo botagu, jog, rodos, pokštelėjo ne botagas, o šūvis. Tomo pasakojimas jį labai sujaudino.

— Judinkitės greičiau! — riktelėjo jis priekyje važiuojančiam vežimui. — Spauskim, kad išneštume kulnis iš šitų prakeiktų prerijų! Tam Hariui Tokei Ito dar trūksta keleto skalpų. Ir juos turi kaip tik mūsų žmonės!

Pavasario nakties vėjas darėsi vis šaltesnis ir stipresnis. Žmones ir gyvulius apėmė nuovargis, apsunkindamas sąnarius ir galvas. Ketės akys jau merkėsi, nors dar nebuvo nė vidurnakčio. Tačiau ji bijojo gultis šalia gargaliuojančio sužeistojo, kurio likimas buvo jai lygiai toks pat baisus, kaip ir Tomo pasakojimas. Suėmusi save į rankas, atsisėdo ir atsirėmė nugara į pasostę, ant kurios sėdėjo vežėjas ir Tomas. Labai keistai jausdamasi, ji išsitraukė iš dėklo pistoletą, dar kartą patikrino, ar gerai užtaisytas, prisitaikė ir bandė įsivaizduoti šaudanti priešą. Ar užtektų jai šaltakraujiškumo gerai nusitaikyti? Nušauti žmogų,— kokia šiurpi mintis! O gal indėnai ne žmonės, o tik kerštingi priešai, tarė sau Ketė ir tuo pačiu pakartojo tai, ką tėvas jai kalbėjo nuo mažumės. Mulų kanopų bildesys neleido Tomui suprasti tų tylių merginos žodžių, tačiau jis, atrodo, išgirdo, kad ji kažką murma.

— Gulkite, mis Kete, ir miegokite,— paragino jis.

Ketė papurtė galvą ir apsijuosė diržą su pistoleto dėklu. Ji nespėjo atsakyti, nes pro vežimų virtinę šuoliais pralėkė Benas ir Ročas, ir visi išgirdo Beno gasdinantį šauksmą:

— Nemiegokit! Nemiegokit! Užmigsite, gnybtels nelabasis! Prasitrinkit akis! Greičiau, greičiau!

Suplekšėjo, sučeksėjo botagai, mulai leidosi nelygiais šuoliais.

Ročas pralėkė pro Ketės furgoną net neatsigręždamas, tačiau Benas, paleidęs arklį ristele, kyštelėjo nosį prie brezento angos ir, matyt, pamatė merginos rankose pistoletą.

— O, mis pasiruošusi kovai? Tada mums niekas nebaisu. Jeigu jau moterims užtenka drąsos, tai mes, atšiaurūs vyrai, turime garbingai atlaik...

Ir staiga vienas po kito driokstelėjo penki šūviai.

Kalbėtojo balsas nutrūko per pusę žodžio. Mirtinai išsigandusi, Ketė krūptelėjo.

Benas paleido pavadį, švystelėjo ore rankomis ir aukštielninkas nusirito nuo arklio, kuris nubėgo šalin. Nespėjo riktelėti ir jaunas vežėjas; jis irgi susmuko prie Tomo ir nusirito nuo pasostės į žolę. Niekas nebegirdėjo, kaip žnektelėjo žemėn kūnai, nes kilo visuotinis triukšmas. Pykšėjo pasieniečių šautuvai, drioksėjo dragūnų karabinai, ir vieno vienintelio priešo šūviai, kurie visi buvo taiklūs. Ketės akyse krito visi gurguolės priekyje joję raiteliai. Šaižūs, neįprasti kovos šūksniai ir grubūs dragūno keiksmai aidėjo vienas po kito. Blaškėsi persigandę į vežimus pakinkyti mulai, kone visi netekę savo važnyčiotojų. Pirmasis vežimas jau buvo apsivožęs, ir, lekiant pro šalį, mirtinai išsigandusi Ketė pamatė iš tamsos išnyrant nepažįstamus raitelius.

Dar kartą driokstelėjo vienas po kito penki šūviai, ir vėl penki raiteliai, lydėję gurguolę, iškrito iš balnų. Dviejų kojos įsipynė į balnakilpes, ir juos nuvilko arkliai. Dragūnai ir pasieniečiai ėmė netvarkingai bėgti. Juos nusivijo indėnai. Raiti kovotojai iškriko. Baltiesiems jau niekas nekomandavo.

Furgonas, kuriame slėpėsi mergina, vis dar skrido pirmyn. Tomas, pagriebęs vadžias, aplenkė ant žole apaugusios smėlio kalvos šlaito apvirtusį vežimą. Švilpindamas mulams virš galvų botagą, baubdamas nesavu balsu, jis privertė juos lėkti šuoliais. Ketė instinktyviai susirietė šiauduose tarp šoninių furgono sienų. Dabar nebebijojo nei be sąmonės gulinčio sužeistojo, nei kraujo ir prakaito kvapo, kuriuo šis atsidavė.

Lengvas keturkinkis furgonas, vos siekdamas ratais žemę, rodos, išlėkė iš kovos lauko. Grumtynių triukšmas tolo. Ketė atsikvošėjo nuo beprotiško siaubo ir atsargiai apsižvalgė tamsoje. Vienas kitas raitelis vis dar lėkė šuoliais pro vežimą. Vėl tratėjo šūviai, tačiau toli užpakalyje. Mergina atsiduso ir vėl susirietė prie sąmonės netekusio nepažįstamojo. Pavojaus valandą kiekvienas baltaodis žmogus jai buvo savas. Tačiau labiausiai ji pasitikėjo Tomu, kuris tvirta ranka valdė vežimą.

— Kete! Eik šen! — staiga pasigirdo Tomo balsas. — Greičiau pas mane ant pasostės!

Tomas vėl ėmė ginti mulus. Ketvertas leidosi šuoliais. Furgonas ėmė blaškytis į šalis, rodos, ims bet kurią akimirką ir apsivers. Mergina užsiropštė vargais negalais ant pasostės šalia senio. Čia ji galėjo, niekeno netrukdoma, dairytis po tamsias prerijas. Tačiau čia ją galėjo pamatyti ir priešas. Kodėl senis ją pasišaukė? Baimė ėmė gniaužti kvapą. Nervai įsitempė lyg stygos.

— Tomai!

— Kete, imkite vadeles! Ar mokate važnyčioti? Važiuokit nesustodama! Vis tiesiai, tiesiai ir pasieksite tėvą! Gerai suimkite vadžias! Dabar viskas priklauso nuo jūsų.

Ketė sugriebė vadžias.

— Kas atsitiko? Ar tu palieki mane? Pasilik čia! Ilgai aš neištversiu.

— Privalai ištverti!

Senis užspringo ir kažką išvėmė. Šiltas skystis nubėgo per merginos ranką. Ji suprato, kas tai. Kraujas!

— Kete! Man kliuvo. Važiuok! Nežiopsok! Žiūrėk mulų, o ne manęs!

Iš Tomo burnos vėl pliūptelėjo kraujas. Tik dabar Ketė pamatė į jo šoną įstrigusią strėlę. Tomas prarado pusiausvyrą ir nusirito į žolę.

Lyg suakmenėjusi Ketė sėdėjo šokinėjančiame vežime. Spausdama saujose ketverto vadžias, skrido ji į neįžvelgiamą jaunaties naktį. Visu greičiu lėkė kloniu, pirmyn, tik pirmyn! Mulai buvo išsigandę ir skuto tarsi kieno vejami. Klonio dugnas buvo jiems kelias. Dabar Ketei beveik nereikėjo nieko daryti. Pamažu mergina pasijuto tvirčiau. Mulai taip pat nusiramino ir ėmė bėgti ristele. Ketė, laikydama rankose vadžias, negalėjo suvaldyti ilgo botago, todėl mulai dabar bėgo taip, kaip jiems patiko.

Mergina vėl pradėjo galvoti. Ji stengėsi prisiminti, kaip jai reikia važiuoti. Klonis tęsiasi ligi upės kranto. Pasiekus Najobrerą, pasirodys blokhauzai. Ten išsigelbėjimas. Išsigelbėjimas! Ji taip troško, taip ilgėjosi tos stoties, kuriai vadovavo jos tėvas, majoras Smitas, kad jos paveikslas vis iškildavo akyse. Tačiau staiga jos ilgesys atlėgo. Blokhauze, į kurį ji dabar važiavo, buvo užmuštas ano indėno tėvas... to indėno,

kuris dabar su savo vyrais užpuolė gurguolę. Ar tikrai čia buvo jis, tas mirtinas priešas, apie kurį prieš užpuolimą kalbėjo vyrai? Ketė pajuto, kad jai vėl stingsta kraujas, ir jėga nusikratė minčių. Jai reikėjo žiūrėti mulų.

Staiga ji kažką išgirdo. Tai bildėjo kanopos! Kažkas artėjo prie furgono. Ar raiteliai ją vejasi? Kas jie? Draugai? Priešai? O gal tai laisvi arkliai, kurie iš įpročio seka paskui vežimą?

Pro šalį prašvilpė du laisvi arkliai. Jie lėkė šuoliais. Gal jie užuodžia persekiotojus? Kai jų kanopų dundesys nutilo, Ketė daugiau nieko negirdėjo tik savo mulų bėgsmą ir šūvius tolumoje. Abipus slėnio vilnijančios aukštumos suartėjo, palikdamos tik siaurą perėją. Ketė bijojo tų aukštumų iš kairės ir dešinės, kur galėjo tykoti priešas. Ji prisiminė Tomą. Gal ir vėl atskris begarsė strėlė, šįkart jau į ją paleista?

Ketei kol kas niekas nepastojo kelio. Jai atrodė, kad šitaip važiuoja jau daug daug valandų. Ar žemė ir dangus dar nešviesėja? Ar ji iš tikro jau taip ilgai važiuoja? Bėglė trokšte troško šviesios dienos. Įaudrinta vaizduotė kūrė miražus; rodos, priekyje jau šniokščia upė, prie kurios prisiglaudęs stūkso mažas fortas. Ketė pliaukštelėjo vadelėmis, norėdama vėl paraginti mulus. Tėve, galvojo ji, tėve, kad tu žinotum!

Staiga ji persigando. Ar tik vėl negirdi kanopų bilsmo? Kas dabar atlekia? Ketė sutriko. Gal paleisti vadžias ir griebtis pistoleto?

— Ei! — riktelėjo kažkas iš paskos.

— Aš čia! — atsišaukė pradžiugusi Ketė. Jai pasirodė, jog išgirdo sužadėtinio balsą.

Kai raitelis atsidūrė šalia vežimo, mergina pamatė, jog neklydo. Tai buvo leitenantas Ročas. Be kepurės, perkreiptu veidu, sulipusiais nuo prakaito plaukais. Susijaudinęs jis patraukė pavadį.

— Važiuok toliau! — riktelėjo jis Ketei. — Gal būt, tik mudu ir likome gyvi. Aš nujosiu pirma tavęs į blokhauzų stotį ir grįšiu su vyrais.

— Pasiimk ir mane!

— Iš proto išsikraustei?! Mano žirgas nepaneš dviejų. Mane persekioja pats šėtonas!

Leitenantas taip spustelėjo pentinais arkliui paslėpsnius, kad tas net atsistojo piestu, davė baikštų šuolį ir nurūko pirmyn.

— Pagalbos! — dar kartą riktelėjo iš visos gerklės Ketė, tačiau raitelis nė neatsigręžė.

Nežinodama ko griebtis, mergina lydėjo jį akimis, kol tas pranyko už artimiausio slėnio posūkio. Netrukus nutilo ir žirgo kanopų dundesys.

Ketė sukando dantis. Ji pradėjo kiek įmanydama ginti mulus. Jeigu ji leitenantą gerai suprato, tai visa gurguolės palyda žuvo. O Antonį Ročą, o kartu ir ją, vijosi pats šėtonas. Slinko minutės. Tačiau tos minutės buvo pilnos begalinės baimės.

Rytuose brėško aušra. Vakaruose geso paskutinės žvaigždės. Po šviesėjančiu dangaus skliautu pasirodė nenaudojama, biauri stepė. Aplink ničnieko nesimatė, tik parudavusi pernykštė žolė ir aptirpęs, naktį vėl sušalęs sniegas. Ketė suprato, kad dabar ji viena, visiškai viena ir apleista šiose dykose, svetimose prerijose. Ją galutinai užvaldė baimė.

Mulai ėmė spyriotis. Besė, šaunioji Besė, nebenorėjo bėgti.

— Bese, argi aš tau neduodavau duonos? Bėk, Bese, bėk, mus vejasi pats šėtonas.

Ketė susigriebė, kad ji ėmė kalbėti garsiai, ir pati nusigando savo palūžusio balso.

Stepei nebuvo ribų. Per visą naktį ir rytą žolė ir smėlis, smėlis ir žolė. Kažkokia klaiki buvo ši dykynė be medžių ir krūmų, be žmonių ir žvėrių. O kad nors išgirdus žmogaus balsą! Ketė prisiminė aukso ieškotoją, gulintį už jos vežime. Tačiau šis tylėjo ir nejudėjo. Ketė žvilgterėjo į nepažįstamąjį. Veidas buvo išblyškęs, akys stovėjo stulpu; matyt, jau buvo miręs. Ketė buvo viena dykynėje, ją kankino nuovargis, pirštai buvo šalti ir neklausė, drabužiai sudrėko nuo rasos. Ji visa drebėjo.

Prieš akis kaip juodos dėmės šmėščiojo vaiduokliški raiteliai, kurie pasirodė naktį. Ketė žinojo, kad tai buvo indėnai.

— Bese, tu juk mano draugė. Būk gera, bėk, tada ir kiti bėgs.

Tačiau greičiau, kaip ristele, mulai jau neįstengė pabėgėti.

Ketė įsiklausė. Jai pasirodė, kad trečiukart girdi kanopų bildesį, artėjantį iš paskos. Kad nors širdis ramiau plaktų ir

kraujas taip nesidaužytų smilkiniuose! Ji pabandė susikaupti, išlikti šalta ir gerai įsiklausyti.

Jei Ketė neapsiriko, tai vėl artėjo raitelis, o ne koks laisvas arklys. Ji aiškiai girdėjo ramius vienodus šuolius. Mergina pati nesuprato, kodėl viltis staiga pasidarė stipresnė už baimę. Gal būt jos nervai aprimo todėl, kad kanopos taip ritmingai bildėjo? Šitaip joja tik tas, kurio niekas nesiveja ir kurio žirgas paklūsta kiekvienam šeimininko krustelėjimui. Po kelių sekundžių Ketė turėjo išvysti savo išgelbėtoją.

— Stok! — riktelėjo kažkas.

Tai buvo nepažįstamas balsas, tačiau jo skambesys tik sustiprino jos pasitikėjimą. Ji bandė paklausyti ir sustabdyti vežimą. Tačiau mulai pajuto vadžias laikančių rankų silpnumą ir neryžtingumą. Jie ėmė ožiuotis, spardytis, pagaliau leidosi bėgti. Nieko nepadėjo, kad Ketė tampė vadžias. Ji išgirdo, kad raitelis jau pasivijo furgoną, o po akimirksnio atsidūrė šalia mulų, ir mergina jį išvydo.

Kraujas sustingo jos gyslose. Tai buvo indėnas.

— Tėve! — šaižiai suspigo mergina. Ji paleido vadeles, išsitraukė pistoletą ir šovė į raitelį.

Tuo pačiu akimirksniu indėnas staigiai kryptelėjo, ir kulka prašvilpė pro šalį. Pasivijęs pirmąją mulų porą, pagriebė žeme besivelkančias vadeles. Furgonas tuoj pat sustojo. Ketė vis dar laikė pistoletą rankoje. Indėnas apsuko žirgą, sustojo ir pažvelgė iš viršaus į merginą. Antrą sykį šauti Ketė neišdrįso. Ji pagavo trumpą beveik visiškai užmerktų akių žvilgsnį, ir jos ranka su pistoletu nusviro.

Nors ji vos laikėsi nenualpusi, tačiau vėliau galėjo atpasakoti kiekvieną šio siaubingo akimirksnio smulkmeną. Jau buvo prašvitę, švietė saulė. Pakinkyti mulai stovėjo nukabinę galvas; vienas tuojau pradėjo rupšnoti žolę. Indėnas sėdėjo ant savo arklio šalia furgono. Arklys buvo gelto plauko, kresnas, tvirto sudėjimo, juodais karčiais ir paklaikusiom akim. Jis buvo be apinasrio, tik prie apatinio žandikaulio buvo pritvirtintas laisvai kabaruojantis odinis pavadis.

Raitelis atsitiesė. Jis buvo nuogas iki juosmens, ruda lygi oda blizgėjo. Šovinių juosta, permesta per petį ir einanti įstrižai krūtinės, mažai teprideng gilius randus ant krūtinės ir žemiau abiejų pečių. Juodi į kasas supinti plaukai krito ant nugaros. Kaktą puošė gyvatės odos juosta su trimis erelio

plunksnomis. Peilio rankena turėjo rūpestingai ir meniškai išpiaustytos paukščio galvos formą.

Ketė bijojo dar kartą žvilgterėti į priešo veidą.

— Pasigailėkite!— tyliai pasakė ji. Pagal vyrų pasakojimus ji atpažino indėną, tai buvo Haris Tokei Ito.

Dakotas tylėjo. Ketė pajuto, kaip jis greitu ir tvirtu grybšniu atėmė iš jos rankos pistoletą. Ji taip persigando, tarsi kas būtų prisilietęs su karšta geležim. Mergina nė negalvojo priešintis ir užsidengė rankomis akis, kad nieko nematytų.

Tik tuomet, kai vežimas pajudėjo iš vietos ir pasostė, ant kurios sėdėjo, ėmė krypti, Ketė stvėrėsi rankomis, kad neišvirstų, ir nenoromis atsidengė akis. Dabar ji vėl matė, kas darosi. Sėdėdamas ant mustango, indėnas laikė mulų vadžias ir stengėsi apgręžti vežimą, siaurame slėnyje tai buvo nelengva.

Kai furgonas ir mulai pasisuko reikiama kryptimi, dakotas nušoko nuo arklio ir įlipo į vežimą. Išmetęs iš jo aukso ieškotojo lavoną, kuris, matyt, jam pasirodė visiškai nereikalingas balastas, atsisėdo šalia Ketės ant pasostės. Riktelėjęs jis paragino mulus. Jie pakluso naujajam važnyčiotojui. Indėnas iš pradžių paleido juos ristele, paskui šuoliais. Furgonas dabar riedėjo kaip tik į ten, iš kur buvo atvažiavęs. Laisvas indėno eržilas bėgo šalia.

Mergina kiūtojo ant siauros lentos šalia savo priešo. Ji spoksojo į Besės nugarą ir glamžė skarą, kuria buvo apsigobusi kaklą. Ankstus pavasario rytas buvo labai šaltas, ir Ketei stingo sąnariai. Tačiau tuo pat metu jos nugara tekėjo prakaitas,— taip labai bijojo viso to, kas jos laukia.

Staiga prerijų tylą sutrikdė šūvis, driokstelėjęs kažkur už vežimo. Priešakinės poros dešinysis mulas parkrito, susipynė pakinktuose ir patiesė kojas. Kitas, bėgęs iš paskos, užšoko ant netikėtos kliūties, suklupo ir taip pat susipainiojo. Furgonas susverdėjo ir vos neapvirto. Bijodama iškristi, Ketė pašoko ir įsitvėrė brezento. Įtempusi ausis, mergina klausėsi. Jai pabudo viltis. Kas šovė? Gal sugrįžo leitenantas Ročas? O gal pasirodė koks gurguolės žvalgas, išlikęs gyvas per šios nakties skerdynes? Ji tikėjosi, kad indėnas paliks vežimą ir šoks bėgti. Jo žirgas buvo po ranka.

Tačiau dakotas elgėsi kitaip, negu norėjo ir įsivaizdavo Ketė. Jis stryktelėjo iš vežimo ir užsiglaudė už tysančio ant

žemės mulo. Furgonas ir gyvuliai jį užstojo nuo nežinomo priešo. Eržilas išnyko už artimiausio vingio ir pats pasirūpino savo saugumu.

Ketė ėmė visa gerkle šauktis pagalbos. Dakotas jai netrukdė.

Pokštelėjo dar keli šūviai. Kulkos prazvimbė pro šalį, viena iš jų įdrėskė kažkuriam mului užpakalinę koją. Dakotas žaibiškai nupiovė pirmosios mulų poros pakintus, o kitų dviejų vadžias laikinai surišo; taip jis paruošė furgoną tolimesnei kelionei. Indėnas vėl liuoktelėjo ant pasostės ir paleido mulus šuoliais. Sėdėdamas šalia Ketės, dakotas jautėsi visiškai saugus, nes persekiotojai nešaudė į vežimą, iš kurio girdėjo merginos pagalbos šauksmą.

Tačiau dabar užpuolikai pakeitė taktiką. Nors Ketė buvo sumišusi ir persigandusi, ji ir neįgudusia savo ausim išgirdo, kad vienas persekiotojų artėja iš užpakalio. Jis šaudė; tai dešinėje, tai kairėje pusėje kulkos draskė brezentą. Tuo tarpu antrasis raitelis, iš šiaurės pusės dengiamas kalvos, greitai artėjo šuoliais prie vežimo.

Dakotas įspraudė į Ketės rankas vadžias.

— Važiuok toliau! — įsakė jis, kalbėjo angliškai.

Mergina pakluso. Jis buvo pranašesnis ir valia, ir jėga, geriau ginkluotas, tad priešintis jai nė į galvą neatėjo. Tačiau vadžias laikė lyg nesavomis rankomis ir mulų neragino. Pagriebęs šautuvą, dakotas šmurkštelėjo į furgono vidų. Jis paleido šūvį. Ketė viso to nematė, tačiau ji išgirdo trenksmą užpakalyje ir krūptelėjo.

Užpakalyje kanopų bildesys nutilo.

Dakotas sugrįžo prie Ketės, tačiau nesisėdo ant pasostės, bet pritūpė už jos. Jis vėl pats paėmė vadžias. Mulai pajuto tai akies mirksniu ir tuoj pat leidosi šuoliais. Antrasis persekiotojas, kuris slėpėsi už pakilumos šiaurinėje slėnio pusėje, atsidūrė maždaug tokiame pat aukštyje ir vėl ėmė apšaudyti furgoną. Jis šaudė, nieko nepaisydamas. Viena kulka prazvimbė pro pat Ketę.

Abu mulai suklupo. Vienas iš karto nusibaigė, o Besė, palikusi gyva, bandė atsistoti, tačiau tik dar labiau supainiojo vadžias ir pakinktus. Furgonas, užlėkęs ant parkritusio gyvulio, susvyravo, tačiau neapvirto ir liko stovėti, pakrypęs į šo-

ną. Ketei tiesiog protas maišėsi, pagalvojus, kad indėnas gali ją vietoje nužudyti.

Tačiau jis elgėsi taip, tarsi jos čia visai nebūtų. Jis metė savo priešui iššūkį, garsiai riktelėjęs, ir liuoktelėjo per pasostę iš vežimo tarp gyvo ir užmušto mulo. Pasislėpęs už kalvelės keteros šaulys tuojau paleido į dakotą du šūvius.

Ketė girdėjo, kaip kulkos į kažką čekštelėjo. Indėnas susmuko. Suglebęs tysojo jis ant žemės tarp parkritusių mulų visas kruvinas. Mergina nesuvokė, ar tai jo, ar nušauto mulo kraujas. Iš už slėnio vingio pasirodė pabėgęs mustangas. Atrodė, lyg jį būtų prišaukęs šeimininko spiegiantis riksmas. Gyvulys karpė ausimis.

Nuo kalvos keteros pylėsi keiksmai. Kadangi aplink viešpatavo tyla, tai Ketė pasiklausė. Iš balso ji tuojau atpažino mušeiką Bilį, ne viską suprato, kai kas praslydo pro ausis, tačiau kelis žodžius aiškiai išgirdo:

— ...raudonsnuke kiaule... į kailį įgręšiu dar kelis geležiukus, kad tu vieną sykį pastiptum kaip šuo!

Bilis vėl ėmė šaudyti, bet iš savo slėptuvės pataikydavo tik į negyvą mulą, už kurio, pusiau prislėgtas, tysojo indėnas. Antrasis mulas, Besė, baidėsi šūvių ir iš visų jėgų bandė atsistoti. Atsirėmusi į parkritusį indėną, ji pašoko ir metėsi į priekį. Furgonui nekrustelėjus, ėmė stumtis atbula. Lengvas vežimas, jau ir taip pakrypęs, šovinių dėžėms nuslinkus į šoną, dar labiau pasviro.

— Bili! Nešauk!— sušuko Ketė. Ji pasikėlė ilgą sijoną ir liuoktelėjo iš riedančio atgal ir virstančio vežimo lygiai taip, kaip anksčiau indėnas. Nušokusi ant negyvo mulo, prarado lygsvarą ir sugriuvo.

— Prakeikta mergpalaikė! — riktelėjo Bilis nuo kalvos.— Nešdinkis!

Vikriai pašokusi nuo žemės, Ketė pamatė šalia savęs nebegyvą indėną. Už jo diržo kyšojo revolveris. Nieko nedelsdama, mergina ištraukė jį.

— Šaunuolė! — suriaumojo Bilis. — Čia tai dalykėlis! Užkimšk jam švinu gerklę!

Ketė apžiūrėjo svetimą ginklą. Jos rankos virpėjo. Ji dar kartą pažvelgė į indėną. Dakoto akys buvo atmerktos, tačiau jis nežiūrėjo į merginą. Jo žvilgsnis atrodė sustingęs, stiklinis, negyvas.

— Jis miręs!— sušuko Ketė Biliui, pasislėpusiam už kalvos, ir nuleido ginklą. Šauti į numirėlį ji nedrįso. Tai buvo antrasis lavonas, kurį ji šiandien matė; pirmasis buvo aukso ieškotojas, ir ją šiurpas nukrėtė, kai dakotas, nieko nedelsdamas, išsviedė iš furgono to žmogaus lavoną. Dabar jai atrodė, kad pati išniekins lavoną, jeigu šaus į jį kaip į kokį taikinį, ir ranka jai vis dar drebėjo.

Ketė nusigręžė nuo negyvo mulo ir žuvusio indėno. Ji pažiūrėjo į kalvą, už kurios gulėjo pasislėpęs Bilis.

— Kodėl nešauni?— šėlo Bilis, pagautas įsiūčio.

Paskui, matyt, pagalvojo, kad Ketė nebeturi jėgų ramiai apsieiti su svetimu ginklu; be to, juk gyvas dakotas niekuomet nebūtų davęsis tokios mergelės nuginkluojamas. Jis išsitraukė pistoletą, atlaužė gaiduką ir dideliais žingsniais ėmė liuoksėti šlaitu žemyn. Bilis buvo sunkus ir dramblotas. Jam prisiartinus, Ketė taip šoko į šoną, tarsi ją būtų puolęs bulius.

Bilis artėjo šaudydamas; jis dar du kartus pataikė į negyvą arklėną. O Besė vis tampėsi ir spardėsi. Pagaliau Bilis išvydo indėną.

Tuo pačiu akimirksniu dakotas pašoko. Bilio pistoletas pykštelėjo dar, tačiau indėnas buvo tik lengvai sužeistas. Jis vienu šuoliu atsidūrė šalia priešo. Paskutinė kulka išlėkė į orą. Bilis paleido pistoletą ir išsitraukė peilį. Dakoto peilio jam pavyko išvengti, atšokus į šoną.

Abu vyrai stovėjo vienas priešais kitą.

Ketė užsiropštė su indėno pistoletu ant pasostės, kur buvo saugiau. Dusdama iš susijaudinimo, žiūrėjo į abu priešininkus, kurių grumtynės turėjo nulemti jos likimą.

Dakotas ir mušeika Bilis vis dar stovėjo vienas priešais kitą ir tylomis lygino jėgas. Jie pažinojo vienas kitą ir nesitikėjo lengvos pergalės.

Bilis stovėjo plačiai išsižergęs, kad galėtų lengvai pasisukti bet kokia linkme. Auliniai batai, plačiabrylė skrybėlė, stora odinė liemenė dar labiau sustiprino sunkiasvorio milžino įspūdį. Ant kaklo buvo užsirišęs raudoną skarą su pasišiaušusiais spurgais.

Nuogas dakotas buvo lengviau sužeidžiamas, tačiau jo riebalais išteptas kūnas buvo slidus, sunkiai sugraibomas. Jis buvo jaunesnis ir, nežiūrint gilių randų, lankstesnis už priešą. Bilio akys akylai sekė kiekvieną indėno judesį. Dakotas taip

pat stengėsi nepražiopsoti nė vienos kovos akimirkos. Rankoje jis laikė durklą.

Kad padrąsintų pats save ir įvarytų baimės priešui, Bilis sušvokštė:

— Hari! Tu klastingas bailus šunie! Slėpeisi už mergytės nugaros! Bėk tuojau pat pas bobutę namo! Dumk po velnių, kol aš dar nesupykau!

Indėnas tylėjo. Bilis tyčiojosi toliau:

— Tu vis dar nepamiršti savo senio? Ar aš kaltas, kad Topas mėgo traukti degtinę ir užgriuvo ant Rudosios Lapės peilio ašmenų. Už tai turėtum su juo atsiskaityti. Taigi, jei tau gyvenimas brangus, įsikišk savo duonriekį ir nešdinkis!

Indėnas tylėdamas žiūrėjo į baltąjį. Jo veidas liko visiškai ramus.

— Tik pažvelk į savo rankeles, vargšeli tu! — Bilis vis daugiau ėmė pasitikėti savimi.— Tokiomis švelniomis rankytėmis nori grumtis su Kruvinuoju Biliu, gaidžių peštynių specialistu?! Jei tik susikibsime, suplosiu tave kaip blyną. Aš atlaikiau ir laimėjau dvidešimt šešias muštynes, o dvidešimt septintąsias laimėsiu dabar. Duodu tau tikrai gerą patarimą: spruk, kol ne vėlu!

Bilio burnojimas ir pagyros davė visiškai netikėtą rezultatą, apie kurį jis nė nesvajojo. Ketė jau buvo įsitaisiusi ant pakrypusios pasostės. Šūviams nutilus, nurimo ir Besė, ir mergina tiek susitvardė, kad jos rankos nebedrebėjo. Ji paėmė savo pistoletą, kuris gulėjo vežime ant šiaudų. Susidūrusi su indėnu, ji paleido tik vieną šūvį. Penki šoviniai dar turėjo būti jame. Mergina jautėsi kalta, kad dakotui pavyko apsimesti negyvėliu. Dabar ji norėjo padėti Biliui, kurio pasitikėjimas savimi įkvėpė drąsos ir jai, nors jo keiksmai ir nepatiko. Taip pistoletas atsidūrė jos rankoje.

Ketė ėmė taikyti į dakotą. Indėnas stovėjo priešais savo priešininką nejudėdamas tarsi bronzinė statula. Į tokį taikinį, stovintį už keleto metrų, tiesiog neįmanoma buvo nepataikyti. Mergina paspaudė gaiduką.

Pistoletas spragtelėjo, bet nešovė. Iš jo buvo išimti šoviniai.

Ketė nuleido ranką.

— Tai velniava!— riktelėjo Bilis, viską stebėjęs.

Ji ėmė ieškoti iš dakoto atimto revolverio. Kai ji paėmė jį rankon, indėnas truputį pravėrė lūpas ir tyliu, tačiau suprantamu balsu tarė savo priešui:

— Mergina negali tau padėti! Kovok pagaliau! Ir taip jau daug laiko su tavim sugaišau.

Ketė iššovė, tačiau tuo pačiu akimirksniu indėnas puolė Bilį. Mergina nežinojo, ar pataikė, ar ne; o jei pataikė, tai kuriam. Bilis ir dakotas griebė vienas kitam už rankų, kuriose švytravo peilių ašmenys, susikibę tėškėsi ant žemės ir persivertė kelis kartus. Tada ėmė grumtis žolėje. Nė vienam kol kas nepavyko smogti peiliu.

Mergina užsimerkė. Ji nebegalėjo ilgiau žiūrėti.

Besigrumiančių vyrų sukeltas triukšmas, šnopavimas ir kriokimas netrukus nutilo. Kas atsitiko? Ketė lėtai atsimerkė. Ji pamatė Bilį ir indėną, kurie buvo atsiskyrę ir tykodami stovėjo vėl su peiliais rankose vienas priešais kitą.

Dakotas buvo lengvai sužeistas ir kraujavo. Bilio plačiabrylė voliojosi ant žemės, kaklaskarės galai buvo nusisukę ant sprando, plaukai sulipę nuo prakaito.

— Keliauk į pragarą! — šnypštė jis dakotui. — Ko jūs čia trainiojatės, vagišiai? Suskretusios žiurkės jūs, pasmirdėliai, prasilakėliai! Žiūrėk, aš tau taip užspirginsiu, kad zvimbte nuzvimbsi į savo amžinosios medžioklės plotus!

Ketė klausėsi, tačiau šauti į dakotą daugiau nebedrįso.

— Tavo žodžiai nieko neverti, garbingi vyrai taip nešneka.

Indėnas atsiliepė, matyt, tik dėl to, kad nukreiptų Kruvinojo Bilio dėmesį, nes, vos ištaręs paskutinį skiemenį, jis vikriai kyštelėjo koją ir parmetė priešą, ir Ketė susigūžė iš pasibaisėjimo: ji pamatė, kaip dakotas smeigė durklu.

Įsiviešpatavo tyla.

Mergina daugiau negalėjo žiūrėti į kovos lauką. Tačiau ji girdėjo, kaip kažkas krapštėsi apie mulus, paskui stumtelėjo už grąžulo vežimą atgal, ir jis atsistojo tiesiai. Dar vėliau kažkas užšoko ant pasostės ir atsisėdo šalia jos. Į vienintelio likusio gyvo mulo nugarą pliaukštelėjo vadelės. Pasigirdo raginimo šūksnis. Balsą mergina jau pažino; tai buvo tas pats, kuris pirmiau šūktelėjo „stok".

Ketės protas sakė, kad Bilis nugalėtas ir, matyt, jau negyvas, jeigu indėnas, niekieno netrukdomas, vėl atsisėdo į veži-

mą. Ketės protas sakė, kad dakotas visiškai nekreipia į ją dėmesio. Indėnas negriebė jos, nepradėjo grasinti, nenuvarė į furgono vidų. Jis vėl elgiasi taip, tarsi jos čia visai nebūtų. Visa tai sakė Ketės protas. Tačiau jausmai ir vaizduotė to visiškai nepaisė. Prieš jos akis stovėjo siaubingiausiomis spalvomis nutapyta ateitis, o baimė ją taip laikė savo naguose, kad ji nieko nenorėjo matyti ir girdėti. Kiūtojo apatiška vežime ir nė piršto nejudino. Indėnas važnyčiojo ir vežė ją skaistų rytą atgal tuo pačiu keliu, kuriuo nakčia bėgo. Tas bėgimas jai atrodė kaip tolimos praeities įvykis. Dabar viskas jau išsisprendė. Ji atsidūrė nelaisvėje.

Rytmečio saulė pažėrė saują spindulių į furgono vidų ir apšvietė šiaudus, ginklus ir žmones. Po nemigo nakties Ketė buvo mirtinai išvargusi ir alkana. Ji iš paskutiniųjų stengėsi neužsimerkti ir liko tiesi sėdėti ant šokinėjančio vežimo pasostės. Tokiu atsakingu momentu, kai sprendėsi jos likimas, mergina turėjo pasikliauti vien savimi. Ji žvilgterėjo į priešo automatinį šautuvą, į Bilio šautuvą, į savo ir jo pistoletus, gulinčius už pasostės. Ji dar galėjo bandyti išsilaisvinti, tačiau žinojo, kad toks bandymas būtų juokingas ir iš anksto pasmerktas žlugti. Kas galėjo jai dar padėti?

Indėnas, už kurio diržo vėl atsirado revolveris, kartais leisdavo Besei paėjėti žingine. Paraginta Besė vėl pradėdavo bėgti. Geltis risnojo šalia.

Furgonas, kuriame sėdėjo Ketė, šokinėdamas, mėtydamasis į šalis, dardėjo prerijų kloniu, o ji stengėsi vėl sutelkti mintis. Vienintelis žmogus, galįs dar jai padėti, buvo jos tėvas, tačiau jis buvo toli. Majoras nė nenujautė, kokioje sunkioje padėtyje atsidūrė jo duktė. Jis juk nieko nežinojo apie Ketės kelionę su karine gurguole. Begalvodama apie tėvą, nejučiomis susitvardė. Jei jau lemta žūti, tai žus iškėlusi galvą, kaip dera kareivio dukteriai. Mergina ėmė atidžiai stebėti šalia sėdintį indėną. Jo rankose jos gyvybė. Ketė norėjo pabandyti, ar galima su juo užmegzti kalbą.

Indėnas, tarsi pajutęs jos žvilgsnį, truputėlį grįžtelėjo.

— Jūs esate majoro Samuelio Smito duktė,— tarė jis angliškai.— Ar tėvas jus kvietė į savo blokhauzą?

— Ne.

— Ar keliavo kartu su jumis toks aukštas rudaplaukis vyras su priaugusiais ausies speneliais?

Ketė sukliuso.

— Ne, — atsakė ji. — Rudosios Lapės gurguolėje nebuvo. Indėnas permetė merginą nustebusiomis akimis ir vėl pasisuko į mulą. Pokalbis baigėsi.

Ketė pabandė blaiviai įvertinti savo padėtį. Indėnas kalbėjo su ja ramiai ir dalykiškai, lyg niekur nieko. Jo tonas įkvėpė jai drąsos, ir ji ėmė taip pat ramiai ir dalykiškai galvoti. Kas jos laukia? Mintys apie indėnus šaudyte šaudė Ketės galvoje; ji prisiminė viską, ką pati patyrė ir girdėjo apie juos. Indėnai moterų nekankina; vadinasi, nekankins ir jos. Bet kodėl indėnas, kuris sėdėjo šalia, iš karto jos nenužudė? Jam tai būtų buvę visai nesunku. O gal jis nori ją pasigrobti? Kas lauktų jos indėnų kaime? Ketė nenorėjo būti indėno žmona. Tėvas turėtų atvykti su kareivių būriu ir ją išlaisvinti. Kai tik jis sužinojo apie gurguolės užpuolimą, tikriausiai išvyko su dragūnais jos ieškoti. Į tai indėnas turėtų atsižvelgti. Ketė dar kartą dirstelėjo į savo priešą. Iš jo kalbos, tono, judesių, žvilgsnio trykšte tryško pasitikėjimas savimi ir išdidumas, kuris merginai sukėlė ne tik baimę, bet ir pagarbą, o pamažu ir tam tikrą pasitikėjimą. Gal būt, galima jį dar kartą užkalbinti, gal pavyktų su juo pasiderėti? Galimas daiktas, kad jis to ir laukia.

Ketė sugalvojo, ką daryti. Pamėgins maldauti nugalėtoją grąžinti ją tėvui už pinigus. Besiruošiant pradėti kalbą, ją vėl išgąsdino griausmingas arklių kanopų dundesys, kuris sklido iš šiaurės rytų pusės. Vos Ketei jį išgirdus, pasirodė ir raiteliai. Septyni jauni indėnai ant įvairiaplaukių mustangų visu greičiu lėkė prie furgono. Visi septyni buvo nuostabiai vienas į kitą panašūs. Raumeningi ir lankstūs sėdėjo ant savo nebalnotų arklių. Jų tiesūs plaukai buvo mėlynai juodi, oda ruda. Rankos, krūtinės, skruostai išmarginti raudonais ženklais. Visi be išimties buvo ginkluoti akmeninėmis kuokomis, peiliais, lankais ir strėlėmis. Greičiausiai jie išgirdo šūvius ir atskubėjo savo vadui į pagalbą.

Pamatę pagrobtą amunicijos vežimą ir savo tik lengvai sužeistą draugą, sėdintį ant pasostės, jaunieji raiteliai ėmė triukšmingai džiūgauti. Prieš pat vežimą jie taip staigiai sulaikė savo mustangus, kad tie atsistojo piestu. Tai rodė, kokie jie stiprūs, vikrūs ir pramuštgalviškai linksmi. Ketė nenoromis pasigėrėjo jais.

Indėnas iš furgono šūktelėjo, ir jo geltis pribėgo. Pasigriebęs šautuvą, dakotas užšoko ant atbėgusio mustango nugaros ir sustojo priešais raitelių būrį. Jam mostelėjus ranka, vienas jaunas karys ėmė raportuoti Ketei nesuprantama kalba. Jam baigus, vadas davė keletą nurodymų.

Po to trys jauni kariai, išsirikiavę vorele, paleido šuoliais savo mustangus blokhauzų stoties link. Likusieji keturi nušoko nuo arklių, iškinkė mulą ir nuėmė nuo furgono brezentą. Vadas įsakė Ketei išlipti.

Mergina neprieštaravo ir pamažu išlipo; sutrikusi stovėjo ji baloje. Iš po nusmukusio gobtuvėlio išlindo garbanos.

Jaunieji indėnai krovė iš vežimo ginklus ir amuniciją ir raišiojo prie mulo ir mustangų. Jie dirbo greit ir nesidairydami. Į Ketę niekas net nežvilgterėjo, nors galėjo pasmalsauti, kokį grobį atsivežė jų vadas. Ketei krito į akį, kad visų jų juodi plaukai buvo papuošti raudonai nudažytais kažkokio gyvulio plaukų kuokštais. Ketė buvo girdėjusi, jog tokius ženklus nešioja tam tikros karinės sąjungos nariai. Gal būt, jie ir užpuolė amunicijos gurguolę.

Kai viskas buvo paruošta, vadas vėl sukomandavo, ir jaunieji kariai nujojo į šiaurės pusę. Jiems pranykus už kalvų, vadas atsisuko į Ketę, kuri susimąsčiusi vis dar tebestovėjo baloje.

— Eikš!

Mergina nejučiomis krūptelėjo ir suprato, kad kaip tik dabar laikas viską pasakyti. Vadas neperdavė jos savo kariams, kad ją kur nors nugabentų. Jis pats norėjo ją pasiimti. Ji liko su juo viena. Buvo nelengva išlaikyti ką tik pasiektą vidinę ramybę, tarsi kokia lavina Ketę vėl užplūdo baimė. Ieškodama pagalbos, Ketė pažvelgė į amunicijos vežimą, į paskutinį daiktą iš to pasaulio, kuriame lig šiol gyveno. Vežimas, su numestu ant žemės grąžulu atrodė tarsi iš anksto susitaikęs su savo likimu čia supūti. Ketė pasuko akis į indėną ir sumikčiojo, veltui bandydama ką nors jo veide įskaityti:

— Mano tėvas sutiks mane išpirkti. Visko, ko tik reikia, jis gali jums duoti.

Tai, aišku, ji prasigalvojo, tačiau pasiūlymas nuskambėjo labai neįtikinamai, visai ne taip, kaip ji buvo užsimojusi pasakyti. Virpėdama iš baimės, laukė, ką atsakys indėnas.

Šis neiškentė nešyptelėjęs.

— Ketė Smit, tur būt nežino, kad jos tėvas ir aš esame priešingų stovyklų vadai. Mano kariams reikia ginklų ir šaudmenų, o majoras Smitas yra garbingas žmogus; savanoriškai jis neduos mums nei kulkos, nei šautuvo, net už savo dukterį. Todėl ginklų pasiėmėme patys. — Indėnas mostelėjo ranka į tuščią amunicijos vežimą.

Ketė ko nepravirko. Šiaip taip susitvardžiusi ir norėdama atrodyti šiek tiek oriau, išlipo iš balos ir atsistojo ant sauso smėlio kauburėlio. Daugiau nebandė nei prašyti, nei perkalbėti, ir tik paprastai pasakė:

— Darykite, ką norite.

Tai sakydama, tikėjosi, kad dakotas elgsis su ja garbingai.

Vadas prijojo prie merginos ir, nespėjus jai nė aiktelėti, užsikėlė ant eržilo.

— Pažiūrėsim,— tarė jis ir, spustelėjęs žirgą, nujojo prerijų kloniu pietvakarių link. Į tą pusę, kur, kaip jau Ketė buvo girdėjusi, ant pietinio Najobreros kranto stovėjo tėvo vadovaujamas fortas.

Ketė nežinojo, ką ketina su ja daryti indėnas. Ji stengėsi apie tai negalvoti ir vylėsi, jog išsipildys jos troškimas ir ji bus nugabenta pas tėvą. Kad Ketė nenukristų, raitelis ją laikė apglėbęs kaire ranka; dešinėje turėjo paruoštą šautuvą. Pavadžiu, kuriuo stabdydavo, jis nesinaudojo; arklį valdė šlaunimis. Geltas mustango plaukas labai derinosi su prerijų atspalviais. Tamsūs karčiai plevено vėjyje. Ilga, gražiai išriesta uodega indėnų karių papročiu buvo aukštai perrišta. Nežiūrint dvigubos naštos, žirgas lėkė lengvais šuoliais. Iš visko buvo matyti, kad eržilas gimęs ir užaugęs prerijose. Ar indėnas pats jį pasigavo ir prisijaukino? Ketė, norėdama pasilaikyti ir pasiremti, padėjo ranką ant eržilo kaklo. Geltis iš karto pajuto neįprastą svetimos rankos prisilytėjimą ir įsiuto: buvo bestojąs piestu, siekė kąsti. Persigandusi Ketė atsilošė. Raitelis mustangą nuramino, o merginos perspėti nebereikėjo; ji buvo pamokyta ir nuo šiol pasikliovė raiteliu.

Dakotas toliau jojo forto link. Ketė apsiramino ir įgijo daugiau vilties.

Jie vėl pasiekė tą vietą, kur dakotas pasivijo Ketės furgoną. Indėnas pristabdė žirgą ir ėmė apžiūrinėti pėdsakus. Net mergina įžiūrėjo arklių pėdas, einančias į šoną šlaitu aukš-

tym. Gal būt, čia slėnį paliko gurguolę lydėję vyrai, gal dakotai prajojo; pėdsakų Ketė nemokėjo skaityti, neskyrė kaustyto arklio pėdos nuo nekaustyto. Indėnas tikriausiai skaitė kaip iš rašto ir tuojau viską suprato. Jis vėl paleido savo geltį šuoliais.

Kairėje pusėje, artėjant prie upės, kalvos vis lėkštėjo ir lėkštėjo. Virš Uolinių kalnų, vakaruose susiliejančių su horizontu, plaukė saulės spindulių nužerti purūs debesėliai.

Artėjant vidurdieniui, kai kalnų masyvas apsigaubė migla, vienišą raitelį sustabdė vanago klyktelėjimas, kuris pasikartojo keletą kartų. Dakotas atsišaukė tuo pačiu garsu. Po keleto minučių pasirodė du jauni dakotų raiteliai, kuriuos vadas pirma buvo pasiuntęs į priekį. Jų arkliai vos besilaikė ant kojų; iš snukių dribo putos, šonais varvėjo prakaitas. Jaunuoliai, kurių kuodai buvo papuošti raudonomis plaukų kuokštėmis ir varno plunksnomis, sustojo ir nuleido akis. Iš vieno peties tryško kraujas, antrojo veidas buvo perkreiptas. Tikriausiai ir jis buvo sužeistas. Vado lūpos pavirto siauru brūkšneliu. Akys griežtai žvelgė į neįvykdžiusius užduoties karius. Vienas iš jaunuolių šiaip taip išlemeno keletą sakinių. Merginai pasigirdo, jog jie ištarė Tomo vardą. Šį žodį ji greit susiejo su priešais stovinčių raitelių nesėkme.

Abu dakotai greičiausiai turėjo pagauti amunicijos gurguolės žvalgus Tomą ir Teo, kurie užpuolimo metu buvo žvalgyboje ir, galimas daiktas, išvengė piautynių. Tačiau dvyniai, matyt, išvanojo jiems kailį ir privertė bėgti.

Vadas susimąstė.

Ketė taip pat ėmė galvoti. Jei tėvas blokhauzų stotyje iš pabėgusių žvalgų, o gal ir iš leitenanto Ročo gavo žinią apie tai, kas įvyko, tai dakotų padėtis pasunkėjo. Indėnai užpuolė gurguolę forto užnugaryje; dabar jie turėjo netoli pasienio stoties veržtis į vakarus. Majoras su savo dragūnais galėjo užkirsti dakotams kelią ir priversti juos kautis. Ketė nežinojo, kiek karių dalyvavo antpuolyje, tačiau ji jautė, kad Tokei Ito turėjo kur kas mažiau karių, negu tėvas dragūnų ir pasieniečių. Bėgliams davus žinią fortui, dakotai pateko į pavojų. Kaip jie dabar pasielgs?

Vadas nukėlė Ketę nuo arklio ir, palikęs ją, nurūko šuoliais per žolėtas kalvas. Iš paskos nusekė ir abu kariai.

Ketė dar kurį laiką girdėjo trijų arklių kanopų bilsmą, paskui aplink pasidarė tylu ramu.

Ką dabar daryti?

Mergina atsisėdo pievelėje. Kadangi aplink viešpatavo tyla,— nei šūvis trinktelėjo, nei arklių kanopos bildėjo,— ji išsikrapštė iš kišenės džiuvėsio kampą ir ėmė kramsnoti. Tada pajuto stiprų troškulį ir atsinešė žiupsnelį sniego, kurio dar buvo likę ant šiaurinių žole ir smėliu padengtų kalvų šlaitų. Šiek tiek atsigaivinusi, pasileido kloniu į tą pusę, kur buvo Najobrera ir blokhauzų stotis, kuriai vadovavo jos tėvas. Ar dar toli? Ar dar neprabėgo forto? Jei pasiklystų, ją užkamuotų alkis arba suėstų nakčia vilkai.

Ak, kaip pamažu ji stūmėsi pirmyn! Ilgas sijonas labai trukdė. Kalvos buvo tokios panašios viena į kitą; prerijos atrodė merginai kaip milžiniškas klastingas labirintas. Kartas nuo karto ji garsiai šaukė „tėve!" ir „gelbėkit!" Norėdama apsidairyti ir dar kartą šūktelėti, pagaliau ji užkopė ant vienos iš kalvų.

Kiek tik akys aprėpė, aplink nė gyvos dvasios; spengianti tyla, nykuma. Ketė persigando. Kiek dar likę kelio iki upės?

Stovėdama ant viršukalnės, ji šaukė ir šaukė į nebylius prerijų tolius.

Tuo tarpu, kai Ketė klaidžiojo be kelio ir takelio po dykynę ir plyšojo pagalbos, ištisusios kalvų virtinės priedangoje vadas ir abu jaunieji kariai šuoliais lėkė žiemryčių link. Jei priešas ir būtų išgirdęs arklių kanopų bildesį, vargu ar būtų pamatęs ir nušovęs tris raitelius. Kariai, kurių plaukus puošė varno plunksnos, buvo Senojo Varno sūnūs arba broliai Varnai. Iš jų vadas sužinojo naktį įvykusių grumtynių smulkmenas. Tik leitenantas Ročas, kuris pirmas spruko iš mūšio lauko, lig šiol pasiekė fortą. O dvyniai, Tomas ir Teo, tebeklaidžiojo po prerijas ir, matyt, ieškojo Ketės. Užkirsti dakotams kelią kol kas niekas iš forto nejojo. Trečias karys, Ihasapa, per susirėmimą nesužeistas, pasiliko žvalgyboje.

Vadas vedė prie vienos kalvos. Tai buvo nepaprastai gera stebėjimo vieta, žinoma ir jam, ir jo kariams. Kalvos papėdėje visi trys nušoko nuo žirgų. Jaunesnysis Varnas liko saugoti mustangų, o vyresnysis ėmė šliaužti kartu su vadu į kalvos viršūnę, nuo kurios norėjo išžvalgyti apylinkę. Pietuose matėsi upė ir fortas, šiaurėje aštri jų akis pagavo gentainius, sku-

bančius pirmyn su pasigrobta amunicija. Varnas įžvelgė ir Ketę, stovinčią ant kalvos ir beviltiškai mojuojančią rankomis. Galų gale indėnai pamatė už keleto mylių du judančius taškelius; tai galėjo būti tik Tomas ir Teo.

Varnas netarė nė žodžio. Jis laukė, kaip įvertins padėtį vadas ir ką nuspręs. Tačiau šis pagal savo įprotį pareikalavo, kad pirmas pakalbėtų karys.

— Kaip tu manai? Kas bus toliau ir ką mes turime daryti?

— Antilopės Sūnus padarė klaidą. Jis turėjo nudėti tą bailųjį kojotą Ročą ir nenudėjo. Mes, broliai Varnai, taip pat padarėme didelę klaidą: turėjome pagauti Tomą ir Teo ir nepagavome. Jie dabar dar tebejodinėja po prerijas ir pasirūpins ant kalvos stovinčia mergina. Nušauti Tomą, Teo ir merginą bus nesunku. Tačiau Ročas pasiekė fortą ir, aišku, Ilgajam Peiliui Smitui praneš, kas nutiko. Negaliu suprasti, kodėl Smitas su savo vyrais dar nejuda ir kodėl prieš mus nepasiunčia pėdsekio Tobijo. Jis įjojo į fortą ir daugiau nebeišjojo.

— Ročas, norėdamas paslėpti savo bailumą, matyt, pasakodamas viską supainiojo,— nusprendė vadas.— Tur būt, Smitas nė nenujaučia, jog mūsų tik dvidešimt keturi kariai. Iš Ročo žodžių jam vaidenasi du trys šimtai dakotų. Todėl jis ir neskuba. Bet vieną sykį jis vis tiek surizikuos mus užpulti ir atimti grobį. Ką tu, Varnai, siūlai?

— Vade, tu jok pas vyrus ir atsiųsk čia Antilopės Sūnų. Mes, Varnai, ir jis neįvykdėme užduočių, todėl turime savo klaidas ištaisyti. Užmušime merginą, Tomą ir Teo, o paskui drauge su Ihasapa suksime aplink fortą, neduodami ramybės Smitui ir jo vyrams savo strėlėmis ir stengdamiesi juos sulaikyti.

— Aš manau kitaip. Tu ir tavo brolis esate sunkiau sužeisti, negu aš. Jokite pas karius, kol visai neišseko jūsų jėgos. Smito ir forto imsiuosi pats.

— Forte yra penkiasdešimt ar šešiasdešimt Ilgųjų Peilių. Jie visi ginkluoti šautuvais.

— O aš esu dakotas!

Tardamas šiuos žodžius, jis galvojo apie savo tėvą, kuris kadaise lygiai taip pat išdidžiai buvo atsakęs.

— Tu mums įsakai?

— Taip, įsakau.

Varnas daugiau neprieštaravo. Nors buvo sunku palikti savo vadą vieną, jis paklusniai nušliaužė pakalnėn ir pranešė apie tai savo broliui. Varnai užšoko ant mustangų, nepatenkinti savimi ir labai nerimaudami dėl vado, kuris vienas ryžosi užtikrinti pagrobtą amuniciją gabenančių karių atsitraukimą.

Geltis, nors ir nepririštas, pasiliko vienas. Visi žinojo, jog eržilas niekada nepabėgdavo nuo savo šeimininko.

* * *

Tuo metu, kai broliai Varnai, vykdydami vado įsakymą, keliavo pas savuosius, Ketė tebestovėjo ant kalvos. Nuo bergždžio šauksmo jai išdžiūvo gerklė. Balsas pasidarė silpnas ir kimus; ji vos bemojavo rankomis. Kojos per kelius ėmė virpėti. Ji taip bijojo, jog ir verksmas neėmė. Sausomis, sustingusiomis akimis ji žvelgė virš nykios dykynės Najobreros link. Kažkur ten turėjo būti fortas, tėvas...

Kas tai? Kažkoks garsas sutrikdė tylą. Ar tik ne žmogus šūktelėjo? O gal jai tik pasigirdo, pasivaideno? Ne. Tai jau ne sapnas.

Netoliese lyg iš žemės išniro du raiteliai, kurie kuo skubiausiai lėkė prie merginos. Jie jojo labai panašiais keršais žirgais, buvo panašiai apsirengę, ir nosys abiejų buvo lyg vieno.

Ketė, atgavusi drąsą, vėl ėmė moti ranka.

— Tomai! Teo! — šaukė ji užkimusiu, tačiau džiaugsmingu balsu.

— Mis Kete! Mis Kete! Ką gi jūs čia viena veikiate?

Dvyniai sustojo prie merginos, tačiau nuo žirgų nenusėdo.

Ketė giliai atsiduso ir paskubomis viską apsakė.

Kaip kaubojams buvo įprasta, Tomas ir Teo, besiklausydami pasakojimo, nešykštėjo keiksmų.

— Taip taip, — tarė Teo, Ketei baigus pasakoti. — Vadinasi, pats vadas, tas pragaro iškamša, jus gerą kelio galą panėšėjo ant savo mustango. Tikriausiai jis norėjo pareikalauti išpirkos ir kuo ilgiau sulaikyti jūsų tėvą prie derybų stalo. Paskui gi...

— Greičiau į stotį! — nerimavo Tomas. — Nešdinkimės su mergina už aštriatvorės! Nei dievas, nei velnias nežino...

Blokhauze vis tiek saugiau. Po to, ką jie šiąnakt mums iškrėtė, iš Lokės giminės karių visko galima laukti! Judam!

Tomas užsikėlė Ketę ant savo suprakaitavusio, pavargusio arklio. Raitelio odinė striukė buvo aptaškyta krauju; tačiau Ketė nenorėjo klausinėti, iš kur tas kraujas. Be to, abu pasieniečiai vargu ar būtų mergaitei smulkiau apie save ką nors pasakoję.

Paleidę arklius greita ristele, vyrai, nešini Kete, nujojo prerijų slėniu vakarų link. Patys stebėjosi, jog jų niekas neužkabina, paskui pagalvojo, kad tai tik jų nuopelnas, naktį nugalėjusių tuodu jaunus dakotų karius.

Prajojus paskutinę kalvą, prieš bėglių akis atsivėrė plati, gerokai nuo tirpstančio sniego patvinusi Najobrera, už kurios ant paties kranto stūksojo blokhauzų stotis. Aštriatvorę, kuri ratu supo pastatus, iš šiaurės skalavo pakilęs vanduo. Pro nusmailintas kuolų viršūnes matėsi stogų frontonai. Gerokai prasikišęs juodavo sargybos bokštas. Pasigirdo spigus švilptelėjimas. Sargybinis jau pastebėjo raitelius.

Tomas, Teo ir Ketė pasiekė šiaurinį upės krantą toje vietoje, kur buvo brasta. Anapus taip pat pasirodė raitelis. Jis ką tik išjojo iš stoties, matyt, norėdamas pažiūrėti, kas atvyksta, ir pasveikinti svečius. Jis buvo be skrybėlės. Vėjas draikė jo šviesius plaukus. Jam mostelėjus, Tomas ir Teo, garsiai rėkaudami ir mostaguodami rankomis, ėmė varyti savo keršius į Najobrerą. Net ir brastoje vanduo siekė raiteliams iki blauzdų. Ketė atsargiai kilstelėjo ilgą sijoną.

Pasiekę pietinį upės krantą, visi trys atsidūrė prieš pat aštriatvorę. Juos pasitikęs raitelis padėjo merginai nulipti nuo arklio. Tai buvo jaunas stiprus vaikinas. Nustebęs ir truputį pašaipiai žiūrėjo jis į šalia stovinčią pablyškusią, nuo nemigo ištįsusiu veideliu merginą, įlindusią į ilgą sijoną. O Ketė nebeišlaikė. Kad ir gėdindamasi, ji pravirko. Per verksmą mažai begirdėjo, kaip gyvai Tomas ir Teo sveikinosi su jaunuoju raiteliu.

— Adamai. Adamai Adamsonai!

— Tomai! Teo!— atsakė į pasveikinimą apstulbęs šviesiaplaukis vaikinas. Jo balse girdėjosi nuostabos, džiaugsmo, suglumimo gaidelės.— Kaip jūs čia patekote? Na, bet apie tai vėliau. Ir jūs su raudonodžiais apsidraskėte?

— Ir mes?— riktelėjo Tomas.— Sakai, ir mes? Mudu ir ši jauna dama esame tikriausiai vieninteliai, likę iš visos jūsų amunicijos gurguolės. Viską nunešė velnias: ir vežimus, ir ginklus, ir palydą... Viską pagrobė, visus išpiovė, ne tas žodis „apsidraskėte!". Ar pavyko dar kam nors pas jus atbėgti?

Tomas, Teo, Ketė ir Adamas jau nebebuvo vieni. Pasieniečiai, kareiviai virste virto pro vartus, apsupo svečius ir stengėsi iš jų kuo daugiau sužinoti. Pasirodo, stotyje jau buvo susiruošta žygiui. Tačiau dabar reikėjo apklausinėti atvykėlius, kokia padėtis prerijose.

— Atbėgo leitenantas Ročas,— tarė dvyniams Adamas, lydėdamas pro stoties vartus Ketę.— Tikras vėjo botagas! Čia tvirtina, čia paneigia, vienu žodžiu, nesuveda galo su galu. Iš kur, pavyzdžiui, ištraukėte šią merginą?

— Tai jūsų majoro duktė!

— Na ir apsidžiaugs majoras,— tarė Adamas, sausai ir su pašaipėle.

Visą šį pokalbį Ketė girdėjo tik viena ausimi. Jautėsi daugiau stumiama, negu lydima; taip ji atsidūrė name, esančiame prie sargybos bokšto. Kažkas už jos užtrenkė duris. Dabar jos ausį pasiekė tik prislopinti, sklindą iš kiemo balsai.

Ketė atsikvošėjo ne iš karto. Ji buvo paprastame, netinkuotomis sienomis kambaryje. Priešais išvydo savo tėvą.

Majoras stovėjo prie savo darbo stalo, pasiruošęs žygiui, ant galvos užsidėjęs uniforminę skrybėlę su bryliais. Netikėtumo pritrenktas, įvykių sujaudintas, bijodamas prarasti savitvardą, pradžioje jis tyliai žvelgė į dukterį.

— Kete! Tai tu?— tarė jis pagaliau, sunku pasakyti, ko daugiau buvo jo žodžiuose: tėviškos meilės ar kariškio nepasitenkinimo.

— Taip, tėte.

Ketė mielai būtų puolusi tėvui ant kaklo, tačiau majoras dvelkė šalčiu, nepasitenkinimu, nekantrumu. Jis pasakė tai, kas merginai šiuo momentu atrodė visai nesvarbu.

— Kaip tu čia atsiradai?

Ketė nurijo nuoskaudą ir atsakė lygiai taip oficialiai, neparodydama savo jausmų.

— Tėve! Daugelis karininkų moterų paprastai gyvena su savo vyrais arba tėvais fortuose. Kartą tu man rašei, kad ir aš atvykčiau pas tave.

— Tik ne šiuo metu! Vaike, kokią kvailybę tu iškrėtei! Ar tu važiavai su amunicijos gurguole?

— Taip.

— Kete! Tu nežinai, kas gali čia dar atsitikti! Eime!

Smitas padavė dukteriai ranką, nuvedė ją į šoninį kambarį ir užtrenkė paskui save duris.

Mergina atsisėdo ant kariškos lovos, nes šiame kambaryje tai buvo vienintelis baldas, tinkamas sėdėjimui.

Majoras pradėjo vaikštinėti po kambarį.

— Kete, kas tau šovė į galvą? Kaip galėjo teta Betė tave išleisti? Kas galėjo imtis kelyje tokios atsakomybės?! Nejaugi Randalyje ligi šiol niėnieko nenutuokiama?..— Majoras užsikirto ir sustojo. — Antonis Ročas, tavo sužadėtinis, yra čia. Tačiau jis man nieko neužsiminė, kad tu keliavai su gurguole. Juk jis žinojo... Turėjo juk žinoti...

Ketė jau ir taip buvo išblyškusi, o dabar pasidarė balta kaip sniegas.

— Jis ir įkalbėjo mane keliauti kartu. Tėve, nejaugi jis iš tikrųjų nieko apie mane nesakė?

Majoras krūptelėjo.

— Apie tai pakalbėsime vėliau, Kete. Dabar prigulk čia ir nebegaišink manęs. Mane šaukia tarnyba.

Majoras išėjo į savo darbo kabinetą.

Ketė pasiliko viena. Tėvo elgesys ją išgąsdino, Ročo tylėjimas giliai įžeidė. Kad pamirštų savo pergyvenimus, pabandė įsiklausyti, kas vyko gretimame kambaryje. Ten Tomas ir Teo pasakojo majorui apie nakties įvykius kur kas smulkiau ir tiksliau, negu Ročas. Tomas taip įsibėgėjo, jog visos majoro pastangos priversti buvusį kaubojų kalbėti trumpai nuėjo vėjais. Jis kalbėjo taip ilgai ir smulkmeniškai, tarsi šildytųsi prie stovyklos laužo arba sėdėtų užeigos namuose. Pasakojimas jam teikė malonumą, o majorui nuo to tikriausiai kakta rasojo. Ketė, gerai pažindama savo tėvą, suprato, kad jis leidžia Tomui taip ilgai taukšti tik todėl, kad šio paprasto žmogaus pasakojimas atspindi tikrą, nors ir nemalonią teisybę.

Tomui nebaigus pasakoti, Ketę įveikė dvasinis ir fizinis nuovargis. Ji susirietė kariškoje lovoje ir užmiršo viską aplink.

Atsikvošėjusi niekaip negalėjo susigaudyti, kur besanti. Tačiau tuoj pat atmintyje atsinaujino ryškūs pergyvenimų vaizdai. Ji vėl įsiklausė.

Šiuo metu visur buvo tylu. Niekas neskrebtelėjo ir tėvo darbo kabinete. Ketė atsikėlė. Kambarėlyje, kur buvo žygio lova, ji pasijuto vieniša ir apleista. Pravėrusi vidines duris, įėjo į tėvo kabinetą. Kaip ir tikėjosi, jame nebuvo nė gyvos dvasios. Mergina prisėdo prie ąžuolinio stalo ir pažvelgė pro langą. Kieme vėl kilo bruzdesys. Aidėjo aliarmo signalai. Dragūnai ir pasieniečiai rikiavosi.

Ketė atsistojo ir priėjo prie lango. Akys nukrypo į dragūną, laikantį už pavadžio pabalnotą tėvo sartą kumelę. Paskui pamatė jaunąjį blondiną, šnekučiuojantį su pasiruošusiais į žygį pasieniečiais. Staiga jos žvilgsnis užkliuvo už leitenanto Ročo.

Jo plaukai buvo vėl lygiai sulaižyti, uniforma tvarkinga. Grebluodamas jis svaidėsi įsakymais ir, atrodo, rengėsi vesti besirikiuojančius dragūnus. Mergina suvokė, kas čia darosi. Tėvas, kaip ir buvo ketinęs prieš Ketės atvykimą, su visomis jo žinioje esančiomis pajėgomis ruošėsi užpulti ginklų grobikus, kol šie neprasimušė su grobiu į vakarus, į savo medžioklės plotus.

Kažkas pasibeldė. Ketės mintys nutrūko. Ji liovėsi stebėjusi kiemą. Merginai atsiliepus, pasirodė Teo, nešinas garuojančios žirnių sriubos dubeniu. Maloniai ir sutrikęs šypsodamasis, jis padėjo valgį ant stalo ir priėjo prie stovinčios netoli lango Ketės.

— Užkąskite, mažoji mis, kad vėl grįžtų jėgos.

— Ačiū. Labai ačiū. Sriuba dar karšta. Sakykit, ar mano tėvas leidžiasi į žygį, norėdamas nubausti ginklų grobikus?

— Taip! Dabar pričiupsime indsmenus! Matote? Sukilo visi vyrai. Stoties ir jūsų saugoti palieka tik tuzinas sargybinių.

— Taip, taip. — Per daug minčių vėl užgriuvo Ketę. Jos akis vėl aptraukė abejingumo migla. Staiga ji krūptelėjo.— Indėnas!

— Jis pririštas ir visai nepavojingas. Netgi vadinasi krikščioniška Tobijo vardu. Šito jums tikrai nereikia bijoti. Neatšaldykite, mis, sriubos.

Ketė klusniai atsisėdo prie stalo ir ėmė maišyti sriubą, nors ši jau buvo praaušusi.

— O kodėl tą indėną pririšote?— pasiteiravo ji.

— Et, tai forto žvalgas. Buvo žvalgyboje, o dakotų nematė. Nieko iš jo negalima išlaužti. Netgi majorui neatsakinėja. Laukia dabar rykščių.

Ketė dar kartą žvilgterėjo pro langą. Aukštas lieknas indėnas stovėjo susikūprinęs, nes jo rankos buvo pririštos prie žemo stulpo. Juodi plaukai buvo perrišti žaliu kaspinu. Jis nešiojo aksomines kelnes, medvilninius marškinius, išsiuvinėtą liemenę.

— Drabužius reikėjo nuvilkti, — samprotavo Teo. — Kad rykštes geriau justų! Tačiau mūsų Adamas nenori būti budeliu.

— O kas tas Adamas?— teiravosi mergina.

— Tai tas blondinas, kuris mus pasitiko už vartų. Atleiskite, mis Kete. Man reikia būti kieme.

Teo išėjo. Ketė, palikusi ant stalo sriubą, vėl ėmė stebėti, kas dedasi lauke.

Iš sargybos bokšto, pro išorines duris išlindo tėvas. Matyt, buvo pats užlipęs apsižvalgyti. Greitu žingsniu jis priėjo prie savo sartos kumelės ir užsėdo. Tai buvo žygio ženklas visiems.

Sargybinis atvėrė plačiai vartus.

Tą akimirką iš bokšto vėl pasigirdo aliarmo signalas. Ketė jau pažino šį ausį rėžiantį garsą. Jai atvykus prie Najobreros, bokšto sargybinis taip pat švilpterėjo. Ji stebėjo Adamą, kuris nesėdėjo ant arklio ir, matyt, turėjo pasilikti su vienuolika vyrų stotyje. Blondinas pakėlė galvą ir riktelėjo:

— Ei, Džimai! Kas nutiko?

— Prie stoties artėja raudonodis!

— Raudonodis? Taip, lyg niekur nieko?!

— Aha, lyg niekur nieko! Kaip taikos metu arba kaip koks parlamentaras!

— Tikrai vienas?

— Tikrai.

Ketė matė, kaip Adamas nuskubėjo pas jos tėvą. Majoras, sėdėdamas ant arklio, išklausė vaikino pranešimą ir kažkokį pasiūlymą. Jis aiškiai nekantravo.

PASIENIETIS ADAMAS

— Jei leisite, aš pats pasitiksiu tą nepažįstamą indsmeną, kol jis neprijojo prie stoties,— pasiūlė Adamas komendantui, laukiančiam ant arklio prie vartų.

Majoras Smitas kaip tik šiuo metu nenorėjo gaišti, tačiau pasiūlymą priėmė.

— Gerai, jok. Svarbu tik, kad mes nesugaištume daug laiko ir žmogėnas nepastebėtų, kiek mūsų ir ką ketiname daryti. Pasistenk iš jo ką nors išpešti, o paskui susidorok su juo. Dakotai yra pasiutusiai klastingi.

Adamo veidas apsiniaukė, tačiau įsakymui jis neprieštaravo, tik pasiėmė tučtuojau savo bėrį ir išlėkė pro atvirus vartus. Jis perbrido brastą ir pasileido ristele į klonį. Šiuo keliu prieš porą metų jis atjojo į šį kraštą. Netrukus jis pamatė ramiai atšuoliuojantį raitelį. Indėnas prilaikė arklį ir pradėjo joti žingine. Adamas sustojo ir ėmė laukti. Labai įdėmiai ir susidomėjęs žvelgė jis į besiartinantį raudonodį. Šis jojo ant gelto arklio juodais karčiais ir juoda uodega. Nežiūrint pavasario šalčio, indėnas buvo nuogas. Už diržo kyšojo peilis ir revolveris. Šautuvas buvo įdėtas į margai išsiuvinėtą odinį dėklą, tarsi jis visai neketintų kautis. Plaukai buvo perskirti ir supinti į kasas. Gyvatės odos juosta prilaikė ant pakaušio tris erelio plunksnas. Indėnas buvo aukštas, lieknai nuaugęs, kaip ir visi jo giminės vyrai. Iš visos jo esybės trykšte tryško abejingumas baltajam žmogui ir įsitikinimas savo pranašumu. Adamas nustėro iš nuostabos. Jis atpažino indėną.

Jei kas šį akimirksnį būtų vaikiną paklausęs, ką jis jaučia, vargu ar būtų atsakęs. Per pastaruosius dvejus metus jis ne sykį galvojo apie šį dakotą, kuris dabar sustojo prieš jį. Haris Tokei Ito buvo pavojingas priešas. Jis kovojo už savo žemę, tautą, keršijo tėvo žudikams. Adamas neabejojo, kad ir jis pats, kaip kadaise buvęs Rudosios Lapės parankinis, neišdilo dakotui iš atminties.

Indėnas nusliuogė nuo arklio. Tą patį padarė ir Adamas. Dakotas išsiėmė pypkę, įskėlė kibirkštį ir patraukė pirmąjį dūmą. Adamas užsidegė cigaretę. Majoras, beje, buvo įsakęs nedelsti, tačiau jis juk nežinojo, kad šis indėnas bus pats grėsmingosios Lokės giminės vadas. Kad ką nors sužinotum ir pasiektum, reikėjo laikytis ramiai ir mandagiai. Adamas kol kas tylėjo. Pirmą žodį pagal paprotį turėjo tarti svečias.

— Sveikinu baltaveidį vyrą, — pradėjo vadas. — Atvykau paklausti, kodėl baltieji įsikūrė dakotų žemėje ir gabena čia ginklus, kuriais ruošiasi į mus šaudyti.

Adamas pasikasė pakaušį.

— Po perkūnais, ką aš galiu į tai atsakyti? Taip, mes čia įsikūrėme. Mūsų tiek daug, jog namuose neturime vietos. Mes alkstame, skurstame, paskui sėdame į didelį laivą ir keliaujame į laisvą Amerikos šalį, tikėdamiesi čia geriau įsitaisyti.

Dakotas čiulpė pypkutę. Jo veidas buvo neįskaitomas.

— O mums neduodate žemės,— tarė jis.— Kodėl norite atimti mūsų prerijas?

— Todėl, kad jūs nežinote, ką su žeme veikti.— Adamas, fermerio sūnus, užsidegė aiškinti.— Ką jūs darote su savo miškais, prerijomis? Ničnieko. Tik medžiojate, gal kur nors įkišate kokį kukurūzą, kuris pats auga, arba nupiaunate keletą ryžių, nežinia iš kur išdygusių, o visur kitur lieka dykynė, kaip ir buvusi. Tai ne darbas. Reikia imtis arklo ir priversti žemę brandinti derlių, reikia pradėti auginti gyvulius.

Vadas nuleido akis.

— O tu taip darai?

Vaikinas išraudo.

— Aš turėjau palikti žemę,— tarė jis.

— Kas tave išvijo?

— Žemės bendrovė... Panaši į kailių prekybos kompaniją, kurią tu pats matei čia pasienyje. Jos ir mulkina vargšus žmones.

— O iš kur šitos prekybos kompanijos atsiranda? Ar tai tie patys neturtingi žmonės, kurie namuose neturi ko valgyti?

— Ne. Pats gi viską žinai. Ne veltui juk pragyvenai tarp mūsų kelerius metus. Prekybos kompanijos — tai turtingi žmonės, kurie atvažiuodami jau turi pinigų. Ir jie ėda mus tada kaip rykliai smulkią žuvį.

— Ar tai teisinga?

— Aišku, ne. Bet kaip tu pasipriešinsi? Aš noriu rasti aukso, kad galėčiau savo žemę išpirkti.

Pastarieji žodžiai Adamui išsprūdo neapgalvotai. Jis tuojau pasigailėjo prasitaręs, bet jau buvo per vėlu. Dakoto veidas pasidarė kaip medinė pykčio kaukė.

— Aukso ieškotojai ir žemių grobikai!

Jis užgesino pypkę, paslėpė ją ir atsistojo. Adamas pakilo, taip pat nieko nesakydamas, nes jis puikiai suprato, kad nei atsiprašymas, nei pasiaiškinimas dabar jau nieko nepadės.

— Noriu pakalbėti su majoru Smitu,— vėl prabilo dakotas išdidžiu, lediniu tonu.— Turiu jam šį tą pasakyti apie gurguolę, kurios palyda buvo nugalėta ir sunaikinta.

— Tu, vade, nori pradėti derybas su Smitu?

Veltui bandė Adamas ką nors įskaityti indėno aštriame žvilgsnyje.

— Noriu pakalbėti su majoru Smitu.

— Ar duodi garbės žodį, kad esi vienas ir kad derybų laiko neišnaudosi mūsų užpuolimui?

— Dėl to galite būti ramūs.

— Gerai. Keliaukime į stotį.

— O tu garantuoji, kad aš galėsiu laisvai įeiti ir sveikas išeiti?

— Taip.

Adamas dar iš namų buvo įpratęs pilnai pasitikėti laisvo indėno žodžiu, o taip pat ir savo žodį išlaikyti. Tad apgręžė arklį ir nujojo pirma dakoto stoties link. Majoras tikriausiai jau nekantravo. Adamas drauge su savo palydovu vėl perbrido brastą. Vartai buvo atkelti. Jiems įjojus, vartininkas pasimetė,— uždaryti vartus ar palikti atvirus? Pagaliau jis rado išeitį: privėrė, bet neuždarė.

Adamas nušoko nuo arklio ir ėmė raportuoti komendantui, kuris buvo nusėdęs ir stovėjo prie savo kumelaitės. Nespėjus pasieniečiui nė sakinio suregzti, Smitas jį pertraukė:

— Adamai, ko taip ilgai su šiuo raudonodžiu terliojaisi? Matyt, tu niekad nesuprasi, kas yra įsakymas. Tau tik paskui plūgą sekioti, ne kareiviauti. Kaip tu įleidai dakotą neužrištomis akimis? Gal kad išžvalgytų mūsų stotį?

Tačiau pasienietis nesumišo.

— Majore! Ką dakotas čia mato, jam jau dveji metai ne naujiena. Kam dar rišti akis? Kalbėsite su juo, ar reikia jį atgal išgarbinti?

Prie Smito ir Adamo priėjo leitenantas Ročas.

— Kas šis raudonsnukis šuo?— paklausė jis pašnibždomis.— Gerą kuiną turi! Man rodos, kad kažkur aš jau mačiau jį. Adamas tikriausiai žino, ką jis mums čia atvedė.

Pokalbio metu indėnas sėdėjo ant arklio sustingęs lyg statula. Atstu nuo jo grūdosi aplink smalsūs pasieniečiai ir kareiviai.

Nors šiandien pirmąsyk pamatė leitenantą Ročą, Adamas pajuto jam gilią antipatiją.

— Aišku, žinau, ką atsivedžiau,— atrėžė jis nemaloniai, be jokios pagarbos.

— O ką?

— Lokės giminės vadą.

Krūptelėjo ne tik Smitas ir Ročas, bet ir visa įgula aplink. Tarp jų priešo vadeiva!

— Adamai!— sušuko Smitas. — Tai tas raudonasis banditas, kuris nužudė daugybę mūsų vyrų ir šiąnakt užpuolė gurguolę!

— Tas pats, majore. Jis nori su jumis pašnekėti. Manau, kad jis nori su mumis tartis.

— Tokios kvailystės, Adamai, iš tavęs nelaukiau! Ką reiškia „tartis!"? Šis niekšas jau ne vieną klastingai nudobė, pavogė mūsų amuniciją, išskerdė mūsų kareivius...— Smitas kreipėsi į indėną: — Dakote! Tu užpuolei mūsų gurguolę, išpiovei kareivius ir karininkus; mūsų akyse tu šlykščiausias plėšikas ir galvažudys! Ir dabar atjojai čia neužrištomis akimis! Tu ne karys, o šnipas! Pagal mūsų įstatymus šnipai kariami!

Adamas pažvelgė į majorą iš padilbų. Ką tai reiškia? Majoras, matyt, prastai susigaudo indėnų papročiuose ir nesupranta jų būdo. Garbės žodis dakotui yra garbės žodis, o ne žaidimas. Pagal indėnų papročius korimas yra baisi gėda. Tokios šnekos turėjo ne tik įžeisti jaunąjį karo vadą, bet ir įsiutinti.

Dakoto akyse tvykstelėjo pavojingos ugnelės.

— Majore Smitai! Aš čia atjojau nesislėpdamas. Mane čia atlydėjo tavo žmogus. Aš turiu palikti šį fortą taip pat laisvai, kaip laisvai atėjau. Priešingu atveju, jūs esate niekšas, negarbingas žmogus!

Smito smilkiniuose supulsavo gyslelės, iš pykčio jis visas paraudo.

— Raudonasis šunie! Tu nesi vertas apeliuoti į karininko garbę! Tačiau aš pasielgsiu ne kaip tau, o kaip man atrodo geriau. Jei Adamas prižadėjo, kad tu galėsi laisvai išjoti... Adamai! Pažadėjai?

— Žinoma, prižadėjau,— piktai atsakė vaikinas.

— Tuomet, raudonodi, ir išeisi laisvai. Aš nemeluoju ir neapgaudinėju. Eik... Tačiau vos tik perkelsi koją per vartų slenkstį, tu mums jau būsi laisvas kaip paukštis.

Vadas apsidairė, tarsi kažką svarstydamas.

— Gerai,— tarė jis.— Tebūnie taip. Aš paliksiu fortą laisvai, kaip ir atvykau. Kai mano koja atsidurs ant jūsų vartų slenksčio, darykite, kas patinka. Aš pasakiau, hau!

Visi, girdėję pokalbį, pritarė komendanto ir jaunojo vado žodžiams. Jų akimis tai buvo tikras mirties nuosprendis! Tik vietoje virvės indėnas pasirinko kulką.

Adamas atsistojo prieš komendantą ir tarė:

— Majore, jūsų nuomone, aš padariau klaidą. Tačiau kas dabar čia įvyks, bus ne kas kita, kaip žmogžudystė.

— Patylėk, Adamai. Raudonodis ne vaikas ir žino, ką daro. Jis sutiko, vadinasi, kalba baigta!

Vaikinas pažvelgė į indėną, kurio lūpose žaidė lengvutė pašaipėlė. Vienu momentu Adamo ir dakoto žvilgsniai susidūrė, ir indėnas vos pastebimai mirktelėjo, tarsi sakytų: „Nesikišk, aš pats susitvarkysiu..."

Adamas pasitraukė.

Tuo pačiu akimirksniu pokštelėjo du šūviai. Adamas apsidairė. Iš pistoleto majoro rankoje teberūko dūmai. Už keleto metrų stovėjo leitenantas Ročas kruvina ranka. Jo iškritusį pistoletą kaip tik kėlė nuo žemės vienas dragūnas.

— Aš sutrukdžiau sulaužyti duotą žodį,— pasakė žilaplaukis majoras.— Leitenante Ročai, jūs gi žinojote, kad raudonodžiui leista laisvai palikti fortą.

Žmonės ėmė murmėti, piktai dėbčiodami į leitenantą. Įsiutęs Ročas pasišalino ir pranyko komendantūroje. Adamui buvo labai aišku, kas čia atsitiko. Ročas klastingai nusitaikė į indėną, šūvio momentu Smitas kulka išmušė pistoletą iš leitenanto rankos, kadangi kitaip jau negalėjo jam sutrukdyti. Adamas apsidžiaugė. Kad ir kokių keistų pažiūrų, majoras vis dėlto buvo garbingas vyras.

Smitas įsakė atverti vartus. Sargybinis pamažu atstūmė abi vartišales. Didžioji pasieniečių ir kareivių dalis sustojo prie vartų arba už jų. Kai kas užšoko ant arklių, stovėjusių po ranka, ir išjojo už tvoros, jei kas, jie užkirs indėnui kelią. Vykdydami majoro įsakymą, keli vyrai labai nenoromis užėmė

vietas prie aštriatvorės šaudymo angų, nes buvo įsitikinę, jog, čia būdami, negalės pašaudyti. Anot jų, raudonodis turėjo bėgti iš forto tik pro vartus.

Vadas taip pat ėmė ruoštis, tačiau visai kitaip, negu visi tikėjosi. Šautuvą, įdėtą į odinį dėklą, bandė pritvirtinti prie ašutų kilpos ant mustango sprando. Toks raitelio elgesys suerzino eržilą. Jis ėmė muistytis, šokčioti tai į vieną pusę, tai į kitą, trypti nekaustytomis kanopomis, pagaliau bandė pagriebti šautuvą dantimis. Kadangi tai jam nepasisekė, o pavadis ėmė plėšti žandą, arklys lyg žvakė atsistojo piestu. Šis vaizdas ne vieno raitelio širdį privertė tankiau plakti. Mustangas persuko akis, blykstelėjo baltomis, ausis suskliautė,— tai nieko gero nežadėjo.

Vyrai, išvydę išsiilgtą ir jaudinantį reginį, neištvėrė:

— Žiūrėk, žiūrėk, tai bent, po perkūnais,— ėmė šaukti. Jie visi buvo geri jojikai, ir ne vienam buvusiam kaubojui taikos metais teko prajodinėti laukinius arklius. Pamačius vado meną, jų širdyse prabudo sportinė aistra ir savotiškas prerijų raitelių kolegiškumo jausmas. Be balnakilpių, laikydamasis tik prispaustomis prie arklio šonų šlaunimis, indėnas sėdėjo ant eržilo, kuris čia stojosi piestu, čia spardėsi, čia visomis keturiomis strykčiojo į viršų arba kandžiojosi kaip tigras.

Pagaliau geltis krito ant žemės. Tai atsitiko prie pat didžiųjų vartų slenksčio. Vadas spėjo laiku nušokti. Sulenktomis per kelius kojomis jis laukė tos akimirkos, kai eržilas, kuriam voliotis trukdė prie sprando pritvirtintas šautuvas, pašoks. Vos tik tas paklaikęs velnias atsistojo, indėnas kaip mat atsidūrė ant jo nugaros.

Kareiviai ir pasieniečiai tikėjosi, kad dakotas dabar veršis pro vartus. Visi jie pakėlė šautuvus. Tačiau mustangas nuskrido į kitą kiemo pusę. Neradęs ten vartų, ėmė skuosti ratu apie bokštą ir blokhauzus. Atrodė, jog raitelis nebesutvarko arklio. Įgula laukė, niekas neabejojo, kad indėnas bandys vežtis į prerijas pro atvirus vartus. Raiti pasieniečiai, kurie laukė anapus aštriatvorės, sudarė tamprią grandinę, kad galėtų, jei prireiks, bėglį sulaikyti. Adamas taip pat persiėmė visų mintimi: raitelio grumtynės su kaprizingu eržilu buvo tik spektaklis akims apdumti, kad paskui galėtų netikėtai visu greičiu išlėkti pro vartus.

Vyrai prisimerkė ir laikė pirštus ant šautuvų gaidukų.

Iš bokšto pasigirdo kažkoks šūksnis, greičiau garsas, negu žodis. Niekas nesuprato, ką jis reiškia. Nustebimą? Išgąstį? Triumfą? O gal pavojų? Kažkas turėjo nutikti nematomoje kiemo dalyje. Nutilo ir arklio kanopų bildesys. Gal būt, mustangas pargriuvo su raiteliu? Sargybiniai, stovėję prie aštriatvorės šaudymo angų, matė, kas dėjosi anapus blokhauzų, ir paleido gerkles, tuo pačiu metu už komendanto namo vėl subildėjo kanopos. Pasirodė eržilas — vienas! Galingas gyvulio kūnas išsitiesė, jis atsispyrė ir vienu šuoliu pralaužė pasieniečių užtvarą, išsirikiavusią priešais vartus. Raiteliai kaip mat apgręžė savo arklius ir puolė paskui geltį. Dundėjo pasagos, švysčiojo paruošti mesti lasai, tačiau joks lasas jau negalėjo jo pagauti. Būdamas daug greitesnis už kitus arklius, neslegiamas raitelio svorio, mustangas vedžiojo savo persekiotojus už nosies, erzino juos lyg koks nutrūktgalvis, čia stabtelėdamas, čia vėl pasileisdamas lyg vėjas.

— Asilai neraliuoti! — kranktelėjo kažkas už Adamo nugaros, atsisukęs jis pamatė dvynius — Tomą ir Teo.

Iš bokšto vėl atsklido šūksnis, paskui trinktelėjo šūvis, ir vėl riksmas. Džimas taip persisvėrė per bokšto angą, tarsi norėtų pulti stačia galva žemyn.

— Dėmesio! — rėkė jis. — Jau vandenyje! Per aštriatvorę švilpte peršvilpė!

Kareiviai ir pasieniečiai, kurie dar tebesidairė po kiemą, prapliupo keiktis. Keli sargybiniai, stovėję prie aštriatvorės šaudymo angų, jau nusitaikė ir pylė salvę po salvės upės link. Majoras atšaukė pabėgusio mustango persekiotojus ir įsakė jiems kartu su kitais ieškoti indėno upėje. Adamas užlėkė laiptais į sargybos bokštą pas Džimą.

— Žmogau! — šūktelėjo jam Adamas. — Kas čia dabar atsitiko? Kaip galėjo raudonodis peršokti mūsų aštriatvorę?

Džimas pyškino į upę ir kartu pasakojo trumpais sakiniais:

— Raudonasis galvijas! Ar galėjo kas tikėtis? Užpakaliniame kieme jis parkrito su savo pasiutusiu arkliu... na, manau, nusisuko sprandą... dar šūktelėjau, kad gaudytumėte arklį... jūs gi nekreipėte dėmesio... o raudonodis pagulėjo vieną mirksnį tarsi negyvas... staiga kad šoks... kad įsibėgės... kad liuoktels, nežinau nė kaip, tarsi pantera ant aštriatvorės... štai jau nusmailintas viršūnes nutvėrė, žiūriu... paskui dar pasisupo ant rankų ir švilpt į kitą pusę... aš gi neturėjau dar

teisės šauti per tą majorą ir jo suplėkusias idėjas... raudonsnukis tik pūkšt už aštriatvorės į vandenį... jo laimė, vanduo dabar siekia pačią tvorą. Tačiau ten negilu... tuo pačiu metu aš šoviau...

— Nepataikei?

— Kaip aš pataikysiu, žmogau mielas, jei raudonasis velnias taip gudriai nukrito prie pat aštriatvorės, jog aš iš čia niekaip negalėjau jo matyti. Nėra dar tokio šautuvo, iš kurio galėtum šaudyti kampu. Vis dėlto galėjau įbrėžti jam šlaunį ar blauzdą. Man taip atrodo.

Adamas permetė akimis upę. Šiuo metu vanduo buvo šaltas kaip ledas, nes tebetirpo sniegas. Tokiame vandenyje, ilgiau panardžius, ir dakotui sustings širdis. Jis vis tiek turės iš upės išlipti; tai ir bus šio įvykio atomazga. Tačiau niekas nežinojo, kiek ir kur jis nunėrė,— prieš srovę ar pasroviui? Indėnai buvo puikūs narai ir plaukikai. Adamui pasirodė, kad pasieniečiai saugo per trumpą kranto ruožą; reikėtų kur kas plačiau pasklisti. Tačiau vaikinas nenorėjo patarti majorui. Jis buvo patenkintas, kad komendantas pamokė leitenantą Ročą, ir vis dėlto niršo ant Smito. Senis iš esmės nebuvo blogas, tačiau jį varžė neteisingų įsitikinimų korsetas. Tą ne kartą patyrė per pastaruosius dvejus metus, ir todėl jis majorą čia gerbdavo, čia niekindavo. Jo požiūris į garbę pasodino šiandien Smitą tarp dviejų kėdžių; be jokio reikalo jis dar labiau įsiutino mirtiną priešą, tačiau jo vis tiek nesunaikino.

Ir tepasprunka raudonodis! Adamas norėjo to. Jis, beje, turėjo pagrindą jo bijoti, tačiau vis dėlto pats atsivedė jį į fortą ir jautėsi atsakingas, kad už pasitikėjimą baltojo žodžiu vadas nepalydėtų galvos.

— Šauniai apmulkino mus raudonodis!— pasakė galų gale Adamas, vis tebestovėdamas prie Džimo.— To mes ir nusipelnėme.

Laiptinėje buvo dvejos durys: vienos tiesiai į kiemą, antros į komendanto kambarį. Nulipęs žemyn, Adamas užsuko į Smito kabinetą. Čia jis rado majoro dukterį Ketę, sėdinčią prie lango.

„Gaila merginos,— pagalvojo Adamas.— Su tokiu ilgu sijonu prerijose! Pati nežino, į ką ji panaši."

Adamas neketino čia užtrukti, bet mergina jį prakalbino. Ji norėjo žinoti, kas atsitiko.

— Ir raudonodis, ir jo mustangas parodė kulnis,— trumpai drūtai atsakė Adamas.

— Nesuprantu, — tarė Ketė. — Nejaugi indėnai sumanesni už mus?

— Kartais.

— Neseniai aš nugirdau generolo Bentino pokalbį,— toliau kalbėjo mergina, ir Adamui pasirodė, kad ji nori pasigirti šia pažintimi.— Jis pavadino siu giminės indėnus šauniausiais pasaulyje kariais.

— Gal būt, tai ir tiesa. Bentinas galės dar kartą tuo įsitikinti. Girdėjau, kad jis vadovaus kariuomenei, traukiančiai į dakotų žemes.

— Taip, vadovaus.

— Vadovaus tai vadovaus... Tik aš nenorėjau pasakyti, jog pats kovos. Tiesą sakant, prerijose gali visko atsitikti. Staiga, žiūrėk, imi ir atsiduri žmogus lyg jauna dama su ilgu sijonu tarp raudonųjų skalpų medžiotojų...

Ketė pabandė nusišypsoti.

— Jums nepatinka mano ilgas sijonas? Todėl jūs toks kandus? Man taip pat nepatinka. Tačiau kitaip teta Betė būtų ėmusi įtarinėti. Ji turėjo net nenujausti, jog noriu keliauti su gurguole. Taigi aš negalėjau išvažiuoti apsirengusi jojimu kostiumu, todėl ir sėdžiu dabar su ilgu sijonu.

— Neprotingai pasielgėte; teta Betė, atrodo, žymiai protingesnė,— samprotavo Adamas. To dar betrūko, kad jis, pasienietis, imtų taukšti niekus su išlepinta jauna panele.

Ketė tiriamai pažvelgė į jį.

— Matau, kad aš jus gaišinu, bet į vieną klausimą galėtumėte man atsakyti. Jūs sakėte: „imi ir atsiduri žmogus lyg jauna dama su ilgu sijonu tarp raudonųjų skalpų medžiotojų..." Ar indėnai skalpuoja moteris?

Adamas grūmėsi pats su savimi. Pasakyti teisybę ar ne? Aišku, tik teisybę; šiuo metu jis kaip tik taip buvo nusiteikęs.

— Raudonieji neskalpuoja moterų ir vaikų. Gal būt, progai pasitaikius, jus nudės, bet dėl skalpo jums nėra ko bijoti. Tarp mūsų šnekant, tai neskaudi procedūra, nes oda lupama jau negyvam. Jei norite pasižiūrėti skalpų, paprašykite tėvą,— parodys. Jis renka indėniškų skalpų kolekciją ir moka už juos gerą pinigą.

Ketė pašoko.

— Kas jūs toks?

— Adamas mano vardas.

Mergina ieškojo tinkamo žodžio.

— Adamai... Jūs sakote netiesą. Mano tėvas yra krikščionis.

— Buvo čia ir misionierių, tie irgi mokėdavo už skalpus. Indėnai skalpuoja dėl garbės ir tik vyrus. O mes skalpuojame už pinigus; ir ne todėl, kad to iš mūsų reikalauja tarnyba, bet savo nuožiūra. Jūsų tėvas nekenčia raudonodžių; sako, jie 1862 metais, taigi, prieš keturiolika metų, didžiojo dakotų sukilimo metu nužudę jo motiną. Nuo to laiko jis vis niekaip nepatenkina savo keršto troškulio; moka kiekvienam, kas tik atneša indėno skalpą. Štai ir sužinojote. Linkiu gero apetito. Juk dar turite dubenyje sriubos.

Išeidamas iš kambario, Adamas mandagiai atsisveikino. Mergina pagaliau dėl savo kvailumo nekalta. Ji tiesiog neteisingai buvo auklėjama.

Kieme vėl pasigirdo švilpukas; tai buvo signalas rinktis. Kareiviai ir pasieniečiai suėjo vidun. Majoras Smitas norėjo vykdyti tai, ką buvo anksčiau nutaręs: ruošėsi su visa įgula vytis amunicijos pagrobėjus. Daug brangaus laiko, beje, jau buvo prarasta. Visų pirma sutrukdė Teo, Tomas ir Ketė, kuriuos dakotų vadas tyčia paliko gyvus, vėliau pats vadas, rizikuodamas galva, geroką valandėlę sulaikė kariuomenės dalinį vietoje. Adamui, kaip ir anksčiau, buvo įsakyta su vienuolika žmonių pasilikti stotyje. Apie leitenantą Ročą niekas nebeužsiminė. Kipšas težinojo, kur jis prasmego. Adamas įtarė, kad jis įlindo į komendanto miegamąjį ir įsitaisė vienintelėje padoresnėje stoties lovoje.

Kai majoro vadovaujamas kariuomenės būrys išvyko ir išnyko anapus upės kalvose paskendusiuose prerijų kloniuose, Adamas apėjo visą stotį. Prie aštriatvorės šaudymo angų pastatė sargybą, pakeitė bokšte Džimą, Tomui ir Teo liepė laužavietėje prie siurblio užkaisti vyrams didelį sriubos katilą. Taip patvarkęs ir viską apžiūrėjęs, nuėjo pas dvynius, kurie jau buvo pripylę katilą vandens ir užkūrę ugnį.

— Mėsos nėra?— paklausė nepatenkintas Tomas, kai Adamas priėjo.

— Yra gi sūdytos.

— Mums daug mielesnė būtų sultinga bizono šoninė.

— Galėsite patys pasirūpinti, kai tik bizonai pasirodys. Ne savaitėmis, o mėnesiais nesirodo. Geležinkelio statytojai, matyt, bus visas bandas išpyškinę.

Adamas užsidegė pypkę. Įsivyravo ilga tyla. Nė vienas nenorėjo pradėti kalbos apie tai, kas visus tris jaudino labiau, negu pavojus, grėsiantis menkai ginkluotai stočiai.

— Tai jau dabar turi kiek reikia pinigų?— paklausė pagaliau Tomas be jokių užuolankų.

— Ne.

Adamas nuleido akis.

— Tuomet šaukštai po pietų; tavo tėvas turės iš fermos nešdintis.

— Žinau. Ar jis čia judu atsiuntė?

— Ne, mes patys išėjome, nes ten nebėra kas veikti. Susitikome Rudąją Lapę, jis ir pasakė, kad tu čia užkliuvai.

— Štai ką jūs susitikote. Kur jis dabar valkiojasi?

— Visur ir niekur. Į šį kraštą jo daugiau netraukia...

— Suprantama.

— Tavo tėvas visai pakvaišo. Jei matininkai ateis, jis ims šaudyti. Kodėl negrįžai namo, Adamai Adamsonai?

— Kam čia niekus šnekėti.

— Kol dakotai laikysis, tavo tėvas galės pasilikti fermoje,— samprotavo Teo.— Jie nevarys jo, nes už žemę sumokėta.

— Dakotai neišsilaikys. Kai jie bus išvaryti iš Juodųjų kalnų, gal aš ten rasiu aukso. Iki kada reikia sumokėti?

— Iki rudens septyniasdešimt procentų. Tačiau kaina vėl pakilo, nes šiaurinio geležinkelio statyba jau patvirtinta.

Adamas užgesino pypkę.

— Reikia išdalinti šovinius.

Pasiėmęs didžiulį raktą, nuėjo į senąjį blokhauzą.

Adamui besikalbant prie laužo su abiem kaubojais ir pasieniečiais, Ketė kiūtojo komendanto kambaryje viena. Pirmiausia ji paklusniai suvalgė atšalusios žirnių sriubos likutį, paskui atsirėmė į sieną ir ėmė žiūrėti pro langą į kiemą. Tuo pačiu klausėsi, kas dedasi komendanto miegamajame. Pasirodo, majoro kariškoje lovoje gulėjo Ročas; jį apžiūrinėjo felčeris. Leitenantas garsiai reiškė savo nepasitenkinimą. Tačiau felčeris į nekantraus ligonio skundus nekreipė jokio dėmesio.

Dar daugiau, jis net šiurkščiai atrėžė, kad ranka aprišta gerai, ir pasišalino. Eidamas per komendanto kabinetą, pasisveikino su Kete ir tarė:

— Nesirūpinkite, mis! Per porą dienelių bus sveikas kaip ridikas.

Ketė išraudo ligi ausų. Ji matė, kaip tėvas peršovė leitenantui Ročui ranką, kad šis nesulaužytų jo duoto žodžio, jai buvo gėda dėl savo sužadėtinio.

Leitenantas, matyt, nugirdo Ketei pasakytus felčerio žodžius. Kai tik šis išėjo iš komendanto kabineto, Ročas suaimanavo, atsikėlė nuo lovos ir atėjo pas Ketę. Jo sutvarstyta ranka buvo parišta.

— Kaip sekasi, Kete?— pasiteiravo daugiau iš mandagumo ir atsisėdo priešais sužadėtinę.— Kaip matau, jau atsigavai!

Mergina ne iš karto atsakė. Ji bandė susigaudyti savo jausmuose. Antonis Ročas buvo labai išblyškęs, labai nusiminęs. Dar vakar Ketė būtų jį užkamavusi savo užuojauta ir švelnumu. Bet po to, kas atsitiko per paskutines dvylika valandų, ji ėmė vengti Ročo. Jis paliko savo sužadėtinę bėdoje ir paspruko, kai jai grėsė pavojus; o tėvas, kad nesulaužytų duoto žodžio, buvo priverstas šauti į jį.

— Antoni! — Ketei trūko kvapo. Susijaudinimas užspaudė gerklę.— Antoni!

— Antoni, Antoni!— pamėgdžiojo jis.— Tavo tėvas, Kete, matyt, buvo nesavėje, kai šovė į mane ir leido pasprukti tam raudonodžiui žudikui ir nusikaltėliui.

— Antoni! Aš draudžiu jums mano akivaizdoje taip kalbėti apie tėvą.

Ketė supyko ir atsistojo.

— Žiūrėk tu man! Gal su špaga ruošiatės ginti savo tėvo garbę? Jūs tai sugebėtumėte!

— Jūsų ironija man nedaro įspūdžio, leitenante Ročai.

— Tikras tėvas! Gal nė nemyli manęs, Kete?

Mergina nuleido akis, bet ne galvą.

— Antoni... aš nežinau. Tikrai nebežinau. Duokite man pagalvoti.

— Dar dvejus metus, kaip siūlo teta Betė?

— Jūs manęs nesuprantate, leitenante Ročai.

— Nesusipratimų šiandien ligi kaklo! Galvokite sveika! Bet jūsų tėvas, nors ir šovė į mane, vis tiek vers jus už manęs tekėti. Juk jūs kartu su manim čia važiavote!

— Fu, leitenante Ročai, jūs darotės šlykštus.

— Tikrai džiaugsiuosi, kai šis šleikštulys prie altoriaus praeis!

Ketė žengė durų link, nesikarščiuodama, neskubėdama.

— Leitenante Ročai,— tarė ji tarpduryje,— matau, kad su jumis susižadėdama, aš pati savęs nesupratau.

Mergina nusigręžė ir pamažu išėjo iš tėvo kabineto į kiemą.

Nuplieksta skaisčios šviesos, ji stabtelėjo. Mergina suprato, kad nuspręsta galutinai ir kad Ketė Smit niekada netaps Antonio Ročo žmona. Išgirdusi niekšiškus leitenanto žodžius, ji pasijuto stipri ir ėmė pasitikėti savimi. Nors mintys virte virė, o jausmai kunkuliuote kunkuliavo, visa tai jau negalėjo jos išmušti iš pusiausvyros.

Antonis Ročas buvo niekšas. O Ketė Smit buvo tokia mergina, kurios senelė ant žirgo, su šautuvu rankose gynė fermą. Netgi teta Betė nepajėgė palaužti Ketės pasitikėjimo savimi. Kaipgi atsitiko, kad mergina tarėsi pamilusi tokį žmogų, kaip Ročas? O gal ji pati save apgaudinėjo ir patikėjo meiliais Antonio Ročo žodžiais, vien norėdama ištrūkti iš tetos Betės globos? Taip, matyt, ir buvo, tik ji to nesuprato. Dabar apgaulės šydas nukrito.

Ketė ėmė slampinėti po kiemą. Ji praėjo pro žvalgą indėną Tobiją, vis dar pririštą prie stulpo. Dabar jis sėdėjo ant žemės ir nieko nesakančiomis akimis žvelgė prieš save. Mergina šiuo metu nesąmoningai užjautė kiekvieną kenčiančią būtybę. Todėl sustojo priešais indėną ir pasakė, norėdama dėl šio poelgio pasiteisinti pati prieš save ir prieš kitus:

— Tobijau, nebūk toks užsispyręs ir papasakok mano tėvui, ką žinai. Jei tavo sąžinė gryna, majorui Smitui gali viską atvirai išdėstyti. Mano tėvas visada teisingas.

Indėnas nė nežvilgtelėjo į ją, jis net nekrustelėjo, tarsi ničnieko nebūtų išgirdęs.

Ketė nuėjo šalin. Staiga ji atsidūrė prieš senąjį blokhauzą, apie kurį žilabarzdis Tomas pasakojo prieš pat savo mirtį. Ji prisiartino prie pravirų durų ir sutiko Adamą, to ir norėjo, reikia pripažinti, taigi ji sutiko jaunąjį pasienietį, kuris kaip

tik norėjo įeiti į blokhauzą, ir nevikriai pastojo jam kelią. Pasienietis stabtelėjo, ir abu sumišę nukreipė akis į šalį.

— Koks senas namas,— tarė pagaliau Ketė, nežinodama, ką sakyti.— Tikriausiai jis turi savo istoriją.

„Na, ir prikibo,— pagalvojo Adamas.— Kaip čia jos atsikračius? Rodos, jai visai nemeilikavau. O gal mergina turtinga? Iš drabužių panašu. Tačiau negirdėti, kad Smitas būtų turtingas, priešingai. Bet, galimas daiktas, kad teta Betė turtinga, o mergina yra jos paveldėtoja, tik susipykusi per savo neapdairumą. Bet argi teta Betė bus tokia nesukalbama? Kas ves Ketę, ves ir jos pinigus. Graži jinai... ir jauna."

Adamas pabandė apibūdinti save. Jis buvo nei per aukštas, nei per mažas, stiprus ir liemeningas. Plaukai — lininiai, akys — tamsiai mėlynos. Veidas įrudęs nuo saulės. Toks jis galėjo patikti merginai, kuri šiuo momentu neturėjo per daug iš ko rinktis. Kitas klausimas, ar Smitas sutiks leisti dukterį už jo. Tačiau kiek jau buvo merginų, kurios, nepaisydamos jokių kliūčių, sugebėjo pasiekti savo. Nors buvo smulki ir išblyškusi, kvaila Ketė neatrodė. Turi tikriausiai nikių, bet nuo jų bus galima nupratinti, kai taps žmona. Iš tikro, kodėl nepasikalbėjus su ja? Ir aplamai, ar ne jo, laikinai pavaduojančio komendantą, pareiga, nors šiek tiek užimti jaunąją damą? Šios mintys Adamui visai neatrodė blogos. Ar vesdamas valstietis visada negalvoja apie pinigus ir kraitį? Apie leitenanto Ročo ir Ketės sužadėtuves jis nė nenujautė.

Šviesiaplaukis vaikinas nepaliko merginos.

— Taip, tai senas namas, — atsakė jis į Ketės klausimą.— Jo istorija siaubinga. Kai turėsime laiko, susėsime prie žiburio kokį vakarą, ir jums viską papasakosiu. Šiame name pirmą kartą susidūriau su tuo indėnu, kuris šiandien parodė jums jojimo meno stebuklus. Matėte?

Ketė linktelėjo.

— Ne pirmą sykį. Šį indėną jau mačiau gurguolės antpuolio metu.

Adamas staiga atsigręžė į merginą.

— Iš tikro! Juk jūs ten buvote! Ar viską papasakojote tėvui?

— Manęs jis dar neklausė.

— Taip, majoras lieka majoru! Moters liežuviu nepasitiki. O man galite papasakoti. Tikrai matėte vadą užpuolimo metu?

Ketė papasakojo viską, ką žinojo.

— Vaikai, vaikai!— sušuko Adamas. — Tai būtinai turėjo žinoti majoras. Kai dėl manęs, tai... po praėjusios nakties tik Rudoji Lapė ir aš esame gyvi...

— ...iš tų, kurie aną naktį, kai įvyko žmogžudystė, buvo blokhauze,— užbaigė Ketė.

— Ir apie tai žinote?

— Tomas pasakojo.

— Jau papasakojo! Tuomet aš mažai ką bepridėsiu. Esame priešais namą, kuriame įvyko žmogžudystė. Įsivaizduokite, mis Kete, blokhauzo viduje liepsnoja dervos fakelai, tvanku kaip jaujoje. Troba pilna sulaukėjusių bernų. Tabako dūmai ir degtinės kvapas trenkia į nosį jau pas pat duris. O kairėje, štai ten, prie galinės sienos, ant suolo sėdžiu aš, Adamas Adamsonas. Ten sėdėjau prieš dvejus metus kupinas vilčių ir svajonių apie gerą gyvenimą. O prie seno stalo, pačiame smuklės viduryje, sėdėjo Topas arba indėniškai Matotaupa. Jis gėrė, lošė iš pinigų ir vis prakišdavo. Tai buvo visai puolęs žmogus. Rudoji Lapė išmokė jį girtuokliauti ir sugriovė jo gyvenimą. Man bežiūrint į Topą, šalia manęs kažkas atsisėdo. Žiūriu, jaunas indėnas. Tai buvo Haris, Topo sūnus. Nė šlakelio jis neėmė į burną, sumokėjo tėvo skolas ir vėl išėjo. Aš irgi neištvėriau šioje girtuoklių kompanijoje, išėjau į lauką įtraukti į plaučius gaivaus oro. Tada pamačiau Harį, vieną, sustingusį lyg šešėlis. Kai pasukau atgal, iš paskos nusekė ir indėnas. Atvėriau duris, apžvelgiau fakelų šviesoje raibuliuojantį kambarį ir sustingau. Mes stovime kaip tik toje pačioje vietoje, kur aš tada stovėjau. Mano akyse įvyko žmogžudystė. Rudoji Lapė pervėrė peiliu Matotaupos krūtinę. O už manęs stovėjo Haris, Matotaupos sūnus. Aš atsigręžiau į jį, o indėno lyg nebūta; tarsi naktis būtų jį prarijusi.

— Jūs stovėjote, štai čia, šioje vietoje,— tyliai pakartojo Ketė. Patylėjusi ji paklausė:— Kaip galėjo atsitikti tokia tragedija?

— Matotaupos gentainiai išvijo jį iš kaimo, esą, jis girtas išdavęs kalno auksavietės paslaptį. Jo dvylikametis sūnus, tikėdamas tėvo nekaltumu, išėjo kartu su juo. Abu tremtiniai bastėsi visą dešimtmetį. Mes juos vadindavome Topu ir Hariu. Tik žmogžudystės naktį Matotaupa sužinojo, jog jis iš tikrųjų, jei ne išdavė, tai bent puse lūpų prasitarė, kur yra aukso. Ru-

doji Lapė norėjo priversti jį visiškai atskleisti paslaptį. Raudonodis nesutiko ir užsimojo kuoka. Tačiau Raudonoji Lapė, ginkluotas durklu, buvo vikresnis; be to, jam padėjo draugai. Matotaupa žuvo. O Haris sugrįžo į savo gentį ir tapo Lokės giminės karo vadu. Jis neteko tėvo ir dešimties gyvenimo metų. Jis neranda teisėjo, kuris nubaustų kaltininkus, atlygintų skriaudą. Ir keršija pats. Kas jam šią teisę užginčys?

Ketė žvelgė į tamsų namą.

— Keista, kad...

Ji užsikirto.

— Kas keista, mis?

— Šį tą prisiminiau.— Ketė sumišo.— Vaikystėje kartą mačiau Mineapolyje vieną indėną su berniuku, kurio vardas buvo Haris.

— Gal būt, ir matėte Topą su Hariu? Per dešimtį metų jie visur pabuvojo, nuo Plato pietuose iki Misurio aukštupio šiaurėje. Tomas, Teo ir mano tėvas juodu taip pat pažinojo. Kurį laiką Topas ir Haris gyveno pas juodakojus. Tomas ir Teo tenai ir susitiko su jais. Tuomet Haris Tokei Ito dar teturėjo dvylika ar trylika metų. Reikėtų jums paklausyti Tomo, pamatytumėte, jam ir dabar dar patinka tas vyrukas. Vėliau, tiesiant transkontinentinę magistralę, Topas ir Haris buvo žvalgai. Be šitos tarnybos jie sunkiai būtų išsivertę. Šiaip ar taip, Haris Tokei Ito šiandien „šauniausias vyras" nuo Plato iki Juodųjų kalnų. Bet jūs nebijokite. Kol saulė dangumi ridinėjasi, raudonieji ničnieko nedarys. Būkite rami, kaip ant Abraomo kelių.

— Tai tau paguoda,— šyptelėjo ironiškai Ketė.— Iki nakties tik kelios valandos, o tamsos, kaip matau, jūs irgi prisibijote.

— Blokhauzai, mis, suręsti iš tvirtų rąstų. Ypač šis senasis. Nebijokite, mes saugosime jus, kaip akies vyzdį.

— Tą patį praėjusią naktį žadėjo ir gurguolės vyrai.

— Ir dabar jūs jau niekuo nebepasitikite?

— Tėvas perdavė mane jūsų globon, Adamai! Beje, aš vis tiek nesuprantu, kodėl dakotai į mus taip priešiškai žiūri. Anot tėvo, mes pasiūlėme jiems geras gyvenvietes; ten galės jie įsikurti ir šio to pasimokyti. Tačiau jiems trūksta proto.

— Kodėl jiems trūksta proto? Mes duodame dakotams perdžiūvusias, nederlingas žemes. Laisvas gyvenimas bekraštėse

prerijose juk daug mielesnis. Aš taip pat pirma maniau, kad raudonieji skęsta skurde. Tačiau jie gyvena kur kas geriau, negu mes. Ir aš norėčiau mielai būti karys ar medžiotojas, gulėčiau palapinėje ant kailio, skvau aptarnaujamas...

— Argi moterys skirtos patarnauti, Adamai?

— Moterys — ne, bet raudonodės.

Ketė vėl nurimo, tačiau staiga ji atšoko.

— Adamai, ar yra čia žiurkių?

— Kodėl klausiate?

— Kažkas ten viduje šmėžtelėjo... Lyg krepštelėjo kažkas...

Adamas pažiūrėjo pro atviras duris į apytamsį blokhauzą. Kai kurie stalai tebestovėjo lygiai taip, kaip prieš dvejus metus, kai čia šeimininkavo Benas. Ir suolas prie sienos buvo. Ant grindų mėtėsi be jokios tvarkos apklotai, o kitoje pusėje šieno ryšuliai. Į galinę sieną buvo įleistos durys, vedančios į mažą priestatą, stoties amunicijos ir produktų sandėlį.

— Krepštelėjo? Gal kokia pelė, mis? Vienintelė žiurkė čia — aš pats. Misurio žiurkė iš šiaurės...

— Iš taip toli? Tuomet jūs daug žinote. Netveriu nekantrumu, laukdama vakaro, tada jūs vėl man ką nors papasakokite. O dabar pasakykite dar vieną dalyką: ką jūs galvojate apie Tobiją, pririštą prie stulpo. Jis išdavikas?

— Netikiu. Ir majoras širdies gelmėse taip pat netiki, kitaip jį seniai būtume užplūkę. Jis nubaustas už tai, jog nepripranta prie kariškos drausmės ir niekuomet į kariškus klausimus neatsako kariškai.

— Ar visi geri indėnai yra baltųjų draugai?

— Visi geri? Kaip čia pasakius... Kuris jums labiau patiko: vadas, kuris su savo gelčiu vedžiojo mus už nosies, ar Tobijas, pririštas prie grandinės?

Ketė nustebusi pakėlė akis.

— Atvirai pasakius... vadas. Iš anksto džiaugiuosi jūsų pasakojimu, kai turėsite laiko...

Adamas nusišypsojo patenkintas. Tada žengė į tamsų namą, nes reikėjo pasiimti amunicijos. Atrakinęs dideliu raktu, kurį atsinešė, sandėlio duris, padėjo jį ant greta stovinčios statinės ir ėmė ieškoti dviejų amunicijos dėžių, kurias norėjo paimti. Belangėje patalpoje buvo labai tamsu, bijodamas, kad nepadegtų parako, Adamas nedegė jokios šviesos. Sandėlį jis

žinojo kaip savo kišenę. Tačiau paskutinį kartą amuniciją išdavė kitas pasienietis, kuris, matyt, viską sujaukė, ir Adamas ne iš karto susigaudė, kur kas. Suradęs pagaliau kas reikalinga, buvo begrįžtąs. Jis pastebėjo, kad Ketė dar tebestovi prie durų. Ji laukė jo! Adamui tai patiko. Tačiau kai norėjo paimti nuo statinės raktą, jo ten nerado. Žvilgterėjęs į Ketę, vėl ėmė ieškoti. Tačiau raktas tarsi sudegė. Į Adamo krūtinę ėmė smelktis nerimas.

— Po perkūnais! Rodos, jį... O gal į kišenę įkišau?

Išvertęs kelnių ir švarko kišenes, rakto nerado. Perbraukė ranka per kitas statines, apgraibė žemėje,— nėra. O raktas buvo didelis, tokį galėjai ir prieblandoje pamatyti.

— Nelabasis įsisuko!— riktelėjo Adamas Ketei.— Prapuolė raktas!

— Gal pavogė kas?

— Kaip tai pavogė! Juk tik mes čia buvome.

— O pirma? Kažkas įtartinai krepštelėjo!

— Įtartinai?— Adamas persigando. — Aš tikrai pagalvojau, kad pelės. Bet jeigu čia pasislėpė žmogus... Šiame sandėlyje paskutinės mūsų amunicijos atsargos... Aš tuojau paskelbsiu pavojų! Tegu vyrai padaro generalinę kratą.

Šaukdamas, švilpdamas vaikinas pasileido per kiemą. Staiga pasigirdo šaižus pagalbos šauksmas:

— Adamai! Vaiduoklis! Adamai!

Tai spiegė Ketė. Už kelių sekundžių sudundėjo, subumbsėjo, sugriaudė. Sprogimo oro banga nubloškė Adamą. Jis neteko sąmonės.

Atsipeikėjęs pajuto skausmą ir kad kažkas slegia kairę koją. Jis pabandė pritraukti koją. Nepasisekė. Skausmas ir pastangos privertė jį visai atsikvošėti. Atmerkęs akis, persigando.

Senasis blokhauzas degė. Gelsvai raudoni liepsnų liežuviai laižė orą. Juodi dūmų debesys kilo į žydrą dangų. Šokinėjo kibirkščių spiečiai. Parako statinės jau seniai buvo susprogusios, tačiau iš ugnies tratėjo šūvių papliūpos; tai degė dėžės šovinių. Šiaurės vėjas nešė ugnį vis aukščiau ir aukščiau. Dervuoti rąstai liepsnojo lyg fakelai. Liepsnos jau persimetė į komendanto namą ir į sargybos bokštą.

Aplink Adamą zujo išsisuodinę draugai. Vienas iš jų, pasigriebęs priešgaisrinį kablį, bandė ardyti liepsnojančią sieną.

Tačiau ir šis greit nuleido rankas; senojo blokhauzo, priešais kurį dar neseniai stovėjo Adamas ir Ketė, jau niekas negalėjo išgelbėti. Statinės, kurios visada stovėdavo pilnos vandens, sprogimo metu apvirto ir ištekėjo. Siurblys nebeveikė. Dauguma kibirų buvo senajame blokhauze, ir jų jau negalima buvo pasiekti.

Adamas girdėjo, kaip keikiasi jo draugai; jie šaukė jį. Nuvertęs koją prispaudusį rąstą, Adamas atsistojo. Akis graužė pelenai. Jis nušlubčiojo ir sutiko Tomą ir Teo. Kartu su jais nuskubėjo prie upės ir ėmė organizuoti kovą su gaisru. Atskubėjo ir kiti vyrai ir sudarė grandinę. Per rankas ėmė eiti vandens kibirai.

Ketė, kuri sprogimo metu stovėjo prie pat blokhauzo, išliko sveika. Lyg audros nusviesta smiltelė ji atsidūrė prie upės ir atsisėdo ant žolės. Ji irgi norėjo įsijungti į grandinę, bet vyrai nepriėmė, nes ji buvo su ilgu sijonu ir tokia gležnutė.

Bokštas liepsnojo lyg deglas. Apskrudusiais drabužiais, įraudusiais veidais vyrai bandė iš komendantūros išgelbėti tai, ką dar buvo galima.

Prerijų žolė buvo padengta rasa, todėl ugnis negalėjo persimesti į plačius plotus.

Gaisras pamažu ėmė pats rimti. Senasis blokhauzas su priestatu supleškėjo ligi pamatų. Ne kas beliko ir iš komendantūros bei sargybos bokšto. Sprogimo sukeltas oro gūsis išvertė vartus, išmėtė po pievą aštriatvorės rąstus. Persigandę arkliai išrūko į prerijas. Net Adamo ištikimasis bėris, ir tas pabėgo.

Adamas suskaičiavo savo vyrus. Nė vienas pasienietis nežuvo, nors sužeistų buvo. Trūko tik prie stulpo prirakinto indėno Tobijo.

Kritišku veidu vaikštinėjo po pelenus leitenantas Ročas. Ketė vėl sėdėjo pievelėje prie upės. Ten nušlubčiojo ir Adamas. Čia jis ir susidūrė su leitenantu. Tarp vyrų tuoj pat įsiliepsnojo ginčas. Antipatiją vienas kitam jie pajuto iš pirmo žvilgsnio.

— Na, ir šaunus tu vadas, misteri Adamai! Stotį apsaugojai kaip reikiant! Tai pasidžiaugs sugrįžęs majoras!

— Ne tavo reikalas.

— Gal, pasienieti Adamai, prisėdęs ant parako dėžės, dūmą užtraukei? Tu paskutinis ten buvai. Prieš pat sprogimą!

— Aš nerūkiau. Tai gali paliudyti Ketė.

— Palik damą ramybėje! Įspėju visu griežtumu ir visam laikui. Supratai?

— Supratau, bet nesutinku,— užbaigė kalbą Adamas.

Ketė sutiko jaunąjį pasienietį maloniai ir neaimanuodama. Adamas parūpino jai dvi antklodes, likusias nuo gaisro, ir ėmė apžiūrinėti ugnies nusiaubtą stotį. Adamui rūpėjo, kur dingo Tobijas. Prie stulpo karojo tik grandinės, o indėno — nė kvapo.

— Ieškai Tobijo?— paklausė Tomas, ėjęs paskui Adamą.— Aš jį paleidau, kad nubėgtų pas majorą ir praneštų, kas nutiko. Raudonodis moka ir nakčia skaityti pėdsakus.

— Vadinasi, tavo darbelis! Tai nustebs majoras, gavęs žinią.

— Labai daug kas jį nustebins. Todėl viena kita naujiena — niekai.

Adamas atsiduso, pasikrapštė pakaušį.

— Viskas šuniui ant uodegos... stotis... arkliai... geriau ir pats būčiau išlėkęs į padangę; nebereikėtų prieš majorą spiginti akių. Kipšas žino, kaip čia viskas įvyko. Aišku, kažkas įsigavo į blokhauzą ir padegė. Tačiau kas? Ir raktą iš manęs pavogė.

— Raktą pavogė!?— šūktelėjo Tomas ir tik ką priėjęs Teo vienu balsu.— Kas gi galėjo pavogti raktą? Juk blokhauze nieko nebuvo. Tą galime abu paliudyti. Tuo metu visi valgė sriubą.

Adamas truktelėjo pečiais.

— Ant kalvos pastatykime sargybą, — paliepė jis. — Jums pavedu tuo pasirūpinti. Raudonodžiai net Juoduosiuose kalnuose suuos ir matys, kas čia nutiko. Prakeikta istorija. Dar tą mažąją mis turime saugoti!

Adamas mestelėjo akį į Ketę. Pasienietis, kuris neišsaugojo nuo gaisro stoties, negalėjo tikėtis šios merginos tėvo palankumo.

Adamą vėl užgulė juodos mintys, kurios jau šmėsčiojo galvoje, besikalbant su dvyniais prie siurblio. Jis tikras kelmas, niekam daugiau netinka, tik už menkus grašius rizikuoti savu kailiu. Ir kam reikalingi tokie nevykėliai! Indėnai visiškai teisūs, kovodami prieš tokią banditišką tvarką. Gal sprukti pas indsmenus ir apie nieką daugiau nesukti galvos?

Ne, tai ne išeitis. Adamas norėjo vėl vaikščioti paskui plūgą ir auginti gyvulius. Bet kur? Kaip? Kam tarnauti? Berno gyvenimas šuniškas, tai matė iš Tomo ir Teo pavyzdžio, kurie senatvei ničnieko nesusitaupė.

Vargais negalais atsikratęs tokių beprasmiškų minčių, Adamas nuėjo pas Ketę. Leitenantas Ročas, kuris vėl nešiojo pasirišęs subintuotą ranką, tyčiomis atsistojo taip, kad pasienietis negalėtų prieiti prie Ketės.

— Ko nori?— paklausė leitenantas paniekinamu, įžeidžiamu tonu.

— Kai ką išsiaiškinti, — šiaip ne taip susivaldęs, atsakė Adamas.— Mis Ketė yra vienintelė, kuri gali šį tą žinoti. Noriu su ja pasikalbėti.

— Tokia mis Ketė tau iš viso neegzistuoja; įsidėmėk, čia yra mis Smit, majoro duktė.

— Nesisvaidykite žodžiais, leitenante Ročai,— staiga energingai įsikišo Ketė.— Mano tėvas toli gražu nebuvo jumis patenkintas. Adamai, ko norėjote paklausti?

Vaikinas žingtelėjo į priekį.

— Mis Kete! Jūs surikote: „Vaiduoklis! Vaiduoklis!" Ką jūs ten pamatėte?

— Kažkokią šmėklą! Ji buvo aukšta, ištįsusi, išbėgo be jokio garso iš sandėlio į didįjį blokhauzą ir prasmego grindyse.

— Šmėkla?! Jūs tikite šmėklomis?

— Nuo šios dienos! Žmogus negali šitaip be garso bėgti. Ir apskritai... Kaip gali žmogus staiga prasmegti grindyse?

— Šito aš irgi nesuprantu.

— Mįslės ir yra tam, kad būtų įmintos,— įsimaišė vėl Ročas.— Kaip gali vaiduoklis įeiti į amunicijos sandėlį, jei tu, Adamai, ten jo neįleidai? Tu juk turėjai raktą ir vienas ten buvai.

Adamas išbalo lyg drobė.

— Apie tai pasikalbėsime rytoj, leitenante Ročai. Manau, pistoletą mokėsite ir kaire spustelėti. Kai dėl manęs — esu pasiruošęs.

— Man neverta su tavim prasidėti, pasienieti Adamai. Pats atsakysi ten, kur reikės.

— Tik ne tau, Ročai.

Stojo nejauki tyla.

Adamas sutramdė pyktį ir susijaudinimą.

— Mis Kete,— prabilo jis vėl,— gal galėtumėte kartu su manim nueiti prie senojo blokhauzo ir parodyti tą vietą, kur prasmego vaiduoklis.

— Mielu noru. Tik nežinau, ar besurasiu ją. Tuo akimirksniu buvau labai susijaudinusi.

Mergina nuėjo kartu su Adamu. Ročas pasiliko.

Kai Adamas ir Ketė atsidūrė prie krūvos pelenų, iš kurių dar kyšojo apdegę pamatiniai rąstai,— viskas, kas liko iš bedančio Beno blokhauzo,— susirinko ir kiti vyrai. Mergina, atsistojusi toje pačioje vietoje, kur kadaise buvo durys, bandė susivokti, kas kur.

— Tai buvo dešinėje,— tarė ji.— Dešinėje prie stalų... tikriau, prie antro stalo... visai prie galinės sienos į upės pusę... Štai ten ir prasmego vaiduoklis.

— Ir be jokio garso?

— Beveik be garso. Rodos, dunkstelėjo kažkas... Lyg medis į medį...

Adamas sukluso. Atmintyje atgijo pamirštas įvykis. Prieš dvejus metus, tą pačią naktį po žmogžudystės, nepastebimai paspruko Benas ir Rudoji Lapė. Tada irgi dunkstelėjo kažkas lyg medis į medį. Adamas puolė į Ketės nurodytą vietą ir, dvynių padedamas, ėmė valyti gruzdą ir pelenus. Betyrinėdami grindis, rado apvaliai einančią išpiovą. Stuktelėjus atsiliepė aidus garsas.

Teo nukasė gruzdą plačiau. Pasirodė didelis apvalus medinis dangtis.

Susijaudinę vyrai tuoj pat pabandė dangtį atkelti. Tai padaryti buvo nesunku. Kai Teo nustūmė jį, pasirodė šulinys, kurio dugne žvilgėjo vanduo.

Susimąstę vyrai ir Ketė žvelgė į radinį.

— Na ir kiaulystė! Šitiek laiko apie jį ničnieko nežinojome,— tarė pagaliau Adamas.

— Tu manai, kad ten gali pralįsti žmogus? Galų gale, kur šita kiaurymė išeina?— paklausė apšepęs vyras.

— Tikriausiai į upę. Reikėtų išbandyti. Netikiu, kad čia gruntinis vanduo! Statydami siurblį, turėjome daug giliau įsikasti.

— Į upę?— suabejojo Tomas.— Klausyk, ligi Najobreros vis dėlto toloka. Tokį vandentiekį išrausti nelengva.

— O kodėl nepaplušėti? Toks vandens pilnas urvas labai praktiškas daiktas. Pavyzdžiui, užpuola raudonodžiai ir ima šaudyti degančiomis strėlėmis. O statinės tuščios. Niekas nedrįsta į lauką nė nosies kyštelti.

— Ar anksčiau tas blokhauzas čia vienas stovėjo?

— Vienas. Ir aštriatvorės nebuvo.

— Tada sutinku. Tik reikia vienam panerti ir įsitikinti, ar galima pralįsti.

— Taip, vienam reikia...

Adamas apsidairė. Niekas nenorėjo nerti. Tomas nubėgo, atsinešė didelį akmenį, pririšo jį prie laso ir įmetė į šulinį. Vandens buvo keli metrai.

— Hm!

Vyrai stovėjo ratu, nežinodami ką daryti.

Vakarėjo. Iš rytų jau smelkėsi tamsa. Vakarų dangaus skliautas gaubėsi violetine skara. Uolinių kalnų šlaitai skendėjo šešėliuose. Upės tėkmėje mirgėjo saulėlydžio žaros.

Sargybinis, stovėjęs ant kalvos, davė ženklą.

— Grįžta majoras su visu daliniu.

Iš tolo pasigirdo arklių kanopų dundesys. Netrukus kitame Najobreros krante pasirodė didelis dragūnų ir pasieniečių būrys ir ėmė pūškuoti per brastą. Prie sudegusios stoties majoras Smitas įsakė kariams nusėsti nuo žirgų. Sudegusio forto vaizdas sukėlė neišpasakytą norą išsikeikti; tik majoro buvimas ir kvapą užimantis įsiūtis sulaikė iš kareivių burnų besiveržiančius keiksmus.

Smitas lakoniškai pasiteiravo apie įvykį. Adamui net kakta iš gėdos suprakaitavo raportuojant. Majoras paprašė parodyti atrastą šulinį. Pažiūrėjęs mostelėjo ranka Tobijui, kartu su kariuomenės būriu grįžusiam į stotį.

— Žiūrėk, surišime porą lasų ir, apjuosę tave, įleisime į šulinį. Panerk ir pažiūrėk, kur ta kiaurymė išeina. Jei nebegalėsi prasigauti toliau, truktelėk lasą tris kartus,— ir mes tave ištrauksime.

Pasieniečiai surišo lasus, ir Tobijas klusniai nėrė stačia galva į šulinį. Virvė trumpėjo ir trumpėjo. Tai rodė, kad žvalgas iriasi tolyn. Po kelių akimirkų virvė liovėsi šliaužti į šulinį. Adamas, kuris laikė lasą, pajuto tris truktelėjimus. Tai buvo ženklas, jog reikia indėną traukti atgal.

Pirmiausia išlindo Tobijo kojos, paskui iš vandens išniro visas jo rudas kūnas. Pečiai buvo nubrūžinti; žvalgas kosėjo ir spiaudė vandenį.

— Anksčiau buvo geras kanalas,— tarė jis.— Išeina į upę. Dabar prinešta daug smėlio, sunku pralįsti. Vienoje vietoje kiaurymė visai susiaurėjusi. Tačiau vaiduoklis ir ten prasmuks.

— Vaiduoklis! — pakartojo piktai Smitas.— Argi tu, Tobijau, tiki, kad vaiduoklis... na, kas gi kitas galėtų būti šis vaiduoklis... Ar tu tiki, kad dakotas galėtų pralįsti? Jei, pavyzdžiui, grėstų jo gyvybei pavojus arba reikėtų mūsų stotį sudeginti?

— Dakotas pralįs! Jis lieknas ir stiprus. Gali ilgai išbūti po vandeniu. Haris prasigavo iš upės urvu į namą, pasislėpė, padegė ir vėl sugrįžo tuo pačiu keliu į Najobrerą.

— Jis pralindo!— suriko majoras.— Jis pralindo, ir jo raudonieji bendrai su mūsų amunicija taip pat pralįs, jei mes žiopsosime į suktus jų vado triukus. Šelmis puikiai žinojo, ko joja į mūsų stotį ir kodėl muilina mums akis. Kad sugaišintų! Kad sutrukdytų vytis jo žmones, skubančius su amunicija į savo medžioklės plotus! Jis pralindo, o mes stovime tuščiomis rankomis prie sudegintos stoties!

— Hau, — burbtelėjo Tobijas, prispirtas įsiutusio komendanto žvilgsnio.

Leitenantas Ročas paprašė žodžio.

— Galima kai ko paklausti?— pradėjo jis, slėpdamas piktą džiaugsmą dėl komendanto nesėkmės. Jo akyse žybtelėjo klastingos ugnelės.

Smitas linktelėjo galva.

— Adamai,— pradėjo Ročas,— jei aš gerai informuotas, tu jau pažinojai šį blokhauzą, prieš įstodamas į karinę tarnybą.

— Taip. Prieš vieną dieną.

— Šiaip ar taip — prieš dvejus metus. Ir ničnieko negirdėjai apie šią landą? O gal tik mums nesakei?

Adamas nusisuko nuo Ročo ir kreipėsi į Smitą:

— Majore! Aš ničnieko nežinojau apie šį urvą, kuris ligi šiol buvo gerai užmaskuotas žemėmis. Tačiau aš atsimenu, kaip naktį, prieš pat jums atvykstant į blokhauzą, du vyrai, Benas ir Rudoji Lapė, tarytum sudegė šiuose namuose. Ligi šiol negalėjau suprasti, kaip jie paspruko. Tik dabar viską supratau. Benas buvo pasidaręs šį slaptą išėjimą, kuris kartu

buvo ir vandentiekis. Mane tik stebina, jog dakotas apie tai žinojo. O juk tada jam nepasisekė jų sugauti...

— O mane stebina, kad mes lig šiol apie tai nežinojome! — Smitas buvo labai susijaudinęs.— Adamai, tai papasakojęs, tu dar labiau padidinai savo kaltę. Per dvejus metus turėjai užtektinai laiko pagalvoti, kaip tie bernai paspruko. Dvejus metus miegojai ant šių grindų ir nieko nepastebėjai? Aš tau jau kartą sakiau: tu esi tikras žemknisys, bet ne kareivis! Labai apgailestauju, kad tau patikėjau stotį. Tai paskutinis kartas! Tai aplaidumas, tai nesąžiningumas, kaip galima būti šitokiam nerūpestingam! Tu kaltas, kad pražuvo mūsų stotis!

— Tuomet aš galiu išeiti.

— Jei nors kiek turėtum savigarbos, pasakytum: „Bet kokia kaina ištaisysiu savo klaidą!" Tačiau tu esi tikras juodnugaris!

Adamas tylėjo, o Ročas žvelgė į jį triumfuodamas, su neslepiama pašaipa.

Į tą laiką sutemo. Viena po kitos įsižiebė, sumirksėjo žvaigždelės virš nykaus lyg išmirusio krašto. Buvo pats laikas pagalvoti apie nakvynę. Išstatę aplink plačiu frontu trigubą sargybą, kareiviai ryžosi geriau miegoti prie savo arklių, negu prie sudegusių blokhauzų. Iš antklodžių, kurias buvo pasiėmę išvykdami į ekspediciją, kariai padarė majorui ir Ketei du guolius buvusiame komendanto kabinete. Čia teberiogsojo apdegęs ąžuolinis stalas, apatinė išorinės sienos dalis taip pat nebuvo sudegusi. Iš pradžių Ketei buvo pasiūlyta nakvoti išlikusiame sveikame rūsyje, įrengtame po komendantūra, nes čia atrodė saugiausia. Tačiau mergina nepanoro kvėpuoti priplėkusiu oru, užsidaryti akloje tamsoje ir miegoti dulkėse, galų gale jai buvo leista nakvoti po atviru dangumi.

Buvo pats vidurnaktis. Adamas kartu su Tomu ėjo sargybą. Jau dvi valandas abu gulėjo tylėdami vienas šalia kito ant smėlio kalvos į pietus nuo stoties.

— Baik tu čia savo tarnybą,— tarė staiga Tomas.

— Būtų gerai išvis galą pasidaryti. Aš esu tikras nevykėlis.

Tomas ne iš karto atsiliepė.

— Lukterkim, gal dar aukso rasime? Man iš galvos neišeina ferma. Juk ją reikia išpirkti.

— Užsičiaupk, tavo svajonės nė penso nevertos.

— Tau reikia vėl imtis plūgo, gyvulių. Ten tu kitas vyras. Niekur nemačiau už tave geresnio žemdirbio.

Vyrai nutilo, nes jų dėmesį patraukė netikėtas įvykis. Ant vienos smėlio kalvos, tolėliau į pietus, pasirodė arklys. Jis pakėlė galvą ir skambiai sužvingo.

Adamas ir Tomas pastebėjo, kad sunerimo ir kiti sargybiniai. Kažkas ragino griebti laso ir šliaužti prie mustango. Kai kurie ir arklius atrišo, pasiryžę, jei reikės, šokti vytis. Tačiau jiems nespėjus dar nieko padaryti, visos jų viltys sužlugo. Pieva čiūžtelėjo vos matomas šešėlis, ir štai ant mustango jau sėdėjo raitelis. Tai buvo indėnas. Jis pastatė eržilą ant paskutinių kojų. Graibstydamas priekinėmis kojomis orą, žirgas stovėjo ant kalvos lyg koks drąsą įkūnijantis monumentas. Raitelis pakėlė ranką ir, pamojavęs priešams kovos kirviu, išnyko lyg šmėkla prerijų naktyje.

Raitelių būrys puolė iš paskos. Sutratėjo šūviai. Kadangi tai buvo betikslis šaudymas, majoras įsakė visiems grįžti atgal. Gurguolė buvo pagrobta, paskutinės parako atsargos susprogdintos — reikėjo taupyti šaudmenis.

Šią naktį visi buvo paniurę, neramūs. Niekas nemiegojo. Kiekvienas tikėjosi naujos pabėgusio vado šunybės. Nejučia Adamas prisiminė, kokia buvo nuotaika Beno blokhauze po Matotaupos, Tokei Ito tėvo, nužudymo.

Slinko valandos. Adamas su Tomu išbuvo sargyboje dvi pamainas iki pat ryto. Fermerio sūnus negalėjo sutramdyti savo minčių. Veltui jis stengėsi nukreipti visą dėmesį į aplinką, kurią gaubė tamsa. Nė nesumosi, kaip kas nors atsitiks. Keistas jausmas apima žmogų, žinantį, jog jo tyko mirtis ir kad jis yra paskutinis iš gaujos, kuriam dar neatkeršyta. Paskutinis?.. Tiesa, Rudoji Lapė, tikrasis žmogžudys, tebėra dar gyvas. Tačiau jis susirado saugią vietą. Iš visų aukso ieškotojų prie Najobreros liko tik vienas Adamas. Kaip neatsargiai pasielgė, prasitardamas dakotui, kad auksas jam vis dar galvoje! Dabar nelauk iš jo gailestingumo.

Adamas klausėsi įtempęs ausis, stengėsi perskrosti akimis tamsą. Tačiau jis dar nesugebėjo nakčia išskirti daiktų taip, kaip išskiria indėnas. Kas šio meno pradėjo mokytis turėdamas dvidešimt metų, neprilygs tam, kas pratinosi iš mažumės.

Aplink buvo tylu ramu. Tik nakties vėjelio supami lingavo žolių stiebai.

— Žiūrėk, kad grįžtum į savo fermą,— staiga vėl prabilo Tomas.— Dar nežinai, kokia berno ar žvėrių gaudytojų duona. Amžinai esi įklimpęs skolose. Aš ir Teo žinome jos skonį. Kad ją velniai. Žemės reikia turėti ir pinigų.

— Gana!— atkirto piktai Adamas.

Bet Tomas netylėjo.

— Pasakysiu pagaliau tiesą, Adamai Adamsonai. Pas tavo senį mes plušome dešimtį metų, o jis mus išsviedė už durų. Jis pasakė: „Nebeturiu pinigų. Turiu parduoti gyvulius ir viską, ką sugriebęs. Tuomet gal dar galėsiu išsimokėti." Dėl to ir atkakome pas tave. Štai kokie popieriai.

— Bet kuo gi aš galiu jums padėti? Esu plikas kaip tilvikas.

— Tada tylėkime ir šaudykime indsmenus, kol mus pačius nudės. Mes ne geresni už juos.

Pokalbis baigėsi. Adamas dar kartą pagalvojo apie Tokei Ito, kurio visi bijojo ir kurio saugodamiesi stovėjo sargyboje. Adamas bijojo dakoto, tačiau jam nejautė jokios neapykantos. Tomas ir Teo, pirma bebrų medžiotojai ir kaubojai, buvo jam per daug pripasakoję apie Harį Tokei Ito ir Matotaupą. Labai jau giliai įstrigo į jo širdį anas vakaras, kada pirmą kartą susitiko Harį ir kada buvo užmuštas jo tėvas. Tokei Ito privertė dabar pasipūtėlius mėlynšvarkius jį gerbti ir po dviejų metų atšventė savo tėvo žuvimo metines taip, kad šio įvykio niekas iš mačiusiųjų nepamirš. Adamas netgi šiek tiek džiaugėsi. Tokei Ito baudė už žmogžudystę ir gynė savo žemes. Jis elgėsi kaip tikras vyras. Už ką gi jo nekęsti? Dakoto priešiškumas Adamui atrodė savaime suprantamas dalykas.

Galų gale išaušo rytas. Šilto pusryčio nebuvo. Visos maisto atsargos sprogimo metu išlėkė į orą; vyrų pilvai gurgė, bekramtant neliečiamą davinį, kurį apdairiai buvo pasiėmę su savim į ekspediciją. Skaniai valgė tik vienas Tobijas, kuris prisigaudė upėje žuvų. Bežiūrint į indėną, kepantį savo laimikį karštuose pelenuose, Ketei varvėjo seilė. Tačiau Tobijas, kuris būtų pavaišinęs kiekvieną draugiškai nusiteikusį indėną, prieš Ketę kaip kavalierius nepasirodė. Jis vienas sukirto ir paskutinę žuvį.

Mergina nukiūtino tolyn. Adamas matė, kaip ji susitiko su dvyniais. Abu kablianosiai neslėpė džiaugsmo ir mielai leidosi

su Kete į kalbas. Adamas nusimanė statyboje. Ieškodamas nuo gaisro likusių rąstagalių ir lentų, iš kurių norėjo suręsti laikiną pastatą, viena ausim klausėsi pašnekesio.

— Vadinasi, pritrūkome maisto, tiesa?— paklausė mergina Tomą.— Tai ką dabar darysime? Šiame krašte gyvena indėnai; vadinasi, ir maisto turėtų būti!

— Visai nekvailai pasakyta, — samprotavo Tomas, ruošdamas Adamui balkį.— Tačiau šiame krašte, kad jį kur devynios, žmogų palaiko tik bizoniena.

— Tai eisite medžioti bizonų?

— Jeigu rastume, eitume. Bet bizonų neprišauksi kaip vištų — put, put, put... Jie turi savo galvas ant pečių ir vaikšto savais keliais. Neatrodo, kad kaimenės būtų kur nors netoli.

— O vadas, o Lokės giminė? Kuo jie maitinasi?

— Mokate tardyti! Jie dar turi šiek tiek atsargų: džiovintos mėsos ir šaldytos žuvies. Tačiau kai visa tai suvalgo, o bizonai nepasirodo...

— Kas tada?

— Tada jie šoka kartu su savo burtininku bizonų šokį: „Geroji dvasia, duok mums bizonų, bizonų, bizonų, bizonų... Bizonų, bizonų, bizonų duok mums, geroji dvasia." Taip jie šoka ir dainuoja dieną ir naktį.

— Tikrai? Bet juk tai kvailystė.

— O jūs niekuomet nesimeldėte: „Tėve mūsų, kurs esi danguje... kasdieninės duonos duok mums šiandien?" Jūs taip sakote tik šiaip sau, visai nejausdama alkio. O indėnai pavasarį badauja.

— O jeigu bizonai neateina?

— Jei bizonai neateina pas indėnus, tai indėnai turi eiti pas bizonus. Jie išardo palapines ir traukia į kitą vietą. Vyrai naršo su savo greitais mustangais aplink ir ieško bizonų kaimenės pradžioje savo medžioklės plotuose, o jeigu neranda, braunasi į svetimus. Tada dažniausiai įvyksta kruvinos grumtynės.

Ketė susimąstė.

— Tai juk ne gyvenimas,— pagaliau pasakė ji ir pažvelgė į Adamą, šis tačiau nusuko akis.— Kai reikia su palapinėmis nuolat bastytis paskui bizonus, namų nepasistatysi. Ir apskritai, ne žmogus valdo gyvulį, o gyvulys žmogų! Toks gyveni-

mas mums netinka. Mes negalime dabar leistis ieškoti bizonų, kai virš mūsų galvų kabo indėnų karo kirvis.

— Aišku, negalime. To mes ir nedarysime, mis Kete. Turime rasti kitą išeitį.

— O kokią?

Tomas susiraukė.

— Majoras įsakė Ročui su didesne kareivių dalimi vykti į Randalio fortą ir ten išrūpinti kitą provianto ir amunicijos partiją. Ak ir išpūs jie ten akis, kai sužinos, kas pas mus įvyko. Čia pasiliks tik keletas žmonių. Jie gaus visą turimą maistą, kurio turėtų užtekti, kol atvyks transportas. Jūs josite su Roču.

— Ką aš darysiu — mano reikalas! — Ketė atmetė galvą.— Aš liksiu su tėvu.

Tomas šyptelėjo.

— Jei, žinoma, jis leis.

— Geriau pasakykite, ar niekas iš jūsų nemoka siūti?

Tomas ir Teo ėmė kvatotis.

— Paklauskite ko nors kito, mis. Mes nepažįstame kareivių. Norėtumėte pasisiūti jojimo kostiumą?

— Taip. Aš jau viską apgalvojau.

— Va, matai! Vadinasi, iš tikrųjų liksite čia? Jūs drąsi!

— Šito aš nežinau. Tačiau man aišku, kad, kartą pabėgusi, pas tetą Betę grįžti negaliu.

— Argi teta blogesnė už indėnus?

Ketė nenorom ėmė kvatotis. Paskui greit vėl surimtėjo.

— Tam tikra prasme teta blogesnė ir už indėną. Užpraeitą naktį pergyvenau gurguolės antpuolį ir, prisipažinsiu atvirai, kad, jį prisiminusi, ir dabar drebu. Tačiau čia visai kas kita. Dabar vyksta karas, ir aš galiu, aišku, žūti... tačiau tikiuosi, kad kulka mane aplenks...

— Kalbate kaip senas vakarietis!

— Teta Betė yra užsimaskavęs priešas. Tai įsikūnijęs blogis, kankinąs nuo aušros ligi sutemų. Mes, Smitai, neturime pinigų, o ji pertekusi, tiesiog apsikrovusi jais. Aš buvau tik išlaikytinė, atseit, iš gailesčio priimta į namus. Nuo ryto ligi vakaro turėjau jai dėkoti už gerumą, pataikauti, kad ji man užrašytų savo turtą. Tomai, to aš nemoku ir niekada ten negrįšiu. Įsivaizduokite, grįžta duktė palaidūnė, kupina atgailos širdimi, praradusi savo sužadėtinį... Ne, geriau tegu koks da-

kotas vieną gražią dieną mane nušauna, o teta Betė tegu užrašo savo pinigus kokiai nors labdarybės įstaigai. Už juos aš nevergausiu jai. Niekada!

Ketė išraudo kaip ugnis. Adamas, pasirėmęs kirvakočiu, žiūrėjo į įsikarščiavusią merginą. Tai bent... O jis juk norėjo Ketę dėl pinigų vesti! Nors į žemę lįsk iš gėdos!

Ketė atsisuko ir pamatė Ročą, kuris buvo priėjęs ir, be abejo, girdėjo jos žodžius. Ji staigiai nusisuko ir nudrožė prie arklių.

Atėjo pietų metas. Valymo darbai ir pirmosios pašiūrės statyba jau buvo pažengusi į priekį. Ročas su didžiąja įgulos dalimi paliko sunaikintą stotį.

Su Kete jis atsisveikino šaltai, abejingai. Mergina jam netarė nė žodžio.

Majoras pasiliko dešimt vyrų, tarpe jų buvo Adamas, Tomas ir Teo. Ketė pasiekė savo; dabar ji stovėjo prie smulkaus vyruko ir svarstė, kaip iš dviejų antklodžių sukirpti jojimo kostiumą. Su ilgu sijonu ji nenorėjo daugiau vaikščioti!

Majoras elgėsi su Adamu taip, tarsi ničnieko nebūtų įvykę. Tačiau valstiečio sūnus negalėjo viso to taip greit užmiršti. Jis atsakydavo tik tai, kas buvo būtina, ir nėrėsi iš kailio, norėdamas parodyti, kad jis geriau moka dailidžiauti ir kloti rąstus, negu mėlynšvarkiai.

* * *

Kitos dienos pavakary ramų nedidelės žmonių grupelės gyvenimą sudrumstė aliarmo signalas. Tobijas pranešė, kad iš pietų artinasi raitelis; žvalgas gana tiksliai jį apibūdino:

— Aukštas, stambaus sudėjimo, raudonplaukis, pageltusiais dantimis vyras. Ausų speneliai priaugę prie odos. Joja ant keršo arklio.

Adamas, išgirdęs naujieną, liovėsi valgęs.

— Tomai,— tarė jis.— Tai, be abejo, Rudoji Lapė. Iš ausų spenelių visuomet pažinsi. Ko tas akiplėša čia nori? Jei išdrįso vėl pasirodyti prie Najobreros, matyt, reikalas rimtas.

Tomas ir Teo pritariamai linktelėjo. Adamas iš susijaudinimo paraudo. Būsimas susitikimas vėl sužadino paskutiniųjų dviejų metų viltis ir priminė nesėkmes.

Raitelis, kuris buvo ne kas kitas, kaip Rudoji Lapė, skrido šuoliais ant keršo arklio forto link. Virš didelės kaubojiškos skrybėlės kyšojo balta vėliavėlė, parlamentaro ženklas. Sustabdęs prie Adamo arklį, su juo net nepasisveikinęs, jis liuoktelėjo žemėn ir ėmė žvalgytis žmogaus, kuris pasirūpintų jo keršiu. Radęs paslaugų berną, numetė jam pavadį ir neskubėdamas nužingsniavo pas majorą.

Smitas stovėjo buvusioje stoties aikštėje tarp apdegusių blokhauzų likučių ir statomo naujojo pastato ir apžiūrinėjo šios dienos darbą. Pamatęs svečią, nužvelgė jį tiriančiomis akimis. Rudoji Lapė buvo visa galva aukštesnis už karininką. Netašytas bernas demonstravo majorui savo plačius pečius ir gremėzdišką figūrą ir vaizdavosi kažin kas besąs.

— Klarkė, Fredas Klarkė, — prisistatė jis Smitui. Adamas, stovėdamas netoliese, viską matė. Rudoji Lapė tuoj pat padavė storą laišką. Majoras santūriai linktelėjo ir, praplėšęs voką, ėmė skaityti.

— Laiško turinys man žinomas, — garsiai pasakė Rudoji Lapė, majorui baigus skaityti.— Sėdintis Jautis ir Lokės giminės vadas Tokei Ito kviečiamas kalbėtis su pulkininku Džekmanu. Susitikimas įvyks jūsų stotyje. Kaip dabar bus? Kokia čia konferencija degėsiuose!— Rudoji Lapė apmetė pašaipiomis akimis griuvėsius.— Čia, matyt, mano draugas Haris pasidarbavo.

Majoras, nežinodamas ką daryti, trynė rankose sulankstytą laišką.

— Susitikimas turi įvykti kitoje vietoje,— tarė jis.

— Ne,— atrėžė grubiai Rudoji Lapė, tarsi kalbėtų su sau lygiu.— Susitikimas įvyks čia. Stotis privalo būti atstatyta.

Nustebęs Smitas pakėlė antakius. Kokiu tonu kalba šitas Klarkė? Bet jame slypėjo kažkokia jėga, kurios karininkui kaip tik trūko. Majoro autoritetas ir pasitikėjimas savimi rėmėsi daugiau tarnybiniu laipsniu, negu vidine jėga. Įgimtas Rudosios Lapės brutualumas sulaužė tuos ramsčius, ir Smitas pasijuto bejėgis. Matydamas tai, Adamas ir užjautė jį, ir bodėjosi.

— Greit atstatyti neįmanoma, nes aplink mažai miško medžiagos,— dėstė toliau Smitas, tarsi kalbėtų su kokiu viršininku. Kas žino, gal Rudoji Lapė yra pulkininko Džekmano patikėtinis, todėl paprastam majorui geriau jo pasisaugoti.

— Susitikimas įvyks negreit, — pareiškė autoritetingai Rudoji Lapė.— Manote, pajojėsite į prerijas ir susitiksite dakotą? Čia neaprėpiami plotai.

— Lokės giminės vadas Haris Tokei Ito ir Sėdintis Jautis. . . — svarstė vienas sau Smitas.— Kažin, ar jie toje pačioje vietoje gyvena? Norint įteikti abiems kvietimus, reikės ilgokai paieškoti.

— Supratote? Gerai. Duosiu tada gerą patarimą: jų ieškoti reikia prie Juodųjų kalnų. Ten greičiausiai ir rasite.

— Sutinku. Fredas Klarkė? Taip. Tada tu ir išjosi rytoj su laiškais?

— Aš? Aš ne toks kvailys. Pulkininkas Džekmanas man pavedė kitus reikalus. Pasiųskite Tobiją, jis moka dakotiškai, kaip nors susitvarkys.

— Raudonodį? Argi ne rizikinga?— Smitas vėl išskleidė laišką. — Keistas sugretinimas: galingiausias dakotų genčių burtininkas ir mažos grupelės karo vadas. . . Ar Sėdintis Jautis dėl to neįsižeis? Vietoje šio nežymaus plėšikų vado galima pakviesti kokį kitą įtakingą žmogų, pavyzdžiui, Pasiutusį Arklį arba Raudonąjį Debesį.

— Ką jūs čia, atsiprašant, paistote, sėdėdamas ant pelenų krūvos,— atkirto Fredas Klarkė.— Nejaugi galvojate, kad pas jus atvyks Sėdintis Jautis? Jo vardas įrašytas tik tam, kad pakvietimas solidžiau atrodytų. Reikia tik, kad atvyktų mano draugas Haris iš Lokės giminės. O garsūs vadai, su kuriais ničnieko nesusitarsi, mums nereikalingi. Prie derybų stalo užteks vadukų. Nugirdysime — ir jie pasirašys, jog atsisako savo žemių. Dešimties lazdų vienu lenkimu neperlauši. Reikia po vieną laužti.

— Šneka, kad Haris negeria.

— Na, raudonodžius aš gerai pažįstu, nemokykite manęs! Su Hariu susitvarkysiu aš pats. Galite būti ramus. Svarbiausia privilioti jį.

Smitas vėl įkišo laišką į voką.

— Vadinasi, laiškus vadams nuneš Tobijas. Bet ar indėnai mokės perskaityti?

— Laiškus perrašykite indėniškais ženklais. Šio meno moka Tobijas.

— Daug laiko prabėgs, kol Tobijas suras vadus.

— Džekmanas taip pat galės atvykti tik po kelių savaičių; aišku, kai atstatysite stotį. Juk neguldysite pulkininko į pelenus lyg kepamos žuvies.

— Tikrai atvyks pats pulkininkas? — paklausė Smitas, nekreipdamas dėmesio į ironišką pastabą.— Tiesa, laiške parašyta, kad pulkininkas pats ves derybas. Teks tada mums su statybomis pasispausti.

— Gerai. Sutarta. Aš išvykstu.

Keistas buvo tas jo skubėjimas! Tačiau Adamas tuo nesistebėjo. Kur kas nuostabiau buvo, kad Rudoji Lapė apskritai išdrįso čia pasirodyti. Matyt, Fredas pasitikėjo parlamentaro vėliavėle, ginančia jį nuo dakotų.

Rudoji Lapė pasiėmė keršį ir nusivedė prie Adamo, kramsnojančio kartu su Tomu ir Teo skurdžią vakarienę.

— Labą vakarą!— pasveikino jis Adamą.— Tu dar čia? Ar nenorėtum gauti solidesnio darbo?

Adamas žvilgtelėjo į Rudąją Lapę, atsipiovė gabaliuką džiovintos dešros ir, įdėjęs į burną, truktelėjo pečiais.

— O kam?— pasakė jis ramiai.

Fredas neturėjo žinoti, kokia pykčio ir neapykantos audra kilo Adamo krūtinėje, kai vėl išgirdo tą patį klausimą.

„Ar nenorėtum gauti solidesnio darbo?" Šį klausimą kadaise jis girdėjo Sen Pjere. Tą vakarą pirmą sykį susitiko su Rudąja Lape. Adamas tada prašė turtingų pirklių paskolos, bet nieko negavo. Degdamas apmaudu, jis išgėrė tą vakarą kelis stikliukus degtinės. Prie jo prisėdo Rudoji Lapė.

— Ar nenorėtum gauti solidesnio darbo?— pasiūlė jis.

Adamas sumušė su juo rankomis ir nutarė kartu su Rudosios Lapės bendrais, atvykusiais prie Najobreros, keliauti į Juoduosius kalnus ieškoti aukso. Užmušus Matotaupą, planai iširo pirma laiko. Nuo tos dienos Adamas ir plaukė pasroviui kaip tas paplautas medis.

— Kam?— Rudoji Lapė pakartojo Adamo klausimą.— Man atrodo, kad tau ne pro šalį būtų krūvelė dolerių.

Adamas dar kartą truktelėjo pečiais.

— Turiu gerą sumanymą,— dėstė Rudoji Lapė, nekreipdamas dėmesio į Adamo abejingumą. — Garantuotas dalykėlis. Kelis tvirtus vyrukus dar galėčiau priimti. Na, kaip?

— Gal vėl nori ką nors nugnybti?

Rudoji Lapė ėmė šlykščiai kvatotis.

— Bobiškus nervus timptelėjo? Su tokiu jautrumu pasaulyje nieko nelaimėsi. Ketinu griebtis biznio, puikaus biznio. Nenorėtum prisidėti?

— O kuo tu čia gali bizniauti? Už kailius nieko neuždirbsi. Šį biznį pagrobė kailių bendrovė.

— Ačiū už informaciją. Išminčius! Man rodos, tavo makaulėje per lėtai sraigteliai sukasi. Čiupk kuiną, ir švilpiam. Sutarta?

Adamas permetė akimis Rudąją Lapę nuo galvos iki kojų.

— Ne,— atsakė jis.

— Tada dvėsk čia karininkų stumdomas! Aš žinau šį tą geresnio! Sudie!

Rudoji Lapė užšoko ant keršio ir nurūko į vakarėjančias prerijas. Netrukus jis pranyko iš akių.

Kai vyrai užkando ir išstatė sargybas, pasigedo Tobijo. Niekas nežinojo, kur jis išjojo. Grįžo tik kitos dienos vidurdienį. Vėl nieko aiškaus iš jo neišpešė, ką jis šią naktį veikė.

— Rykščių!— sušuko majoras.— Po gaisro išsisuko, ir tai, matyt, jam ne į naudą.

Majoras, pagriebęs rimbą, pats kirto indėnui per pečius. Tobijas nepratarė nė žodžio. Jo veidas liko sustingęs kaip anksčiau. Kai komendanto pyktis atvėso, indėnas nuėjo prie arklių, susivyniojo į savo antklodę ir užmigo.

Adamas ilgai gulėjo atmerktomis akimis. Susitikimas su Rudąja Lape neišėjo jam iš galvos. Jeigu šis plėšikas atsibastė dar kartą į šį kraštą, tikriausiai sumanė vėl kažką svarbaus, kitaip nebūtų rizikavęs. Adamas suvokė, kad Rudoji Lapė turi du tikslus: praturtėti ir nudobti dakotą Harį, vienintelį žmogų, kurio ne juokais bijojo. Gal būt, jis norėjo pasiekti ir viena, ir antra. Ar pavyks jam atvilioti į fortą jaunąjį dakotą? Ir kokį jis ruošiasi daryti biznį? Lengviausia dabar praturtėti pardavinėjant šautuvus indėnams, kurie ginkluojasi, ruošdamiesi ginti savo žemes. Ne paslaptis, kad dakotai turi gerų šautuvų. Ne visus juos nusipirko taikos metu medžioklei, ne visus pasigrobė. Pirkliai vėl darė biznį. Gal būt, vienas vienintelis sandėris atneštų daugiau pelno, negu verta visa Adamo ferma. O gal reikėjo keliauti su Rudąja Lape?

Tačiau Adamas nekentė šio įžūlaus, brutalaus žmogaus, šito berno su atsikišusiu žandikauliu. Fermerio sūnus vėl ėmė galvoti apie jaunąjį vadą. Jis turėjo pripažinti, kad indėnas

padarė jam didelį įspūdį, kuris neišdilo dar iš atminties. Adamas išjojo iš tėvo fermos, būdamas aštuoniolikos metų; dabar jam jau dvidešimt dveji. Jo skaičiavimu, Hariui turėjo būti dvidešimt ketveri. Dakotas paliko savo giminę, turėdamas dvylika metų. Dešimtį metų prasibastė su tėvu tremtyje, o prieš dvejus sugrįžo pas savuosius. Dabar jis vadovauja Lokės giminės kariams šioje beviltiškoje kovoje. Nors dakotai ir apdairūs, ir drąsūs — vis tiek pralaimės. Jie nemoka pasigaminti nei plūgo, nei šautuvo. Jų likimas nulemtas.

Jie buvo varomi iš tėvynės, kaip ir Adamas. Turėjo kraustytis į kažkokį rezervatą, kur nugalėtojai juos mokys, kaip reikia gyventi. Pasaulis sukurtas saujelei galiūnų, o kiti turėjo tik džiaugtis, kad gyvena.

Atsisakydamas vykti su Rudąja Lape, Adamas galvojo ir apie jaunąjį dakotą. Jis nebenorėjo dar kartą būti Matotaupos žudiko bendru.

„MAN PRIEŠ AKIS GELSVI BIZONAI LEKIA..."

Tobijas, nešinas indėniškų ženklų primargintais laiškais, adresuotais Sėdinčiam Jaučiui ir Tokei Ito, leidosi į kelionę, net neatsisveikinęs su daliniu. Perbridęs brastą, paleido keršį šuoliais ir bemat išnyko pasiliekantiems iš akių.

Šnarpšdamas, prunkšdamas eiklus žvalgo mustangas skriste skrido per rasomis žvilgančias prerijas. Tokį ankstų rytą jojimas buvo malonus ir žmogui, ir gyvuliui. Lengvas vėjelis glostė gėles, žaidė vilnijančiose pievose. Maži prerijų šuniukai bėgo švilpdami į urvus. Iš tolo į Tobiją smalsiai žvelgė vieniša antilopė.

Vidurdienį žvalgas stabtelėjo pailsėti. Aplink viešpatavo tyla. Nesimatė nieko įtartino. Tobijas atsirišo provianto maišelį ir ėmė užkandžiauti. Pasistiprinęs užsidegė pypkę ir dar kartą pergalvojo, ką darysiąs. Smitas įsakė joti prie Juodųjų kalnų ir ten ieškoti Sėdinčio Jaučio ir Tokei Ito. Niekas nepasiklausė jo nuomonės. Todėl jis pats tyliai viską apgalvojo. Smitas liepė daryti tai, ką jam patarė Rudoji Lapė. Tačiau rudaplaukiu nebuvo galima pasitikėti. Tobijas buvo įsitikinęs, kad jo patarimuose slypi klasta. Vos tik Rudoji Lapė apleido stotį, indėnas nusekė iš paskos. To niekas neturėjo žinoti; ir

jis leidosi išperiamas, bet savo paslapties neišdavė. Rudoji Lapė pirmiausia pajojėjo į žiemryčius, vėliau, įsitikinęs, jog niekas jo nemato, perbrido upę ir nujojo į pietvakarius. Rudaplaukis kažkodėl mėtė pėdas. Tobijas girdėjo Rudosios Lapės pokalbį su Adamu. Kokį biznį ketina daryti šis plėšikas, įlindęs į kurjerio kailį. Indėnas nenorėjo klausyti nei Rudosios Lapės, nei Samuelio Smito. Jis ryžosi vadovautis savo galva.

Neįmanoma buvo pasakyti, kur dabar ieškomi vadai,— prerijos neaprėpiamos, mustangai greiti. Lengviau įspėti, kur stovi moterų ir vaikų palapinės. Tobijas žinojo, kad Lokės giminė žiemodavo Uolinių kalnų papėdėje, miškų užuovėjoje, o vasarą išskleisdavo palapines prie Arklių upelio. Todėl ir pasuko savo mustangą į pietvakarius, kur turėjo būti indėnų stovykla. Ta pačia kryptimi nujojo slapčia ir Rudoji Lapė.

Žvalgas jojo, kol sutemo ir danguje sužibo žvaigždės. Tada leido savo keršiui ir sau pelnytai pailsėti. Naktis pasitaikė šalta. Arklys atsigulė. Tobijas susivyniojo į antklodę ir, padėjęs galvą ant mustango kaklo, užmigo. Nubaidyti vilkams paliko galukojy rusenančią ugnelę. Nieko baisaus, jei užmatys dakotų žvalgai. Jį saugojo balto vilko kailis, jo parlamentaro vėliava. Ginklas nekenkė jo taikiai pasiuntinybei; pasibaigus proviantui, jo reikėjo medžioklei, be to, apsiginti nuo vilkų ir lokių.

Gerai išsimiegojęs, prieš pat saulėtekį Tobijas vėl kilo į kelią. Nei šią, nei kitą dieną niekas jo nesutrikdė. Apie trečios dienos vidurdienį, jo nuomone, iki Arklių upelio vidupio beliko tik kelios valandos kelio. Vakarų pusėje dunksojo žymiai priartėjusių Uolinių kalnų keteros. Dabar Tobijas atsidūrė ant įvairių indėnų genčių medžioklės plotų ribos. Čia medžiodavo ir dakotai, ir jų amžini priešai pauniai. Reikėjo būti atsargiam.

Dar kartą pasilypėjo ant kalvos ir permetė akimis apylinkę. Iš čia matėsi platus klonis, einąs per kalvotą kraštą iš pietų į šiaurę. Per jį vinguriavo siauras upeliūkštis, vasarą, be abejo, išdžiūstąs. Besidairydamas Tobijas staiga giliai slėnyje pamatė pėdsakus, kurie patraukė jo dėmesį. Žolė buvo nuėsta, ištrypta, žemė išrausta. Žvalgas atsargiai, visą laiką slėpdamasis, prisiartino prie tų pėdsakų, kol pagaliau suprato, kieno jie. Čia ganėsi didžiulė bizonų banda, kuri neskubėdama senu bizonų taku traukė į šiaurę. Iš pėdsakų buvo matyti,

jog čia praėjo koks tūkstantis galvų. Tokios kaimenės dabar buvo retenybė. Į prerijas įsibrovė gyvenvietės, geležinkeliai; senieji bizonų takai, kadaise ėję nuo Kanados iki Meksikos, buvo perkirsti. Medžiotojai dabar buvo pradėję šaudyti gyvulius automatiniais šautuvais.

Susijaudinęs Tobijas pažvelgė į šiaurę. Ten visas slėnis buvo rudas, ir atrodė, tarsi banguotų. Iš vienalytės rudavilnės masės išsiskyrė atskiri gyvuliai, jų aukštos kukšteros, tamsūs karčiai, pro kuriuos vos beprasimušė ragai. Sveikindami vienas kitą, bizonai baubė taip, jog visas slėnis aidėjo lyg nuo tolimo griaustinio. Bizonės ir bizonai, išskyrus rujos metą, ganydavosi atskirai. Priešais raitelį bangavo bizonų banda. Po gilios žiemos gyvuliai dar liesi, tačiau su žiemos kailiu, kurį medžiotojai labai vertino.

Tobijas prijojo prie didelės jaučių išvoliotos balos. Jis pamatė didžiulį bizono nugaros atspaudą. Tai bent nugarėlė! Prisiminęs, kaip prieš dvejus metus vienas bulius sulaužė jam šonkaulius, žvalgas pasijuto nejaukiai. Tačiau tas buvo tikras nykštukas, palyginti su šiuo, išsivoliojusiu „bizonų maudyklėje". Tobijas net švilptelėjo iš pagarbos ir pasitenkinimo. Jis vos begalėjo išsilaikyti nepuolęs į bizonų bandą, nes medžioklė buvo vienintelis benamio indėno džiaugsmas. Tobijas buvo entuziastingas medžiotojas. Keturiolikos metų jis nudėjo pirmąjį bizoną. Tačiau žvalgas žinojo, kad karo metu svetimos genties plotuose jokiu būdu negalima medžioti. Net taikos metais indėnų giminės griežtai laikydavosi medžioklės taisyklių. Pavieniui medžioti bizonus taip pat būdavo draudžiama; kas rizikuodavo vienas pulti bandą ir išvaikyti gyvulius, būdavo baudžiamas. Indėnai nežinojo, kas yra kalėjimas; nusikaltėliui paprastai išardydavo palapinę.

Medžioklės aistra taip įsiliepsnojo, jog žvalgo nebūtų sulaikiusi nė mirties bausmė. Tik pagalvojęs, kokia jo laukia panieka, jei per savo nesusivaldymą neatliks užduoties, jis susitvardė. Dakotai negalėjo būti toli nuo bizonų. Jų žvalgai turėjo slėptis netoli bandos. Kur jie? Kur sargybiniai, saugą, kad nebūtų iššauta anksčiau, negu prasidės bendra medžioklė?

Už kalvos, kuri užstojo Tobijui pietų horizontą, išlindo juodas plaukų kuokštas. Įdegusi ranka mostelėjo žvalgui, kad jis laikytųsi ramiai. Tobijas įtempė pavadį. Pasigirdo arklių

kanopų dundesys. Iš vakarų pusės šuoliais artėjo didžiulis raitelių būrys. Tobijo paskaičiavimu apytikriai jojo koks šimtas medžiotojų. Jis pagalvojo, kiek vyrų galėtų būti Lokės giminės palapinėse. Apie trisdešimt penkis, o daugiausia — keturiasdešimt. Matyt, medžioti tokios didelės bizonų bandos atvyko kitų giminių dakotai.

Pasirodė pirmasis raitelis. Jis kopė į pietų pusėje riogsančią kalvą. Paskui jį vorele jojo kiti medžiotojai. Dabar Tobijas galėjo juos lengvai suskaičiuoti: raitelių buvo šimtas penkiolika.

Senu papročiu bizonų medžiotojai buvo nuogi, persijuosę tik šlauniajuostėmis. Jų įdegę kūnai, ligi paskutinio raumenėlio išlavintos kojos, rodos, buvo augte priaugusios prie nebalnotų mustangų, kurie niekuomet netampė nešulių ir buvo laikomi tik bizonų medžioklei. Vyrai buvo apsiginklavę strėlėmis ir lankais, o kai kurie turėjo ir ietis. Tobijas atpažino Tokei Ito geltį. Jaunasis vadas laikė rankoje pustuzinį strėlių ir šviesų kaulinį lanką; užpakalyje kabojo krepšys su atsarginėmis strėlėmis.

Dakotai pamatė žvalgą ir mostelėjo, kad pasitrauktų. Tobijas norėjo su savo keršiu, pradėjusiu nerimauti, joti rytiniu šlaitu. Tačiau arklys nebeklausė — stojosi piestu, sukosi ratu. Lyg tyčia dar pasibaidė vieno dakoto, jojusio netoli vado, mustangas. Suvaldyti arklių jau nebuvo galima.

Raiteliai dundėdami pasileido frontu į šiaurę, kur ganėsi bizonų banda. Medžiotojų srautas nusinešė ir Tobiją. Pro pat jį prašvilpė vado geltis. Žvalgas atsidūrė medžiojančių dakotų viduryje. Paleidęs iš rankų pavadį, išsitraukė maišelį kulkų ir įsikišo keletą į burną, kad vėliau galėtų greit užsitaisyti ginklą. Adamas jam buvo įdėjęs pasenusį, per vamzdį užtaisomą šautuvą, sunkiai užtaisomą. Tačiau dabar ne tas rūpėjo — prasidėjo bizonų medžioklė! Šis darbas buvo kupinas pavojų, tačiau prerijų indėnai į jį veržte veržėsi tarsi į kokią šventę. Dėl tokio malonumo kiekvienas raudonodis raitelis viskuo rizikuodavo.

Medžioklių būrys lyg viesulas dundėjo per slėnį. Tobijui labai tiko toks lėkimas. Tai tau ne medžioklė su varovais,

o žūtbūtinės lenktynės su bizonais. Jo širdis dainavo bizonų medžioklės dainą, kurią buvo išmokęs šiaurėje iš juodakojų:

Man prieš akis gelsvi bizonai lekia,
Šnerves kutena aitrios kelio dulkės,
Sukeltos jų eiklių, galingų kojų.
Gerasai lanke, smarkiai įsitempk!
Geroji strėle, bulių man nutrenk!

Jaučiai pakėlė galvas, liovėsi baubę. Perkreipę storus sprandus, jie žvelgė į atšuoliuojančius raitelius. Kaimenės priekyje stovėjo milžiniškas bulius. Jo kailis buvo apskretęs dumblais; tai šis, matyt, buvo išvoliojęs bizonų maudyklę. Gyvulys šnarpšdamas panarino ragus, bet paskui apsisuko ir ėmė vytis persigandusią kaimenę, dulkančią tolyn. Lydėję bizonus paukščiai purptelėjo ir nuskrido.

Žvalgo keršis lyg strėlė lėkė paskui bizonus. Jis vikriai prasmuko pro pavojingąjį bulių ir atsidūrė dulkių debesyje tarp pabaidytų, besigrūdančių gyvulių. Tobijas nematė kitų medžiotojų, beveik pats save užmiršo. Aplink jį dulkių debesyje griaudė, dundėjo sprunkanti bizonų banda. Po jų kojomis tekšeno upelio vanduo. Keršis šuoliavo kartu su visais, kitaip bizonai jį būtų sutrypę. Tobijas laikė rankoje paruoštą šautuvą. Sprunkančių bizonų maišatyje per tirštas dulkes jis pamatė netoli jauną bizoną. Gerai išdresiruotas mustangas nėrė pro pat gyvulį. Kulka įsmigo po mente ir pervėrė širdį. Tobijas nematė, kaip jis parkrito. Medžioklė tęsėsi; jis vėl nardė tarp bėgančių bizonų ir šuoliais skrendančių dakotų. Švilpdamas vėjo greičiu, žvalgas užsitaisė šautuvą ir pokštelėjo antrą kartą. Dar vieną kulką išsiėmė iš burnos. Šalia jo bangavo persigandusių bizonų rudos nugaros. Nagų galingas trenksmas nustelbė medžiotojų riksmus. Tobijas prisitaikė ir šovė trečią kartą.

Netrukus jam pasirodė, kad bėgančios bandos dundėjimas pradeda tilti. Greičiausia bizonai išsiskirstė, pasklido atskirais būriais. Dulkių debesys praretėjo. Tobijas pabandė susiorientuoti. Jis vis dar lėkė vienas trisdešimties ar keturiasdešimties bizonų būryje. Reikėjo kaip nors iš šios spūsties išsikapstyti. Jo keršis pavargo. O čia lyg tyčia įsiutę du jauni bizonai ėmė iš abiejų pusių spausti, badyti nedideliais, bet aštriais ragais.

Tobijas, norėdamas išsigelbėti pats ir padėti mustangui, griebėsi šautuvo. Deja, jis buvo pamiršęs užrišti maišelį ir pametė visas kulkas. Tačiau turėjo dar pistoletą. Išsitraukė jį ir pykštelėjo, bet pataikė šįkart blogai, ir sužeisti bizonai tik dar daugiau įsiuto. Netekęs jėgų, keršis suklupo. Tobijas žaibo greičiu liuoktelėjo nuo arklio ir pasileido kiek įkabindamas bėgti. Tačiau ir dabar neprarado šalto proto. Jis apmetė akimis lauką. Aplink būrys stiprių, vikrių bizonų. Priekyje pamatė didžiulį bulių, kaimenės vadą, dumblina kupra, kuris buvo aplenkęs visus ir dabar bėgo lėčiau. Būrys, kuris supo Tobiją, turėjo jį tuojau pavyti.

Aplink Tobiją atsirado laisvos vietos. Po patrakusio bėgimo, giliai ir skubiai kvėpuodamas, jis apsidairė. Kaimenė ir medžiotojai buvo plačiai iškrikę. Tobijas girdėjo, kaip bizonai po vieną ir būriais dunda įvairiomis kryptimis. Priešais jį čia išnirdavo būrelis gyvulių ir medžiotojų, įtempusių lankus, čia vėl pranykdavo už kalvų. Pro šalį šuoliavo pašautas jautis, kurį, įsitvėręs už uodegos, stengėsi sulaikyti vienas dakotas. Pamatęs liuoksintį lyg ožį medžiotoją, Tobijas neišlaikė ir prunkštelėjo.

Čia jis suvokė, kad jam medžioklė dar nesibaigė. Pulkas bizonų, pasivijęs bandos vadą, sustojo ir apsisuko. Gyvuliai piktomis akimis žiūrėjo į indėną. Šiaip bizonas baikštus, sprunka nuo vilkų ir medžiotojų, tačiau, kai įniršta, puola, nieko nežiūrėdamas.

Tobijas pasiekė nedidelę nuokalnę ir bandė pasislėpti prerijų žolėje. Jis nebeturėjo nei arklio, nei šautuvo, nei pistoleto. O čia jį dar užmatė kaimenės vadas. Pasruvusios krauju buliaus akys nieko gero nežadėjo. Bizonas užrietė uodegą ir pasileido šuoliais į Tobiją. Indėnas pašoko ir sviedė iš visų jėgų tomahauką. Jis įsmigo buliui į kaktą. Tačiau šis tik pasipurtė, ir tomahaukas nuskrido lyg įkyri musė. Žvalgui nebeliko nieko kito, kaip duoti kojoms valią, tačiau jis iš anksto žinojo, kad šitaip neišsigelbės. Bizonas greitas kaip mustangas. Nė neatsisukdamas Tobijas spruko šlaitu aukštyn. Užpakalyje girdėjo artėjančius buliaus šuolius. Indėno plaučiai vos neplyšo, širdis daužėsi, diegliai smaigstė pašones. Tobijas padarė vingį, apsisuko ir metėsi atgal.

Bizonas pastebėjo žvalgo manevrą, taip pat apsisuko ir leidosi iš paskos. Tobijo laimėtas laikas ištirpo. Kad nors koks

medis ar krūmas būtų, už kurio galėtum pasislėpti! Ničnieko nebuvo. Padaręs keletą beviltiškų šuolių į šonus, indėnas išsitiesė visu ūgiu ant žemės ir sustingo lyg mirtinai užgainiotas kiškis.

Bulius, tarsi supratęs, kad dabar gali neskubėti, ristele, ragu ardamas žemę, artinosi prie Tobijo. Jo sukeltos dulkės kilo debesimis. Kai bulius buvo jau čia pat, pasiruošęs jį sutrypti ir sutrinti ragais, indėnas rado dar jėgų mesti jam ant akių liemenę. Pro rankų skyles išlindo siaubingi ragai. Nieko nematydamas, bulius ėmė šėlti ir užkliudė ragu Tobiją. Nugarą nusmelkė smarkus skausmas. Indėnas vos begalėjo krustelėti. Spausdamas rankoje peilį, ėmė laukti mirties. Aplink zujantys dakotai, jo, atrodo, nė nematė.

Tačiau...

Staiga pasigirdo laukinis dakotų bizonų medžioklės šūksnis. Bizonas liovėsi puolęs. Tas riksmas jį sulaikė. Tobijas dirstelėjo į šoną, ieškodamas žmogaus, kuris galėtų jį išgelbėti. Tokei Ito jau lėkė ant savo gelčio pakalnėn. Jis dar kartą lygiai taip pat suriko, bulius sutriko ir jau nepuolė Tobijo.

Iš liemenės liko tik skarmalai. Bizonas atsitraukė nuo savo aukos ir ėmė spiginti piktomis akimis naująjį priešą.

Dakotas buvo jau čia pat. Jo eržilas, pamatęs grėsmingus ragus, baidėsi, spyrėsi, stojosi piestu. Bulius nuleido galvą, pasiruošęs pasmeigti ir arklį, ir raitelį. Mirtinos baimės apimtas, sartis neteko galvos ir ėmė liuoksėti visomis keturiomis. Tik raitelio valia ir vikrumas privertė žirgą paklusti. Tobijas spoksojo į vadą, per tai, kas dabar dėjosi, jis pamiršo jam pačiam gresiantį pavojų. Eržilas, atidavęs savo likimą į raitelio rankas, klausė kiekvieno jo judesio. Drebėdamas, tankiai trypčiodamas kojomis, artinosi jis prie milžino, kuris lyg treniruodamasis muistėsi ragais. Kad lengviau galėtų nudobti bizoną, dakotas stengėsi užjoti gyvuliui iš šono. Bet bulius žinojo, kur jo pranašumas; staiga jis netikėtai šoko iš vietos ir puolė arklį bei raitelį. Mustangas drąsiai šoko ir perskrido buliaus galvą. Vadas žaibiškai apsigręžė ir įtempė lanką. Tobijas žvilgterėjo į strėlinę, ji buvo tuščia. Dakoto rankose paskutinė strėlė! Bulius taip pat atsisuko ir vėl atstatė ragus. Švilptelėjo strėlė ir įsmigo į masyvų bizono kūną, tačiau ne į tarpumentę, kur norėjo pataikyti šaulys. Bulius sumaurojo iš

skausmo ir pasileido į priešą. Dabar beginklis raitelis, atrodė, jau neišvengs mirties.

— Bėk! Bėk!— suriko Tobijas, negalvodamas apie save.

Bet drąsus dakotas nespruko šalin. Su kovos riksmu lūpose jis stryktelėjo nuo arklio, kuris šuoliais nudulkėjo tolyn. Visa kita vyko taip greitai, kad Tobijas vos spėjo sekti akimis. Bulius puolė. Dakotas pašoko ir atsisėdo jam ant nugaros. Galvijas sustingo iš nuostabos; jis stovėjo ramus, tarsi suakmenėjęs. Vadas nušoko žemėn. Rankoje jis laikė aštrų dviašmenį peilį, storą, tarsi trumpas kardas. Milžinas susmuko. Smūgis į sprandą patiesė jį.

— Valio!— riktelėjo Tobijas, virpančiu iš susijaudinimo balsu.— Dakotų vadas — geriausias prerijų ir Uolinių kalnų šalies medžiotojas!

Paaiškėjo, kad grumtynių sceną Tobijas sekė ne vienas. Aplink pasigirdo garsūs džiaugsmo šauksmai, ir iš visų pusių ėmė lėkti raiteliai. Prijoję šuoliais, jie apsupo nugalėtą bizoną, ir jei Tobijas nebūtų žinojęs, kaip indėnai valdo mustangus, būtų ne juokais persigandęs, kad jo nesutryptų. Arkliai buvo visai čia pat. Pasigėrėjimo ir džiaugsmo šūksniai vis dar tebedrebino orą. Pagaliau indėnai truktelėjo pavadžius taip, jog žirgai atsistojo piestu ir galų gale nurimo.

Vienas iš indėnų, aukštas, lieknas vyras, kuris savo plaukus, kaip ir vadas, buvo papuošęs erelio plunksnomis ir raudonais elnio plaukais, nušoko nuo prakaitu žliaukiančio arklio, apžiūrėjo buliaus sprande žiojėjančią žaizdą ir patikrino, ar stiprūs ragai. Pats Tokei Ito priėjo prie sužeisto žvalgo. Tobijas pabandė atsikelti. Veltui! Jaunasis vadas padėjo jam atsisėsti, grąžino tomahauką, kurį, matyt, rado, ir pats atsisėdo šalimais.

Tobijas padėkojo ir laukė, kol vadas pradės teirautis, kas jis, kokiu tikslu atjojo. Tačiau atsitiko visai kitaip.

— Tai Tobijas,— tarė Tokei Ito, supažindindamas jį su vyrais.— Siksikai jį vadina Vilko Galva.

Nustebęs žvalgas kilstelėjo galvą.

— Iš kur dakotų vadas žino šį vardą, kurį gavau toli nuo čia, prie Kanados sienos.

Tokei Ito mostelėjo ranka.

— Vilko Galvą pažįsta visi kariai nuo Misurio iki Uolinių kalnų. Tu jau pridarei mums daug žalos. Taip pat mums

reikėjo gerokai pavargti,— pridūrė vadas, vos pastebimai šypsodamasis, — kad tave suklaidintume, kai buvai žvalgyboje, o mes ruošėmės pulti amunicijos gurguolę.

Ši užuomina sukėlė Tobijui nemalonių prisiminimų. Jis vėl tarsi užsidėjo kaukę.

— Mano vardas Tobijas! Aš myliu ir dakotus, ir drąsius Ilguosius Peilius ir noriu, kad tarp brolių įsiviešpatautų taika. Taip mano ir didysis Ilgųjų Peilių vadas Džekmanas, kuris siunčia Sėdinčiam Jaučiui ir Tokei Ito laiškus.

— Vačičunų pasiuntinys Tobijas gali perduoti mūsų vadams ir vyresniesiems šiuos laiškus.

Tokei Ito taip pat pakeitė toną ir tuoj pat užbaigė pokalbį. Jis atsistojo ir ėmė lupti bizoną. Jo kariai iškratė pypkes ir šokosi padėti jam. Kai kailis jau buvo nuluptas, Tokei Ito paskyrė keletą karių saugoti medžioklės laimikį ir ėmė ruoštis į kelią. Jam mostelėjus, prie Tobijo priėjo liesas karys, pasipuošęs erelio plunksnomis, ir liepė jam sėstis kartu ant mustango.

Žvalgas nenorom priėmė džiūsnos pagalbą. Vaikino veido bruožai buvo griežti, iš akių trykšte tryško pašaipa. Tai buvo Juodasis Sakalas, dakotiškai Četansapa, „Raudonųjų Elnių" sąjungos vadas. Kadangi žvalgas keršio nebeturėjo, tai jam nieko daugiau neliko, kaip paklusti vadui ir priimti Četansapos pasiūlymą, ir jis stengėsi kaip įmanydamas vikriau užsiropšti ant dakoto mustango.

Tobijas atsisėdo užpakalyje. Kadangi kojos prastai klausė, tai turėjo tvirtai įsikibti į Četansapą.

Per žolėtas kalvas jie nujojo pietvakarių link; tikriausiai toje pusėje buvo dakotų stovykla. Prie vado būrio netrukus prisijungė ir kiti kariai. Tobijas vėl suskaičiavo šimtą. Penkiolika, matyt, pasiliko saugoti laimikio.

Vietovė, per kurią tai šuoliais, tai žingine traukė raiteliai, buvo gana monotoniška. Popiečio saulė skleidė malonią šilumą, o dabar pūstelėjo vėsus šiaurys. Tai buvo ženklas, kad kalnai netoli.

Vis aukščiau ir aukščiau stiepėsi Uoliniai kalnai, už kurių jau slėpėsi saulė. Raiteliai vis dar nepasiekė namų. Kai dangaus skliaute įsižiebė žvaigždės, vilkstinė pagaliau prijojo Arklių upelį. Jo krantai beveik ištisai buvo pliki, tik upelio vingyje, išnirusiame akiratyje, siūbavo gluosniai, žaliavo ne-

didelis gojelis. Tai buvo gera vieta stovyklai. Prie upelio stovėjo daug palapinių. Bizonų medžiotojus, plyšodami iš visos gerklės, pasitiko raiti paaugliai. Klegesys draskė nakties tylą, ir vis daugiau raitelių skubėjo pasitikti ir palydėti pargrįžtančių. Triukšmas vis didėjo. Džiaugsmui, valiavimui nebuvo ribų.

Medžiotojai įjojo į palapinių kaimą.

Upelis darė vingį į šiaurę. To vingio viduje rikiavosi Didžiosios Lokės sūnų palapinės, kurios sudarė stovyklos branduolį. Jos stovėjo aplink aikštę, kurios viduryje buvo į žemę įkastas kulto stulpas. Čia kariai šokdavo, švęsdavo šventes, todėl žemė aplink jį buvo gerokai sutrypta. Šioje aikštėje stovėjo didesnės už kitas — burtininko, vado ir pasitarimų — palapinės. Priešais vado būstą ant karties kabojo daugybė kovos ir medžioklės trofėjų. Netoli šios palapinės buvo pririšti du arkliai, kurie dabar ėmė nerimauti. Šunys lojo net užkimdami.

Palapinių ratu apjuostoje aikštėje rinkosi pargrįžę medžiotojai. Juos apšvietė rausva trijų laužų šviesa.

Pagal seną indėnų paprotį sugrįžusius medžiotojus prie pasitarimų laužo sutikdavo vyresnieji ir burtininkai, ir kiekvienas turėdavo papasakoti apie savo laimikį. Tobijas pastebėjo įžymiausius genties vyrus, senus ir visai iškaršusius, jie buvo puošniai apsirengę. Tačiau jis buvo tiek nuvargęs, jog nebegalėjo žiūrėti; viskas pasinėrė lyg migloje. Vis dėlto jis jautė, su kokia pakilia ir džiugia nuotaika visi laukė atjojant vado.

Raiteliai sustojo.

Tokei Ito pakėlė ranką. Tai buvo ženklas, jog jis nori kalbėti. Įsiviešpatavo tyla.

— Dakotų vadai ir kariai! Geroji dvasia mums atsiuntė bizonų. Mūsų strėlės buvo taiklios. Nudėjome du šimtus. Rytoj, kai patekės saulė, mūsų moterys ir merginos pargabens mėsą. Palapinėse nieko netruks.

Net žvalgas negalėjo atsispirti bendram džiaugsmui. Tobijas šaukė kartu su visais.

Medžioklės dalyviai ėmė skirstytis. Jie nujojo prie savo palapinių arba nuvarė arklius į ganyklą, esančią prie upelio. Keletas berniūkščių tuoj pasisiūlė padėti. Keršį, kuriuo atjojo Četansapa ir Tobijas, pagriebė už pavadžio lieknas, tačiau raumeningas paauglys. Žvalgas, vargais negalais nusliuogęs nuo

arklio, vos išsilaikė ant kojų. Bijodamas susmukti, įtempė paskutines jėgas.

Pasižymėję kariai susėdo grupelėmis prie laužo. Sugrįžo Tokei Ito. Tobijas net krūptelėjo, kai dakotas prakalbino jį ir labai mandagiai pakvietė būti jo palapinės svečiu. Kvietimą žvalgas, žinoma, priėmė. Tokei Ito paėmė sužeistąjį už parankės ir nusivedė į savo tipi. Ant vado palapinės odinių sienų buvo išpiešti dideli keturkampiai, tai buvo saugojantys burtų ženklai. Tobiją apuostė tamsaus plauko vilkinis šuo, ir jis kartu su šeimininku įėjo į būstą. Žvalgas apsidžiaugė, kad dabar į jį nebespoksos smalsuoliai.

Didžiulėje palapinėje buvo prieblanda. Tobijas pajuto po kojomis minkštus patiesalus ir kailius; jais buvo išklota asla. Vadas pravedė žvalgą pro ugniakurą, prie kurio Tobijas greičiau susmuko, negu atsisėdo.

Nė neapsidairęs, jis išgirdo nuo ugniakuro sklindantį traškėjimą. Sausos malkos plaikstėsi mažyčiais liepsnų liežuvėliais, spragsėjo ir šaudė kibirkštimis. Tobijas prisiminė, kad praeidamas matė apvalią įdubą, kurioje ruseno ugnis. Tai buvo ir krosnis, ir židinys, ir šviesos šaltinis. Kai nuvargęs medžiotojas pravėrė blakstienas, pamatė blizgantį virdulį, kabantį virš ugnies ant išsišakojusių pagalių. Kvepėjo riebia šuniena.

Vadas, užsimetęs ant pečių bizono odos antklodę, išėjo iš palapinės. Po karštos medžioklės jis nutarė išsimaudyti. Kaimas buvo įsikūręs upelio vingyje. Girdėjosi vandens čiurlenimas. Vilko Galva įsivaizdavo bangas, plaunančias prakaituotą, dulkėtą kūną. Staiga jis pajuto, kaip ėda odą dulkės; jį apėmė noras pasinerti upelio vandenyje, kaip kad padarė dakotas. Tačiau jis buvo sužeistas ir reikalingas kito paramos.

Belaukdamas sugrįžtant vado, jis žvalgėsi po palapinę. Ji buvo apvali, kaip ir visos. Laibos pušinės kartys, susmeigtos ratu, viršuje susibėgo į krūvą ir sudarė palapinės smaigalį. Kartys buvo senos ir tikriausiai matė, kaip užaugo Tokei Ito, jo tėvas, o gal net senelis. Ant jų buvo pritvirtintos sunkios bizonų odos palos; kad jos nesusiraukšlėtų, apatinis kraštas buvo pririštas prie įkaltų į žemę kuoliukų. Tvirta bizonų oda buvo taip gerai išdirbta, kad ir sušlapusi nesukietėdavo. Odos išdirbimas trukdavo dvejus sunkaus darbo metus. Bizonų oda gindavo indėną nuo visų gamtos negandų. Į palapinės viršų

kilo dūmai ir viralo garai, kurie išeidavo pro orlaidę, pritvirtintą iš lauko pusės prie dviejų karčių. Oras palapinėje buvo šviežias ir grynas. Žvalgas atsišliejo į pintinį demblį, nukarusį nuo trikojo, ant kurio buvo galima pasidėti galvą ir pečius. Tai buvo miegojimui skirtas įtaisas, ir Tobijui, daugelį metų miegojusiam ant plikos žemės, o dabar dar sužeistam, buvo labai malonu į jį atsišlieti.

Palapinėje buvo dvi moterys, viena jau pagyvenusi, antra pačioje jaunystėje. Abi tyliai sėdėjo palapinės gilumoje. Tik vieną kartą senoji priėjo prie ugnies, nuėmė išvirusią šunieną ir pakepė ant iešmo pavertą bizonienos gabalą.

Prasiskleidė palapinės uždangalas, ir įėjo išsimaudęs Tokei Ito. Nieko nedelsdamas, jis ėmė rūpintis svečiu. Toks rūpestis žvalgui buvo neįprastas. Nustebęs ir dėkingas jis sekė, kaip vadas nuvilko suplėšytus marškinius, nutraukė nutriušusias rudo aksomo kelnes ir, paėmęs iš moterų dubenį lokio taukų, jais nuvalė nuo odos dulkes ir prakaitą. Paskui atsargiai apžiūrėjo svečio žaizdą.

— Sugis, — tarė jis. — Tačiau Vilko Galvai teks pasilikti palapinėje ne mažiau, kaip mėnesį. Ar jau nori svečias miego?

Žvalgas parodė ranka, kad ne. Jis buvo perdaug išdidus, kad prisipažintų esąs nuvargęs.

— Jei taip, prašau Vilko Galvą kartu su manim ir mano svečiais, kuriuos pasikviečiau, pavakarieniauti.

Tobijas negalėjo nesutikti. Vadas pasodino jį netoli ugnies. Pagriebęs meniškai įvairiomis spalvomis išmargintą bizono odos antklodę, dakotas taip susupo žvalgą, kad ji eitų per kairį petį, o dešinė ranka — liktų laisva. Oda buvo sukirpta kaip apsiaustas ir gražiai apgulė kūną. Vilko Galva akimirką studijavo piešinius. Jie greičiausiai pasakojo apie Tokei Ito žygdarbius medžioklėje ir kare. Kadangi sužeistas Vilko Galva neįstengė pakelti aukštyn rankų, dakotas ėmė tvarkyti jo plaukus. Suglaistęs juos su dygliakiaulės spyglių šepečiu, surišo ne žalia gelumbe, kaip paprastai, o gyvatės oda. Dabar plaukai nebekrito ant kaktos.

Kai Tokei Ito nulindo į kampą, norėdamas šventiškai pasipuošti, priėjo jaunoji indėnė ir sustatė aplink ugniakurą margus plaušinius demblius. Svečias paslapčiomis sekė merginą. Ji nešiojo ilgą odinį drabužį su apvalia kaklo iškirpte. Rankovės ir apačia baigėsi kutais. Prie diržo kabojo įdėtas

į makštis peilis ir išsiuvinėti krepšeliai, kuriuose buvo sudėtos įvairios smulkmenos. Vietoje kojinių indėnė nešiojo išsiuvinėtas odines kelnes, siekiančias ligi pat mokasinų. Ilgos šilku žvilgančios juodos kasos krito ant nugaros. Viršugalvis buvo nudažytas raudonu cinoberiu. Vilko Galva buvo girdėjęs, kad Tokei Ito turi seserį Uinoną. Iš jos jaunyste žydinčio veido buvo galima spręsti, jog ji dar neištekėjusi. Vilko Galva per daug nesistebėjo, kad jos brolis dar buvo nevedęs. Pagal laisvų dakotų papročius retai kada karys, neturėdamas dvidešimt trejų metų, išsirinkdavo sau žmoną.

Žvalgas pabandė tarp brolio ir sesers surasti abiems būdingą panašumą. Merginos švelnūs, santūria melancholija atausti bruožai labai skyrėsi nuo vyriško vado veido. Tačiau juos jungė neprieinamas orumas, dvelkiąs iš abiejų laikysenos. Likimas jiems lėmė dešimtį metų būti tremtinio vaikais; tai juos privertė vaikystėje ir jaunystėje, kada žmogus plačiausiai atveria savo širdį, atsiriboti nuo aplinkinių.

Jaunoji indėnė, sutvarkiusi aplink ugniavietę plaušinius demblius, kiekvienam svečiui padėjo po didelį molinį dubenį ir po dvi mažesnes lėkšteles, išskaptuotas iš kieto medžio. Prie jų išdėliojo dailutėlaičius šaukštus, išpiaustytus iš kalnų avino ragų. Prie ugnies priėjo ir senė. Į vieną lėkštutę pripylė gelsvos riebios tyrės, Vilko Galvos manymu, tai buvo paruoštos bizono kaulų smegenys, o į kitą — tamsių miltelių; tai buvo džiovinta malta bizonų mėsa, vadinama pemikanu. Didysis molinis indas liko tuščias. Mergaitė atnešė dar dešimtį odinių kapšelių su tabaku ir po gabaliuką kietų bebro taukų, pagerinančių dūmo skonį. Devynis kapšelius išdėliojo prie dubenų, o vieną padėjo atskirai. Tai padariusi, ir ji pasitraukė į kamputį. Abi moterys tyliai laukė, ką dar nurodys palapinės šeimininkas. Tobijas dabar įsižiūrėjo ir į senės veidą. Jos akys buvo giliai įdubusios, kakta aukšta, išsišovusi.

Tokei Ito apsiavė ožio odos mokasinus, ledžingus, apsivilko margai išsiuvinėtu briedžio odos švarku. Iš ginklų pasikabino tik peilį išpiaustyta rankena. Paskui paėmė erelio plunksnomis papuoštą karūną ir užsidėjo abiem rankom ant galvos. Šiame vado papuošale nebuvo nė vienos plunksnos, kuri nieko nereikštų arba nepasakotų apie jo žygdarbius. Daugybė plunksnų raudonais galais vaizdavo nukautus priešus. Nukirptos plunksnų viršūnės ir raudonai išvedžioti ženklai žinovui

pasakojo, kiek daug garsių priešų jis buvo sužeidęs ir kiek kartų pats buvo sužeistas. Erelio plunksnos buvo nepaprastai gražios ir visos vienodo dydžio. Karūnos apvadai buvo papuošti baltu šermuonėlio kailiu.

Tokei Ito priėjo prie ugnies, Tobijas gėrėdamasis pažvelgė į jį. Jis žiūrėjo į šį vyrą, o užpakalyje jo matė trofėjus, kabančius ant palapinės karčių ir pasakojančius apie jo ir jo tėvų medžiokles bei kovas. Ko čia tik nebuvo: bizonų kaukolės ir ragai, didžiulis pilkas grizlio kailis ir galva, karoliai iš lokio dantų ir nagų, kuokos su elastingais, tvirtais kotais, lankai ir piešiniais išmargintos strėlinės, stori, apvalūs septynlinkos bizono sprando odos skydai, nuo kurių nuslysdavo net šautuvo kulkos... Šaunamųjų ginklų nesimatė; pagrobtuosius tikriausiai išdalino kariams, o savuosius, kurių nebuvo pasiėmęs į bizono medžioklę, matyt, laikė gerai paslėpęs.

Kai pats pasipuošė ir palapinė priėmimui buvo paruošta, Tokei Ito išėjo atsivesti garbingųjų svečių. Palapinė liko atvira, ir delavaras įsiklausė, kaip dainavo prie laužo susėdę jaunuoliai ir kariai. Laisvi indėnai mėgo dainas. Jie dažnai dainuodavo apie meilę, medžioklę, kovas, giedodavo kulto giesmes.

Grįždamas į tipi, Tokei Ito atsivedė už parankės metų naštos prislėgtą, susikūprinusį, baltais kaip sniegas plaukais senį. Tai buvo kaimo burtininkas. Į jį buvo žiūrima su prietaringa baime. Vadų pasitarimuose jis turėdavo lygų, kartais net sprendžiamą balsą. Šalia jo žengė įspūdingas žmogus, kurio veido bruožuose atsispindėjo išmintis, nepaprasta valios jėga, aistringas temperamentas. Ir jis buvo apsigobęs išmarginta bizono odos antklode. Jo galvą puošė erelio plunksnos ir bizono ragai, juos turėjo teisę nešioti retas karys ar vadas, kuris buvo lygiai narsus kovoje ir išmintingas pasitarimuose. Ragai, pritvirtinti prie šermuonėlio kailio gaubto, buvo trumpesni, negu natūralūs; jie buvo keletą kartų išilgai perskelti, sutrumpinti ir nušlifuoti. Galvą pajudinus, pasisukdavo ir ragai. Prie šermuonėlio kailio gaubto užpakalyje buvo pritvirtinta erelio plunksnų karūna.

Vilko Galva ir be paaiškinimo suprato, kas čia toks,— Sėdintis Jautis, tuo metu įtakingiausias dakotų vadas ir burtininkas. Vadinasi, ir jis buvo ne prie Juodųjų kalnų, o čia, prie Arklių upelio. Nepaprastai susidomėjęs stebėjo žvalgas paslap-

čia šį žmogų, kurio vardas paskutiniu metu skambėjo nuo Atlanto ligi Ramiojo vandenyno.

Abu garbinguosius svečius Tokei Ito pasodino pačioje geriausioje vietoje. Paskui juos į palapinę atėjo ir kiti kviestieji ir susėdo aplink ugniakurą. Čia buvo ir paunių giminės atstovas, ant kurio plikai nuskustos taukais blizgančios galvos virpėjo tik kuokštelė plaukų, ir iškilmingai pasipuošęs absarokas, gražiais, tankiais plaukais, dirbtinai prailgintais ir siekiančiais pakinklius.

Šeimininkas taip pat atsisėdo prie svečių. Senoji moteris atnešė jam ilgą išdrožinėtą pypkę. Tokei Ito prikimšo ją raudonojo gluosnio lapų, įdėjo truputį bebro taukų ir žiupsnelį džiovinto bizono mėšlo. Šis mišinys prerijų gyventojams iš bėdos atstodavo tabaką, kurį indėnai kadaise augindavo derlingose, dabar baltųjų užkariautose žemėse. Vadas uždegė pypkę ne židinyje, bet su trintuvu; toks jau buvo paprotys. Trintuvą sudarė du pagaliukai, vienas kietas, o antras minkštas su išskaptuota duobute, kurioje paprastai būdavo sutrinto medžio dulkelių. Indėnai, įgudusiomis rankomis trindami kietą medį į medžio dulkeles, išgaudavo kibirkštį beveik taip pat greitai, kaip ir baltieji, naudojantys akmenį, plieną ir kempinę. Lengvai užsiliepsnojantis bizonų mėšlas bemat užsidegdavo. Kelis kartus giliai užsitraukęs, vadas perdavė pypkę kitam. Taip ji apkeliavo ratu ir sugrįžo pas šeimininką.

Vakarienė prasidėjo mėsos auka, kurią Tokei Ito įmetė į ugnį. Paskui šeimininkas nuėmė nuo iešmo apkepusią bizono šoninę ir pats savo ranka išdalino svečiams. Įsidėję po didžiulį mėsos gabalą į šalia stovinčius molinius dubenis, jie išsitraukė peilius, supiaustė mėsą ir ėmė valgyti. Vilko Galva net apsilaižydamas kirto šiltą valgį, kurio jau seniai nebuvo ragavęs. Vietoje duonos ir bulvių svečiai užsikando paruoštomis medinėse lėkštelėse bizono kaulų smegenimis ir malta bizoniena, sumaišyta su džiovintomis uogomis. Taigi, vakarienei buvo pateikta įvairiai paruošta mėsa. Šiaurės vėjų nugairintoje ir smėlio audrų nusiaubtoje plynaukštėje kitokio maisto nebuvo.

Indėnų papročiu pats šeimininkas nieko nevalgė. Tokei Ito skyrė visą dėmesį svečiams. Bizonų šonkaulius apgraužus, atėjo eilė didžiausiam skanėstui, riebiai šunienai, kuri būdavo pateikiama tik labai iškilmingomis progomis.

Svečiams tebevalgant, Tokei Ito vėl prikimšo ir uždegė ilgąją pypkę, paskui ji dar kartą apkeliavo ratu. Tik po to visi čiupo už padėtų tabako kapšelių ir ėmė traukti kiekvienas savo pypkę. Dabar svečiai įsitaisė kaip kam patogiau ir ištiesė kojas į ugnį. Moterys nukraustė indus, ir vyrai ėmė šnekučiuotis.

Kalba daugiausia sukosi apie bizonų medžioklę. Visi nekantriai laukė, ką Tokei Ito papasakos apie grumtynes su kaimenės vedliu. Tačiau jaunasis vadas paprašė apie tai papasakoti Tobiją.

Žvalgas neslėpė, kaip jis spruko nuo buliaus. Kai Tobijas ėmė pasakoti apie Tokei Ito įsikišimą į kovą, jo kalba pagyvėjo; jis su didžiausiu entuziazmu apsakė nepaprastą susirėmimą ir jo baigtį. Klausytojų simpatijos pasakotojui ir susižavėjimas vadu labai išaugo.

Po Tobijo kalbos atsirišo ir svečių liežuviai. Iš praeities išniro šimtai medžioklės nuotykių, drąsių žygdarbių, juokingiausių istorijų. Ne mažiau už baltuosius indėnai mėgdavo pasakoti įdomius ir linksmus medžioklės nutikimus. Tačiau tarp šių pasakojimų yra didelis skirtumas, jei baltieji mėgsta pasakodami perdėti, tai indėnai tiesą sako net tada, kai ji pasakotojui nenaudinga. Vienas iš jaunesniųjų svečių, Gudrusis Bebras arba Čapa Garbiniuota Galva, pasirodė esąs puikus pasakorius. Gyvais žodžiais ir mostais jis išklojo, kaip nutvėręs už uodegos pašautą bizoną, norėjusį pasprukti, ir kaip šis tempęs jį ratu, kaip jis turėjęs liuoksėti, kad bizonas neįspirtų, ir kaip galų gale pavykę jį įveikti. Vilko Galva prisiminė matęs šitą juokingą medžioklės momentą. Palapinė ilgai griaudėjo nuo juoko.

Pamažu pokalbis pakrypo į rimtesnius dalykus. Ir Tobijas Vilko Galva vis dažniau juto Sėdinčio Jaučio žvilgsnį. Pagaliau burtininkas itin giliai užsitraukė ir kreipėsi į Ilgųjų Peilių pasiuntinį:

— Mano jaunesnysis brolis atnešė kalbančius popierius?

Iš šių žodžių žvalgas suprato, kad Tokei Ito jau supažindino Sėdintį Jautį su padėtimi ir kad šis įtakingas žmogus, vadindamas Tobiją „jaunesniuoju broliu", nori pradėti pokalbį. Parodyta Tobijui pagarba pakėlė jo dvasią, ir jis pasijuto lyg lygus tarp lygių.

— Mano akys yra laimingos, matydamos drąsiuosius dakotų genčių vadus. Klausykitės Ilgųjų Peilių laiško.

— Laišką dakotų vadai kariams paskelbs rytoj pasitarimų palapinėje,— atsakė Sėdintis Jautis su jam įprastu orumu ir paėmė iš Tobijo popierius.— Kokiai genčiai priklauso Vilko Galvos tėvai?

— Mano tėvai ir broliai priklausė leni-lenapių genčiai, kuriuos baltaveidžiai praminė delavarais.

— O kur gyvena ši didelė ir galinga gentis? Mūsų seniausieji vyrai girdėjo iš tėvų ir prosenelių, kad drąsioji leni-lenapių gentis gyvena ant didžiųjų vandenų kranto, ten, kur pateka saulė. Labai išmintingas lenapių vadas, vardu Tamenundas, buvo sudaręs su vačičunais amžiną sutartį.

— Tai tiesa. Mes sudarėme su vienu baltųjų vadu sutartį, ir šis su savo vyrais laikėsi žodžio.— Delavaras dabar irgi labai giliai užsitraukė.— Tačiau atvykdavo vis daugiau ir daugiau svetimšalių, kurie apie šią sutartį nieko nežinojo; mūsų vadai turėjo vis iš naujo tartis. Mano tėvai persikėlė nuo Delavaro upės prie Saskvehanos, nuo Saskvehanos prie Alegano kalnų, o iš ten prie Ohajo upės, nuo Ohajo prie Ilinojaus ant Misisipės kranto, nuo Misisipės buvo atvaryti prie Misurio. Jie turėjo keliauti ir keliauti, žiemą ir vasarą; kas kad mūsų moterys ir vaikai išmirė iš šalčio ir bado!

Delavaras ėmė pasakoti vis karščiau. Vyrai klausėsi su dideliu susidomėjimu, o pabaigoje ir patys susijaudino, nes ir dakotams, nepaisant jokių sutarčių, buvo įsakyta pačiame viduržiemyje kraustytis su moterimis ir vaikais į rezervatus, esančius už šimtų mylių.

— Mūsų tėvai,— kalbėjo toliau delavaras, pagautas noro nors sykį po daugelio metų išsipasakoti jį suprantantiems žmonėms,— mano tėvai pakluso vadui Tekumsehui, kuris sukvietė daugybę laisvųjų genčių karių, tarpe jų buvo ir drąsiausi dakotai, ir jie visi kovėsi mūšyje prie Tipikanu upės. Kad pasisotintų mūsų žeme, jie prigrūsdavo nukautų baltaveidžių gerkles juodžemio. Tačiau jie vis tiek jos neatsikando. Mūsų vyrai, moterys ir vaikai keliavo ir mirė. Kurie išliko gyvi, ėmė gerti baltųjų užburtą vandenį, norėdami užmiršti savo vargą. Kai kurie mano giminės vyrai gyvena rezervatuose. Baltasis tėvas ir jo tarnai prižiūrėtojai moko ten juos, kaip reikia gyventi.

Vyrai iki pat galo klausėsi delavaro su tylia pagarba ir užuojauta. Net kai jis nutilo, palapinėje kurį laiką buvo tylu.

Šia tylos akimirka indėnai tarsi pagerbė didelės ir taurios tautos žūtbutinę kovą.

— Ar mūsų brolis Vilko Galva yra iš tų leni-lenapių sūnų, kurie gimė rezervate? — pasiteiravo Sėdintis Jautis prislėgtu balsu.

— Taip. Kai aš turėjau keturiolika metų, pabėgau iš ten ir ėmiau tarnauti pas Ilguosius Peilius, nes myliu prerijų laisvę.

— Vilko Galva pabėgo iš rezervato. Ar jis pataria dakotams paklusti Ilgųjų Peilių įsakymui ir kraustytis į rezervatus?

Delavaro veidas apsiniaukė.

— Didiesiems dakotų vadams negaliu nieko patarti. Net saviesiems neturiu ko pasakyti. Žinau viena: Ilgųjų Peilių mes nenugalėsime.

— Mūsų priešai, kovodami prieš mus, taip pat neteko daug vyrų ir ginklų. Per karą su seminolais už vieną žuvusį arba paimtą į nelaisvę indėną krito šimtas Ilgųjų Peilių. Baltieji kovojo septynias žiemas ir vasaras, jie nugalėjo tik tuomet, kai klasta paėmė į nelaisvę vadą Oceolą.

— Ar Tatanka Jotanka nori kovoti? — Vilko Galva sąmoningai pavadino Sėdintį Jautį dakotiškai.

— Mes tenorime ginti savo prerijas ir laikytis sutarties.

— Ilgųjų Peilių vadai nori tartis su Tatanka Jotanka ir Tokei Ito.

— Kas tarsis su mumis?

— Pulkininkas Džekmanas, kuris atvyks į Samuelio Smito blokhauzą prie Maniatankos Vakpalos upės.

— O pats Didysis Tėvas, gyvenantis Vašingtone, neatvyks kalbėtis su Tatanką Jotanka?

— Jis negalės.

— Tuomet ir Tatanka Jotanka negalės įkelti kojos į Ilgųjų Peilių namą. Kodėl du dakotų vadai turi tartis su vienu Ilgųjų Peilių vadu? Pulkininkas Džekmanas atvyks? Gerai, tada prisistatys ir vienas dakotų vadas.

Tatanka Jotanka nutęsė paskutinį žodį ir žvilgterėjo į tylomis besiklausantį Tokei Ito. Žilaplaukis senis vanago akimis ir Vilko Galva taip pat pasižiūrėjo į jaunąjį karo vadą.

Tokei Ito delsė.

— Ilgieji Peiliai gali griebtis klastos,— tarė jis pagalvojęs dusliu balsu.— Tatanka pats sakei, kad pasitaikydavo atvejų, kai vadus derybų metu jie suimdavo.

Delavaras, pagalvojęs apie Rudąją Lapę, atgabenusį prie Najobreros Džekmano laiškus, nuleido akis. Ar nujautė apie jį ką nors Tokei Ito? Į jaunojo vado įtarimus Vilko Galva iš pradžių sąmoningai nieko neatsakė. Jo akys žvelgė tai į vieną, tai į kitą. Vyrai mintyse rungėsi vienas su kitu, ir Vilko Galva nekantriai laukė, kuo visa tai baigsis.

Tatanka Jotanka buvo vienas iš garsiausių vyriausiųjų vadų. O Tokei Ito pasirodė dakotų padangėje lyg kometa. Neseniai buvęs svetimas ir mirtinai nekenčiamas, staiga jis išsiskyrė iš visų negirdėtais žygdarbiais ir išmintimi; dakotai juo žavėjosi, bet kartu ir vengė. Visų pripažintas ir gerbiamas Tatanka Jotanka buvo lyg medis, tvirtai įaugęs į žemę. Jaunasis Tokei Ito, nedidelės giminės karo vadas, turėjo kasdien grumtis dėl savo garbės. Tremtinio sūnui reikėjo visada būti drąsiam ir stipriam ir niekada neparodyti savo silpnumo. Čia pat, šioje palapinėje, nematoma neapykanta galando nagus prieš tą, nuo kurio rankos krito tikras brolis ir daug narsių karių. Vilko Galvos žvilgsnis nukrypo į ligi šiol tyliai sėdėjusį svečią, vadinamą Šonkavakonu, kuris buvo, matyt, senojo burtininko mokinys ir greičiausiai tik dėl to dalyvavo puotoje. Delavaras nusigando, pamatęs šio svečio akyse baisią neapykantą; negeru žvilgsniu jis paslapčiomis nudelbdavo vadą, tikėdamasis, jog niekas šito nepastebi. Senojo Havandšitos žvilgsnis taip pat nebuvo malonus.

Vyrai kankinamai ilgai tylėjo.

— Vadinasi, Tokei Ito nenori...— vėl prabilo, tęsdamas kiekvieną žodį, Tatanka Jotanka,— nenori joti tartis į vado Samuelio Smito namus. Dakotų vadai ir kariai mano, kad, prieš iškasant karo kirvį, vertėtų pakariauti liežuviu. Jie taip pat pasitiki Tokei Ito išmintimi ir sumanumu. Metais, tiesa, jis dar jaunas, tačiau protingumu nenusileidžia seniams.

Karo vadas įsmeigė klausiamą žvilgsnį į savo kaimo žilaplaukį burtininką. Tačiau šis tylėjo.

— Tokei Ito pasiruošęs daryti tai, ką nutars vadų ir vyresniųjų taryba,— atsakė pagaliau trumpai ir prislėgtu tonu vadas. Apie tai kalbėti daugiau, atrodo, nenorėjo. Svečiai jam neprieštaravo.

Kai vyrai atsisveikino ir paliko palapinę, buvo jau po vidurnakčio. Tokei Ito kartu su Havandšita palydėjo Tatanką Jotanką ir pasiuntinius iki burtininko, garbingiausiojo kaimo žmogaus, palapinės, kurioje jie svečiavosi.

Vadas, grįžęs į savo palapinę, be Vilko Galvos ir moterų, rado dar Čapą Garbiniuotą Galvą ir Četansapą. Delavaras pastebėjo, kaip praskaidrėjo jo akys, išvydusios draugus.

Tokei Ito priėjo prie Čapos ir padėjo ant peties ranką.

— Kaip sekasi mano broliui, gudriausiam dakotų giminės vyrui? Ar užteko mėsos, kad susidarytų atsarga toms juodoms dienoms, kai tavo palapinės moterys vėl marins tave badu?

Mėgstąs pasišaipyti sudžiūvėlis nusikvatojo, tačiau Čapa Garbiniuota Galva suraukė antakius.

— Mano vaikystės drauguži, prisikirtau karališkai!— atsakė jis vadui.— Bet kam tu draskai man širdį, primindamas tas bobas, kurios baigia mane užėsti.

— Nesuprantu, kam gudrusis karys atsivedė į savo palapinę tokias moteris, kurios jam nepatinka?— įkišo savo dvylekį viengungis Vilko Galva.— Tegu eina iš kur atėjusios!

Džiūsna vėl šyptelėjo, o Čapa pažiūrėjo į delavarą mirštančio elnio akimis.

— Sakai, kam atsivedžiau? O Vilko Galva! Aš dar nė vienos moters į savo palapinę neatsivedžiau, nors mano akys jau matė dvidešimt keturias žiemas. Šias visas moteris — seną motiną su trimis dukterimis, kurių vyrai krito kovoje, ir šių dukterų dar tris dukteris, į kurias nė vienas karys nežiūri, perėmiau su visa palapine, kurioje užaugau.

— Vadinas, Čapos Garbiniuotos Galvos palapinėje yra daug darbo rankų!— pasakė Vilko Galva.

Garbiniuotoji Galva pasižiūrėjo į pašnekovą kupinu nepasitikėjimo žvilgsniu.

— Gal Vilko Galva nori gauti darbščią žmoną? Galiu duoti!

Delavaras, būdamas moterų priešas, numojo ranka.

— Delavarų vadui ir aš to nepatarčiau, — pasakė atvirai Čapa Garbiniuota Galva.— Tokei Ito kovos kirvis aštrus, bet dar aštresni mano palapinės bobų liežuviai!

Vadas paėmė iš sesers dubenį su kažkokiais rusvais drebučiais ir padavė jį Čapai.

— Imk! — tarė jis. — Tai atlyginimas už tai, kad svečiui priminiau jo gyvenimo bėdas!

Garbiniuotos Galvos akyse blykstelėjo linksmos ugnelės.

— O! Šunų kepenys! Tai bent skanumynas! Didysis Tokei Ito! Ar aš vienas turėsiu viską suvalgyti?

— Žinoma, mano vaikystės drauguži!

— Jei, aišku, pajėgsi, — pasakė liesasis Četansapa.

— Aš?! Nepajėgsiu?! Dviejų šunų kepenų nesuvalgysiu? Ak tu, sudžiūvęs pagaikšti!

Čapa, girdėdamas abejojant jo skrandžio patvarumu, vaizdavo įsižeidusį. Žalių šuns kepenų valgymas indėnams buvo savotiškas sportas. Jie rydavo jas, galynėdamiesi, kas daugiau pakels, panašiai kaip baltieji kad rungtyniauja, kas daugiau išgers degtinės ir nenuvirs po stalu.

— Pamatysit! Aš kaip mat!

Čapa pagriebė kepenis, vienas iškėlė kaire ranka, antras dešine, išsižiojo ir juokingai išvertė akis.

Staiga atsitiko tai, ko niekas nesitikėjo. Prišoko juodas šuo, stryktelėjo kartą, kitą, nespėjus garbiniuotplaukiui kariui nė mirktelėti, pasičiupo kepenis ir nėrė suglaudęs ausis iš palapinės. Lauke pasigirdo piktas urzgimas; tai vilkinis šuo, pasidėjęs ant žemės grobį, dorojo savo nupenėto giminaičio likučius.

Vyrai ėmė kvatotis. Jiems iš širdies pritarė ir pats Garbiniuota Galva.

— Išlėkė! — šaukė jis, vis smarkiau kvatodamasis iš savo nesėkmės. — Kaip kulka išnėrė! Ak, kokia nelaimė!

Tokei Ito sesuo metė kaltinantį šeimininkės žvilgsnį į Četansapą. Ji, kaip ir Vilko Galva, pastebėjo, kaip jis davė ženklą didžiajam vilkiniui šuniui. Vadui mostelėjus, ji numovė nuo iešmo dar vieną bizono šoninės gabalą, padalino jį ir įdėjo pusę į Čapos dubenį. Gudruolis nesnaudė, atsisėdęs tuoj pat nugraužė nuo kaulo mėsą.

— O! — tarė jis kamžlodamas pilna burna. — Tokei Ito yra ir liks didis vadas.

Palapinės šeimininkas patenkino ne tik seniausius ir garbingiausius svečius, bet ir patį valgiausiąjį. Pagaliau abu draugai, Bebras ir Juodasis Sakalas, taip pat išėjo.

Delavaras liko su Tokei Ito.

Kol vadas, kuriam sesuo padavė dubenį mėsos, pats sotinosi, žvalgas rūkė savo pypkę.

Tokei Ito veidas vėl apsiniaukė. Paskubomis pavalgęs, dar kartą užsirūkė ir ėmė žiūrėti į delavarą, tiesa, neįkyriai, tačiau taip, jog šis pastebėjo. Vilko Galvai pasirodė, kad dakotas lyg norėtų jam kažką pasakyti, kažko paklausti. Abu vyrai, kurie, pasibaigus puotai, liko prie ugniakuro vieni, ilgus metus kentė panašų likimą. Abu buvo atplėšti nuo savųjų, abu tarnavo baltiesiems. Tik vieną sykį juodu buvo gyvenime susitikę. Galimas daiktas, kad delavaras net nežinojo, jog anas dvylikametis berniukas, kurį kadaise matė, yra tas pats priešais jį sėdintis vadas. Tokei Ito staiga prisiminė tremtinio dalią, apie kurią nei savo gentainiams, nei draugams niekada nepasakodavo. Taigi, jį jungė su benamiu delavaru ypatingi sunkūs ryšiai. Taip norėjosi šį akimirksnį pasidalinti mintimis! Tik atšiaurus santūrumas, kuris buvo augte įaugęs į jo širdį, privertė sukąsti dantis.

Moterys uždengė ugniavietę ir ėmė ruošti guolius. Naktis jau baigėsi. Vilko Galva pavargęs susmuko ant antklodžių ir kailių, kuriuos paklojo vado sesuo. Nuo šio vakaro įtampos jo savijauta pablogėjo. Moterys taip pat nuėjo ilsėtis. Tokei Ito guolis liko nepaliestas. Vadas įsivyniojo į seną, nutriušusią bizono odos antklodę ir atsigulė prie įėjimo. Šioje vietoje viena palapinės pala buvo paremta lazda ir truputėlį pakelta į viršų; pro apačią veržėsi skvarbi nakties vėsa. Vilkinis šuo Ohitika taip pat sugrįžo ir susiraitė prie savo šeimininko, kuris padėjo ant jo galvą.

Delavaras žvelgė į miegantį vadą, kuris, rodos, nė nekvėpavo. Žvalgas matė tik tamsų jo šešėlį. Lauke šniokštė upelis. Paprastais, nuolat pasikartojančiais tonais virkavo dvi vienišos fleitos. Tai buvo jaunų karių meilės daina, kurios Uinona, vado sesuo, nesiklausė. Daina buvo graži, kaip pavasario žiedų puokštė, stebuklingai pražydusi nesvetingoje stepėje. Lyg aidas ji atsiliepė delavaro širdyje. Tobijas, niūrusis žvalgas, seniai jau nebuvo pažvelgęs į moterį. Priminus išdidžią delavarų gentį ir kad jo tikras vardas — Vilko Galva, jam pabudo vyriški jausmai, kuriuos sužadino tikros prerijų dukters žavesys. Neišsakyti merginai jausmai pavirto slepiamu palankumu jos broliui, išgelbėjusiam delavaro gyvybę. Vilko Galva

tylomis piktinosi, matydamas, kaip jaunąjį vadą prievartauja įžymūs genties kariai. Jie norėjo pasiųsti jį kaip tarpininką pas baltuosius, kuriais Tokei Ito visiškai nepasitikėjo. Delavaras dar laukė, kad ateinančios dienos pasitarimas išspręs viską vado naudai.

Vilko Galva per visą naktį neužmigo. Kai į palapinę prasiskverbė pirmasis saulėtekio spindulys, jis dar tebegulėjo atmerktomis akimis. Jaunasis vadas tuoj atsikėlė ir išskubėjo, kaip buvo įpratęs, maudytis. Nuo upelio sklido besimaudančių juokas. Prerijų sūnūs mokėjo džiaugtis. Baltiesiems tai buvo nežinoma, matyt, dėl to, kad jie per mažai stengėsi suteikti kitam džiaugsmo ir tiek daug darė, kad būtų vienas kito atžvilgiu priešiški ir rimti.

Moterys iššlavė palapinę, vyresnioji pateikė svečiui pusryčių pemikano. Uinona sušaukė kokį tuziną šunų — juodų ir baltų, rudų ir margų, didelių ir mažų — ir pririšo virvėmis iš bizonų žarnų ant jų nugarų odines antklodes. Indėnai naudodavo šunis nešuliams gabenti; dabar jie turėjo parnešti vakar sumedžiotą bizonieną. Buvo atvesti arkliai, ir didžiulis moterų ir merginų būrys susirinko kaimo aikštėje. Vadovaujamos vado sesers, jos išjojo doroti nušautų bizonų, o mėsą, kaulus ir odas pargabenti į kaimą. Vilko Galva sekė akimis išvykstančias moteris, kol jos pranyko iš akiračio.

Sugrįžo išsimaudęs vadas. Apsirengęs šventine apranga, užsidėjęs erelio plunksnų karūną, jis išėjo į pasitarimų palapinę svarstyti Džekmano pasiūlymo. Tarsi įspėjusi, kad svečias nori pamiegoti, senoji indėnė nuleido palapinės uždangalą.

Vilko Galva pabudo tik vakare. Tokei Ito sugrįžo į palapinę. Jį atlydėjo pats Tatanka Jotanka, atsisveikindamas didysis burtininkas taip pasakė jaunajam vadui:

— Taryba nutarė, kad Tokei Ito jos į fortą ir tarsis su pulkininku Džekmanu. Mes nenorime karo, mes norime taikos. Tačiau aš nesutikau nė vieno žmogaus, kuris, atvykęs iš Vašingtono, kalbėtų tiesą. Todėl Tokei Ito turės pasiimti keletą ginkluotų vyrų. Hau.

Burtininkas ir vyriausiasis vadas atsisveikino ir nuėjo į Havandšitos palapinę, kur buvo apsistojęs.

Tokei Ito padavė delavarui Džekmanui adresuotą laišką. Tai buvo oda, primarginta indėniškų ženklų, reiškiančių sutikimą. Pirmą sykį Vilko Galva apsidžiaugė, kad jį sužeidė bi-

zonas. Net ir labai geidaudamas, jis negalėjo dabar nunešti rašto į blokhauzų stotį; nei jis, nei Tokei Ito nenorėjo pagreitinti susitikimo su Džekmanu.

Jei praėjusią naktį Vilko Galvai trukdė miegoti vidinis nerimas, tai dabar jį sujaudino netikėti įvykiai. Tokei Ito pasiekė kažkoks pavojaus signalas. Jis čiupo už ginklų ir, pasikvietęs keletą kovos draugų, išlėkė raitas iš kaimo.

Tik sužibus dangaus skliaute žvaigždžių akutėms, sugrįžo moterys su medžioklės laimikiu. Mėsos ryšulius, nenuvalytas odas, kaulus, žarnas sukrovė aikštės viduryje ir pastatė žmones, kad saugotų nuo šunų. Rytui išaušus, moterys vėl kibo į darbą. Odas, nuvalytas nuo mėsgalių, ištempė džiūti. Dalį mėsos suraišiojo į odas ir įkasė į šaltą žemę, o kitą — supiaustė plonais dryžiais, pririšo bizono žarnų virvutėmis ir pakabino vėjuje, kad išdžiūtų. Darbo buvo visiems iki kaklo. Tarybos vyrai nurodinėjo, kaip paruošti mėsą, kad nesugestų, kokias odas skirti drabužiams, kokias skydams ir palapinėms, kam panaudoti kaulus. Su mažais žvėreliais kiekvienas galėjo elgtis kaip tinkamas, nors ir apie tokį grobį reikėdavo pranešti tarybai. O bizonus, šiuos šventus gyvulius, kurie maitino ištisas gimines, medžiodavo ir paskirstydavo bendrai. Laisvos indėnų gentys nemedžiodavo daugiau, negu būdavo reikalinga.

Kai medžioklės laimikis buvo tiek apdorotas, kad jį buvo galima gabenti į tolimesnes vietoves, ne šio kaimo kariai — kokia septyniasdešimt dakotų, dešimt paunių ir penki absarokai,— kartu su juos atlydėjusiomis moterimis susikrovė viską ant nešulinių arklių ir leidosi į kelionę. Vilko Galva spėjo, jog šie kariai susitelkė prie Arklių upelio, norėdami bendromis jėgomis užpulti fortą. Jiems pasisekė. Tokei Ito vienas sunaikino blokhauzus, o jie, prisimedžioję bizonų, grįžta ne tuščiomis namo.

Vadas su savo kariais vis dar nesirodė.

Jau buvo pavakarys. Vilko Galva gulėjo ir mąstė apie tai, ką matė ir girdėjo. Tada pas jį atėjo smulkutė, kokių aštuonerių metų indėnukė. Ant jos pečių tupėjo prijaukinta voveraitė. Mergytė nebuvo gražuolė, tačiau jos gyvų akių išraiška atrodė protinga. Nekreipdama dėmesio į delavarą, praskleidė ryšulėlį, išsitraukė keletą medžiokliniam švarkui sukirptų dalių ir ėmė vikriai siūti. Čia ji jautėsi kaip namuose. Kaulinė yla tik smigo į odą ir varstė vietoje siūlo naudojamą ilgą

sausgyslę. Tik kai pro palapinę praėjo berniukas, nešinas lanku ir strėle, mergytė pakėlė į jį akis.

— Hapeda! Tu tikras dabita! Vėl ilgai šukavaisi, tavo kasos labai dailiai supintos. Bet ar tavo strėlė įsmigo į taikinį? Ar neišjuokė tavęs Jaunieji Šunys?

Berniukas stabtelėjo ir pažiūrėjo į palapinę.

— Mano strėlės visada pataiko. Jaunieji Šunys Časkę ir mane, Juodojo Sakalo sūnų Hapedą, išsirinko šiandien savo vadais.— Truputį padelsęs, jis ryžosi žingtelėti į tipi.

Staiga driokstelėjo šūvis. Iš karto nutilo aikštėje dirbančių moterų čiauškesys. Visi sukluso. Įtempė ausis ir Vilko Galva su abiem vaikais. Įsiviešpatavus stovykloje tylai, dar didesnį įspūdį padarė driokstelėjusi salvė.

— Toli,— pareiškė ramiai savo nuomonę delavaras. Paskui jis grįžtelėjo į berniuką.— Ar gali, Juodojo Sakalo sūnau, pasakyti, kas šovė?

— Galiu,— atrėžė išdidus vienuolikmetis.— Vačičunai šovė. Tokei Ito su keletu mūsų karių išjojo praėjusią naktį su jais kovoti. Tai dešimt plėšikų. Delavaras Vilko Galva, tur būt, irgi suprato, kad vienu metu išlėkė koks dešimt šovinių. Tai baltųjų macavakenai. Mums gaila šitoms suskretusioms žiurkėms kulkų. Mes nuvarysime juos strėlėmis.

— Hau!— riktelėjo mergytė.— Mums gaila kulkų, net jei Monitas ir atgabens mums šimtą paslaptingųjų geležų, vis tiek jomis nešaudysime šitų kojotų.

Vilko Galva sukluso. Monitas? Tai buvo garsaus ginklų kontrabandininko pavardė, kurio beveik niekas nebuvo matęs, tačiau apie jį buvo pasakojamos neįtikėtinos istorijos kaip apie patį didžiausią sukčių.

— Nutilk!— sudraudė piktai berniukas mažylę.— Ko paleidai liežuvį? Tu iš išdavikių palapinės!

Berniukas nubėgo.

Mergytė nuleido galvą. Ji vėl pradėjo siūti, tačiau jos akys paplūdo ašoromis. Ar jos širdelę taip labai sujaudino priekaištas, jog ji išplepėjo svečio akivaizdoje apie Lokės giminės ryšius su ginklų kontrabandininku? Ar už šių Hapedos žodžių dar kas nors slėpėsi? Ką reiškia žodžiai „iš išdavikių palapinės"? Vilko Galva atidžiau nužvelgė mergytę.

— Tu nesi išdavikė,— paguodė jis ją.— Mano liežuvis tylės.

Mergytė palengvėjusia širdimi pakėlė akis.

— Šį švarką siuvu Vilko Galvai,— tarė ji.— Mano vardas Blykčiojanti Audra.

— Baltaveidės merginos ne tokios sumanios, kaip dakotės,— tarė delavaras, turėdamas galvoje Ketę, kuri, būdama dvigubai vyresnė už Blykčiojančią Audrą, nemokėjo pati pasisiūti drabužio.— Tačiau yra tokių baltaveidžių karių, kurie pasiuva drabužėlius mažoms mergytėms.

Blykčiojanti Audra linksmai sukikeno.

— Vačičunai apskritai labai keisti žmonės, — samprotavo ji.— Mano dėdė Čapa pasakojo, kad jie užsivožia ant galvų apverstus puodus, o ugnį pasikabina virš savęs.

Blykčiojanti Audra turėjo galvoje skrybėles ir lempas.

— Teisybė, taip jie daro. Tas tavo dėdė Čapa Garbiniuota Galva yra labai drąsus.

— Jis drąsus, ir aš labai jį myliu. Todėl man dažnai liūdna, kad mano senelėje gyvenanti piktoji dvasia pridaro jam daug rūpesčių. Ar moka Vilko Galva susišnekėti su dvasiomis?

— Ne.

— Mūsų burtininkas Havandšita taip pat negali nugalėti piktosios dvasios, gyvenančios mūsų palapinėje,— toliau pasakojosi Blykčiojanti Audra.— Ši dvasia labai meluoja. Ji vis pranašauja, kad dakotai bus nugalėti. Tačiau tai netiesa. Havandšita kalbėjosi su dvasiomis. Be abejo, nugalėsime mes, ir visi vačičunai bus išvyti iš mūsų prerijų ir miškų. O melagė dvasia, gyvenanti mūsų močiutėje, mane jau mušė už tai, kad ja netikiu. Tu tikriausiai žinai, kad nė vieno dakotų berniuko ar mergytės šiaip niekas nemuša.

Aštrus gėdos jausmas nusmelkė Vilko Galvos širdį, kai jis pagalvojo, jog jį patį šitiek mušė baltieji. Jam buvo gaila Blykčiojančios Audros. Dabar jis suprato, kodėl Hapeda kalbėjo apie išdavikių palapinę. Nors delavaras ir pats buvo įsitikinęs, kad pesimistiškai nusiteikusi Bebro palapinės senelė teisingiau numato baigtį, negu aiškiaregys Havandšita, jis suprato, koks vargas gyventi Čapai ir mažajai jo dukterėčiai su apsėstąja. Indėnai nesuvokė beprotybės bei kitų nervinių susirgimų kilmės. Jie manydavo, kad šituos reiškinius sukelia ypatingos dvasios, todėl tokius ligonius slaugydavo apsišarvavę nepaprasta kantrybe.

Blykčiojanti Audra siuvo tylomis toliau.

Palapinės šonai buvo pakelti, ir Vilko Galva matė apsnigtas Uolinių kalnų viršūnes, paskendusias besileidžiančios saulės spinduliuose. Kaimo aikštėje moterys užbaigė dienos darbus. Į palapinę sugrįžo vado sesuo ir senelė. Šią moterį, kurios didelės tiriančios akys ir aukšta kakta iš pat pradžių atkreipė delavaro dėmesį, Uinona pavadino Untšida. Be abejo, ji buvo ištremto, o vėliau nužudyto Matotaupos motina.

Delavaras gavo vakarienei gardžių dalykų: bizono smegenų ir inkstų. Du žirgai, atvesti iš ganyklos ir pririšti prie palapinės, broliškai suglaudė galvas. Vėl suskambėjo savotiška ritmiška daina.

Tokei Ito vis dar negrįžo. Uinona ir Untšida negulė; jos laukė vado ir paslapčia baiminosi, nežinodamos, kaip baigsis kova.

Sutemo. Stovykloje jau viešpatavo mirtina tyla. Iš tolumos staiga atskriejo skardus pergalės šauksmas. Sukaukė šunys. Moterys išbėgo iš palapinės. Į kaimą grįžo Tokei Ito ir būrelis karių. Četansapa vedėsi arklį be raitelio, o Čapa turėjo ant savo mustango sunkiai sužeistą karį. Kas vyko toliau, delavaras nebegalėjo įžiūrėti.

Tokei Ito, lydimas linksmo šuns viauksėjimo, įžengė į palapinę. Jo išvaizda taip pat rodė sunkios kovos pėdsakus. Nuogus jo pečius dengė išsidraikę juodi plaukai. Pats buvo visas dulkėtas, apsišlakstęs kraujais. Iš kairio žasto sunkėsi kraujas.

Vadas tuojau priėjo prie gulinčio svečio, pasveikino jį ir mandagiai pasiteiravo apie jo savijautą. Tik po to leido Uinonai apžiūrėti savo žaizdą.

— Užteks raiščio,— tarė jis.— Ši paklydusi kulka įstrigo į raumenis, bet aš ją išpioviau.

Mergina paruošė platų plaušinį tvarstį, suvilgė jį ir aprišo ranką. Toks raištis džiūdamas susitraukia ir nenusmunka. Kai žaizda buvo aprišta, Tokei Ito nusivalė kraują ir dulkes ir atsisėdo prie ugnies. Jis kimšosi pypkę, o Uinona pavėrė ant iešmo bizono mėsos ir ėmė kepti.

Vilko Galva įsižiūrėjo į dakoto veidą. Žaizda ir paskutinių dienų rūpesčiai beveik nepaliko jokių pėdsakų.

Kai palapinė pakvipo kepsniu, vadas ėmė pasakoti, kas nutiko. Su savo kariais užpuolęs valkatų gaują ir atkirtęs jiems

kelią į Uolinius kalnus ir stovyklą. Jie kovoję raitomis. Paskui banditus išblaškęs ir nukovęs po vieną.

— Tai buvo prityrę medžiotojai, — užbaigė Tokei Ito.— Kova buvo sunki, tačiau ir grobis neblogas: šautuvai, revolveriai, šoviniai.

Vadas užtraukė dūmą. Jo akyse staiga šmėstelėjo tamsus šešėlis.

— Šiuos vačičunus nugalėjome,— tarė jis.— Kada dabar kiti pasirodys?

— Kiti? Nežinau,— atsakė Vilko Galva prislėgtu balsu.— Žinau viena: kiek kartų Tokei Ito baltaveidžius išvarys, tiek kartų ateis kiti. Jų skaičius — begalinis. Kiek bekovotum — viskas veltui. Netgi tokio žymaus vado, kaip Tokei Ito, pergalės niekam vertos. Net burtininkas Tatanka Jotanka nenugalės Ilgųjų Peilių. Havandšita klysta, jo dvasios — apgavikės. Dakotai nenugalės. Kodėl Tokei Ito kovoja? Geriau jis patartų sudaryti taikos sutartį.

Karo vadas pažvelgė į delavarą. Atrodė, jog šiuo tyliu žvilgsniu užbaigs pokalbį. Tačiau jis vėl prabilo:

— Aš paklusiu vyresniesiems ir josiu į fortą tartis su Džekmanu. Ko dar nori iš manęs? Tačiau kodėl tu, Vilko Galva, kovoji baltųjų pusėje, kurie tavo gentį ištrėmė, iškraustė, dar kartą ištrėmė ir vėl iškraustė? Argi tu negali pakelti šautuvo ir nutaikęs spustelėti gaiduko? O gal nori pavergti laisvus dakotus dėl to, kad jau delavarai pavergti?

Šitaip vadas paklausė ne pašiepti norėdamas, o išgauti tiesą.

— Kova yra vienintelis kelias, kuriuo eidamas galiu likti laisvas,— pasiteisino sau ir dakotui delavaras.

— Dakotai taip pat priima drąsius karius. Ir dakotams kova yra paskutinis būdas išlikti laisviems. Dar niekuomet dakotas niekam nevergavo! Tai argi dabar turime bernauti baltiesiems? Vilko Galva mums nebernautų. Jis būtų mums brolis.

Delavaras nuleido blakstienas.

— Aš prisiekiau Samueliui Smitui būti ištikimas.

Vado veido išraiška iškart pasikeitė. Pokalbis buvo baigtas. Tokei Ito ėmė semti iš lėkštelės pemikaną. Gerokai patylėjęs, Vilko Galva prisiminė pirmąją pokalbio su dakotu dalį:

— Tokei Ito įsigijo daugiau „paslaptingosios geležies", negu turi karių. Tai atneš jam naują šlovę. Jis atėmė iš mūsų

septyniasdešimt šautuvų, keletą iš medžiotojų, kuriuos ką tik sumušė, o kiek dar atgabens paslaptingasis Monitas.

— Monitas,— pakartojo vadas, neparodydamas savo nustebimo, jog Vilko Galva jau žino apie laukiamą vizitą.— Mūsų akys išvys Monitą. Jis atvyks į šią palapinę. Ką apie tai galvoja Vilko Galva? Ar jo liežuvis tylės?

Delavaras teisingai suprato dakoto klausimą. Juk Vilko Galva tarnavo baltiesiems. Tikriausiai Tokei Ito ketino savo palapinėje sudaryti stambų sandėrį dėl ginklų, apie tai priešai, aišku, neturėjo žinoti.

— Vilko Galvos liežuvis nutylės viską, kas buvo ir kas bus šioje palapinėje kalbama. Tobijas ir Vilko Galva — tai du skirtingi žmonės. Jie vienas su kitu nesišneka.

— Gerai. Tada Vilko Galva galės šioje palapinėje pamatyti Monitą.

Palapinės praskiepe pasirodė Četansapa.

— Atvyko mūsų žvalgas Tatokanas,— pranešė jis.— Ar nori Tokei Ito su juo pasikalbėti? Jis atnešė žinių apie Monitą!

Vadas įsakė jį pakviesti, ir Juodasis Sakalas išnyko. Netrukus atėjo jaunas vyrukas.

— Monitas ryt naktį dar neatvyks,— pranešė jis.— Su juo keliauja penkiolika vyrų, jie vedasi trisdešimt mulų. Tai stambus vyras, užsidengęs veidą odine kauke su išpiautomis akims skylėmis. Vienas neūžauga su palydovu skuba priekyje, norėdamas greičiau pasiekti mūsų palapines. Šitie abu, gal būt, pasieks kaimą jau šią naktį.

— Kai tik abu Monito pasiuntiniai atvyks, atveskite juos čia. Atvykėliams neparodykite, jog pas mus tiek mažai karių. Jie mūsų juk nepažįsta. Apgaukime juos! Kiekvienas iš jūsų tepasirodo jiems po keletą kartų.

Vaikinas išėjo perduoti kitiems vado įsakymų.

Tokei Ito, sėdėdamas prie židinio, laukė svečių. Uinona jau ruošė naują vakarienę.

Vilko Galva snūduriavo savo guolyje, analizavo žvalgo pranešimą ir dar kartą apžiūrinėjo vado trofėjus, kabančius ant karties. Aistringai medžioklę mėgstantį delavarą ypač domino ir žadino jo vaizduotę lokio kailis.

Tokei Ito pastebėjo, į kur krypsta svečio akys.

— Tai bent lokio būta! Tokio nepasitaikė sutikti,— prisipažino delavaras.

— Didesnio lokio ir aš nemačiau!— patvirtino vadas.— Šis atsibastė prie mūsų palapinių dar mano vaikystėje. Prieš dvylika žiemų jį nudėjo Matotaupa. Geresnio už jį medžiotojo aš nesutikau.

— Išskyrus Tokei Ito, dakotų giminės vadą.

Vadas keistai šyptelėjo.

— Nežinau. Mano rankos dar nė vieno grizlio nepasmaugė.

— O Matotaupa pasmaugė?

— Taip, pasmaugė.— Vadas pakartojo šį žodį, tačiau nežinojo, ar verta plačiau pasakoti. Vilko Galva nedrįso toliau klausinėti; jis tik žvelgė įdėmiu žvilgsniu į dakotą, sėdintį prie ugnies.

— Jei baltasis pasigirtų pasmaugęs grizlį, tai aš tik nusijuokčiau. Bet Tokei Ito nemeluoja,— pasakė delavaras.

— Vilko Galva pažįsta vačičunus,— pritarė vadas delevarui.— Jie mėgsta meluoti ir meluoja daug.

— Taip, jie meluoja.

— Meluoja ir apgaudinėja. Jie apgavo ir mano tėvą. Esu įsitikinęs, jog jie sulaužys savo žodį ir mane suims, kai tik pas juos nujosiu.

— Remkis Samueliu Smitu,— patarė žvalgas.

— Jis, atrodo, teisingas, nors ir nekenčia dakotų. Klastingajam Ročui peršovė ranką.

Prabėgomis užkliudęs rūpimą klausimą, vadas vėl prisiminė lokio medžioklę.

— Šį milžiną nudėjo Matotaupa. Tai buvo paskutinis laimikis, kurį tėvas parsinešė namo. Sugrįžęs į palapinę, rado joje svečią. Tai buvo Rudoji Lapė. Jis pasveikinio tėvą stebuklinguoju vandeniu.

Šeimininkas liovėsi kalbėjęs. Jo akyse žybtelėjo neapykanta.

— Ateis diena...

Delavaras pajuto slogią vado nuotaiką ir nutraukė pokalbį.

Ugniakure traškėjo malkos. Liepsnų atšvaitai blykčiojo ant aukštų palapinės sienų, mirgėjo nukariusiame grizlio kailyje.

Palapinėje buvo labai tylu. Vadas, rodos, pamiršo savo svečią. Moterys taip pat tylėjo. Jos atslinkdavo iš palapinės gilumos, pavartydavo ant ugnies iešmus su mėsa, įmesdavo į ugniakurą malkų. Vilko Galva gulėjo ir mąstė. Jam pasirodė, kad Uinonos akys šį vakarą liūdnesnės ir uždaresnės, negu paprastai. Vado pasakojimas priminė tą nelaimingą dieną, atnešusią išdidžiai šeimai ištisą dešimtmetį vargo ir gėdos.

Liepsnelės glaustėsi apie iešmą. Šioje palapinėje Matotaupa kadaise liepė iškepti lokio letenas svečiui, atgabenusiam jam stebuklingojo vandens.

Vilko Galva krūptelėjo. Lauke kilo neramus šurmulys. Kažkas pakėlė palapinės užuolaidą. Vėl pasirodė Juodasis Sakalas. Tokei Ito mostelėjo jam, kad kalbėtų.

— Cha,— nusijuokė karys.— Atlydėjome... Tai bent žmogėnas! Tokei Ito pats galės įsitikinti. Tai Monito pasiuntinys. Jei ir Monitas toks, kaip šis, tai tikrai parduos mums visus savo ginklus. Pačiam jų nereikia! Ar vadas šią žuvį, išmestą ant kranto, priims prie savo židinio? Jis to nevertas!

Tokei Ito minutėlę galvojo.

— Ar jis ką nors žino?

— Galimas daiktas.

— Tada atvesk jį.

Četansapa nuėjo ir tuoj pat sugrįžo su nepaprastai keistu žmogėnu. Tokio Vilko Galva dar niekuomet nebuvo matęs prerijose; jis žvelgė nustebęs iš savo patalo į naują svečią.

Tai buvo liliputiško ūgio žmogiukas. Jo dryžuoti nešvarūs drabužiai, kurie atspindėjo savininko tuštumą ir šykštumą, visiškai nesiderino prie išblyškusio, pelenų spalvos veido. Galva buvo didelė, pakaušis atsikišęs, plati kakta gražiai išlenkta, smaila nosis nukabusi žemiau lūpų. Žmogėno akys, pilnos nerimo, blaškėsi po palapinę.

Četansapa atvedė jį prie židinio ir parodė vietą kur sėstis. Išsipustęs liliputas atsitūpė ir ėmė visu kūnu drebėti.

— Tikras siaubas tos prerijos,— prakošė pro dantis.— Siaubas. Trys savaitės mes kelyje. Įsivaizduojate? Trys savaitės! Atvykstame iš pietų, o čia dar šalta. Visas sustipau. Visus vidurius išvėmiau. Iš manęs beliko tik pusė žmogaus. Nesu-

prantu, kodėl žmonės čia gyvena. O čia dar tas arklys — tikras velnias!

— Labai apgailestauju,— tarė Tokei Ito šaltai.

— Argi vačičunas ne visą kelią jojo ant šitos jaukios kumelaitės, kuria pasiekė mūsų kaimą?— pasiteiravo Četansapa.

— Viešpatie! Jauki kumelaitė! — riktelėjo liliputas. — Įmanyčiau, sudraskyčiau ją! Iš priekio kanda, iš užpakalio spiria, o vidurys slidus kaip išsviestuotas. Argi galima ant tokios sėdėti? Ir kaip jūs išsilaikote ant savo laukinių eržilų?

Tokei Ito šyptelėjo.

— Nežinau,— tarė jis nuoširdžiai.— Priešingai, man sunku nukristi. Jei nugriūčiau, mano kariai labai stebėtųsi.

— Galimas daiktas! Galimas daiktas! — atsiduso liliputas, vis dar tebedrebėdamas.— Jūs gi gimstate ant savo keturkojų velnių. O aš? Kuriam galui čia jojau? Galiu tau, vade Tokajau, ar kaip tu ten vadiniesi, pasakyti, kad pasaulyje yra geresnio darbo, negu jodinėti ir šaudyti!

Dakotas, aišku, galvojo kitaip, tačiau jis buvo perdaug mandagus, kad imtų svečiui prieštarauti. Jis tik paklausė:

— Argi žmonės, kurie šaudo, nenaudingi, jeigu jie nori pirkti iš Monito šautuvų?

— Monito?— spygtelėjo piktai liliputas. — Žiūrėk, raudonodi, nepravardžiuok „beždžionėle" žmogaus, kuris tau atgabena ginklų. Pas tave atvyko Pakas Baserikas. Supranti? Pakas Baserikas!

Tuo metu Tokei Ito prikimšo mažą pypkutę ir uždegęs pasiūlė svečiui. Rūkyti su juo vieną pypkę vadas, atrodo, nebuvo linkęs.

Liliputas ėmė mojuoti rankomis. Pirštai buvo nepaprastai ilgi ir sudžiūvę lyg šakaliai.

— Aš nerūkau! Netgi nevalgau! Ničnieko nevalgau! Mane labai pykina. Aš pasiskubinau atjoti, ištroškęs ramybės ir šilumos.

Jis išsitraukė iš po savęs kailį ir susivyniojo.

— Ar Pakas Baserikas su ginklais ir mulais toli atsiliko?— ėmė klausinėti vadas.

— Baserikas? Argi tu nežinai, raudonodi, kad aš pats esu Baserikas? Supranti? Aš pats.

Vado akyse plykstelėjo nuostaba. Jis pasižiūrėjo į Četansapą.

— Aš netikiu, kad ši perspausta rupūžė būtų pats Baserikas-Monitas, — atsakė šis pašaipiai. — Pasak žvalgo Tatokano, visiems komandavo kitas žmogus, prisidengęs kauke.

— O! — suriko liliputas. — Kitas komandavo! Tas storžievis man įsakinėdavo. Jis niekšas! Prerijų vilkas! Tesudrasko jį kojotai, tesulesa maitvanagiai! Tas prerijų išgama ištempė mane iš namų! Ir kaip aš juo patikėjau! Jis nori mane užmušti! Ak, mane taip pykina, taip pykina...

Liliputas susiėmė abiem rankom už pilvo, nusviedė kailį, kuriuo buvo apsisiautęs, ir pasileido kiek kojos neša iš palapinės.

Četansapa prapliupo pašaipiai kvatotis.

— Monitas! Beždžionėlė! Štai ko laukė dakotai! Tas žmogus gerai darė slėpdamasis lig šiol nuo žmonių. Kad tik ginklai nors šiek tiek būtų geresni už jį!

Tokei Ito nesijuokė. Jis pažvelgė į ugnį, kur kepė Monito atsisakyta bizoniena.

— Ką manai tu, Vilko Galva? — paklausė jis dakotiškai. — Delavaras taip pat pažįsta vačičunus.

Žvalgas suraukė kaktą.

— Manęs visai nestebina, kad šis Baserikas-Monitas lig šiol gyveno miestuose ir nuo visų slėpėsi. Mane tik stebina, kad jis čia atvyko. Ir pats beždžionėlė tuo stebisi. Jį prikalbėjo kitas, tas žmogus su kauke. Kas jis? Tai labai svarbu žinoti!

— Taip, kas jis, tas žmogus su kauke? — pakartojo delavaro klausimą vadas ir pasižiūrėjo į Četansapą.

Karys truktelėjo pečiais.

— Tai vačičunas, stambus ir stiprus vyras. Tatokanas manė, kad tai Monitas.

— Tada pačiam Četansapai reikėtų sėsti ant mustango, pasitikti šitą netikrą Baseriką, lydintį mulus su ginklais, ir sužinoti, kas jis toks.

Žemesnysis vadas tuojau pat išėjo iš palapinės.

Po kurio laiko grįžo ir išsipustęs liliputas. Eidamas jis vos nearė nosimi žemės. Prislinkęs prie ugniavietės, įsisupo vėl į kailį ir susirangė ant žemės.

— Šalta! — burbtelėjo jis, visas drebėdamas. — Koks aš kvailys! Kvailys!

Monitas ėmė daužyti delnu sau į kaktą.

— Žinoma, kvailys,— patvirtino Tokei Ito.— Kodėl Baserikas nedarė šio sandėrio taip, kaip visada? Kodėl jis nepasiliko namuose ir nepasiuntė savo padėjėjų?

Liliputas, rodos, nė negirdėjo, ką kalbėjo vadas.

— Kvailys! Tikras kvailys! Šimtąkart kvailys! — kartojo jis.— Mažai man turto? Ko man čia reikia? Prakeiktas šuo. Jis nori mane nudobti!

— Tokei Ito palapinėje niekas nebus nužudytas, — tarė griežtu tonu vadas.— Pakui Baserikui daviau žodį, kad nei jam, nei jo vyrams nė vienas plaukas čia nenukris.

— Ak! Ką man reiškia tavo žodis, jei aš mirštu! Tu ničnieko nežinai. Visą mane traukia į krūvą: kojos linksta, pečiai krinta, galva plinka. Ar tau kada nors suko vidurius? Ne? Tada tu nieko nežinai! Aš mirsiu čia. Taip, aš noriu mirti. Manai, kad aš dar sykį josiu ant tos kumelpalaikės per prerijas? Ne-e-e! Aš noriu mirti čia!

— Gal prieš mirdamas dar pasakysi, su kokiu masalu tas šėtonas tave išviliojo į prerijas ir kodėl jis tave nori užmušti?

Monitas ėmė aikčioti. Paskui jis staiga pakėlė galvą, pažiūrėjo keistomis akimis į vadą ir sumekeno kaip ožys.

— Ne-e-e! Šito aš tau neišduosiu. Tegu jis pats pamato, ką pasiekė... Tegu pats pamato!

Liliputas kikeno, mekeno vienas sau, kad net virpėjo ilga jo nosis.

Kai mekenantis padaras vėl numetė nuo pečių kailį, priėjo prie dakoto ir familiariai paplekšnojo jam savo ilgais pirštais per petį, delavarui net bloga pasidarė.

Tokei Ito ištraukė iš dantų pypkę ir pažvelgė į akiplėšą lyg į kokį vorą, nežinodamas, ar geriau jį sutraiškyti, ar nubaidyti.

— Tiesą sakant, jis dargi nenorėjo, kad aš čia būčiau!— ėmė kuždėti beždžionėlė dakotui.— Jis vienas norėjo padaryti biznį. Tu, vade Moskitai, norėjai įsigyti du šimtus šautuvų? Aš galiu tau duoti tris šimtus! Supranti? Tris šimtus naujų kariškų šautuvų ir apsčiai šovinių! Mano pavardė Baserikas! Duok jam tris šimtus, gundė tas šėtonas, duok jam tris šimtus, jis gerai sumokėsiąs... Aš tau sumokėsiu grynais, gundė tas velnio išpera, pats nugabensiu ir visą riziką pats prisiimsiu... Tik jam duok tris šimtus. Kodėl aš turiu duoti tris šimtus? Velnio išpera gudrus, bet Baserikas dar gudresnis. Gerai, sa-

kau, duosiu tris šimtus, bet ir aš josiu kartu. Nudvėsiu, bet josiu. Aš noriu žinoti, kiek bus sumokėta. Pasakyta — padaryta! Išjojau kartu. O jis kad įniršo... Dingo visai iš akių, paliko mane vieną kelionėje. Ir staiga, prieš keturias dienas, vėl atsirado ir ėmė elgtis taip, tarsi jo būtų ir ginklai, ir prerijos. Tikras velnio išpera.

Vadas atsistojo ir pasitraukė nuo pirštu baksnojančio voro.

— Trys šimtai, sakai, gerai. Kiek prašai už juos?

Pasigirdo trumpas ir skardus juokas.

— Apie tai dar išgirsi, raudonodi!

Vilko Galva nusipurtė. Ak, tie lupikai! Indėnai, kurie nemokėjo pasigaminti šautuvų, karo metu buvo priversti plėšti arba naudotis kontrabandininkų paslaugomis. Vyriausybė kuo griežčiausiai uždraudė pirkliams pardavinėti indėnams ginklus. Nežiūrint to, uždraustas biznis klestėjo ir storino spekuliantų kišenes. Už nežmonišką kainą jie pardavinėdavo indėnams senus, dalinai nebetinkamus ginklus. Bet čia? Trys šimtai naujų kariškų šautuvų! Arba Pakas begėdiškai meluoja, samprotavo Vilko Galva, arba tai kvepia negirdėtu pelnu. Kokius pinigus norėjo šis voras iš savo aukos iščiulpti?

Liliputas ėmė dejuoti, spausti pilvą, netrukus vėl išdūmė iš palapinės. Ohitika, didelis juodas šuo, piktai lojo jam pavymui. Matyt, naujo palapinės įnamio elgesys jam pasirodė įtartinas.

Kai Monitas grįžo iš naktinio pasivaikščiojimo, jo nosies galiukas buvo pažaliavęs. Vadui mostelėjus, priėjo Untšida. Ji suvystė vyrutį į antklodes ir kailius ir pastūmė lyg kokį mazgelį arčiau ugnies. Iš patalų kyšojo tik keistos formos galva.

Vadas rūkė ir tylėjo. Jis nebesidomėjo nutrūkusiu pokalbiu. Monitas taip pat nebepravėrė burnos; visas jo rūpestis buvo kuo giliau įsirausti į krūvą kailių ir antklodžių. Pagaliau Tokei Ito, kuris buvo labiau pavargęs, negu atrodė, davė ženklą visiems ilsėtis.

Moterys uždengė ugniakurą, ėmė ruošti guolius. Ir Monitas gavo trikojį su nukarusiu plaušiniu kilimu, į kurį buvo galima atremti galvą ir pečius.

Vilko Galva žvelgė į tamsą. Pragulėjęs kelias dienas, jis nesijautė pavargęs. Iš galvos jam niekaip neišėjo ši juokinga ir paslaptinga beždžionėlė ir tas kaukėtas žmogus, apie kurį

smulkiau bus galima sužinoti iš Četansapos tik ateinantį vakarą, nes, pasak žvalgo, tas kitas buvo gerokai atsilikęs nuo Monito. Tai buvo labai stambus ir stiprus vyras, prisidėjęs prie kontrabandininkų tik prieš keturias dienas...

Palapinėje įsiviešpatavo ramybė. Girdėjosi ramus miegančiųjų kvėpavimas. Tik vienas delavaras vis dar nesumerkė akių. Staiga iš tamsaus kampo kvyktelėjo plonas balsas:

— Ei! Žmonės!

— Ko dabar?— paklausė liliputą Vilko Galva, nenorėdamas trukdyti sužeisto Tokei Ito.

— Skersvėjis!— pasigirdo atsakymas iš antklodžių krūvos.

— Esi suvystytas, kaip bizono mėsos ryšulys, — grubokai apibarė jį delavaras.— Netrukdyk miegoti!

— Barbaras! — sukranksėjo ryšulys.— Jei nemokate statyti namų, bent palapinę naktį uždengtumėte. Traukia kaip dešimt arklių!

— Kad tie arkliai tave visai nuneštų!

Jų pokalbis prižadino ir kitus. Pasirodė jau apsirengusi Untšida.

— Užskleisk palapinę!— atlaidžiai tarė Tokei Ito.

Moteriškė padarė, ką įsakyta, tada priėjo prie liliputo.

— Voveryte tu, — sušnabždėjo ji dakotiškai. — Susirietusi žiurkės uodegyte! Užmik pagaliau ir nebeskrebėk!

— Ką ji sako?— šūktelėjo Monitas delavarui.

— Sako, suskliausk savo plėšrų snapą!

— Plėšrų snapą? Vėl begėdiškai mane įžeidinėjate? Kas pagaliau duoda tris šimtus šautuvų?! Aš ar jūs?

— Ką jis sako?— paklausė Untšida maloniu balsu.

— Jis apgailestauja, kad sutrukdė ramybę,— išvertė Vilko Galva.

Moteris paglostė delnu ilgais retais plaukais apaugusį liliputo pakaušį ir tarė:

— Ką man su tavim daryti, prerijų gaidžiuk? Na, užmik!

— Ką ji dabar sako?— tardė Monitas.

— Ji tave myli ir dainuoja lopšinę, kad užmigtum.

— Nors viena žmogiška širdis šitose prerijose. Pasakyk jai, kad prie manęs pasėdėtų. Čia nepakenčiamai tamsu. Aš pripratęs miegoti prie šviesos. Argi negalima ugnelės dar trupučiuką pakurstyti? Man dar šalta!

— Prašo pakurstyti ugnį ir jo plikę paglostyti, — išvertė delavaras.

Untšida pažarstė nuodėgulius, tačiau taip, kad palapinėje ir toliau liktų tamsu. Paskui atsisėdo šalia niurzglio ir ėmė kantriai glostyti jo pakaušį.

— Mano šunyti,— ėmė tyliai niūniuoti migdydama,— mano mažyti baugus kojočiuk! Nurimk, užmik! Jei galėčiau, nunuodyčiau tave, bet negaliu. Nusiramink ir nebijok!

— Jos šneka tokia švelni,— samprotavo Monitas palengvėjusia širdimi,— tokia maloni! O kad galėčiau ją suprasti!

— Jei tu suprastumei, ji gėdytųsi visa tai kalbėti,— užtikrino Vilko Galva.

— Vilkeli aštriadanti, nususėli tu,— niūniavo savo lopšinę Untšida.— Nejaugi tu neuždarysi savo dvokiančių nasrų, kad mes galėtume miegoti? O kad aš galėčiau į tavo gerklę įgrūsti kaištelį! Bet gaila, vadas man neleis to padaryti! Tu prilygsti trims šimtams šautuvų! Blusyte strakalyte! Žinau, aš turiu tave glostyti švelniai, kaip kad laižo bizonė savo bizoniuką. Užmerk akis, veršeli! Aš budėsiu prie tavęs tol, kol vėl tavęs atsikratysime!

Untšidos švelnus lyg upelio čiurlenimas balsas iš tikrųjų paveikė. Beždžionėlė nutilo, ėmė lygiai alsuoti. Tačiau tyla truko neilgai — liliputas ėmė knarkti.

— Taukų dubenėli, smegenų gurvuolėli! — dūsavo Untšida.— Ar negali savo žandikaulių sučiaupti, kad šioje palapinėje įsiviešpatautų ramybė.

Kad Monitas liautųsi knarkęs, jį pristūmė arčiau trikojį ir kilstelėjo galvos atramą. Liliputas bemat nubudo.

— Ką čia darai? Visi miegai išgaravo! Ai, kaip gėlią sąnarius! Vėl raižo vidurius!

Jis ėmė piktai šnarpšti.

— Ką jis sako?— paklausė susirūpinusi Untšida delavarą.— Ką man daryti?

— Jam skauda vidurius!

Untšida nuskubėjo prie Uinonos.

— Apsirenk, dukrele, — tarė ji, — ir sušildyk šitam nuplikusiam šuniui akmenį!

— Ką ji sako?— pasiteiravo Monitas.

— Ji atsineš akmenį ir, jei tuoj pat nenutilsi, sukežins tau makaulę!— paaiškino trumpai delavaras.

— Aaa!— suspigo Monitas ir, apstulbinęs visus netikėtu vikrumu, kaip mat išlindo iš kailių, pašoko ir išlėkė staugdamas į lauką.— Gelbėkite! Mane muša! Muša!

Ohitikai, šuniui, kuris ir anksčiau keletą sykių urgztelėjo, to buvo jau per daug. Jis pašoko ir leidosi pavymui.

— Kas nutiko?— šūktelėjo vargšė Untšida ir, ištiesusi rankas, išbėgo paskui beždžionėlę ir šunį.— Kokia gėda! Skandalas vado palapinėje!

Ohitika tuoj sukėlė ant kojų visus kaimo keturkojus. Amsėjo puslaukiniai šunys, šiurpiai staugė vilkiniai, kiauksėjo laibabalsiai skalikai. Šunų koncertą papildė mirtinai persigandusio Monito riksmas.

Vilko Galva pabandė atsistoti, tačiau nespėjus nė atsisėsti, jį aplenkė Tokei Ito. Nusviedęs antklodę, vadas šmurkštelėjo į lauką ir įsakmiai užriko:

— Liaukitės!

Matyt, jo balsą ir kaimo šunes pažinojo, nes keturkojų koncertas pamažu aprimo. Aptilo ir Monito riksmas. Vilko Galva pamatė, kaip vėl atsidengė palapinės užuolaida ir įėjo Untšida. Ant raumeningų kaulėtų rankų ji nešė pagautą pabėgėlį; taip neša geras prižiūrėtojas į narvą pasprukusią beždžionę.

— Gulkis, mano samanėle,— sušnibždėjo jinai, vėl sukdama aikčiojantį vyrutį į kailius.

Uinona į tą laiką pakurstė ugnį, kad palapinės gyventojai galėtų įžiūrėti vienas kitą. Delavaras, jausdamasis kaltas, palindo po antklode. Tokei Ito lėtai priėjo prie Monito.

— Niekas tau galvos netraiškys,— paaiškino jis.— Duosim karštą akmenį, pasišildysi ir galėsi miegoti. Hau.

Nerodydamas nepasitenkinimo, vadas sugrįžo į savo vietą, kur jau tysojo Ohitika.

Uinona su senele išėjo prie upės. Ten stovėjo indėnų garinė palapinė. Moterys paėmė iš ten vidutinio didumo akmenį, atnešė į tipi ir įkišo į ugnį, kad įkaistų.

— Ai, ai, ai,— atsiduso Monitas ir užsitraukė ant pečių kailį.— Šitoje beprotiškoje šalyje gyvena bepročiai ir pasiutę keturkojai. Kiek aš čia iškentėjau! Maniau, šunpalaikiai mane sudraskys! Baisu! Siaubinga! O moterys ir čia tokios pat, kaip ir visur,— tikros gyvatės! Vienintelis čia protingas žmogus — tai tu, vade Tokajau! Šiltas akmuo! Tai auksinės širdies išra-

dimas. Ačiū tau! Mudu susitarsim dėl kariškų šautuvų. Tu tikras žmogus!

— Kiek prašai už savo prekes?— lyg tarp kitko paklausė vadas, žvelgdamas į palapinės viršūnę.

Liliputas sukikeno.

— Nieko. Kad tik galėčiau tapti tavo kompanionu. Koncesiją aš išrūpinsiu.

Delavaras pastatė ausis. Šie žodžiai jam pasirodė labai įtartinti. Kadangi vadas daugiau nebeklausė, tai Tobijas taip ir neišsiaiškino kol kas jų prasmės.

Uinona žiūrėjo akmens, įmesto į ugniakurą. Kai tas pakankamai įšilo, suvyniojo jį ir padėjo šalia ilganosio. Monitas patenkintas susirietė.

— Miegok, mano vanagėli, miegok!— niūniavo senelė.

Šį kartą žmogiūkštis paklausė, ir į vado palapinę sugrįžo laukta ramybė.

Kitą dieną visi bastėsi be darbo ir nerimavo. Apie pietus atėjo dar viena žinia, kad kontrabandininkų vilkstinė, galimas daiktas, atvyks vakare. Apie žmogų su kauke pasiuntinys ir dabar nieko tikresnio negalėjo pasakyti. Četansapa vis dar negrįžo.

Vilko Galva pabandė trupučiuką pasijudinti, tačiau nieko iš to neišėjo, tik nugarą pradėjo labiau gelti. Priverstas gulėti, jis rūkė pypkę ir galvojo visokius niekus, paskui atkreipė dėmesį į Monitą, kuris nė minutės nesitraukė nuo ugniakuro ir nepaliko patalų. Delavaras ėmė įkalbinėti jį išsiperti garinėje.

— O kaip ta garinė įrengta?— pasiteiravo jis.

— Kuo puikiausiai! Jei Pakas Baserikas norės išprakaituoti, moterys jį nuneš į garinę ir pakabins pintinėje virš įkaitintų akmenų. Paskui tuos akmenis aplies vandeniu. Garų srautas pliūptelės į pintinę ir išspaus Baserikui prakaitą. Tai labai sveika! Karo ar medžioklės metu dakotams tenka ištisas valandas, kartais net dienas išgulėti ant šaltos ir drėgnos žemės. Jiems ima gelti sąnarius, tada jie eina gydytis į garinę palapinę.

Monitas susimąstė.

— O kas paskui?— paklausė jis patylėjęs.— Kai išprakaituosiu, šitos gyvatės bobos mane gerai nušluostys?

— Tai visai nereikalinga. Išprakaitavęs Baserikas įšoks į upelį ir...

— Viešpatie! Šito tai nebus! Aš į upelį nešoksiu.

— Tuomet tave kiti įmes...

— Įmes, kad prigerčiau ir sušalčiau?! Juk aš nemoku plaukti! Ir šalčio nepernešu! Tai naujas nužudymo planas!

Liliputas staiga atsuko Vilko Galvai nugarą ir ilgai murmėjo panosėje nesuprantamus žodžius.

Delavaras vis labiau stebėjosi tuo žmogeliu. Jame, atrodo, gyveno dvi dvasios: viena baugšti, kita godi. Jei jos tarpusavyje susigrumdavo, nugalėdavo godžioji. Kitaip nesuprasi, kodėl jis išdrįso leistis į šią vargingą kelionę ir išjojo į nepakenčiamas prerijas...

Vilko Galvai pasirodė įtartina, kad ginklai buvo pradėti transportuoti anksčiau, negu susitarta dėl kainos. Šitaip paprastai niekas nedarydavo; indėnai visada turėdavo iš anksto užmokėti. Ko siekia kontrabandininkai?

Po pietų žvalgas dar kartą pranešė, jog ginklų vilkstinė jau netoli. Tokei Ito įsakė krovinius sukrauti pasitarimų palapinėje, ten pat apgyvendinti ir vilkstinės palydovus. Tik žmogų su kauke vadas nutarė priimti savo tipi. Gudriajam Bebrui, kuris mokėjo gerai angliškai, pavedė saugoti kontrabandininkus, nes pats vadas buvo davęs žodį, jog jiems nieko blogo neatsitiks. Kiti kariai turėjo nuo svetimšalių ginti moteris ir vaikus.

Atėjus vakarui, delavaras vos besivaldė iš smalsumo. Uinona ir Untšida vėl kepė bizonieną, kad galėtų tuoj pat svečią pavaišinti. Jos paklojo plaušinius kilimėlius, prikimšo tabako kapšiukus, sustatė dubenis. Patikrinęs, kaip laikomasi jo nurodymų, Tokei Ito sugrįžo į palapinę. Pro užuolaidos plyšį Vilko Galva pastebėjo, kad virš kaimo jau tvyro naktis. Aikštėje liepsnojo nedideli laužai.

— Netrukus jie bus čia,— tarė vadas.

— Ar Četansapa jau sugrįžo?— paklausė Vilko Galva.

— Ne.

Pasigirdo šuoliais lekiančio arklio kanopų bildesys. Kažkas atjojo į aikštę ir ten sustojo.

Vado palapinės prasiskleidė, ir vidun šmurkštelėjo Četansapa. Iš jo akių trykšte tryško susijaudinimas ir, galima sakyti, sutrikimas. Jis sušnibždėjo vadui keletą žodžių. Vilko Gal-

va šiek tiek suvokė jų prasmę ir reikšmę, tačiau nenorėjo tuo patikėti, nors ir pats kažką panašaus nujautė. Ar tai galimas dalykas?

Vadas išlaikė savitvardą. Kad gauta žinia jį pritrenkė, išdavė tik rankos judesys; Tokei Ito tvirčiau suspaudė saujoje pypkę.

Četansapa žaidė karo kuoka. Vadas raminamai mostelėjo ranka.

— Aš jo nepažįstu! — tarė jis, pabrėždamas kiekvieną žodį.— Monito vyrams nieko blogo pas mus neatsitiks. Aš daviau žodį.

Četansapa, vos neriktelėjęs iš apmaudo, išėjo iš palapinės.

Tamsoje paskendusioje stovykloje kilo nerimas. Četansapa, išeidamas iš palapinės, paliko ją praskleistą. Dabar Vilko Galva galėjo stebėti stovyklos gyventojus, susirinkusius aikštėje, ir atvykstančius raitelius.

Patekėjo mėnulis. Nedidelių laužų liepsnelės laižė orą. Žmonių, gyvulių ir palapinių ištįsę šešėliai lyg baikštūs vaiduokliai krito ant žemės.

Iš pietų pusės artėjo kontrabandininkai. Mulai ir jų varovai išsitiesė ilga vilkstine per visą aikštę. Buvo matyti, kaip Četansapa tariasi su atvykėlių vyresniaisiais ir rodo jiems pirštu į pasitarimų palapinę. Vyrai su didelėmis odinėmis skrybėlėmis ant galvų ėmė krauti nuo mulų dėžes bei maišus ir tempti į nurodytą vietą.

Kai krovinys atsidūrė palapinėje, į ją sulindo didesnioji vyrų dalis. Tik keletas liko prie išvargusių gyvulių ir tarėsi su Četansapa, kur juos dėti. Vadovo su kauke dar nesimatė. Bet staiga kitame aikštės pakraštyje atsisuko plačiapetis, aukštas vyras ir, kilstelėjęs nuo veido kaukę, užriko ant viso kaimo:

— Kur Monitas?

Vilko Galva krūptelėjo. Balsas pažįstamas! Be abejo, tai buvo Fredas Klarkė.

Prie jo priėjo Četansapa ir, matyt, paaiškino, kur galima rasti beždžionėlę.

Vilko Galva, norėdamas, kad Fredas jo nepažintų, įsmuko giliau į patalus, nuslinko nuo atramos ir išsitiesė ant žemės paslikas. Ant galvos užsitraukė antklodę, palikdamas tik mažą plyšelį, pro kurį galėtų stebėti, kas dėsis palapinėje. Nejaugi

Fredas Klarkė arba Rudoji Lapė, tarnaudamas armijos žvalgu, lyg niekur nieko pasuko priešui tris šimtus kariškų šautuvų? Dabar aišku, kodėl jis siuntė Tobiją prie Juodųjų kalnų.

Tokei Ito stovėjo kitapus ugniakuro, atsisukęs į duris. Kad nesimatytų žaizdos, ant kairio peties užsimetė bizono odos antklodę.

Vyras, apsirengęs odiniais drabužiais, su kauke, kurioje žiojėjo išpiovos akims, dideliais žingsniais pasileido per aikštę tiesiog į vado palapinę. Jis sustojo palei ugniakurą priešais dakotą. Po jų kojomis tūnojo į kailius susuktas Baserikas ir šildėsi prie akmens.

Keletą akimirkų buvo tylu. Vyrai stovėjo sustingę lig statulos. Tik Ohitika, pašiaušęs kūbrį, ėmė urgzti. Šuns akys blizgėjo ugniakuro šviesoje.

Paskui nepažįstamasis nuplėšė nuo galvos plačiabrylę skrybėlę ir kaukę. Jo lūpos persikreipė, išlindo pageltę dantys.

— Ei, Hari! Sveikas! Ar prisimeni mane, senas drauge?

Indėnas nė nekrustelėjo, net nesumirksėjo. Jis stovėjo sustingęs lyg akmuo ir neatsiliepė.

— Ei! Hari! — riktelėjo įsibrovėlis dar kartą. — Gal tau žadą iš netikėtumo užkando? Matyt, nesitikėjai manęs gyvo ir sveiko išvysti savo palapinėje, ką? Džiaukis susitikęs, mano berniuk! Aš kaip geras dėdė šio to tau atgabenau. Tris šimtus šautuvų! Puiku, ar ne? Taigi kalbėkime atvirai, kaip seni bičiuliai. — Rudoji Lapė atsisėdo ant patiesalų. — Sakyk tiesiai, kiek mokėsi?

Indėnas pažvelgė iš viršaus į vyriškį rausvais plaukais ir atsikišusiu smakru visiškai neįskaitomu žvilgsniu.

— Baltasis vyras klysta, — pasakė jis tada ramiai. — Čia nėra kario vardu Haris. Baltaveidis yra dakotų giminės vado Tokei Ito palapinėje.

— O-o-o! Kaip iškilmingai! Tu, vadinasi, nebenori manęs pažinti? Tavo senis buvo malonesnis. Čia, šioje palapinėje, mudu pirmai pažinčiai išmetėme po stikliuką... Jei aš neklystu, čia man viskas labai pažįstama. Na, tiek to! Ar nepamiršai, kad kartu su kilniojo Monito vyrais ir man garantavai teisę laisvai atvykti ir išvykti?

Dakotas tylėjo.

Atvykėlis žiūrėjo į jį įžūliai, bet paskui jo akyse blykstelėjo netikrumo kibirkštėlė.

— Kaip nori, bičiuli. Jei jau taip svarbu didybė, reikia prisitaikyti. To-kei... I-to! Ką gi, skamba neblogai! Vadinasi-i-i,— jis nutęsė paskutinį garsą, norėdamas staiga pakeisti pokalbio toną.— Vadinasi, aš esu Monito žmogus ir atvykau į vado palapinę tartis dėl ginklų, kuriuos mes galime jums duoti. Tris šimtus šautuvų ir daugybę šovinių! Mes neapgaudinėjame! Tokei Ito galės pats paskui apžiūrėti ginklus ir juos išbandyti!

— Eime, pažiūrėsim!

— Kodėl taip greit? Tiesa, tu visada skubėdavai, bet šį kartą persistengei. Pirmiau pavaišink bizoniena, kurios gardus kvapas taip ir kutena nosį. Ranka ranką plauna! Argi aš nesu dakotų giminės vado svečias? O gal klaidingai supratau?

— Tu esi Tokei Ito palapinėje,— atsakė lediniu balsu vadas.— Tačiau aš nesakiau, kad tu esi mano svečias.

— Taip, atsiprašau, tai negi aš čia turėsiu badauti? Tai prieštarauja mūsų susitarimui — laisvai atvykti ir sveikam išvykti... Gal teiksiesi gabalėlį!

Baltasis išsitraukė peilį ir atsipiovė didžiulį gabalą mėsos. Su vilko apetitu, piktdžiugiškai šaipydamasis, ėmė ją valgyti. Vadas nesisėdo; jis apskritai nė nekrustelėjo, net nesumirksėjo.

Neprašytas svečias, garsiai čepsėdamas, ramino pirmąjį alkį. Paskui pasisuko į Monitą, kuris lyg pikta beždžionikė kiurksojo šalia jo. Pravardė jam labai tiko.

— Na?— paklausė Fredas Klarkė liliputą.— Ar užmušiau aš tave? Gyvą ir sveiką pristačiau į šią palapinę, nelengvas tai buvo darbas. Tai paskutinė mudviejų kelionė! Daugiau, bičiuli, raiti nebejosime. Niekada nebejosime!

— Niekada!— kvyktelėjo liliputas.— Niekada, šlykštyne tu, niekada!

Rudoji Lapė nusikvatojo savo biauriu, erzinančiu juoku.

— Na, ir susivyniojęs tu, auksinis vabale! Kas gi taip šauniai tavimi pasirūpino? Ar ne ši gražuolė ledi? O gal geroji senelė? Ten kabo dar viena lokena. Gal norėtum ir šita apsikloti?

Raudonplaukis nutilo ir užsidengė plaštaka burną.

— Nepalaikyk už bloga, Hari Tokei Ito. Pliurpiu, kas ant liežuvio užeina. Tačiau aš pasistengsiu tavo švelnių jausmų daugiau neužgauti! Šitas bizonienos gabalas, tarp kitko, nuostabiai skanus. Tu visada buvai šaunus medžiotojas. Ir šiaip

tikras vyras! Nebūtum toks klastingas, galėtume abu šį tą nuveikti!

Fredas Klarkė vėl susidomėjo valgymu. Minutėlę viešpatavo tyla. Vilko Galva pajuto, kaip visas sukaito. Šio niekšo įžūlumui nebuvo ribų. Kuo visa tai baigsis? Nejaugi Tokei Ito iš tikrųjų turės paleisti gyvą savo tėvo žudiką ir dar procentus užmokėti?

Fredas Klarkė baigė vakarieniauti, lyg į bedugnę sukimšęs visą ant iešmo kepusią mėsą.

— Skanu buvo,— dar kartą pagyrė jis.— Ir daug. Tu niekada nebuvai šikšna, tas tiesa, visada džentelmenas! Tai, matyt, su motinos pienu įgėrei. Tai kaip dabar bus? Galėsiu nors vieną naktį čia permiegoti? Rytoj susitartume, ką?

— Ne,— atsakė indėnas. — Tarsimės dabar, ir tada tu paliksi šią palapinę.

Rudoji Lapė įdėmiai pažiūrėjo į dakotą.

— Turiu pasakyti, kad nesi perdaug draugiškai nusiteikęs! Gal manai, pigiau tau atsieis, jei mane, nusivariusį kaip šunį, pasodinsi prie derybų stalo? Labai klysti! Mano galvoje dar visi sraigteliai sukasi; aš nepraskydau kaip šis beždžionžmogis.

Jis pasisuko į Monitą.

— Kaip sakai? Priimsim pasiūlymą ir tuoj pat už derybų stalo? Indėnas, atrodo, nori apriboti savo garbės žodžio galiojimo laiką. Kaip manai? Tada bent iškart viską žinosime?

Liliputas staiga pasikeitė. Į jo skruostus pliūptelėjo ugnis, veidas įsitempė, akys lyg peiliai sublizgėjo laužo šviesoje. Jo suriesti lyg voro kojos pirštai ėmė braižyti ore ratus, tarsi jis būtų norėjęs kažką paaiškinti. Pagaliau pasirodė bent dalis to, dėl ko jis buvo vadinamas kontrabandininkų karaliumi.

— Dabar?— spygtelėjo jis. — Taip! Šiandien pat! Aš jaučiuosi pailsėjęs. Noriu sužinoti, kas iš to išeis. Ar tu, niekše, mane apmovei, ar ne?

— Cha, cha, brangusis! Ką reiškia „apmoviau"? Pats esi čia ir gali viską kontroliuoti! Vadinasi, — Rudoji Lapė vėl kreipėsi į savo mirtiną priešą Tokei Ito ir atsistojo,— iš pradžių norėjai ginklus apžiūrėti. Mes neturime ko slėpti. Eime!

Netardamas nė žodžio, indėnas nuėjo prie išėjimo. Rudoji Lapė nusekė iš paskos. Žemė dunksėjo po jo sunkiais auliniais batais, pakaltais storais puspadžiais.

Kai vyrai išnyko iš akių, Vilko Galva išgirdo tylų garsą. Uinona priglaudė galvą prie Untšidos peties. Senoji indėnė pabraukė merginai per plaukus.

— Eime iš čia.

Ji išvedė į lauką vado seserį.

Vilko Galva pasiliko su Monitu ir šunimi Ohitika. Jis kilstelėjo jį slėpusią antklodę ir įtraukė oro. Monitas kiūtojo prie ugnies ir kalbėjo pats su savim.

— Šautuvai geri,— murmėjo jis.— Geri ir nauji! Jis pamatys ir panorės juos įsigyti. Turi panorėti! Tokių niekas kitas jam neatgabens. Jis turės užmokėti.

Liliputas sukikeno. Jo veidas vėl buvo geltonas lyg vaškas, rankos ėmė drebėti.

Netrukus sugrįžo Tokei Ito ir Rudoji Lapė.

— Na?— paklausė žmogiūkštis, norėdamas plėšte išplėšti atsakymą.

Tokei Ito nuėjo prie ugniakuro, į savo įprastą vietą priešais išėjimą. Neskubėdamas, su pedantišku rūpestingumu ėmė kimšti pypkę ir palaukė, kol jo priešas užsidegs savąją.

— Pakas Baserikas nemelavo,— tarė jis santūriai.— Ginklai nauji, šoviniai geri. Esu pasirengęs juos nupirkti. Kiek prašo mažasis baltaveidis žmogus?

— Mes žodį išlaikėme,— atsakė Rudoji Lapė už Monitą.— Ar Tokei Ito taip pat išlaikys žodį? Vadas prižadėjo, kad mes su savo palydovais, mulais ir prekėmis galėsime išvykti laisvi ir sveiki, jei sandėris neįvyks!

— Taip aš sakiau, hau.

— Gerai. Kiek siūlo dakotų vadas?

Rudosios Lapė akys išsiplėtė. Liliputas iškišo nosį iš antklodžių.

— Už ginklus ir šovinius Tokei Ito mokės tiek pat, kaip Didžiojo Tėvo, gyvenančio Vašingtone, armija. Už riziką ir vargą Tokei Ito pridės kita tiek.

— Ką reiškia „kita tiek"? Ar tik nenori mums sumokėti bebrų kailiais ir bizonų odomis?

— Baserikas gali imti ir kailiais.

— To aš nenoriu! Nenoriu!— riktelėjo antklodžių ryšulys.— Jei aš parsigabensiu tiek kailių, numušiu pasienyje kainas ir būsiu apgautas. Nejaugi Tokei Ito mano, kad Pakas Baserikas išjojo į prerijas... išjojo!.. parsigabenti bebrų kailių. To-

kei Ito, manau, supranta, kad tai nepaprastas sandėris! Baserikas turtingas, jam nėra reikalo prekiauti kailiais. Baserikas gyvena viskuo pertekęs, ir jam neapsimoka rizikuoti galva dėl keleto bebrų kailių. Ar žino Tokajus, kad dabar kiekvienas, kas parduos sukilusiems indėnams ginklų, bus baudžiamas mirties bausme?

Monitas atsisėdo su visomis antklodėmis ir įsmeigė į dakotą žvilgančias akis.

Vadas abejingai linktelėjo.

— Ar Tokei Ito supranta, kad, nežiūrint to, Baserikas vis tiek atvyko?

— Taip.

— Taip?! Tuomet mes greit susitarsime. Vadinasi, Tokei Ito žino, kuo reikia mokėti!

— Ak šit kas.

Vadas atsistojo, ištraukė iš palapinės kampo keletą mažų maišiukų ir atrišo. Ugnies apšviestos blykstelėjo apvalios monetos. Imdamas po vieną, ėmė jas skaičiuoti ir dėlioti šalia laužavietės į vienodo aukščio bokštelius.

— Pusę sumos moku pinigais,— tarė jis tvirtai.

Pirklys, rodos, suakmenėjo. Paskui prapliupo kvatotis iš savęs ir Tokei Ito.

— Tokei Ito!— prastenėjo jis, savo vanagiškais pirštais išvartydamas pinigų bokštelius. Monetos pasklido po visą palapinę,— Tokei Ito! Šios monetos manęs nedomina. Nejaugi tu neturi nieko kito pasiūlyti?

— Aš baltąjį vyrą prašiau daug kartų pasakyti savo kainą. Tepasako pagaliau!

— Tokei Ito! Tu žinai ne blogiau už mane, koks reikalas,— įsikišo Rudoji Lapė ir grubiai atstūmė į antklodes suvyniotą žmogėną.— Tu žinai, koks reikalas. Vyrams reikia atvirai kalbėti! Šis karas gali būti laimėtas arba pralaimėtas anksčiau, negu jis prasidės. Čia, prerijose, vienas gerai ginkluotas dakotas prilygsta penkiasdešimčiai arba net šimtui mūsų uniformuotų kvailių. Tačiau jis nė skatiko nevertas, jei neturės šautuvo ir šovinių. Tavo pergalės — ginklai. Tačiau jei mes rytoj iškeliausime ir šituos ginklus grąžinsime armijai...

— Pakas Baserikas šito negalės padaryti,— nutraukė Rudąją Lapę vadas.— Šie ginklai pavogti. Baserikas negalės jų grąžinti, be to, už juos nieko negaus. Ar jam geriau šiuos gink-

lus suversti į vandenį ir dėl to du kartus pasijodinėti po prerijas, ar iš dakotų vado priimti šią sumą, kurią jo akyse atskaičiavau?

— Argi tu, dakote, nesupranti, kodėl aš tempiau šiuos ginklus per prerijas iš anksto nesusitaręs dėl kainos? Kas gi taip daro? Aš, Baserikas, atgabenau juos tau, kad pamatytum ir sužinotum, kokį lobį prarandi, nemokėdamas reikiamos kainos! Tu privalai pasiūlyti daugiau, raudonodi! Arba aš sumesiu tuos ginklus į vandenį. Be šio sandėrio aš galiu gyventi, aš, bet ne tu! Siūlyk daugiau, raudonasis...

Monitas, matyt, norėjo pasakyti „raudonasis šunie", tačiau paskutinį akimirksnį prarijo įžeidžiantį žodį.

— Gerai. Tokei Ito pridės Baserikui dar šimtą bizonų kailių.

Delavaras norėjo apspiauti liliputą. Pusę tokios šaunios medžioklės laimikio atiduoti šitam lupikui!

Rudoji Lapė nusikvatojo:

— Tokei Ito, matyt, vis dar laiko Monitą ir mane paprastais pirkliais. Arba tu sumokėsi, kaip mes norime, arba rytoj vėl viską ant mulų — ir sudie. Geriau pasikalbėk su savo kariais, vade, ar jiems reikia tokių ginklų, ar ne.

— Ko tu nori?

Rudoji Lapė atsistojo. Tokei Ito taip pat atsikėlė ir nejučia pasitraukė žingsnį nuo artyn slenkančio priešo, tarsi nuo nuodingos gyvatės.

— Tokei Ito! Tu esi Matotaupos sūnus! Manai, kad aš leisiuosi apmaunamas?

Vilko Galva pamatė, kad, paminėjus Matotaupos vardą, dakoto veidas išbalo lyg drobė, pravertos lūpos kietai susičiaupė.

— Tokei Ito! Nejaugi tu dar nesupranti?— prakošė pro dantis Rudoji Lapė. Gilus susijaudinimas ir jam gniaužė gerklę.— Trylika metų aš vaikiausi savo svajonę, auksą! Atėjau į šį kraštą pats pirmasis! Kentėjau nežmoniškas kančias, nutrūktgalviškai lindau į pavojus kaip tikras beprotis! Dešimtį metų basčiausi tarp dakotų, buvau gainiojamas,— pats žinai, kokie buvo laikai. Jau dvejus metus persekioja mane tavo kerštas! Dabar gi čia atvyksta visokie bastūnai, pienburniai. Jie traukia į šį kraštą gaujomis, su kariška apsauga ir tik tam, kad atrastų mano auksą! Mano auksą! Aš jų nekenčiu labiau, negu tu. Stokime išvien, senas bičiuli ir prieše, du seni prerijų

vilkai prieš šiuos geltonsnapius, apgailėtinus avigalvius! Tu vyras ne iš kelmo spirtas — aš tai žinau — aš irgi vėtytas ir mėtytas — pats tuo įsitikinai! Mes abu — didelė jėga. Trylika metų ieškojau to aukso! Tokei Ito, trylika metų! Ir dar ieškosiu! Tai mano gyvenimo tikslas! Tu man pasakysi, kur yra aukso...— Rudoji Lapė susigūžė ir įbedė savo skvarbias akis į Tokei Ito.— Tu vis tiek pasakysi!

Vadas staigiai truktelėjo į plaučius oro ir ėmė žingsniuoti dideliais žingsniais po palapinę.

— Tokei Ito, aš tavęs neapgausiu. Esi pakankamai gudrus ir žinai, kad aukso ten nemažai. Sudaryk su manim sandėrį! Monitas turtingas, turi daug pažinčių. Jis parūpins mums koncesiją! Mes esame jau tiek į prerijas įžengę, jog dabar būtina turėti koncesiją.

Vadas švilptelėjo.

— Hari, nevaryk manęs iš proto! Tu juk nemanai, kad ilgai čia išsilaikysi arba ką nors nuslėpsi. Jei mes to nepadarysim, padarys kiti. Aš jiems neleisiu... Mes pasiimsime auksą, tapsime dideliais ponais, spiaudysime ant visų, kurie dabar mus niekina kaip apskretusius prerijų žvalgus... Mums visi meilikaus, turėsime didžiulius rūmus, daugybę gražių moterų... Ir jeigu tu panorėsi likti didžiadvasiškas, galėsi, turėdamas daug pinigų, padėti savo nuskurusiems gentainiams... Girdi, ką sakau? Imk ir apsigalvok pagaliau! Tu buvai pas mus, pažįsti Ilguosius Peilius, žinai, kiek jų daug, kaip jie ginkluoti. Taip pat žinai, kad dakotai pralaimės šį karą. Argi tau bus smagu, beturčiui ir sumuštam vadui, kiurksoti rezervate ir būti šeriamam kaip triušiui atmatomis?

— Rudoji Lapė, Matotaupo žudikas, gali būti tikras, kad Tokei Ito negyvens rezervate kaip nugalėtas vadas ir nesimaitins atmatomis. Tuo jis gali nesirūpinti.

Raudonplaukis nukorė lūpą.

— Gerai. Jei įsivaizduoji laimėsiąs kovą, tai apsirūpink laiku ginklais. Gal už tai tu man išduosi, kur yra aukso...

— Išduosi!— pakartojo Tokei Ito.— Rudoji Lapė surado tinkamą žodį.— Dakotas pakėlė galvą.— Aš nenoriu.

— Ko rieti nosį, Hari, Topo sūnau! Argi tu ne išdaviko sūnus? — suriko Rudoji Lapė. Jis netvėrė savo kailyje iš pykčio.

Vadas priėjo prie jo.

— Nutilk!— prabilo jis ramiu balsu. — Aš garantavau tau gyvybę tik savo medžioklės plotuose, tačiau ne visur ir ne visam laikui.

— Tavo keršto, dakote, aš nebijau!— Fredo Klarkės akyse sužibo tikrai beprotiškos ugnelės. Jis nusijuokė užkimusiu balsu.— Arba auksas, arba šie ginklai atiteks armijai! Girdėjai? Tai mano paskutinis žodis.

Tai pasakęs, Rudoji Lapė įsisiurbė godžiomis akimis į vadą kaip lūšis į savo auką. Ir jis matė, kad Tokei Ito išbalo, kad jo gyslose neramiai tvinksi kraujas. Nuo pečių nuslydo bizono odos antklodė, kairiąja vado ranka tarsi raudoni siūlai vinguriavo kraujo latakėliai. Matyt, žaizda vėl atsivėrė. Tokei Ito pasitraukė ligi palapinės sienos ir įsitvėrė liekno pušies kamieno. Jo akys, tarsi pamiršusios priešą, klaidžiojo neįžvelgiamuose toliuose.

— Ne,— atsakė jis nenatūraliai ramiai.

Jankio nosies šnervės ėmė drebėti. Baisiausiai įsiutęs, jis gėrėjosi jam nepasiduodančio žmogaus kančia.

— Hari!— pasakė jis po gerokos pauzės, kurios metu Vilko Galva girdėjo plakant savo širdį.— Džiaugiuosi matydamas, kad ir tavo savitvarda turi ribas. Tai matau pirmą sykį gyvenime, o mes juk pažįstami dešimtį metų. Tu išbalai, mano bičiuli, ir tavo kraujas išduoda tave. Aš nesu toks nekantrus, kaip tu; galėsiu palaukti šią naktį, jei reiks — ir kitą, ir dar daugybę naktų. Per šias naktis galėsi apsigalvoti; per tas naktis tau bus taip smagu, kaip prie kankinimo stulpo, prie kurio tu mielai pririštum savo senąjį bičiulį Rudąją Lapę. Ką darysi? Teks kaip nors pasirūpinti, mano mielas, kad tavo kariai sužinotų, jog tu iš gryno užsispyrimo nori iš jų atimti tris šimtus kariškų šautuvų, kurie jau čia pat po ranka. Matau, pats šaukiesi ant savo galvos bėdą; tai, aišku, tavo asmeninis reikalas.

Kad kam nors nepasirodytų, jog jam prireikė ramsčio, Tokei Ito paleido iš rankų kartį. Jis pasilenkė, pakėlė nuo žemės bizono odos antklodę ir vėl užsimetė ant pečių, paslėpdamas savo žaizdą. Paskui priėjo prie ugniakuro. Priešai sustojo netoli vienas kito akis į akį. Tokei Ito tylėjo.

Rudoji Lapė švokštė:

— Hari, tu dar blogai mane pažįsti. Tavo senį pribaigiau — tai faktas. Pasakysiu dar daugiau, neprisidėsi prie mano su-

manymo — tas pats bus ir tau. Auksas turi būti mano. Supranti? Ma-no!

— Ne! — staiga spygtelėjo liliputas. — Auksas bus mano, šunie...

Rudoji Lapė smarkiai spyrė Monitui. Tas riktelėjo iš skausmo, susirietė ir nutilo.

— Šituo tam sykiui atsikratėme, Hari, dabar visa kalba tik tarp mūsų. Aš nebenoriu su tavim derėtis, supranti? Tu prašovei pro šalį. Galvoji, kad aš, baltasis kvailys, nieko nežinau apie jūsų papročius ir kad mane galima apmulkinti. Neapsirik. Aš žinau ne blogiau už tave, kad dakotų karo vadas nėra visagalis ir kad tokiu svarbiu reikalu, kaip ginklų pirkimas, jis turi pasitarti su giminės vyresniaisiais. Tavo atsisakymas, Tokei Ito, neturi jokios reikšmės. Kur kas svaresnį žodį turi Havandšita, senasis burtininkas, ir taryba. Esi išdaviko sūnus, dakotai tave priėmė į giminę tik iš geros širdies; ką vyrų taryba tau pasakys, taip turėsi daryti. Jei rytoj rytą nesušauksi pasitarimo, aš pats tuo pasirūpinsiu. Taryba aplaužys tau ragus ir įpareigos atiduoti už ginklus auksą!

Kai Vilko Galva išgirdo tokius grasinimus, tuoj pat pagalvojo apie Šonką, kuris vaišių metu žvelgė į vadą kupinomis neapykantos akimis. Galimas daiktas, kad Rudajai Lapei pavyks įgyvendinti savo kėslus. Delavaras visas drebėjo iš susijaudinimo.

— Jei tarsiesi rytoj, tad eik dabar gulti,— atsakė Tokei Ito. Tik iš netvirto balso skambesio buvo galima jausti, kas dedasi jo širdyje.— Užleidžiu tau visą palapinę.

Tokei Ito švilptelėjo šuniui ir pamažu išėjo iš tipi. Niekas nežinojo, ką jis ketina daryti. Rudoji Lapė palydėjo jį pilnomis nepasitikėjimo akimis. Apsukęs porą ratų aplink ugniakurą, paspyrė nejudantį Monitą ir nusikeikė. Vilko Galvos, matyt, dar nepastebėjo.

— Velnio vaikas! — burbtelėjo jis.— Dabar lakstys po kiemą ir bandys visus prieš mane sukiršinti. Nereikėjo atskleisti jam savo geriausių kozirių! Kad nors žinočiau, kur yra Šonkos palapinė...— Paminėjęs šį vardą, Rudoji Lapė lengviau atsiduso.— Šonka tikriausiai padės man. Tas senis burtininkas taip pat negali pakęsti Tokei Ito. Ir Haris su savo išmonėmis vieną sykį priėjo liepto galą. Jau įkliuvo į mano kilpą, gražiai įkliuvo... Dabar einu pas savuosius ir iš sargybinio sužinosiu,

kur gyvena Šonka... Haris neuždraus man eiti pas palydovus. Paskui užsuksiu pas burtininką. Prieš tris šimtus šautuvų ir keletą raketų, su kuriomis senis galės savo žmonėms parodyti fokusą, jis tikrai kapituliuos. Kitaip negali būti...

Kai Rudoji Lapė jau žengė prie išėjimo, prasiskyrė užuolaida ir vidun įsmuko atletiško sudėjimo negras Čapa Garbiniuota Galva.

— Jūs Fredas Klarkė?— paklausė gudruolis, rodydamas baltus dantis.

— Tas pats. Jūs jau viską žinote, — atsakė Rudoji Lapė susierzinęs ir nusišluostė nuo kaktos prakaitą.— Ko tau čia reikia? Argi tu nesaugai palapinės su ginklais? Aš norėjau kaip tik pas tave eiti.

— Geriau pakalbėkime čia.— Gudrusis Bebras atsisėdo prie ugnies.

Rudoji Lapė nužvelgė jį ir pats atsisėdo prie židinio.

— Na, pradėk!

— Tu atgabenai mums labai gerų ginklų. Todėl aš noriu tave kaip brolį perspėti.

— Matyt, Tokei Ito slankioja po palapines ir agituoja prieš mane. Taip?

— Taip. Tačiau tai nepavojinga; tau pažadėta, jog galėsi laisvas ir sveikas iškeliauti... Pavojus kitas... Ar Ilgieji Peiliai gali sužinoti, kad tu mums atgabenai ginklų?

— Po šimts pypkių, koks čia dar klausimas? Jie ničnieko neturi žinoti. Absoliučiai nieko! Jei norite nors ką iš manęs vėliau gauti, laikykite liežuvį už dantų!

— Mes tylėsime. Bet ar tu pasitiki Vilko Galva? Aš turiu omenyje jūsų žvalgą Tobiją...

— Kaip jis tau šovė į galvą? Tobijas gi toli, prie Juodųjų kalnų.

— Ne, jis yra kaime.

— Kur?

— Pas mus kaime.

— Prakeikimas! Ar žino šis nuskurėlis?..

— Jis dar nieko nežino. Tačiau buvo užėjęs pas mane ir norėjo šį tą sužinoti. Aš neišdaviau.

Vilko Galva, lindėdamas po antklode, įdėmiai klausėsi, kas apie jį kalbama, Bebras buvo gudrus.

Rudoji Lapė įsirėmė į šonus rankomis ir tarė:

— Žinai, man rodos... Kuo tu vardu?

— Čapa. Jūsiškai Bebras.

— Taigi, man rodos, kad čia slypi kažkokia velniava. Tas biaurus pasalūnas, tas raudonodis šuo Tobijas... Pats jam daviau užduotį, o jis išdrįso nepaklusti... ir atjojo čia! Kai sugrįšiu į stotį, pasirūpinsiu, kad jam gerai į kaulus įkrėstų. Nesvarbu už ką! Vadinasi, tave klausinėjo?

— Taip.

Rudoji Lapė sutrypė kojomis.

— Visas biznis šuniui ant uodegos... Per tokį trumpą laiką neapvyniosiu Tokei Ito ant piršto... Taip greit neįmanoma... Reikia nešdintis! Tuojau pat reikia išsinešdinti, kol tas Tobijas nesuuostė. Ir be jokio užmokesčio? Rupūs miltai! Geriausią biznį, kokį tik savo gyvenime esu daręs, turiu mesti...

Bebras maloniai ir užjausdamas šypsojosi.

Rudoji Lapė perbalo iš pykčio. Paskutiniųjų valandų pergyvenimai akimirkai jam atėmė drąsą. Kai jį vėl pagavo įniršis, čiupo ant žemės pabirusius dolerius ir ėmė svaidyti kaip beprotis į palapinės palas.

— Prisiekiu visais velniais! Atsiims tas pasalūnas Tobijas.

Rudoji Lapė išbėgo iš palapinės.

Vilko Galva priglaudė prie žemės ausį ir pasiklausė. Netrukus pasigirdo šuoliais nulekiančio arklio kanopų bildesys.

Delavaras atmetė antklodę.

— Šauniai tu jį sudorojai! — pagyrė jis Čapą. — Išdūmė.

Gudruolis linktelėjo galvą.

— Dabar jis tavęs nekęs.

Vilko Galva numojo ranka.

— Aš džiaugsiuosi, kai baltieji mane kankins, nes žinosiu, už ką kenčiu.

— Gerai. Dabar man reikia kitus atvesti. Gali nebesislėpti. — Čapa priėjo prie Baseriko. — Žiūrėk, Monitas vėl atmerkė akis. Gerai, tarsimės dabar su juo.

Čapa Garbiniuota Galva paliko palapinę. Po kelių minučių jis grįžo su dviem barzdotais kontrabandininkais. Abu vyrai, vienas jaunesnis, kitas vyresnis, apsirengę odinėmis striukėmis, atrodė kaip tikri prerijų medžiotojai. Jų skruostai buvo nugairinti vėjo, idegę saulėje, striukės — senos ir nutriušusios, tačiau šautuvų vamzdžiai žvilgėjo kaip veidrodis.

— Šnekėkitės su Baseriku,— tarė Čapa.— Štai jis sėdi.

Barzdočiai priėjo prie Baseriko.

— Na, sakyk pagaliau, — šūktelėjo vyresnysis beždžionėlei,— kiek tu mums žadėjai už darbą užmokėti ir kokį biznį pats padarei. Nemeluok, kraugery, juk mes jau viską žinome.

Baserikas išpūtė akis.

— Šunsnukiai jūs,— spygtelėjo jis.— Jei biznis pavyks, žadėjau kiekvienam po dešimtį dolerių. Tačiau biznis neišdegė. Todėl ir jums nemokėsiu nė skatiko! Ničnieko nemokėsiu, jūs plėšikai ir tinginiai!

— Tau ir nereikės nieko mokėti, susirietusi beždžionpalaike!— šaukė įniršę vyrai.— Kiek norėsime, patys pasiimsime.

Barzdočiai ėmė rinkti nuo žemės dolerius.

Baserikas pašoko ir iškėlė sugniaužtus kumščius.

— Nelieskite, apgavikai! Aš jums galvas nusuksiu... Jūs... Jūs...

Jaunesnysis kontrabandininkas atsistojo priešais neūžaugą.

— Užsičiaupk, Monitai! Kitaip mes tau nusuksime sprandą. Esame prerijose. Čia mes šeimininkai, o ne tu! Įsidėmėk tai! Ginklai priklauso mums, o dėl kainos mes jau susitarėme su tuo raudonodžiu arba su negru, nesvarbu, kas jis toks. Šiaip ar taip, šaunus vyrukas, viską mums pasakė. Geriau lįsk vėl į patalus ir prikąsk liežuvį, kitaip bus riesta!

— Išdavikai!— ėmė spiegti Baserikas. — Mane muša! Plėšia! Gelbėkite!

Tačiau niekas neklausė, niekas neatėjo ir neskubėjo jo gelbėti.

— Geriau tau patylėti,— patarė gudruolis Čapa.— Apsidairyk! Palapinėje guli Tobijas. Neužsičiaupsi, jis tave įduos, ir tu būsi pakartas, kai tik sugrįši.

Baseriko veidas persikreipė.

— Kartu ir šitie du,— niršo jis,— ir šie abu plėšikai.

— Ne! Mūsų nepakars!— šaipėsi abu barzdočiai.— Mes visai į miestą negrįšime. Mes liksime prerijose, kur apie mus nė šuo neamtelės. Bet tavęs, mielasis, prerijos netraukia. Tau teks grįžti į miestą ir pakopėti į kartuves, jei nesiliausi čia mūsų erzinęs.

Baserikas susmuko. Jo rankas sutraukė mėšlungis. Jis kosčiojo ir spiaudėsi. Paskui galva nusviro ant krūtinės. Užgeso

paskutinis kupinas godumo ir neapykantos žvilgsnis. Akys atsistojo stulpu. Jo širdis sustojo.

Bebras užmetė ant lavono antklodę.

Kontrabandininkai nė nežvilgterėjo į beždžionžmogį, kuris tiek metų juos sumaniai mulkino ir išnaudojo.

Jie prisirinko monetų ir nuėjo su Čapa į tarybos palapinę pasidalinti su savo bendrais.

Čapa, sugrįžęs į vado palapinę, giliai atsiduso. Visas raitelių būrys jau bildėjo šuoliais iš stovyklos.

— Išdulkėjo, — pranešė gudruolis delavarui. — Ginklai ir mulai liko mums. Mes nugalėjome.

Jis atsisėdo prie ugniakuro ir užsidegė pypkę.

Vadas, sugrįžęs į tipi, atsisėdo priešais Bebrą. Patylėjęs jis tarė dusliu balsu:

— Tu prašei duoti tau laisvę, kad galėtumei veikti savo nuožiūra. Dabar pasakyk man, ką tu padarei ir kodėl visi vyrai, palikę ginklus, išjojo?

Čapa Garbiniuota Galva pranešė:

— Ginklus nupirkau už Tokei Ito pinigus. Tai buvo garbingas sandėris. O kad vyrai labai skubėjo ir paliko keletą monetų, aš čia niekuo dėtas.

Čapa pirštu parodė dvi krūveles dolerių, kurias jis surinko iš palapinės pakampių.

— Tepasiima jas Tokei Ito.

— Tai tavo pinigai, Bebre. Tu daug nuveikei giminės labui.

— Ką aš veiksiu su pinigais? Nereikia man jų. Tokei Ito geriau tepavaišina minkštutėle bizono nugarine, kad įgaučiau jėgų kovai su dvasia, gyvenančia mano motinos motinoje ir norinčia priversti mane savoje palapinėje valgyti seno bizono mėsą.

— Galėsi gauti visą bizoniuką! — Tokei Ito veidu slystelėjo šypsena.

Jis pašaukė Uinoną ir Untšidą. Atėjo ir Četansapa. Kitose palapinėse jau visi miegojo; tik prie vado ugniakuro šnekoms nebuvo galo.

— Dabar matai, kuo skiriasi dakotas nuo vačičuno, — kreipėsi Tokei Ito į delavarą. — Čapai Garbiniuotai Galvai duodu aukso, o jis neima. O baltasis trylika metų ir visą savo gyvenimą pasiryžęs atiduoti, kad tik jo įsigytų.

— Norėčiau žinoti, kodėl? — sušuko Četansapa, nors jo niekas neužkalbino.— Ką veikia vačičunai su auksu? To aš vis dar nesuprantu.

— Jie maino jį į viską, ko patys negali pasigaminti,— paaiškino delavaras.

— Tai keista paslaptis.

— Taip. Bet Četansapa turėtų prisiminti, jog mūsų kariai anksčiau daiktus mainydavo į kriaukles, kurios taip pat jokios vertės neturėjo.

— Tavo tiesa. Bet aš girdėjau, kad daugelis vačičunų sukaupia tūkstančių tūkstančius aukso grūdelių vien tam, kad turėtų... Nė vienam dar dakotui nebuvo šovę į galvą savo palapinę iki pat viršaus prigrūsti kriauklelių.

— Baltieji vyrai turi daug daugiau daiktų, kuriuos galima mainyti, negu mes, todėl ir aukso jiems reikia daugiau, negu mums kriauklelių, — samprotavo delavaras. — Mes turime tik palapines, jie namus; mes valgome mėsą, o jie ir žuvį, ir cukrų, ir daržoves, ir miltus, ir pieną, ir daugybę kitų daiktų. Mes nešiojame vieną drabužį, o jie susivelka vieną ant kito mažiausiai trejus. Mums užtenka vienos ugnies ir valgiui gaminti, ir pasišviesti, ir palapinei apsišildyti, o baltieji tam naudoja tris skirtingas ugnis. Man reiktų kalbėti daug dienų ir naktų, kad galėčiau išpasakoti, ką turi baltieji žmonės ir kuo jie tarpusavyje keičiasi.

Četansapa papurtė galvą.

— Vačičunai — nuostabi giminė. Tačiau aš vis tiek negaliu suprasti, kam vienam žmogui reikia tiek daug aukso. Jeigu jis ir jo moterys pavalgę, apsirengę ir turi kur gyventi, tai ko jam dar reikia!

— O, jiems labai daug ko reikia,— įsikišo Tokei Ito.— Tai yra vačičunų aukso paslaptis. Kas turi aukso, gali ne tik valgyti, statytis namus, bet ir žemės nusipirkti, netgi labai daug žemės. Gali taip pat nusipirkti ar išsinuomoti vyrų, moterų, vaikų, kurie patys neturi žemės, tačiau dirba tam, kas jos turi. Baltasis, kuris turi aukso, ne tik gerai gyvena, bet ir tampa kitų vadu. Kai buvo tiesiama transkontinentinė magistralė, pats mačiau, kaip vieni vačičunai valdo, o kiti jiems tarnauja. Tą paslaptį man atskleidė tie, kurie turėjo kitų klausyti.

— Tikra teisybė,— patvirtino Čapa.— Ir mano tėvas tą patį pasakojo. Jį buvo nupirkęs vienas baltasis už auksą. Tėvas turėjo baltojo žmogaus laukuose sunkiai dirbti ir dar dažnai gaudavo mušti.

Četansapa pakėlė odinę antklodę ir ėmė pirštais maigyti prerijų žemę.

— Pirkti žemę? Žmones?— paklausė jis nepatikliai.

— Kas tiesa, tai tiesa, — patvirtino Vilko Galva. — Blokhauzų stotyje prie Najobreros gyvena jaunas pasienietis šviesiais kaip kukurūzai plaukais. Kadangi jo tėvas, kuris augina duoną, negali užmokėti turtuoliams už žemę, jis turėjo viską palikti ir eiti pats tarnauti. Jis šauna į dakotą tik todėl, kad parsidavė Ilgiesiems Peiliams; indėnams jis nejaučia neapykantos.

— Tai jau negerai,— nutarė Četansapa.— Štai žemė. Ji priklauso visiems.

— Baltieji nesinaudoja žeme bendrai kaip mes,— tarė Tokei Ito.— Jie grobia ją ne vien iš dakotų; baltieji apiplėšinėja ir viens kitą.

— O raudonodžiai vyrai ar gali bendrai medžioti bizonus?— įsikišo Vilko Galva.— Dakotai su dakotais susitars, bet vargas, jei bizonai perbėgs į paunių ar siksikų medžioklės plotus.

Bebras pagalvojo, pagalvojo, brūkštelėjo ranka per garbiniuotus plaukus ir tarė:

— Vis dėlto vačičunai gudresni už mus. Už auksą jie sugeba viską įsigyti, o mes turime aukso, bet nemokame juo pasinaudoti. Kodėl mes grumiamės dėl medžioklės plotų. Duokime vačičunams už juos aukso, ir tepalieka jie mus ramybėje.

Tokei Ito ilgai ir piktai žiūrėjo į savo garbangalvį draugą.

— Vadinasi, Matotaupos auksą Čapa būtų pasidalinęs su Paku Baseriku?

— Kodėl pasidalinęs?— pasiteiravo Garbiniuota Galva.

— Kad su Didžiojo Tėvo, gyvenančio Vašingtone, leidimu galėtų kartu su Baseriku kasti auksą.

— Ne, ne, ne... Su beždžionėle ir Rudąja Lape niekada nesusidėčiau, nes jie apgavikai. Bet prisipažinsiu, vade, kad man dėl to dar reikia gerokai pasukti galvą. Ar leistų Didysis Tėvas, kuris gyvena Vašingtone, dakotams turėti tiek žemės, kiek jie galėtų jos už auksą nusipirkti?

— Ne,— pareiškė delavaras,— jis to dakotams neleis, nors pagal savo įstatymus turėtų. Jis pasielgs visai kitaip. Pasigrobs auksą, o dakotus išvarys iš prerijų. Jis tuomet turės ir žemę, ir auksą, o dakotai nieko neturės. Jiems teks kraustytis į rezervatą ir dar dėkoti Didžiajam Tėvui, kad neleidžia numirti badu. Vienas Tokei Ito galėtų nusipirkti iš vačičunų gabalą žemės, sėklų, gyvulių; taip pat ir tu, Čapa, vienas galėtum, tačiau ne visa giminė su savo senaisiais vadais...

— Tuomet šautuvai ir kovos kirviai nuspręs, ar didysis plėšikas, gyvenantis Vašingtone, gali pasielgti su dakotų giminėmis taip, kaip pasielgė su delavarais.

JAUNASIS VADAS

Du kartus pasikeitė mėnulis nuo to laiko, kai pas dakotus lankėsi Monito kontrabandininkai ir kai sandėris taip netikėtai baigėsi. Vilko Galva pasveiko ir išjojo su laišku atgal į fortą. Tame laiške buvo parašyta, jog Tokei Ito sutinka atvykti į blokhauzų stotį tartis su pulkininku Džekmanu.

Ramiai sruveno į Šiaurinį Platą Arklių upelis. Pakrantės karklynuose švilpavo paukščiai. Vandenyje šokinėjo ir laigė žuvys. Upelio vidupyje, į pietų pusę atviroje kilpoje dar tebestovėjo Lokės giminės palapinės.

Kaitriai šildė pavasario saulė, todėl beveik visų palapinių šonai buvo atmesti, ir galėjai matyti viską, kas darėsi viduje. Jaunojo karo vado palapinėje šalia ugniakuro sėdėjo tik Untšida. Sunėrusi ant kelių rankas, ji žvelgė išmintingomis akimis pro čia pat esančius daiktus į tolimą, nekiekvienam prieinamą šalį.

Norint surasti Uinoną, reikėjo paėjėti palei upelį pasroviui iki tos vietos, kur praplatėjusi vaga ima slėptis krūmų ir neaukštų medžių tankumyne. Tai buvo merginų ir moterų maudymosi vieta. Patekėjus saulei, stovykloje jau virė darbas, todėl maudykloje buvo visiškai tylu; nekrykštavo sodrūs merginų balsai, nesitaškė plaukikės.

Uinona stovėjo ant kranto viena, užlindusi už krūmokšnių. Ji buvo apsirengusi gražiausią savo drabužį iš balto bizono kailio, kuris nuo pečių krito klostėmis. Juodi paleisti plaukai, perrišti tik per kaktą kaspinu, siekė drabužio apvadą. Jos

žvilgsnis klaidžiojo po tuščias gimtų prerijų tolumas. Ji stovėjo tiesi, nuleidusi rankas, šiek tiek atmetusi galvą, tarsi kažko lūkuriuotų.

Iš pakrantės krūmokšnių išlindo Tokei Ito. Jis atėjo taip tyliai, jog nė žolelė nesušnarėjo po kojomis, ir sustojo priešais Uinoną. Brolis ir sesuo tyliai žiūrėjo vienas į kitą. Uinona kilsterėjo ranką, tarsi norėdama stipriai įsikibti į brolį ir daugiau nepaleisti, tačiau jos ranka nusviro anksčiau, negu spėjo prie jo prisiliesti.

— Harka!— ištarė ji tik vieną žodį.

Ji prisiminė savo ir brolio vaikystę. Jau tuomet jam nebuvo lygaus. Didžiausiam Matotaupos pasididžiavimui Harka taikliausiai šaudydavo, greičiausiai susekdavo pėdsakus ir visada vadovavo berniukų būriui. Prisiminusi vėlyvesnius metus, akimirksniui užsimerkė. Tačiau tremtinio sūnus grįžo. Jau prabėgo dvi vasaros, kaip brolis vėl gina ir saugo ją nuo priešų, maitina. Dabar jis karo vadas! Uinona pažvelgė į dideles, puikias erelio plunksnas, kurios puošė brolio galvą. Ji pati pasiuvo jam švarką iš briedžio odos ir gausiai išmargino raudonais ir mėlynais raštais. Iš odinių makštų kyšojo peilio kotas su išpiaustyta paukščio galva.

Tokei Ito nepratarė nė žodžio. Jo veidas liko nejudrus, tačiau akys žvelgė švelniau; tokio žvilgsnio niekas, išskyrus artimuosius, nebuvo matęs. Šis atsisveikinimas, atrodo, ir jam buvo sunkus.

Ohitikos vamsėjimas pažadino brolį ir seserį iš susimąstymo. Vilkinis šuo atskuodė didžiuliais šuoliais pas savo šeimininką. Tokei Ito apsigręžė ir, netaręs nė žodžio, nuėjo.

Vadas pasuko į ganyklą, kur keletas berniukų ganė arklius. Vado lasas buvo pagavęs per pastaruosius dvejus metus ne mažiau kaip tuziną jaunų, stiprių žirgų. Ant gelto mustango tupėjo strazdas, indėnų vadinamas šešoka, ir traukė guvią rytmečio melodiją; pulkas juodaplunksnių jo brolių bėgiojo po pievą ir kažką lesinėjo. Eržilas išpūtė šnerves, pauostė orą, pasimuistė linksmai ir pribėgo prie šeimininko. Juodasis strazdas tuojau nulėkė.

Vadas pasveikino savo geriausią mustangą ir ėmė laukti, kol ateis du pagyvenę kariai, turėję jį lydėti ir remti derybų metu. Kai tik šie pasirodė, Tokei Ito užšoko ant gelčio. Lydimas dviejų senių ir Bebro, jis leidosi į kelią.

Iš kairės ir dešinės zujo būrys raitų berniūkščių ir vaikinų ir rodė savo jojimo meną. Hapeda su savo draugu Časke mokėjo pralįsti šuoliuojančio mustango papilve, prisilaikydami tik ašutinės kilpos, sumegztos ant arklio sprando. Jie labai didžiavosi, galėdami šį sunkų triuką parodyti vadui du kartus. Buvo tikimasi, kad iš Jaunųjų Šunų vadų išaugs šaunūs kariai.

Kai raiteliai kiek nutolo nuo kaimo, berniukai ir paaugliai atsiskyrė. Tokei Ito vedė savo tris palydovus nė nesusimąstydamas. Jis čia pažinojo kiekvieną kalnelį, upelį, krūmą, vos ne kiekvieną žolės kupstą.

Tik saulei leidžiantis, jie sustojo pailsėti ir įsirengė nakčiai stovyklą. Vadas apsiėmė budėti antrąją nakties pusę. Kai jis pabudo, pagal žvaigždes atskaičiavo, kad jau valanda po pusiaunakčio. Atsikėlęs nušliaužė pas Čapą Garbiniuotą Galvą, kuris gulėjo ant kalvos keteros ir žvalgėsi po Plato slėnį.

— Eik miegoti!— tarė vadas kariui, nejudančiam iš savo vietos.

Tačiau Bebras nesijautė pavargęs.

— Pasilikime abu,— pasiūlė jis.— Noriu tau šį tą pasakyti.

Tokei Ito įsitaisė šalia draugo.

— Harka!— švelniai kreipėsi Bebras į bendražygį intymiu vaikystės vardu.— Kodėl tu nereikalavai, kad tave palydėtų didesnis karių būrys? Blokhauzų stotyje tyko Rudoji Lapė!

— Tu gi žinai, kur dabar mūsų vyrai reikalingi. Generolai su Ilgaisiais Peiliais traukia per mūsų prerijas į šiaurę nuo Juodųjų kalnų. Mūsų vyriausieji vadai turės jiems ten pastoti kelią. Tai paskutinė dakotų kova už prerijas. Jei mus sumuš, viskas prarasta. Dakotų kariai negali atsisakyti savo planų, kad apsaugotų tremtinio sūnų lyg mergaitę drebančią iš baimės.

— Tylėk! Tokia šneka tik painioja viską. Geriau būtum ėjęs į mūsų vadų ir karių susirinkimą ir kovojęs šiaurėje prieš Ilguosius Peilius ir jų generolus, užuot čia prie Najobreros leidęsis klastingai nužudomas. Bent pasakyk dabar, ką man daryti, jei Ilgieji Peiliai griebsis klastos!

— Nieko negaliu tau pasakyti, nes pats nežinau, kas atsitiks. Bet aš leidžiu tau būti prerijose, kai josiu į fortą.

— Puiku! Jei taip, tai aš Tokei Ito kai ką prisipažinsiu.

— Ką?

— Aš išprašiau dvidešimt vyrų ir susitariau su jais. Būrys lauks manęs šiapus Miniatankos; jei bus bėda, jie padės ir man, ir tau.

Vadas keletą sekundžių mąstė.

— Aš žinau,— tarė jis pagaliau. — Tai man pasakė Tatanka Jotanka. Bet jūs negalėsite pulti blokhauzų, kurie vėl atstatyti ir saugomi didelės įgulos. Jei mane suims, pabandyk prasmukti ir mane paslapčia išlaisvinti.

— Hau. Ir nužudyti Rudąją Lapę.

Vadas nieko neatsakė, bet Bebras ir be žodžių jautė, ką jis norėjo pasakyti. Karys budėjo prie savo vado ir vaikystės draugo ligi pat ryto ir niūniavo dakotų karo dainą apie beribę indėnų ištikimybę:

O broli! Pavojuje, kovoj
Tavęs aš neapleisiu.
Tik šūktelk, pamok bėdoj,—
Nesudrebėsiu nė audroj,
Šalia tavęs aš mirti eisiu.

Daina nutilo, pradėjus brėkšti. Vyrai grįžo pas savo draugus ir tuoj pat leidosi į kelionę. Ant ištvermingų mustangų indėnai jojo dar pusantros dienos, kol pagaliau pasiekė fortą.

Raitelius nuo forto slėpė upės vingis, todėl vargu ar kas iš stoties juos pastebėjo. Vadas, palikęs Bebrą, užkopė su abiem patarėjais ant kalvos, nuo kurios fortas buvo matyti kaip ant delno.

Tokei Ito jau buvo girdėjęs iš žvalgų apie stoties atstatymą; dabar visa tai pamatė savo akimis. Ką vadas savo drąsiu išpuoliu sunaikino, per trumpą laiką vėl buvo atstatyta. Abu blokhauzai stovėjo maždaug toje pačioje vietoje, tik buvo gerokai didesni, erdvesni. Vėl stiebėsi aukštyn stebėjimo bokštas, tačiau jis nebesijungė su komendatūra. Upė buvo nusekusi, vanduo nebeskalavo aštriatvorės.

Iš stoties atklydo silpnas triukšmo aidas: šūkavo žmonės, žvengė, trypė arkliai, zujo kareiviai. Sustiprinta įgula už aukštos aštriatvorės tikriausiai vos tilpo; tačiau, matyt, buvo manoma, jog geriau bus, jeigu žmonės ir arkliai nekels kojos į prerijas.

Dakotui pasirodė, jog sugirgždėjo vakarinių vartų spyna. Vartai cypdami atsidarė, ir iš stoties išlėkė raitelių būrys. Vadas iš tolo pažino žilaplaukį tiesų majorą, jojantį ant karštakraujės sartos kumelės. Iš paskos sekė trys karininkai, iš kurių tik vienas indėnui buvo pažįstamas: Antonis Ročas. Leitenantas vėl buvo apsirengęs naujutėlaite uniforma, kuri gulėjo kaip nulieta.

Majoras Smitas paleido savo sartąją kumelę lengvais šuoliais ir, su trimis palydovais pasiekęs kalvos viršūnę, pasveikino vadą.

— Mes priėmėme Ilgųjų Peilių kvietimą,— tarė ramiai dakotas.— Majoras Smitas, be abejo, skaitė kalbančiąją odą, kurią dakotų kariai atsiuntė jam per žvalgą Tobiją. Ten įrašėme vieną sąlygą.

Majoras išraudo.

— Taip, ten buvo viena sąlyga. Aš tikėjausi, kad Tokei Ito nebegrįš prie šio klausimo. Tai negirdėtas mūsų kariuomenės įžeidimas.

— Ar majoras Smitas gali garantuoti savo garbe, kad susitikimo metu nebus griebtasi klastos? Ar Tokei Ito ir dakotų kariai galės sveiki ir gyvi išjoti, kai tik panorės?

— Taip. Aš garantuoju, kaip ir kiekvienas kitas karininkas.

— Tuomet Tokei Ito ir jo kariai jos su tavimi į fortą.

Abi grupės, karininkai ir indėnai, pasileido pakalnėn ir šuoliais nurūko į stotį.

Kai visi sujojo į kiemą, sargybinis užkėlė vartus ir užrakino sunkia gergždžiančia spyna. Neišduodami savo jausmų, kupini nepasitikėjimo indėnai apžvelgė kareivių minią. Kai Smitas ir karininkai nušoko nuo žirgų, jais pasekė ir svečiai. Arklius turėjo nuvesti kareiviai.

Kai vienas dragūnas norėjo paimti Tokei Ito mustango pavadį, šis grybštelėjo jį dantimis už rankovės. Vyrukas persigando ir atšoko. Vadas ėmė kažko dairytis.

— Kurgi Tobijas, jūsų žvalgas? Tik jis suvaldys mustangą.

— Tobijau! Ei, Tobijau!— ėmė plyšauti po kiemą dragūnas. Iš už kitų nugarų nuo aštriatvorės pakilo lieknas indėnas. Tobijas nešiojo tą patį odinį švarką, kurį jam pasiuvo Uinona ir Blykčiojanti Audra, tačiau jo plaukų nebejuosė gyvatės odos juosta. Dabar jis buvo persirišęs žaliu kaspinu. Indėno veide atsispindėjo ankstyvesnis abejingumas. Nepasisveikinęs su va-

du, jis paėmė gelčio pavadį. Tokei Ito paraginus, eržilas pamažu nusekė paskui Tobiją.

Majoras Smitas nusivedė vadą į komendantūrą. Paskui juos nuėjo ir karininkai su indėnais.

Ant kelių apatinių namo rąstų dar buvo žymu gaisro pėdsakai. Vos peržengęs slenkstį, Tokei Ito permetė akimis pailgą patalpą, išilgai padalintą pusine pertvara į dvi nelygias dalis. Patalpoje buvo dvejos durys, vienos, per kurias jie įėjo, buvo šiauriniame namo gale, kitos — priešais ir vedė į gretimą kambarį. Trečios durys, kurios anksčiau ėjo į bokštą, buvo užrėstos. Pirmoji patalpa buvo tuščia. Tačiau už tarpusienio stovėjo tas pats sunkus, apanglėjusiu viršumi medinis stalas, užėmęs vos ne visą patalpos plotį. Iš trijų pusių stalą juosė prie sienų pritvirtinti suolai. Kambarį apšvietė šviesa, patenkanti pro vakarų pusėn išeinantį langą. Be to, blokhauzo sienoje žiojėjo keletas šaudymo angų.

Atrėmę nugaras į sienas, ant suolo sėdėjo septyni karininkai. Prieš juos ant stalo gulėjo žemėlapis. Įėjus indėnams, visi atsistojo. Tokei Ito iš uniformos atpažino pulkininką. Smitas ir Lokės giminės vadas pristatė savuosius. Pulkininkas Džekmanas santūriai pasveikino Tokei Ito ir paprašė jį su savo kariais sėstis. Dakotai ir Smitas atsisėdo ant likusio laisvo suolo, priglausto prie tarpusienio. Vadui pasirodė, jog jis su palydovais čia buvo pasodintas sąmoningai, kad nematytų vedančių į kiemą durų. Jis nepastebimai permetė akimis derybų partnerį. Pulkininkas buvo vidutinio ūgio, striukakaklis; jo veido bruožai rodė menką protą ir nepatenkintą garbėtrošką. Sučiaupęs lūpas, jis neramiai dairėsi po kambarį ir žvilgčiojo pro dakotų pečius į duris.

Tokei Ito įtempė ausis. Girgžtelėjo durys, į tuščią patalpą ėmė rinktis sunkiais batais apsiavę žmonės. Pusė jų sugužėjo pro tarpusienio galą į komendanto kambarį. Tai buvo pasieniečiai. Kadangi jie buvo be skrybėlių, tai matėsi jų rudi, juodi ir šviesūs plaukai; kai kurie buvo užsiauginę plaukus ligi pečių kaip indėnai. Už diržų kyšojo įprasti ginklai, peiliai ir revolveriai. Jų rinkosi vis daugiau ir daugiau. Tokei Ito iš pamatymo ir klausos suskaitė keturiolika; paskutinis įėjęs užtrenkė ir užrakino duris.

Pastarasis dideliais žingsniais atžirglojo tiesiog prie stalo. Jo rankos buvo didelės ir stiprios, kaip ir visas kūnas. Dėb-

telėjęs į dakotus, atsainiai mostelėjo ranka ir parodė dviems vyrams, kur stotis. Tai buvo patogi vieta užpulti indėnų pasiuntinius.

Tokei Ito atpažino savo priešą.

Džekmanas pritariamai linktelėjo Rudajai Lapei. Jo nerimas tarytum ištirpo.

— Džiaugiuosi,— tarė jis Tokei Ito,— kad dakotų vadai atvyko sutartu laiku. Iš anksto paruošiau visą derybų medžiagą ir tikiuosi, kad greit susitarsime. Ar jau galima pradėti?

Tokei Ito linktelėjo galva.

Džekmanas paėmė užantspauduotą dokumentą, gulintį prie žemėlapio, atplėšė jį ir neskubėdamas išskleidė.

— Tai Didžiojo Tėvo, gyvenančio Vašingtone, laiškas dakotų vadams.

Aiškiai, žodis po žodžio jis ėmė skaityti. Tokei Ito atidžiai klausėsi. Pradžioje ėjo kalba apie taiką, teisingumą, gerą valią, paskui palietė ir konkrečius dalykus. Besiklausydamas vadas vis žvilgčiojo į žemėlapį, patiestą ant stalo, ir studijavo ten nubraižytas juodas linijas.

Džekmanui baigus, indėnas netarė nė žodžio. Pulkininkas, matyt, pagalvojo, kad dakotas nesuprato.

— Ką tik perskaitytas dokumentas nurodo dakotams rezervato ribas,— pradėjo jis aiškinti ir įsikando pypkę, kuri, jam kalbant, tabalavosi išblyškusių lūpų kairiajame kamputyje. Dėl to jo šneka įgavo nosinį skambesį.— Dėl rezervatų ir jų ribų nesiderėsime; tai jau nutarta. Dakotų vadai savo parašu patvirtins, jog su raštu susipažino. Kalbėsimės tik apie tai, ligi kurio laiko ir kuriais keliais atsilikusios nuo kraustymosi dakotų gentys pačiu greičiausiu laiku išvyks į nustatytas gyvenamąsias vietas. Ar moka Tokei Ito skaityti žemėlapį?

— Taip.

— Tada prašau pažvelgti čia!— Džekamanas pasilenkė virš stalo ir ėmė vedžioti pirštu po žemėlapį.— Juodos linijos pažymi sritis, kurias Didysis Tėvas, gyvenantis Vašingtone, paskyrė iš savo žemių...

— Iš mūsų žemių,— pataisė Tokei Ito. Tai pasakęs, vadas sąmoningai pažeidė griežtas indėnų mandagumo taisykles, kurios neleidžia pertraukti pašnekovo.

Džekmanas pasitempė. Šis judesys išdavė jo apmaudą.

— Didžiajam Tėvui, gyvenančiam Vašingtone, priklauso visa žemė nuo Atlanto ligi Ramiojo vandenyno. Tačiau Didysis Tėvas yra pasiryžęs atiduoti kelis labai gerus šios žemės gabalus dakotų giminei, jeigu vadai įsipareigos gyventi taikiai.

Tokei Ito padėjo pypkę.

— Pulkininkas Džekmanas klysta. Raudonodžiams vyrams priklauso visa žemė, pradedant didžiuoju vandeniu, kur teka saulė, ir baigiant didžiuoju vandeniu, kur ji leidžiasi. Bet jie yra pasiryžę palikti Didžiajam Tėvui geroką šios žemės dalį, kurioje jau gyvena baltieji. Jie taip pat yra pasiryžę tartis su baltaisiais vyrais — dėl to čia ir atvykome — ar įmanoma ir reikalinga Didžiajam Tėvui, kuris gyvena Vašingtone, ir jo tautai perduoti dar šiek tiek žemės, kad jis galėtų išmaitinti didžiules baltųjų vyrų, moterų ir vaikų minias. Dakotų vadai, aišku, reikalaus, jog ir jų kariams, moterims ir vaikams liktų užtektinai derlingos žemės, kad jie galėtų gyventi ir patys galėtų aprūpinti savo palapines. Tik prieš keletą žiemų baltieji garantavo ir pasirašė sutartį, jog žemės prie Najobreros ligi Misurio aukštupio mums priklauso amžiams.

Įsiviešpatavo tyla.

Džekmanas spoksojo į stalą.

— Pasikeitė aplinkybės. Suradome aukso gyslas, tiesiame geležinkelius, statome miestus... žodžiu, civilizuojame jūsų kraštą.

Jis ištraukė iš burnos pypkę, iškratė pelenus, pastūmė ją į šalį ir ėmė nervingai stuksenti pirštais į stalą.

Pagaliau jis vėl paėmė save į nagą.

— Tavo kalba — tai keistas maišto ir proto mišinys.

Jis atsilošė, išpūtė pro lūpas orą ir mostelėjo čia pat stovintiems pasieniečiams. Du iš jų išėjo ir tuoj pat sugrįžo su viskio buteliu ir taurėmis, kurias, Džekmanui paliepus, tuoj pat visiems pripildė.

— Na, po burnelę,— pasakė jis, stengdamasis kalbėti kaip savas, tačiau tai piaute piovėsi su klastingu pulkininko veidu, ir nuo to pasidarė dar nejaukiau.— Mes turime šį reikalą išnagrinėti ramiai, neskubėdami. Pradžioje reikia šiek tiek pasistiprinti. Ugninis vanduo, kaip raudonodžiai sako, pataiso nuotaiką geriau, negu tabakas. Jūs mėgstate šį skystį, tiesa? Bent jau tokios šnekos eina.

Džekmanas pajudino taurę. Kadangi Tokei Ito prie savosios net neprisilietė, tai pulkininkas taip pat susilaikė.

— Šį skystį pavadino ugniniu vandeniu ne raudonieji vyrai,— atsakė šaltai vadas.— Šio žodžio išmokome iš baltųjų. Dakotų kariai paprastai jį vadina minivakenu, tai yra, šventuoju vandeniu.

Džekmanas ir karininkai ėmė kvatotis. Tik majoras išliko rimtas.

— Šventuoju vandeniu?— pulkininkas griebėsi pokalbio gijos, kuri jam buvo pasiūlyta.— Kodėl?

— Mūsų ausys girdėjo, kad baltieji vyrai geria tokį vandenį, tarnaudami didžiajai dvasiai.

— Bažnyčioje... ak, po perkūnais, jūs turite galvoje vyną...— Džekmanas sumišo.— Degtinė — ne vynas, nors, tiesa, ir nuo jo galima pasigerti. Vadinasi, šventuoju vandeniu... Bet čia ne vieta pamokslams. Geriau išmeskime po burnelę. Na, raudonieji bičiuliai? Gal surizikuosite išgerti šlakelį?

— Mes negeriame — įžadą esam davę. Bet pulkininkas Džekmanas tenesivaržo. Mes mėgstame pažiūrėti, kai kiti geria.

— Per didelis nuosaikumas irgi negerai. Be kompanijos niekas negeria. Jūs nemalonus žmogus! Argi iš tikro nepabandysite?

— Ačiū! Ne.

Džekmanas piktai atstūmė savo taurę. Jis suprato, kad indėnų nepavyko apgauti, ir bandė pajuokauti:

— Tik pažiūrėkit! Dakotų abstinentų draugija! Vadinasi, teks tartis sausai.

Pulkininkas padėjo rankas ant stalo, palinko, nutaisęs dirbtinai malonią miną, į priekį ir pasiruošė naujam apgaulingam manevrui:

— Mes juk ne gyvuliai! Reikia viską tokiu būdu sureguliuoti, kad kiekvienas pasiektų tai, ko jis nori.

— Ką siūlo pulkininkas Džekmanas?

— Siekdamas taikos, aš turiu šimtus pasiūlymų. Tik pirmiau reiktų žinoti, ko tu nori.

— Aš jau pasakiau.

— Žinoma, žinoma! Mes gi nenorime jūsų išžudyti. Tu esi didelių gabumų žmogus. Forte sužinojome, kas tu toks. Tikras nutrūktagalvis! Tiesiog sunku įsivaizduoti! Visas fortas

išlėkė į orą. Mums aišku, kad susidūrėme su labai rimtu derybų partneriu. Kas kad esi dar jaunas. Matyt, jūsiškiai tavimi pasitiki... Tiesa, kokius turi įgaliojimus?

Šis Džekmano klausimas buvo staigus ir klastingas.

— Mano įgaliojimai surašyti tarybos atsiųstame kalbančiame popieriuje. Mano ausys turi išklausyti Ilgųjų Peilių pasiūlymus, o mano liežuvis turi pranešti juos dakotų vadams.

— Štai kaip... Vadinasi, tu neturi teisės visų dakotų vardu nei pasirašyti, nei atmesti?

— Ne.

— O-o-o! Tai mes vos be reikalo nesusipykome. Tuomet iš tikrųjų neapsimoka per daug gilintis į šiuos klausimus. Turiu pasakyti, kad atsiųsti pasiuntinius be įgaliojimų, švelniai tariant, tikras įžūlumas. Kaip jūs įsivaizduojate pulkininką? Kas jis toks?

— Tai Ilgųjų Peilių vadas, kuris, Didžiojo Tėvo ir vyresniųjų pavestas, pakvietė Tatanką Jotanką ir Tokei Ito į fortą. Mane pakvietė baltieji vyrai. Jei mano veidas jums nepatinka, galiu išeiti.

Indėnas atsakė tokiu ramiu tonu, jog Džekmanas negalėjo paslėpti savo susijaudinimo.

— Daugiau nebesiginčysime. Per dieną užteks vienų grumtynių. Mes pakvietėme tave todėl, jog tavo garbė ir tavo įtaka dakotams, atrodo, labai didelė. Mes manome, kad gabumų tau užtektų būti antruoju „karaliuku". Visiškai nesuprantama, kodėl tokiam vyrui, kaip tu, dakotai nedavė didesnių įgaliojimų. Iš savo pusės mes linkę pasirašyti su tavimi galutinę sutartį. Juk tu esi Lokės giminės vadas?

— Didžiosios Lokės sūnų karo vadas.

— Puiku. Dabar kaip tik vyksta karas, vadinasi, tu esi vyriausias. Ar gali kalbėti Lokės giminės vardu?

— Kartu su šiais tarybos nariais, kuriuos matai šalia manęs, esu įgaliotas jus išklausyti.

— Labai gerai. Šiuo pagrindu galime toliau derėtis. Anksčiau aiškiai pareiškei, jog per daug nesispirsi ir galėsi tam tikrą savo medžioklės plotų dalį perleisti baltiesiems. Jūs dabar gyvenate prie Arklių upelio ir aplink jį. Ar negalėtumėte persikelti prie Baltosios upės?

— Ten gyvena kitos dakotų giminės.

— Gali būti. Bet tai ne tavo reikalas. Pats sakei, kad negali kalbėti jų vardu. Taigi, kalbėkime apie Lokės giminę. Jūs galėtumėte, pavyzdžiui, čia... čia, matai... mes mokėtume tau padidintą rentą.

— Ar žino pulkininkas Džekmanas, kad tuo įžeidžia Tokei Ito? Jūsų skautas Fredas Klarkė galėtų papasakoti, ar Lokės giminės vadui reikalinga renta, ar ne.

Suglumęs ir gana piktai pulkininkas žvilgterėjo į skautą. Pamatęs, kaip piktai blykstelėjo Fredo Klarkės akys, dakotas ironiškai šyptelėjo. Rudoji Lapė, matyt, bijojo, kad Tokei Ito neimtų šnekėti apie kontrabandinius ginklus. Tačiau dakotas nutylėjo.

Džekmanas tęsė kalbą:

— Štai kaip! Atsisakai? Mėlyno kraujo, kaip žmonės sako. Tačiau juk neatsisakysi paimti keleto vešlesnių pievų savo kariams? Tai neužgaus tavo savigarbos?

— Kokiems kariams?

— Lokės giminės, aišku. Nepamiršk, kad kalba apie ją eina. Kiek jūsų yra? Trisdešimt? Keturiasdešimt? Su moterimis ir vaikais nuo šimto ligi šimto penkiasdešimt.

— Pulkininkas Džekmanas, atrodo, mus jau suskaičiavo.

— Daugiau negali būti. Saujelė žmonių! Tiek galėtų padoriai įsikurti! Išsirink žemėlapyje vietą, kokią tik nori. Tarp šių juodų linijų ne visa žemė bloga; yra keletas plotų, iš kurių galima šį tą išspausti.

— Aš neturiu įgaliojimų nei sau, nei Didžiosios Lokės sūnums ką nors išrinkti.

— Įgaliojimų, įgaliojimų! Eina kalba apie faktus, o ne apie juridinius subtilumus. Nemaža dakotų vadų jau susitarė su mumis...

— Su kuo?

— Ne su manim asmeniškai, bet aš galiu parodyti parašus, jei tave tas domina.

— Parodyk.

Džekmanas atsegė bylą, kuri gulėjo prie jo ant stalo, ir ištraukė keletą lapų.

— Prašau! — padavė jis tuos lapus Tokei Ito. — Visų savo nemokančių rašyti kolegų totemus tu pažįsti.

Indėnas paėmė lapus ir vieną po kito perskaitė. Patyliukais viską išvertė abiems savo palydovams. Džekmanas nemelavo.

Po dakotų žemių pardavimo sutartimis stovėjo pustuzinis parašų, jų tarpe ir vieno vyresniojo vado, atiduodančio gerą žemės gabalą.

Pulkininkas pergalingai šypsojosi.

— Įsitikinai, vade Tokei Ito? Biznis jau eina pilnu tempu. Jei nenori likti plikas, skubėk! Tarkimės. Kalbėkime vyriškai, atvirai. Jūsų koziriai sumušti! Jūs dabar panašūs į skęstančius; kiekvienas dairosi, už kokio šiaudelio nusigriebti. Skubėk apsispręsti! Esu jau ir tau paruošęs panašią sutartį.

Dakotas negalėjo atplėšti akių nuo lapų su parašais.

— Šie vyrai pasirašė, būdami neblaivūs.

Nespėjo niekas nė krustelėti, kaip vadas sudraskė lapus ir nusviedė skiauteles ant stalo. Džekmanas pašoko lyg įgeltas.

— Raudonasis šunie! Kaip tu drįsti!

— Aš pastojau kelią išdavystei!

— Kokiai išdavystei!? Šie garbingi vyrai teisėtai sudarė su mumis sutartis. Tai, ką tu padarei, yra daugiau, negu akiplėšiškumas, tai atviras maištas, ir aš liepsiu nuteisti tave kaip kurstytoją pagal mūsų įstatymus.

— Mes esame dakotų žemėje. Baltieji vyrai negali mūsų teisti,— atkirto ramiai vadas.— Sutartys, kurias suplėšiau, buvo neteisėtos. Jas pasirašė išdavikai. Pagal mūsų papročius tokių sutarčių negalima sudaryti be tarybos pritarimo. Jei Džekmanas yra garbės žmogus, tai jam pačiam turėtų būti biaurus toks elgesys.

— Valdyk liežuvį, raudonodi! — Džekmanas paraudo ligi ausų.— Čia yra sutartis, pagal kurią jums skiriamos pastovios rezervacijos ir pensijos. Užsičiaupk ir nupiešk apačioje savo totemą. Aš reikalauju tuojau pat pasirašyti!

— Nesirašysiu! Pažiūrėk į savo žemėlapį! Mums paliekate pačią blogiausią mūsų žemių dalį — smėlynus, dykumas, perdžiūvusias prerijas. Bizonų medžioklė — sunkus darbas. Esame pasiruošę išmokti lengvesnio baltųjų darbo, bet kaip laisvi žmonės derlingose vietose. Tačiau į gardą, kur būsime laikomi ir šeriami lyg sugauti triušiai, neisime. Iš ten mus vėl varysite į dar mažesnį, į dar blogesnį. Baltųjų garantijas „amžiams" mes žinome. Jos tveria ne ilgiau, kaip keletą metų. Įgaliojimų pasirašyti aš neturiu ir nieko nedarysiu, kas prieštarautų giminės tarybos nutarimams. Aš pasakiau, hau!

Džekmanas suspaudė kumštį. Jis visas drebėjo.

— Vadinasi, tu nesutinki kraustytis į jums nurodytą rezervatą ir nepasirašai?! Jūs turėsite paklusti! Tai prezidento įsakas! Priešingu atveju jūs būsite maištininkai ir nusikaltėliai! Mes elgsimės su jumis kaip su nusikaltėliais!

— Ką tai reiškia?

— Arba tu pasirašysi, arba aš tave areštuosiu!

Vadas nieko neatsakė Džekmanui. Jo akys nukrypo į Smitą.

Žilaplaukis majoras atsikėlė ir priėjo iš kitos pusės prie stalo; Fredas Klarkė ir kiti du pasieniečiai turėjo pasitraukti.

— Pulkininke Džekmanai, prašau leisti pasakyti keletą žodžių. Kvietime, kurį gavo dakotų vadai, yra ir mano parašas. Laiške buvo reikalaujama, kad vadai atvyktų pasitarti, tačiau kartu ir garantuojama, jog jie galės, kai panorės, išvykti. Ten nebuvo kitokių sąlygų ir išlygų...

— Majore Smitai, aš nesiteiravau jūsų nuomonės.— Džekmanas buvo labai suirzęs. — Man nereikalingi jūsų paaiškinimai. — Pulkininkas vėl kreipėsi į Tokei Ito:— Na, kaip? Gal ryžaisi atsiprašyti ir pasirašysi?

— Aš nepasirašysiu. Mano kariai ir aš paliekame šitą fortą.

— Jūs esate laikinai areštuojamas! Atiduokite ginklus!

Šiuos žodžius parėmė dvidešimt revolverių ir pistoletų, nukreiptų į indėnus. Dakotai nė nekrustelėjo.

— Pulkininke Džekmanai!— sušuko Smitas.— Ar jūs esate įgaliotas taip elgtis?

— Taip, aš įgaliotas!

— Pulkininke Džekmanai, aš daviau vyro ir karininko žodį, kad čia bus elgiamasi garbingai ir teisėtai, nors mūsų derybų partneriai ir suskretę indėnai. Prašau, apgalvokite dar kartą savo žodžius! Čia sprendžiamas mūsų nacijos garbės reikalas.

— Mūsų nacijos interesai! Nutilkite, majore Smitai!

— Aš netylėsiu!— Majoras nusisegė kardą ir sviedė jį pulkininkui po kojomis. — Štai... jeigu jūs man tvirtinate, jog mes esame niekšai ir apgavikai!

Džekmanas nusikvatojo.

— Šiaip ar taip, majore, atiduosite tą savo kardą. Esu priverstas iškelti jums bylą. Atsidėkodamas, jog jis užpuolė mūsų amunicijos gurguolę, jau kartą leidote šitam dakotui pabėgti. Apie tai informavo Ročas. Majore, ir jūs esate areštuotas!

Karininkas žnekterėjo ant kėdės, susigūžė, užsidengė abiem rankom veidą. Ročas norėjo dar kažką pridėti, tačiau dakotas jį nutvilkė tokiu žvilgsniu, kuris užčiaupė burną net sąžinę praradusiam karjeristui.

Netardami daugiau nė žodžio, indėnai ėmė kloti ant didelio stalo savo ginklus. Pirmiausia Tokei Ito padėjo savo šautuvą ant juodomis linijomis išraižyto žemėlapio, paskui išsitraukė iš už diržo revolverį, o po to ir peilį. Jis nesižvalgė, nedelsė. Džekmanas žiūrėjo į jį atidžiu pagiežingu žvilgsniu. Dabar jo blyškiai mėlynos akys smalsiai įsmigo į durklo rankeną. Atsargiai paėmęs jį į rankas, ėmė apžiūrinėti.

— Kulto peilis su senoviškais drožiniais,— tarė jis.— Šiaurės Vakarų kultūra! Kaip jis pateko į dakoto rankas?

Jis mostelėjo savo žmonėms, kurie priėjo prie indėnų su antrankiais ir diržais. Rudoji Lapė su didžiausiu malonumu ėmėsi rišti Tokei Ito.

Staiga kilo sambrūzdis. Vargais negalais atsistojo majoras Smitas ir dar kartą žingtelėjo į priekį. Išsišovusiose smilkinių gyslose tvinksėjo kraujas.

— Pulkininke Džekmanai,— tarė jis dusdamas,— baikite šį nusikaltėlišką spektaklį. Suprantu, kad jūs bandėte vadus pagąsdinti, norėdamas išgauti jų parašus. Nesugriaukite mano manymo, kad jūs šito tenorėjote! Spektaklis nepasisekė. Vadai nepasidavė. Tad baikite vaidybą ir grįžkite prie laisvo, rimto pokalbio.

Džekmanas paleido iš rankų Tokei Ito durklą, kuris žvangėdamas nusirito ant stalo.

— Majore Smitai, prašau jus daugiau apie šiuos dalykus nekalbėti. Tai kenkia jūsų sveikatai. Užstodamas dar kartą dakotus, vargu ar palengvinsite savo padėtį būsimajame procese. Šis klausimas galutinai išspręstas.

— Kol aš gyvas, šito nepakęsiu! Vyrai taip nesielgia!— Pasipiktinimas jam dar kartą suteikė jėgų, majoras priėjo prie Rudosios Lapės, kuris dėjo Tokei Ito antrankius, ir truktelėjo jį už rankos.

— Paleisk jį!

Fredas Klarkė paleido dakotą ir vožė kumščiu Smitui į krūtinę.

Majoras susvyravo.

— Šunie! Tu man...

Jo lūpos pamėlo, akys išsprogo, ir Smitas susmuko. Karininkai, buvę šalia, prišoko, pačiupo jį ir paguldė ant žemės.

— Votsonai!— riktelėjo kažkas.

Vienas pasienietis išėjo pašaukti felčerio.

Rudoji Lapė vėl priėjo prie vado ir ėmė rišti kojas. Abu senieji dakotai jau stovėjo surišti, tik kojų niekas jiems nepančiojo. Kareiviai juos tuojau išvedė. Išeidami juodu paskutinį kartą pažvelgė savo vadui į akis.

Tokei Ito niekas niekur nevedė. Kambarys pamažu ištuštėjo. Rudajai Lapei talkininkauti liko tik vienas pasienietis. Šis pasilenkė ir pakėlė grindyse įtaisytą dangtį. Rudaplaukis apglėbė vadą ir ėmė tempti prie tamsios skylės, žiojinčios priešais indėną. Rudoji Lapė kilstelėjo surakintą kalinį ir įsviedė į požemį.

Rūsys buvo gana gilus. Tokei Ito kietai atsitrenkė į sausą, dulkėtą žemę. Jis tuoj pat atsisėdo ir apsidairė. Požemis, į kurį Rudoji Lapė jį įsviedė, buvo didelis. Į kiemą išėjo siauras plyšys, pro kurį skverbėsi šiokia tokia švieselė. Be to, šviesos įėjo ir iš komendanto kambario, nes dar nebuvo uždengtas dangtis. Dakotas pažvelgė aukštyn.

— Kopėčias!— riktelėjo kažkas viršuje. Buvo girdėti, kaip atsidarė lauko durys, kaip sunkiais batais apsiavęs pasienietis išbildėjo į lauką. Tačiau Rudoji Lapė neiškentė, kol tas sugrįš su kopėčiomis, ir įšoko į rūsį, pakeldamas tirštą dulkių debesį.

— Pakliuvai, vyruti!— tarė jis, griebdamas belaisvį už rankos ir tempdamas jį prie rytinės požemio sienos. Prie storo rąsto buvo pritvirtinta grandinė su geležiniu žiedu. Rudoji Lapė tampriai apjuosė dakoto liemenį grandine ir ją užrakino. Belaisvį nuo sienos skyrė maždaug vieno metro tarpas. Rudaplaukis dar kartą labai kruopščiai patikrino antrankius ir odinius kojų diržus. Viskas, matyt, buvo gerai.

Tokei Ito tikėjosi, kad priešas išsinešdins. Tačiau jis liko. Išsižergęs atsistojo priešais. Ilgai tylėjo. Pagaliau pasakė:

— Na štai, Hari, viskas baigta.— Jis parodė nykščiu į viršų.— Kai tu ten pažiūrėsi, pamatysi naujo namo sklypelį. Namo, kuris stovi toje pačioje vietoje, kur buvo susirentęs blokhauzą bedantis Benas. Ten nudvėsė tavo tėvas. Gali pasiguosti, kad ir tu toje pačioje vietoje pakratysi kojas.

Tokei Ito tylėjo ir žvelgė į priekį. Rudoji Lapė kalbėjo vienas toliau:

— Tu tikras kietakaktis. Raguotasis Akmuo yra vienas iš tavo vardų. Jis atitinka tavo charakterį. Aš apsigalvojau ir daugiau prie tavęs, mielas Hari, nelįsiu su jokiais pasiūlymais. Kai aš vaikštinėsiu viršuje, nupliekstas šviesos, netversiu iš džiaugsmo, prisiminęs, jog tu pamažu nyksti tamsybėse. Tu trūnysi čia ištisas dienas, savaites, mėnesius, ir jeigu tavęs nepakars, kaip pabėgusio žvalgo, maištininko ar galvažudžio, tai ir visus metus.

Rudoji Lapė nutilo ir laukė. Dakotui, kuris, iš šono žiūrint, atrodė ramus ir viskam abejingas, besiklausant tokios šnekos, ėmė virpėti paširdžiai. Jo akys jau spėjo ištyrinėti požemį; aplink čia buvo tuščia ir nyku. Sienos buvo suręstos iš storų kamienų, ant kurių prieblandoje buvo matyti nukirstų šakų ovalai. Mėnesiai... Metai... Kartuvės... Dakotas jėga kratėsi šių minčių.

Rudoji Lapė vėl ėmė šnekėti. Jo balsas pasikeitė.

— O ar neturi su savim kartais pinigų?— paklausė jis.— Man praverstų!

Jis išvertė belaisvio diržo kišenes. Indėno veidas neišdavė tos kančios, kurią jam suteikė orumą žeminantis bejėgiškumas.

— O!— Rudoji Lapė atrado monetų pripildytą kapšiuką ir ėmė pilstyti iš saujos į saują žvangančius dolerius. Paskui viską susibruko į savo kišenę.

— Galėsiu gerai kelis kartus paulioti! Išgersiu į tavo sveikatą, dakotų vade!

Baltasis vis dar nesitraukė.

— O ką darysime su tavo plunksnomis?— tarė jis, nukeldamas nuo kalinio galvos erelio plunksnų karūną.— Gaila, kad prie karūnos neprisirišai uodegos. Būtum kur kas didingiau atrodęs. O gal nematei reikalo prieš mus puoštis? Būtume buvę labai patenkinti. Na, bet karūna taip pat nebloga. Kur tu tiek erelių sugaudei? O gal paveldėjai iš senelio ar tėvo? Džekmanas renka tokius daiktelius. Karūną nunešiu jam, apsidžiaugs. Nors ir šykštus, bet vis keletą dolerių išmes. Be manęs jis niekada nebūtų šios bylos užbaigęs. Aš jam daviau, pripažink, gerą patarimą. Nesu toks kvailas, kaip tu. Kas pas mane pakliūna tarp keturių sienų, tas jau niekada neištrūks.

Iš šių žodžių dakotas nusprendė, kad sąmokslas buvo iš anksto paruoštas, kaip jis ir tikėjosi. Apie tai liudijo ir visiš-

kai tuščias rūsys; juk požemis tikrai buvo kam nors naudojamas. Jis buvo ištuštintas.

— Lik sveikas ir ničnieko nesitikėk, — atsisveikino Rudoji Lapė.

Į rūsį įdardėjo tvirtos beržinės kopėčios. Rudaplaukis išlipo, ištraukė kopėčias ir uždarė dangtį.

Tokei Ito liko vienas.

Nepaisydamas grandinių, jis atsitiesė ir pažiūrėjo į lubas. Jas būtų galėjęs pasiekti ranka tik pasišokėjęs. Akimis išmatavo požemio ilgį ir plotį; rūsys buvo erdvus ir užėmė tikriausiai dviejų kambarių — darbo kabineto ir komendanto miegamojo — plotą. Langelis buvo po miegamuoju. Buvo dar tik ankstyva popietė, ir šviesa krito įstrižai ant dulkėtos aslos. Iš kiemo ir kambarių girdėjosi žingsnių aidas. Dakotas atskyrė šen bei ten lakstančių karininkų balsus, kurie kartu su felčeriu vis dar tebešokinėjo apie Smitą. Jam pasirodė, kad sąmonės netekusį majorą jie atnešė pagaliau į miegamąjį ir paguldė į žygio lovą.

Pro langelį matėsi praeinančių kareivių batai. Vis garsiau aidėjo pikti šūksniai, kandūs atsakymai. Žmonių nuotaika, atrodo, buvo ne kokia. Majoro senoji įgula neslėpė savo pasipiktinimo. Atėjus vakarui ir išblėsus paskutiniams saulės spinduliams, Tokei Ito išgirdo, kaip prie girgždančio siurblio kažkas karštai susiginčijo. Įsikišus vyresnybei, balsai aptilo. Tačiau tik laikinai. Temstant blokhauze įsidegė smarkios peštynės. Bildesys, riksmas pasiekė kiemą. Tomas, Teo ir Adamas, matyt, išsviedė į kiemą visą Ročo šalininkų šutvę. Pagaliau trinktelėjo šūviai, kurie, tur būt, išgąsdino ir ataušino įkaitusias galvas, gal buvo ir sužeistų. Triukšmas pamažu nurimo, įsiviešpatavo ramybė. Naktis apgaubė fortą.

Subildėjo komendanto kabineto durys. Dangtis pakilo, nusileido kopėčios, įlindo kažkieno kojos. Pasirodė lieknas, uniformuotas žmogus. Žibalinė lempa, virpanti jo rankoje, apšvietė blyškų Antonio Ročo veidą. Leitenantas priėjo arčiau ir ėmė įkyriai šviesti į kalinio veidą.

— Na?— paklausė patylėjęs.— Gal apsigalvojai? O kad taip imtum ir pasirašytum, ką?

Tokei Ito nieko neatsakė.

— Vis dar putiesi? Pasvarstyk gerai, dakote! Norite nenorite — į rezervatą vis tiek keliausite. Jei pasirašysi, gal dar

išlįsi gyvas iš šitos duobės. Jei ne — padvėsi čia kaip žiurkė spąstuose. Pamažu, bet garantuotai. Na? Nejau nieko man nepasakysi?

— Tave aš niekinu, Antoni Ročai. Tai viskas, ką turiu pasakyti.

— Nuolankiai dėkoju. Tavo žodžiai tik padės mano karjerai. Džekmanas jau atvežė man kapitono laipsnį. Jei ateitum kada nors į protą, duok man žinią.

Vadas nusigręžė, tarsi Ročo čia visai nebūtų.

— Kvailys! — burbtelėjo šis ir ėmė ropštis kopėčiomis į viršų.

Tokei Ito vėl pasiliko vienas. Jis palaukė keletą valandų. Kai įsitikino, kad jau po vidurnakčio ir kad įgula užmigo lokio miegu, susirietė kaip ežys ir ėmė čiupinėti kojų pančius. Jie buvo taip suveržti, jog kraujas negalėjo laisvai pulsuoti gyslomis, ir kojos vis labiau tino. Tokei Ito pabandė, ar negalima surakintomis rankomis atleisti mazgų. Pasirodė, kad galima, tik labai sunkiai. Kalinys darbavosi kantriai ištisas valandas, kol pančiai šiek tiek atsipalaidavo. Visiškai atrišti nenorėjo, nes iš antrankių, kurie buvo užrakinti, vis tiek neišsivaduosi. Taip pat jis nebūtų galėjęs be kito pagalbos ir specialių įrankių nusiimti grandinės, perjuostos per pusiaują. Reikėjo laukti, kol ims veikti Čapa; ligi to laiko jis neturėjo teisės sukelti įtarimo. Neįtikėtina, kad ištikimas draugas jau šią naktį bandytų jį išlaisvinti, nes dabar buvo labai nepalankios sąlygos. Čapai Garbiniuotai Galvai reikėjo pirma kruopščiai viską ištirti, rūpestingai pasiruošti. Tam prireiks tikriausiai keleto savaičių.

Norėdamas išlaikyti jėgas, Tokei Ito pasistengė užmigti. Kai pabudo, buvo dar anksti. Kieme jau švietė saulė, tačiau jos spinduliai į rūsį nepateko. Prie siurblio kilo triukšmas, kažkas grubiai juokavo, girdėjosi, kaip čiurleno ir tiško vanduo. Tai prausėsi pasieniečiai ir kareiviai. Dakotas, kaip ir visi jo gentainiai, buvo įpratęs iš pat vaikystės kas rytą pulti į upelio tėkmę, panardyti ir paplaukyti. Jis labai pasigedo gaivinančios vėsos ir švaros. Rūsyje buvo labai nešvaru, visur dulkės ir pelenai.

Apie pietus vėl atsivėrė požemio dangtis. Įlindo nerangus pasienietis. Jis nuėmė nuo belaisvio kojų pančius, atnešė vandens ir sūdytos mėsos.

— Dabar reikės čia kasdien laipioti,— tarė jis priekaištaudamas.

Tokei Ito pastebėjo jo veide įsirėžusius amžino nepasitenkinimo bruožus.

Vėžlio žingsniu slinko popiečio valandos. Vienintelis Tokei Ito užsiėmimas buvo klausytis atsklindančių iš lauko garsų. Gausi įgula vis dar nemažėjo; dalis, atrodo, įsirengė stovyklą šalia forto. Vakarinių vartų vyriai girgždėjo be perstojo; čia kažkas įeidavo, čia vėl išeidavo. Tolima žmonių šneka ir šauksmai susiliejo su upės gurgėjimu. Žvengė arkliai, suginti į didelę kaimenę, nuo kanopų bilsmo dusliai dundėjo prerijų žemė. Raiteliai čia išlėkdavo kažkur, čia vėl sugrįždavo. Kartą subumbsėjo kūjis, suplazdėjo vėjyje palapinių brezentai. Kaip gerai šiuos visus stovyklos garsus pažinojo indėnas.

Sutemus vadas vėl jėga atsikratė minčių. Jis užsklendė savo ausis prerijų garsams, vilkų kauksmui, upės šniokštimui ir užmigo. Praėjo pirmoji nelaisvės diena.

Dienos slinko vienodai, monotoniškai. Į rūsį įsigaudavo blankios šviesos ruoželis. Cypaudavo siurblys, girgždėdavo kareivių batai, pietų metu tarškėdavo indai. Žmonės plepėdavo įvairiausius niekus, keikdavosi, šūkaudavo, dainuodavo, įsakinėdavo. Iš balsų bei žingsnių skambesio indėnas jau atskirdavo apie keturiasdešimt jų. Lengviausiai atpažindavo Tomo ir Teo balsus. Dakotas iš jų kalbos suprato, kad dvyniai palaiko majoro pusę. O kai ateidavo pietūs, į rūsį nusileisdavo nerangus surūgusio veido pasienietis ir atnešdavo sūdytos mėsos.

Belaisvis galėjo žingsniuoti tik pusračiu. Jis išmatavo, iki plyšio galima nueiti dešimtį žingsnių, o atgal tik septynis, nes apsigręžus sutrumpėdavo tampriai suveržta grandinė. Kalinys pabėgėdavo pirmyn, grįždavo vėl atgal, pritūpdavo, bandydavo susiriesti ir atsitiesti, atsisėsdavo ir vėl atsistodavo. Tik tokius judesius leisdavo padaryti antrankiai ir grandinė.

Taip ir slinko dienos, savaitės; praėjo ir pirmasis nelaisvės mėnuo. Nužydėjo pavasaris. Į rūsį ėmė skverbtis vasaros šiluma. Vis tyliau šniokštė senkanti upė, kol pagaliau visai nutilo.

Nerangus prižiūrėtojas, kuris su kaliniu nepersimesdavo nė vienu žodeliu, tačiau aptarnaudavo kasdien, iš jo nesityčio-

damas, staiga ėmė ieškoti priekabių. Laiku neatnešdavo maisto, pasitaikydavo dienų, kad visai neateidavo, dažnai pamiršdavo atnešti vandens. Dar rečiau, negu paprastai, ėmė valyti rūsį. Pradžioje tik niurzgėjo, burbleno panosėj, paskui prapliupo pasienietiškų keiksmų papliūpomis, ėmė vainoti kalinį pačiais šlykščiausiais žodžiais, kokiais baltieji mėgo koneveikti indėnus. Pagaliau pradėjo belaisvį stumdyti, spardyti, daužyti kumštimis. Tokei Ito į tai reaguodavo kaip numirėlis. Beprasmiškas gynimasis tik būtų suteikęs baltaveidžiui malonumo. Žiaurus prižiūrėtojo elgesys sužadino jam viltį. Gal Ilgieji Peiliai patyrė pralaimėjimą, ir prižiūrėtojas lieja savo pyktį ant bejėgio kalinio? Dakotas pabandė iš to slunkiaus išpešti kokią nors žinią.

— Žinau, kodėl tu mane muši,— tarė jis vieną vakarą.— Dakotų kariai sumušė jūsų generolus.

— Suskretęs šunpalaiki! Kas tau pasakė?— Pasienietis grėsmingai užsimojo su puodu.

Tokei Ito šyptelėjo ir tarė:

— Na, šveisk su savo puodu! Baltaveidžiai nemoka kankinti.

— Ar tu man dar akis draskysi? Matyt, tau nepatinka, kad tavęs niekas nežnaibo įkaitinta geležim, kaip pas jus įprasta? Šunie! Raudonsnukį šunie! Kai pagalvoju, kad tavo sėbrai nužudė generolą Kasterį ir jo žmones, aš vos tveriu nenusukęs tau sprando. Tačiau nesidžiauk per anksti, tau nebus iš to naudos! Kol tave kas nors išlaisvins, spėsime pakarti! Pasakiau, kad žinotum, kas tavęs laukia! Dar nepamiršome, kiek tu mūsiškių iš pasalų nudūrei ir nušovei. Dezertyre! Klastūne! Išdavike!

Prižiūrėtojas ėmė mušti indėną puodu, tačiau tai buvo tas pats, ką daužyti rąstą. Tokei Ito nė nekrustelėjo ir toliau ironiškai šypsojosi.

— Ar tu daužai, ar blusa spardosi!

Indėnų belaisviai, norėdami parodyti savo drąsą ir ištvermę, buvo įpratę erzinti nugalėtoją.

— Aš blusa!? Uždusau, kad tave galas! Kuo tu dediesi? Na, palauk! Aš tau parodysiu, kur pipirai auga. Gali neabejoti! Labos naktelės! Lauk manęs rytoj!

Žiaurusis prižiūrėtojas išsinešdino. Tokei Ito giliai atsikvėpė. Vadinasi, dakotai laimėjo didelį mūšį. Pasieniečio grasini-

mų vadas nebijojo, o jo įsiūtis suteikė jam malonumą, nes tai rodė, kad dakotai dar laikomi priešais, kurių bijomasi ir todėl nekenčiama.

Sutemo, ir indėnas pirmą kartą šoko grumtis su savo grandinėmis. Nors jis suprato, kad pats negalės išsilaisvinti, tačiau vis dėlto pabandė. Jis norėjo nusmaukti grandinę per klubus. Jis stengėsi iš visų jėgų, nepaisydamas surankintų rankų skausmo, ir jam būtų buvę tas pats, jeigu su drabužiais būtų nunėręs ir odą.

Kad tik išsilaisvinus!

Indėnas plušo ištisas tris naktis. Jo veide kažkas pasikeitė, praslinkus toms trims naktims. Grandinė nepasidavė. Dabar jis galutinai įsitikino, kad pats nieko negalės padaryti.

Vasara nestovėjo vietoje. Prerijose džiūvo žolė, išseko upeliai, blokhauzuose kaupėsi karštis. Stiprūs vėjo gūsiai gainiojo virš forto debesis, kėlė smėlio sūkurius. Nutilo paukščių giesmės, nebežvingavo žirgai.

Vis labiau dvokė sūdyta mėsa, kurios belaisvis tiesiog negalėdavo pakęsti. Didelė įgulos dalis kažkur išvyko. O gal Bebras pamiršo savo vadą? Išlaisvinimo sąlygos dabar buvo palankesnės.

Užgriuvo tvankios dienos. Šiuo metų laiku negailestingas karštis svilindavo tyrlaukius ligi pat vasaros pabaigos. Pūtė karštas vėjas. Nuo slogios šilumos ėmė dvokti rūsys, trūko oro, gniaužė krūtinę. Žemė rūsyje buvo tarsi miltai. Iš kažkur padvelkė degėsiais. Matyt, įsiliepsnojo perdžiūvusi stepė. Vėjas nešė per prerijas svilėsių kvapą.

Vieną dieną vėl pasigirdo gelčio kanopų bildesys. Mustangas grūmėsi kieme su svetimu raiteliu. Kai daugiašikšnis botagas talžė be jokio gailesčio arklio šonus, ir dakotas krūpčiojo, kandžiojo antrankius, tarsi ne geltį, o jį patį būtų kas čaižęs. Pagaliau mustangas nutėškė raitelį žemėn. Jį kažkas kažkur nunešė. Žmogus, apsiavęs mokasinais, su dideliu vargu pagavo įsiutusį eržilą.

Pavakare vėl pakilo audra. Sudrebėjo aštriatvorė, blokhauzai. Su didžiausiu trenksmu kaip mat nubildėjo žemėn bokšto stogelis. Pasigirdo šūksniai, prislopinti šnypščiančio prerijų kvėpavimo. Ėmė teškenti pirmieji lietaus lašai. Po akimirksnio debesys tarytum prakiuro; vanduo pasipylė lyg iš kibiro ir kaip mat apsėmė visą kiemą. Pro langelį čiurkš-

telėjo srovelė, ji ritosi per dulkėtą žemę, kuri nenorėjo jos sugerti. Nuo liūties net dundėjo blokhauzų stogai.

Audra, taip netikėtai užgriuvusi, greit ir praūžė. Lietus ėmė mažėti; pakrapnojo kelias minutes ir visai liovėsi. Vėjas nutilo. Vanduo ramiai lašėjo nuo stogų į užtvinusio kiemo balutes. Žmonės išlindo į lauką ir ėmė murdytis po vandenį. Iš po batų tryško praskydusio purvo čiurkšlės. Vyrai garsiai šnekučiavosi apie nuplėštą sargybinės stogą, ieškojo lentų. Tokei Ito suprato, jog bokštas tuojau pat bus sutaisytas.

Vanduo kieme ėmė sekti. Trykštanti į rūsį čiurkšlė ėjo vis mažyn ir mažyn, pagaliau ėmė tik lašėti. Tokei Ito traukė visa krūtine kvapų orą. Gaivinanti vėsa, prasiveržusi ir į rūsį, glostė grandinių iškankintą kūną.

Vakare kažkas pakėlė dangtį ir įleido beržines kopėčias. Tokei Ito pamatė raitelio batus. Jis iš karto pažino, kad čia ne prižiūrėtojo batai. Jis nenuleido nuo svečio akių, kol nepamatė šviesių garbanų. Dakotas iškart pažino pasienietį, tai buvo Adamas. Kalinys vienu metu pajuto neaiškią viltį ir giliai įsišaknijusį nepasitikėjimą.

Vaikinas atnešė vandens ir sūdytos mėsos.

— Galų gale aš pas tave,— tarė jis, paduodamas maistą.— Tomas ir Teo viską paruošė. Jie nedavė man ramybės, visas ausis išūžė. Jiedu tave pažino dar vaiką ir nori išlaisvinti. Štai. Prie raktų negalėjome prieiti, todėl atnešiau dildę. Tau reikės nupiauti vieną grandinės žiedą; jis nestoras, ligi vidurnakčio spėsi. Būk pasiruošęs. Tomas susitarė su Bebro vyrais. Iš rytų pusės jie vaizduos, kad puola, ir nukreips sargybinių dėmesį. Per vakarinius vartus įslinks Bebras, ateis čia prie rūsio plyšio ir padės tau išsikabaroti. Bokšte būsiu aš, prie vartų stovės Tobijas, o arklius po vidurnakčio saugos Tomas ir Teo. Turėtų pasisekti. Sutinki?

— Taip. Kas atsitiko tiems tarybos nariams, kurie su manim atvyko į fortą?

— Juos tuoj pat užmušė. Jie pasielgė neišmintingai, bandė gintis.

— O Rudoji Lapė čia?

— Čia. Jis miega virš rūsio komendanto kambaryje! Tai vienintelis pavojus. Manau, kad užpuolimas nukreips jo dėmesį. Taigi, sutarta. Antrą valandą po pusiaunakčio! Dildę bėgdamas pasiimk! Ji mano, ir niekas neturi jos rasti.

Tokei Ito tiriamai nužvelgė blondiną.

— Kodėl tu man padedi?

— Kodėl? Todėl, kad visa tai biauru... Tomas ir Teo sako tiesą.

— O Smitas dar gyvas?

— Pusiau paraližuotas, beveik be sąmonės. Džimas jam taikliai uždavė. Majoras tikras vargšas; jis irgi čia belaisvis. Jį slaugo duktė. Dabar ji benamė našlaitė. Tačiau ji drąsi, gero grūdo, taip sakant.

— Tu ieškai aukso, Adamai Adamsonai.

— Nepamiršai, ką tau sykį prasitariau?

— Nepamiršau. Gal tikiesi, kad Tokei Ito užmokės už pagalbą?

Adamas nusipurtė.

— Nepakartok to dar sykį, dakote! Aš nesu šunsnukis!

— Gerai. Bet ar žinai, ką darai? Tu išduodi baltuosius vyrus.

— Gali manyti, kaip nori.

— Ar ketini, juos išdavęs, toliau čia pasilikti?

— Gal būt. Reikia mokėti atsipirkti už niekšybę taip, kad nereikėtų nuo savųjų bėgti. Aš juk ne indėnas.

— Hau. Jei pavyks paspruktі, dildę pasiimsiu. Kad tavęs neišduočiau!

Adamas atsisveikino ir išėjo su dubeniu ir ąsočiu.

Kalinio širdis ėmė tankiau plakti. Kol visai sutemo ir lauke viskas nurimo, jis prasėdėjo atsirėmęs sienos ir nė nekrustelėjo. Paskui išsitraukė dildę ir ėmė darbuotis. Piauti surakintomis rankomis buvo labai sunku, tačiau jis turėjo keletą valandų laiko. Prieš vidurnaktį jau galėjo nuimti grandinę, tačiau antrankių neįstengė nusimesti.

Tokei Ito laukė. Jis buvo pasiruošęs.

Lygiai antrą valandą lauke pasigirdo triukšmas. Pokštelėjo šūvis. Adamas iš bokšto davė pavojaus signalą, ir belaisvis išgirdo, kaip atsidarė blokhauzo durys, kaip pro jas išvirto keikdamiesi pasieniečiai. Nė vienas, atrodo, dar tikrai nežinojo, kur tyko pavojus ir ko reikia griebtis. Užpakaliniame kieme kilo sąmyšis. Iš komendantūros nubildėjo žingsniai. Tokei Ito išgirdo, kaip baubė Rudoji Lapė, greblavo Ročas. Iš prerijų atskrido dakotų karo riksmas. „Hi-jip-jip-hi-ja-a!"— perskrodė tamsią, žvaigždėtą naktį. Vėl supoškėjo šūviai. Kaž-

kas kieme suriko, kad dakotai šaudo padegamosiomis strėlėmis. Vyrai šoko tempti vandens statinių.

Tokei Ito stovėjo prie langelio. Pabandė šokteléti ir užsikabinti surankintomis rankomis. Nepavyko. Jis turėjo laukti, kol ateis Čapa. Ištikimas draugas netruko prisistatyti. Vargais negalais jis įkišo galvą per siaurą plyšį ir ištiesė vadui rankas. Tokei Ito įsikibo ir pasispyrė, kad Bebrui būtų lengviau traukti. Tačiau šiuo akimirksniu jis išgirdo, kad kieme įvykiai pasuko nenumatyta linkme.

Pasigirdo Rudosios Lapės balsas. Tokei Ito pamatė jį atbėgant iš užpakalinio kiemo. Jis paleido draugo rankas ir nušoko ant aslos.

— Rudoji Lapė! — perspėdamas riktelėjo jis Čapai.

Čapa Garbiniuotoji Galva atsistojo ir spėjo atsisukti į priešą. Rudajai Lapei nepasisekė pačiupti jo iš užpakalio. Tokei Ito žiūrėjo į besirungiančiųjų kojas. Dar kartą pabandė vienas prasigauti pro angą, tačiau veltui. Langelis buvo per siauras ir per aukštai; pro jį išlįsti surakintomis rankomis buvo neįmanoma. Lauke Rudoji Ląpė kažką įsakė. Tokei Ito nesuprato jo žodžių, tačiau jis suvokė, kad tas įsakymas dėl jo. Komendanto darbo kambario grindyse atsidarė dangtis, ir į rūsį įšoko du vyrai. Tokei Ito suprato, jog nepajėgs jiems pasipriešinti. Jis jau buvo atsisėdęs prie sienos, kad paslėptų nutrauktą grandinę.

Vienas iš vyrų, pagautas įsiūčio, pakėlė buožę ir trenkė kaliniui. Tokei Ito prarado sąmonę.

Lauke grumtynės tęsėsi. Bebras atsikratė Rudosios Lapės, tačiau jam ničnieko nebeliko, kaip tik sušvilpti ir trauktis. Krito penki jo kariai. Kovoti su daug kartų viršijančiu jų jėgas priešu buvo beprasmiška. Čapai beliko tik džiaugtis, kad jo mažas būrelis nepatyrė didesnių nuostolių. Kaip laukinės katės dakotai prasimušė prie aštriatvorės ir persliuogė ją. Pikta ir apmaudu buvo jiems, kad reikia naudoti savo karinius sugebėjimus bėgimui ir palikti paimtą į nelaisvę vadą priešų rankose. Dakotai iš pat mažumės buvo išmokę nepalikti priešams nei sužeistų, nei žuvusių savo karių.

Rudoji Lapė nebesirūpino dakotų persekiojimu, nes Bebras jį sunkiai sužeidė peiliu. Ročas buvo perdaug bailus, kad vestų vyrus į tamsoje paskendusias prerijas. Norėdamas apsvarstyti susidariusią padėtį, jis pasikvietė pas save keletą

žmonių, jų tarpe ir abu pasieniečius, kurie buvo gavę Rudosios Lapės įsakymą nudobti Tokei Ito.

— Vadinasi, tas kiaulė negyvas?— paklausė jis kimiu balsu.

— Jei, kapitone, netikite, nusileiskite į rūsį ir pasižiūrėkite. Jis plūduriuoja kraujuose. Jo kaukolė nebuvo tokia stipri, kaip mano buožė.

— Kitas reikalas, kas davė šią geležėlę raudonajam banditui,— tarė antrasis, rodydamas Adamo dildę.— Grandinė buvo nupiauta.

— Po perkūnais! Tai išdavystė. Kas?..

Adamas, kuris dalyvavo pasitarime, tačiau laikėsi nuošalyje, tyliai išslinko pro duris. Tamsiame kiemo kampe jis atrado didžiai susijaudinusį Tomą.

— Adamai, pagaliau ištrūksi iš šių spąstų! Tokei Ito, rodos, nebegyvas. Jie rado tavo dildę...

— Žinau.

— Nešdinkis, kol nepakorė. Dabar bokšte Tobijas, vartus saugo Teo.

— O kur mergina, Ketė? Noriu atsisveikinti.

— Nekvailiok! Aš perduosiu tavo linkėjimus. Nedelsk! Spruk!

Tomas, nieko nelaukdamas, tvėrė Adamą už rankovės ir ėmė tempti. Tačiau Adamas ištrūko ir, nepaisydamas perspėjimo, nuskubėjo į kambarėlį, kur žinojo rasiąs bejėgį majorą ir jo dukterį.

Iš komendantūros išvirto keletas vyrų.

— Kur tas šnipas Adamas?!

Tomas, vaizduodamas nustebusį ir degantį smalsumu, atkišo smakrą.

— Adamas? Ko jūs norite iš jo? Kodėl taip piktai?

— Nepliurpk! Jis bus pakartas! Ką tik išėjo pro duris... Turėjai jį matyti?!

— Mačiau! Aišku, mačiau. Jis norėjo pažiūrėti arklių... Kadangi pro vartus jam pasirodė per toli, tai švilptelėjo per aštriatvorę. Nežinia, ką dakotai mūsų kuinams padarė...

— Aha! Švilpt per aštriatvorę! Velnio išpera! Mes jį vis tiek nutversime!

Bet vyrai nebėgo prie vartų, kaip iš jų riksmo buvo galima tikėtis, bet grįžo su naujienomis atgal į komendantūrą. To-

kią tamsią naktį išeiti iš forto niekas nedrįso. Ten galėjo tykoti pasprukę dakotai, o dakotas pro šalį neprašauna.

Tuo metu Adamas nepastebimai įslinko į ligonio kambarį ir užpūtė žvakę. Pusiau be sąmonės, pusiau snausdamas, majoras gargaliavo. Ketė sėdėjo ant lovos krašto. Ji norėjo atsistoti, bet Adamas neleido.

— Ramiai,— tarė jis tyliai, neskubėdamas.— Mes pralaimėjome. Geriau nebūtume nieko darę; ir kalinys tebebūtų gyvas, ir aš būčiau galėjęs čia pasilikti. Dabar turiu bėgti. Manęs ieško.

— Girdėjau. Šūkavo, kad jus reikia pakarti.

— Jie nekaria, o gyvą supūdo. Likite sveika, mis Kete.

— Kur jūs? Kur ketinate pasislėpti?

— Amerika didelė. Tik gaila, kad vis turiu bastytis. Nelaimingas aš.

— Tačiau turite drąsią širdį, Adamai.

— Ačiū už gerą žodį.

— Nepamiršk manęs.

— Jūs taip pat nelaiminga, Kete, ir esate geresnė už mane. O kad galėčiau jus su savim pasiimti!

— Aš dar reikalinga tėvui.

— Ar galėsiu jums apie save duoti žinią?

— Duokite, Adamai. Labai apsidžiaugsiu.

— Jei man nepasiseks pasikalbėti su Tomu ir Teo, pasakykite abiems, kad kuo greičiau iš čia išnyktų. Pas Ročą jiems nebus gyvenimo. Jis žino, kad dvyniai draugavo su manim ir dažnai užstodavo dakotą.

— Perspėsiu abu. Tai nesunku.

Adamas įsiklausė.

— Atrodo, aplink ramu. Pabandysiu praeiti pro vartus arba peršokti per juos, kol dar ten tebestovi Teo, o bokšte Tobijas...

Adamas išėjo iš kambario. Ketė liko sėdėti ant lovos; ji susidėjo ant kelių rankas ir įsiklausė į tėvo kvėpavimą. Jai buvo apie ką pagalvoti.

Atsisveikindama su pasieniečiu, ji pati sau prisipažino, kad myli jį. Šis kietas, švelnaus auklėjimo nematęs fermerio sūnus daug kuo dar buvo jai svetimas. Rodos, jis apie nieką daugiau nesvajojo, kaip apie ūkį. Tačiau mergina protu ir širdimi linko prie jo. Jame nebuvo to, ko ji buvo išmokusi ne-

kęsti. Adamas neieškojo garbės, nemokėjo apsimetinėti, nebuvo bailus. Tai buvo sąžiningas žmogus. Kartais atrodydavo perdaug praktiškas ir viską apskaičiuojantis, bet štai dabar rizikavo gyvybe dėl žmogaus, dėl indėno, vien tik gindamas teisingumą. Tai buvo didelis žygis, vertas tėvo, kurį ji taip mylėjo. Galvodama apie Adamą, Ketė juo taip tikėjo, kaip gali tikėti tik jaunas žmogus.

Mergina pasiryžo laukti, gal vieną gražią dieną gaus apie jį išsiilgtą žinią.

Už lango buvo ramu. Jaunam pasieniečiui, matyt, pasisekė pasprukti.

UINONA

Prerijų gaisras, kurio dūmus užuodė ir belaisvis, vakaruose nusiaubė milžinišką perdžiūvusios žemės plotą. Jau trylika metų nematė prerijos takio niokojančio ugnies šėlsmo.

Prie palapinių palei Arklių upelį stovėjo Blykčiojanti Audra ir laikė rankoje suglebusį vandens maišą. Ji žvelgė į prerijas vakarų link. Kiek akys užmatė, tvyrojo išdegę šiurkščios žolės plotai. Toli pietvakariuose horizontas dar tebebuvo raudonas nuo liepsnų ir juodas nuo dūmų. Ten šliužė pasitiktinė ugnis, kurią užkūrė Lokės giminė, norėdama užkirsti kelią artėjančiam gaisrui ir užgesinti ugnį anksčiau, negu ji suspės peršokti per upelį ir įsibrauti į palapinių kaimą. Stiprus šiaurės vėjas, kuris nunešė ugnį, vis dar pūtė, kėlė sūkuriais smėlį ir pelenus, barstė juos jaunajai dakotei į plaukus ir akis ir nešė per nuogą stepę prie Uolinių kalnų.

Blykčiojanti Audra matė, kad liepsnoja ir prieškalnių miškai. Ugnis, peršuoliavusi prerijas, įsisuko į medžius. Niekas ten nestabdė jos šėlsmo.

Mergytė pasileido su vandenmaišiu į rytus prie Arklių upelio. Per vasarą vaga išdžiūvo, ir Blykčiojanti Audra turėjo pabėgėti gerą galą, kol surado šiek tiek vandens. Prisipylusi vandenmaišį, nutempė jį prie palapinių. Nusvilusiose pievose šen bei ten tysojo sudegę, apdegę arba beveik suanglėję paukščiai ir žvėrys, antilopės, bizonai, mustangai, kuriuos, netekusius jėgų, pasivijo ugnis arba kurie patys įpuolė į kitą ugnies apimtą plotą. Moterys vaikštinėjo po prerijas ir piaus-

tinėjo nuo apanglėjusių gyvulių tinkamą valgyti mėsą. Blykčiojanti Audra pažino moterų būryje savo vyresniąją seserį Medaus Gėlę. Ši irgi pažvelgė į nešančią vandenį mergytę.

— Gerai, Blykčiojanti Audra!— šūktelėjo ji.— Matau, maišą kaip reikiant pripildei.

— Tai Uinonai ir Untšidai,— atsakė Blykčiojanti Audra, nekreipdama dėmesio į suglumusią Medaus Gėlę.

Mergytė praėjo arklių kaimenę, pasiekė vado palapinę ir įėjo vidun. Tipi buvo tuščia. Ugniakure tarp pelenų žėrėjo vos kelios žarijėlės. Blykčiojanti Audra paliko pilną vandens maišą, išėjo iš palapinės, o paskui ir iš kaimo. Brėško. Žaižaravo saulėtekiai. Dabar gaisro pašvaistė pietų ir vakarų pusėje irgi dar buvo matyti. Nors ugnies jūra tolumoje kaimui jau nebuvo pavojinga, vis dėlto ji kėlė nerimą ar siaubą.

Blykčiojanti Audra neryžtingai sustojo. Ji žinojo, kur galima rasti Uinoną ir Untšidą, norėjo pas jas eiti ir būti kartu, bet nedrįso. Ar pritinka tokiai mergytei parodyti, kaip ji myli Uinoną ir kaip užjaučia vado seserį ir senelę? Tačiau noras būti su jomis nugalėjo, ir mergytė pasileido rytų link, kur kas toliau į prerijas, negu buvo nubėgusi su vandens maišu.

Ryto tyloje Blykčiojanti Audra išgirdo dainos aidą ir ant vienos kalvos pamatė moteris, kurių ieškojo. Širdis ėmė plakti smarkiau. Pamažu, tarsi žengtų į paslapčių pilną vietą, pakilo ji kalvos šlaitu ir prisijungė prie Uinonos ir Untšidos. Moterys žvelgė į rytus; į tą pusę nukreipė akis ir Blykčiojanti Audra. Ten juodavo juodas kaip naktis debesis. Tamsūs liūties dryžiai jungė dangų su žeme. Pro juos neprasiveržė nė vienas ryto saulės spindulys. Kažkur ten, už liūties ir debesų, stūksojo fortas, kuriame kalėjo Tokei Ito. Uinona ir Untšida tyliai dainavo liūdesio ir skundo kupinas dainas. Tačiau jų žodžiai ir melodija užgožė skundą ir skambėjo piktai ir maištingai. Moterys baiminosi dėl vado likimo, tačiau kartu tikėjosi, jog jis greit bus laisvas. Ne tik Bebras su savo palydovais buvo pasiryžęs kovoti už vadą. Gausūs dakotų būriai, vadovaujami Tatankos Jotankos ir Tašunkos Vitko sumušė ir sunaikino Ilguosius Peilius, generolo Kasterio atvestus į dakotų prerijas. Moterys vylėsi, kad netrukus baltieji užpuolikai bus išvyti iš prerijų, paskutinės laisvųjų dakotų tvirtovės.

Savo skaidriu balseliu mergytė įsiliejo į dainą.

Praslinkus pirmosioms rytmečio valandoms, moterys grįžo į ištuštėjusią vado palapinę. Blykčiojanti Audra atlydėjo jas iki pat įėjimo ir čia neryžtingai sustojo. Tai pastebėjusi, vado sesuo apkabino ją per pečius ir įsivedė į vidų. Radusi pilną vandens maišą, Untšida labai maloniai pažiūrėjo į Blykčiojančią Audrą. Dabar mergytė galėjo vado palapinėje sėsti prie siuvinio.

Blykčiojančios Audros širdis buvo pilna nerimo, pilna laukimo, bet taip pat ryžto ir naujų vilčių, kurias sužadino jų bendras dainavimas.

Dabar jau kas rytą bėgdavo mergytė ant kalvos, kur Uinona ir Untšida dainuodavo ir žiūrėdavo į rytus, ar dar negrįžta Čapa Garbiniuota Galva ir jo kariai su išlaisvintu vadu. Blykčiojanti Audra prisitaikė prie drovios ir svajingos vado sesers. Ji pasidarė tyli, darbšti, paklusni senelei, tetoms ir savo vyresnei seseriai. Jos gyvas, karštas ir kartais užmaršus būdas, dėl kurio mergytė ir gavo Blykčiojančios Audros vardą, pasidarė nuosaikus; jos protingas veidelis nuo to pasidarė gražesnis, o juodos akys įgavo naują blizgesį. Galėdama kas rytą dainuoti kartu su Uinona ir Untšida, ji jautėsi be galo laiminga. Visą dieną mergytė gyvendavo rytmečio įspūdžiais. Dainavimas ant kalvos Blykčiojančiai Audrai buvo daugiau, negu džiaugsmo, skausmo ar ilgesio išraiška; tai buvo jai paslaptis ir šventas veiksmas.

Prabėgus penkioms dienoms po prerijų gaisro, moterys nuo kalvos išvydo artėjantį raitelių būrį, kurį jos pastebėjo anksčiau, negu jauni sargybą einantys vyrukai. Raiteliai jojo ilga virtine, jų buvo kokia penkiolika. Ritmiškai dundėjo šuoliais lekiančių žirgų kanopų trenksmas. Netrukus ir Blykčiojanti Audra suvokė, jog čia grįžta Lokės giminės vyrai, vadovaujami Čapos Garbiniuotos Galvos.

Uinona ir Untšida liovėsi dainavusios. Kartu nutilo ir Blykčiojanti Audra. Untšida atsisuko ir davė ženklą eiti į kaimą. Blykčiojanti Audra suprato, jog Bebras, viską apsakęs burtininkui ir Senajam Varnui, tuojau ateis į Tokei Ito palapinę. Untšida ir Uinona nerodė nerimo. Nekantrumas prieštaravo papročiams ir tų papročių suformuotam moterų charakteriui. Blykčiojanti Audra juto, kaip slapčia virpa iš susijau-

dinimo vado sesuo ir senelė, tačiau ir ji nepratarė nė žodžio. Trys moterys kantriai laukė iš Bebro žinių apie Tokei Ito.

Čapa Garbiniuotoji Galva buvo Blykčiojančios Audros dėdė, ji galėtų sutikti jį savo palapinėje. Gal pavyktų ką nors greičiau sužinoti? Bet be Uinonos klausytis naujienų apie Tokei Ito mergytei atrodė labai negražu.

Moterys susėdo. Uinona įpūtė židinyje ugnį.

Truko ne ilgiau kaip pusvalandis, kol Čapa Garbiniuota Galva šmurkštelėjo į palapinę ir atsisėdo prie ugnies. Untšida ir Uinona prislinko arčiau. Blykčiojanti Audra tuo tarpu kukliai susigūžė kamputyje. Svečio ir moterų akys susitiko. Jau ir taip tamsų ir sulysusį savo veidą Čapa Garbiniuota Galva buvo dar labiau nusijuodinęs pelenais.

— Jo nebėra,— tarė jis tiesiai, be jokių užlankų. Tai buvo pirmieji kario žodžiai.

Moterys tylėjo, ir Blykčiojanti Audra nė nekrustelėjo.

— Norėjome jį išlaisvinti,— toliau kalbėjo karys, ir dakotų mergytei atrodė, tarsi šie žodžiai sklistų iš toli ir lyg būtų netikri. Ji nenorėjo jų klausytis, tačiau turėjo.— Mūsų vadui pavyko nupiauti grandinę ir pasiekti požemio langelį. Jau buvau pagriebęs jo surakintas rankas, norėdamas padėti jam išlįsti į lauką.— Bebras pakėlė rankas, sunėrė jas, vėl atpalaidavo, tarsi norėdamas parodyti, kaip jis nutvėrė Tokei Ito, savo vadą ir vaikystės draugą, ir kaip vėl turėjo jį paleisti.— Mane užpuolė Rudoji Lapė. Tuo pačiu metu jis pasiuntė į požemį du vyrus, kad nužudytų Tokei Ito. Jie užmušė mūsų vadą buože. Tai papasakojo Tomas, kuris su savo broliu Teo ir šviesiaplaukiu Adamu paspruko tą pačią naktį iš forto.— Čapa Garbiniuota Galva nutilo. Pagaliau tyliai užbaigė: — Žuvo penki mūsų kariai.

— Kur mano sūnaus lavonas? — paklausė Untšida. Nors jos balsas skambėjo ramiai, tačiau Blykčiojanti Audra matė, kaip virpėjo močiutės blakstienos ir lūpos.

— Tomas sakė, kad Ilgieji Peiliai nori Tokei Ito lavoną užversti žemėmis.

Tardamas šiuos žodžius, Čapa Garbiniuota Galva išskleidė skepetą, kurią buvo atsinešęs, ir parodė erelio plunksnų karūną.

— Tai vienintelis Tokei Ito daiktas, kurį aš galėjau atnešti,— tarė karys.— Kai vadas buvo areštuotas, erelio plunks-

nas pagrobė Rudoji Lapė. Tas žmogžudys ir išdavikas norėjo erelio plunksnų karūną parduoti Džekmanui, o kad šis per mažai jam mokėjo, tai pasiliko sau. Per sąmyšį po mūšio ją surado Tobijas tarp Rudosios Lapės daiktų ir paėmė. Jis atidavė ją Tomui, o šis — man. Bet Tokei Ito ginklai liko Džekmano arba Rudosios Lapės rankose.

Uinona paėmė papuošalą ir atsargiai paglostė delnu ilgas puikias plunksnas.

— Šį erelį nukovė mano brolis,— tarė ji,— o šią karūną jis užsidėjo ant galvos, kai buvo išrinktas karo vadu.

Ji atsistojo ir ėmė ieškoti vietos, kur paslėpti erelio plunksnų karūną. Tačiau šito jai nepasisekė padaryti. Uinona nebeištvėrė. Ji palūžo, kaip lūžta negailestingos, viską griaunančios audros užkluptas medis. Jos kūnas ėmė krūpčioti. Erelio plunksnų karūna išslydo iš rankų. Parkritusi ant žemės, ėmė klykti. Šis klyksmas priminė ne žmogaus, o pratisą vilko kauksmą. Jis aidėjo palapinėje, ir Bykčiojančiai Audrai atrodė, tarsi ir joje kažkas būtų nutrūkę. Nebepajėgdama sutramdyti savo skausmo, Uinona voliojosi ant žemės, daužė kaktą į grindis, draskėsi. Paskui jos klyksmas pavirto žodžiais:

— Tai netiesa! Netiesa!

Untšida atsistojo ir netvirtu žingsniu priėjo prie merginos. Uinona staiga atsisėdo ir pasirėmė rankomis. Jos akys buvo plačiai atvertos, sustingusios iš siaubo, tačiau pilnos liepsnos, kuri, rodos, ims ir prasiverš. Gal būt, tai buvo pirmas beprotybės blykstelėjimas. Untšida tylėdama stovėjo prie merginos.

Uinona pašoko nuo žemės, vėl pagriebė erelio plunksnų karūną ir paslėpė ją neskubėdama, tačiau dabar jos judesiai buvo kažkokie greitesni ir miklesni, negu paprastai. Paskui priėjo prie ugniakuro. Čapa atsikėlė. Mergina atsistojo prieš jį ir įsmeigė žvilgsnį į jo akis. Karys krūptelėjo, tačiau žvilgsnį atlaikė.

Vado sesuo ėmė šnekėti ramiu, lyg nesavu balsu:

— Štai kokie jūs, dakotų kariai! Patys išsirinkote mano brolį Tokei Ito karo vadu, liepėte jam kovoti ir vesti jus į kovą. Jis kovojo ir vadovavo jums be priekaištų. Kai iškilo didelis pavojus ir laukė didelės kovos, jūs jį išsiuntėte. Jūs privertėte jį eiti atviromis akimis į spąstus. Mano brolį atidavėte į tėvo žudiko rankas. Jūs žinojote, ką darote. Jūs paaukojote mano brolį, ir jis paklausė jūsų. Jis pats save paaukojo, nes

jį vis dar persekiojo išdaviko sūnaus vardas. Dabar sakote, kad Tokei Ito yra miręs, ir nuleidžiate rankas, kai reikia griebtis ginklo. Bet aš jumis netikiu ir sakau, kad Tokei Ito sugrįš. Aš lauksiu, kol mano brolis pats man pasakys, gyvas jis ar miręs.

Čapa išklausė visus šiuos žodžius tylėdamas.

— Uinona...— sumurmėjo jis.

Blykčiojanti Audra ėmė bijoti, kad Uinonos nebūtų apsėdusi dvasia. Tik kokia ji? Gera ar pikta?

Untšida lengvai palietė Čapos petį. Karys atsisuko į Matotaupos motiną.

— Čapa, ar tas Tomas matė mano sūnų Tokei Ito mirusį?

— Kovai pasibaigus, Tomas buvo rūsyje ir matė mūsų vadą paplūdusį kraujuose,— atsakė vos girdimai Čapa, ir Blykčiojanti Audra vis labiau jaudinosi dėl Uinonos, kuri nutilo ir stovėdama klausėsi stiklinėmis akimis.

Untšida nuėmė nuo peties ranką ir nuleido blakstienas.

— Dėl to tu nekaltas, Čapa.

Lauke jau skambėjo raudos. Kaimas verkė penkių karių, kurie išjojo su Čapa ir nebegrįžo.

Untšida išėjo iš palapinės ir ėmė garbstyti savo anūką. Čapa dar pabandė sugauti Uinonos žvilgsnį, tačiau veltui. Jis išslinko taip pat į aikštę ir atsitūpė šalia Untšidos. Paskui stipriu, netašytu balsu ėmė ringuoti seną raudą, kurios išmoko jo motina tolimoje Afrikoje, kol jos nesugavo baltieji vergų pirkliai ir neatidangino per neaprėpiamas vandenų platybes į Ameriką. Blykčiojanti Audra mokėjo šią dainą.

Uinona taip pat išėjo iš palapinės. Paskui lyg šešėlis išsekė Blykčiojanti Audra. Vado sesuo praėjo pro Untšidą ir Čapą, išbėgo iš kaimo ir pasuko prie tos pačios kalvos, kur kasdien laukdavo sugrįžtančio brolio. Čia ėmė niūniuoti tą pačią dainą, kurią dainuodavo kas rytą. Jos galvoje šėlo audra, mintys sukte sukosi, ir ji nenorėjo pasiduoti, kol pas ją neatėjo pats Tokei Ito arba nepasirodė sapne.

Išdegusi žemė, vis dar liepsnojantis miškas, giesmės už mirusius, — toks buvo šios dienos veidas ir balsas. Per šias valandas Blykčiojanti Audra galutinai atsisveikino su vaikyste.

Per kitas dienas Blykčiojanti Audra iš jaunųjų žvalgų ir kalbų palapinėse sužinojo, jog į dakotų prerijas įsibrovė nauji

Ilgųjų Peilių būriai. Ji susitiko Časkę Plačiąją Koją, Hapedos draugą ir vieną iš Jaunųjų Šunų vadų. Anksčiau su juo kartu žaisdavo, lipdydavo iš molio bizonus ir su Hapeda ir savo drauge Driežo Galva svajodavo tarsi suaugę, kokius žygius atliks berniukai, tapę įžymiais kariais. Iš anų vaikystės laikų Blykčiojanti Audra ir Časkė jautėsi savi; be to, juos rišo ypatingas ryšys, apie kurį jie niekada nekalbėdavo. Blykčiojanti Audra buvo iš „išdavikių palapinės", dėl to jau šaipėsi kartą Hapeda, Časkė taip pat buvo našlaitis ir pateko į nekenčiamo dėdės Šonkos rankas. Dėl tokių skaudžių pergyvenimų abu daug greičiau subrendo ir buvo rimtesni, negu daugelis jų bendraamžių.

Časkė grįžo iš Jaunųjų Šunų pasitarimo, įvykusio kitapus upelio.

— Kas bus?— paklausė mergytė.

— Nieko,— atsakė Časkė. Nenorėdamas išduoti savo jausmų, jis žvelgė į plikas tolumas.— Nieko. Šiaurėje, prie Juodųjų kalnų, buvo dideli mūšiai. Laimėjo dakotai. Ten buvo ir Četansapa. Palaukime, kol jis su „Raudonųjų Elnių" sąjungos kariais grįš namo.

Berniukai ir mergytės, moterys ir seniai, keli dar galį kautis vyrai,— visi diena iš dienos laukė sugrįžtant Četansapos.

Karys pagaliau sugrįžo.

Per pajuodusią nuo gaisro stepę, vedinas dešimčia karių, jis parlėkė šuoliais į kaimą. Blykčiojanti Audra stovėjo ant upelio kranto ir žiūrėjo į artėjantį raitelių būrį. Vos susivaldydama iš džiaugsmo, žvelgė ji į pergalės trofėjus, kuriuos nešėsi Četansapa ir jo kariai. Tačiau ji pastebėjo ir niūrų vado veidą; baimė ir nežinia nuslopino šoktelėjusią džiaugsmo bangą.

Četansapa nusliuogė nuo arklio ir atidavė mustangą Hapedai, kuris turėjo jį nuvaryti į ganyklą. Neužėjęs į savo palapinę ir neprisistatęs burtininkui Havandšitai, karys pirmiausia pasivedė į šalį Čapą Garbiniuotą Galvą, kuris kartu su berniuku laukė jo prie arklių kaimenės. Abu kariai, norėdami pasikalbėti vieni, perėjo smėlėtą upelio vagą. Blykčiojanti Audra sėdėjo ant kranto ir matė ateinančius vyrus, tačiau ji nė nekrustelėjo. Kadangi dėdė Čapa Garbiniuota Galva neliepė jai nueiti, mergytė liko sėdėti ir girdėjo, kas buvo kalbama.

— Kur Tokei Ito?— paklausė pirmiausia Četansapa.

— Forte užmuštas.

Četansapa nejučia sugniaužė kumštį.

— O jūs? Kodėl nepaėmėte forto?

— Forte daug vyrų. Rudoji Lapė žino, ką daro.

— Štai kas! Rudoji Lapė!

— O kas jums atsitiko?— paklausė Bebras.

— Mes nugalėjome. Nukovėme daug Ilgųjų Peilių. Paskui pasibaigė šaudmenys. Bet atėjo nauji, gausūs Ilgųjų Peilių būriai, vadovaujami naujo generolo. Jie joja per mūsų prerijas. Tatanka Jotanka ir Tašunka Vitko su mūsų narsiausiais vyrais traukiasi į šiaurę prie Geltonųjų Akmenų upės. Tačiau daugelis mūsų palapinių jau pasidavė ir keliauja į rezervatus.

— Žinojau, kad taip bus,— tarė Čapa garsiai, tačiau daugiau sau, negu Četansapai.— Ką darysim?

— Ar Ilgieji Peiliai dar nebuvo prie mūsų palapinių?

— Ne.

— Jie greit ateis. Turėsime kraustytis į „piktąją žemę", į rezervatus.

— O kaip ten?

— Ten?— Nors Četansapa nešaukė, bet jo žodžiai skambėjo kaip riksmas.— Nieko ten! Ar dėl to sumušėme Ilguosius Peilius? Ar dėl to padėjo mūsų kariai galvas? Mes trauksime su savo palapinėmis į šiaurės prerijas, kurios tebėra laisvos, pas Tatanką Jotanką ir Tašunką Vitko. Aš palikau Tašunkos Vitko būrius tik tam, kad jus pasiimčiau. Būtume anksčiau ten išsikėlę, mūsų padėtis būtų geresnė. Rudoji Lapė, pakviesdamas Tokei Ito pas Džekmaną, mus įviliojo į spąstus.

* * *

Kitą dieną Senasis Varnas ir Četansapa sušaukė tarybos pasitarimą. Čapa Garbiniuota Galva lig šiol jai nepriklausė; kadangi ėjo kalba „būti ar nebūti", tai vyrai ir jį pakvietė į pasitarimą. Blykčiojanti Audra dėl to tik apsidžiaugė, nes žinojo, už ką jos dėdė balsuos.

Pasitarimas užtruko. Iš pasitarimų palapinės pirmasis išlindo Čapa Garbiniuota Galva. Buvo vakaras. Bebras išėjo iš kaimo ir įbedė akis į rudens miglas. Šalia jo stovėjo Blykčiojanti Audra. Mergaitė, rodos, juto, kaip daužosi dėdės širdis.

Pasitarimas taip sujaudino Čapą, jog ir dabar dar jo kakta buvo prakaituota.

Dienos dabar buvo trumpesnės ir vėsesnės, naktys ilgesnės ir šaltos. Vyrų taryba nutarė, kad kaimas turi iškeliauti į šiaurę. Reikėjo skubėti. Jau kitą dieną po pasitarimo Senasis Varnas ir Četansapa įsakė kilti su saule į kelionę.

Priešais vado palapinę, ant kurios odinio uždangalo buvo nupieštas kvadratas, vaizduojąs keturias pasaulio šalis, stovėjo Uinona ir Untšida. Jos girdėjo Četansapos įsakymą. Uinona pati pirmoji ėmė ardyti palapinę. Jai padėjo Blykčiojanti Audra.

Įgudusios moterų ir merginų rankos, kurioms šis darbas buvo įprastas iš pat vaikystės, per trumpą laiką išardė visas palapines. Nebambėdamos atsivedė mustangus ir ėmė prie jų tvirtinti valkčius. Ant arklių nugarų sukryžiavo palapinių karčių galus, pritvirtino juos, drūtgalius paliko čiuožti žeme — vieną kaire, kitą dešine puse. Tarp karčių ištempė palapinių odines palas, ant jų sukrovė visą mantą ir susodino vaikus, kurie dar nemokėjo joti ir kurių motinos nebenešiojo ant nugarų.

Blykčiojanti Audra su savo drauge Driežo Galva, Senojo Varno anūke, užsėdo ant nešulinių arklių. Mergaitė pasigedo savo voverytės. Tačiau kai ji užsėdo ant arklio, žvėrelis užšoko ant valkčio, nuo valkčio ant mustango nugaros, o nuo čia ant Blykčiojančios Audros pečių. Tai buvo lyg ir menkniekis, tačiau mergytei jis suteikė daug džiaugsmo.

Vilkstinė leidosi šiaurės link. Tai buvo tas pats kelias, kuriuo prieš trylika metų kaimas, vedamas Tokei Ito tėvo Matotaupos, traukė į pietus prie Arklių upelio. Blykčiojanti Audra apie tai težinojo tik iš pasakojimų. Tačiau vyresni už ją dar atsiminė tą pavasarį. Tuomet Tokei Ito buvo dar berniukas, vadinamas Harka, ir turėjo tiek pat metų, kaip dabar „Jaunųjų Šunų" sąjungos vadai Hapeda ir Časkė.

Buvo šalta. Pūtė stiprus vėjas. Nešuliniai arkliai, smarkiai varomi, mosikavo galvomis. Karčių galai šokinėjo per kupstuotą žemę. Arkliai smarkiai švysčiojo uodegomis, ir vaikai, kurie sėdėjo valkčiuose, turėjo saugoti akis.

Kariai pasidalinę zujo iš abiejų vilkstinės pusių. Senasis burtininkas Havandšita, pasiramsčiuodamas ietimi, ėjo plačiu žingsniu priekyje. Hapeda ir Časkė jojo iš šonų kaip kariai.

Blykčiojanti Audra, kaip ir visi kiti, galvojo viena: mums reikia pasivyti Tatankos Jotankos ir Tašunkos Vitko būrius anksčiau, negu mus apsups Ilgieji Peiliai.

Kai kitos dienos vakarą keleiviai sustojo pailsėti ir pasistatė palapines, apsiputojusiais žirgais atrūko žvalgai ir pranešė, kad artėja didelis dragūnų ir pasieniečių būrys. Visa vilkstinė išgirdo skardų Četansapos karo švilpuką; jis šaukė vyrus pas save. Ginkluoti kariai susirinko ir išsiskleidė rytų pusėje viena linija, norėdami apsaugoti moteris ir vaikus. Iš pažiūros jie atrodė gerai ginkluoti, kiekvienas turėjo karišką šautuvą, tačiau ir moterys, ir vaikai žinojo, kad jie neturi šovinių ir gintis gali tik strėlėmis. Stovyklą saugojo mažiau, negu trisdešimt raitelių.

Horizonte pasirodė priešo būrys. Indėnai pamatė, kad ristele atjoja apie pusantro šimto raitelių. Visi buvo ginkluoti šautuvais ir, žinoma, turėjo užtektinai šovinių.

Ir Blykčiojančiai Audrai dabar buvo aišku, jog kova baigsis arba mirtimi, arba pralaimėjimu. Jei čia būtų vieni vyrai, jie galėtų išsiskirstyti ir pranašesnį priešą užpulti iš sumaniai parinktos priedangos, gal būt, net išgąsdinti ir priversti trauktis. Tačiau tokiu būdu neapginsi moterų ir vaikų. Todėl reikėjo stoti į atvirą kovą.

Priešas greitai artėjo. Jau buvo galima įžiūrėti atskirus raitelius, jų aprangą.

Kariuomenės dalinys sustojo. Atsiskyrė raitelis su parlamentaro vėliavėle ir pasuko prie karių. Jis buvo su didele plačiabryle skrybėle ir jojo ant grynakraujės sartos kumelės. Blykčiojančiai Audrai krito į akis priaugę ausų speneliai. Ji buvo jau mačiusi kartą šį žmogų. Tai buvo Rudoji Lapė, žudikas. Mergaitė net nusipurtė iš bejėgiško pykčio.

— Labą rytą, ponai!— prabilo raitelis dakotų kalba, įmaišydamas ir angliškų žodžių.— Jūsų vyriausieji vadai pabėgo. Visos dakotų giminės jau kraustosi į rezervatus. Taigi ardykite palapines ir keliaukite į rezervatą. Tuojau pat. Mes lauksime dvidešimt minučių. Per tą laiką turite pasiruošti. Jei ne — šaudysime!

Pagyvenęs Lokės giminės karys, pasipuošęs plaukus erelio plunksnomis, pajojėjo į priekį ir atsakė:

— Rudoji Lape! Mano vardas Senasis Varnas. Pragyvenau daug žiemų ir vasarų, mačiau daug raudonodžių ir baltųjų

vyrų. Mes negalime patikrinti jūsų žodžių. Jūsų reikalavimas neteisingas. Ateikite pas mus į pasitarimų palapinę. Pakalbėsime, kur ir kada mums keliauti.

— Jūs galite kalbėti, kiek tik jums patinka!— riktelėjo Rudoji Lapė.— Aš jums sakau: duotas terminas jau sutrumpėjo dviem minutėm! Nespėsite susitvarkyti, po aštuoniolikos minučių pradėsime šaudyti!

Senasis Varnas visas įsitempė. Jis suprato, kad prieš jį beširdis priešas.

— Liko tik aštuoniolika minučių!— riaumojo Rudoji Lapė.— Galite pasilikti ir ginklus, ir vaikus — mums jų nereikia! Tik pirmyn! Greičiau į rezervatą! Beliko septyniolika minučių! Jei nespėsite, iš jūsų liks tik lavonų krūva!

Senasis Varnas, Četansapa ir Čapa Garbiniuota Galva pasisuko į vienas kitą ir pasitarė tik akimis.

— Mes sutinkame keliauti į rezervatą, — pranešė priešui Čapa Garbiniuota Galva. Jis mielai būtų pradėjęs šaudyti, tačiau neturėjo teisės.— Mūsų moterys ir vaikai keliavo ištisą dieną. Rytoj, saulei tekant, leisimės į kelionę.

— Po septyniolikos minučių jūs arba keliausite, arba būsite lavonai!— riktelėjo jam Rudoji Lapė. — Prakeiktas nigeri! Išjudinsim mes tave ir šitas raudonsnukes kiaules!

Čapa Garbiniuota Galva sukando dantis. Nebegalvojo ilgiau ir Četansapa. Be žodžių buvo nuspręsta, kad reikia paklusti. Šią beviltišką minutę kito kelio nebuvo. Četansapa davė ženklą moterims ir vaikams ardyti palapines ir ruoštis kelionei.

Alkanos, išvargusios ir įpykusios moterys kartu su vaikais kibo į darbą. Vilkstinė vėl išsirikiavo.

Blykčiojanti Audra su savo nešuliniu arkliu jojo viduryje. Ji žvelgė visą laiką tik į priekį. Iš kairės ir dešinės jojo priešai, kurie lydėjo Lokės giminę. Ji nenorėjo matyti žmonių, kuriems turėjo paklusti, todėl laikė galvą tiesiai ir žvelgė tik į priekį. Ant širmos kumelės priešais ją jojo Uinona.

Moterys, vyrai, vaikai — visa Lokės giminė — per šias kelionės valandas nepratarė nė žodžio. Tačiau dragūnai ir pasieniečiai vis šūkavo ir keikėsi. Niekas, išskyrus Čapą, nesuprato, ką sako tie svetimi vyrai; karys garbiniuotais plaukais nevertė jų burnojimų.

Gerokai po vidurnakčio baltieji palydovai įsakė sustoti. Matyt, patys pavargo ir išalko. Indėnai sustojo, nulipo nuo arklių, tačiau nieko nevalgė. Po valandos visi vėl leidosi į kelią.

Dienojo. Keleiviai, apsupti priešų, pasiekė į Šiaurinį Patą įsiliejančio Arklių upelio žemupį. Nei rytą, nei dieną jie negavo nusėsti nuo arklių. Tik kitą vakarą pavargę žmonės sustojo poilsiui. Četansapa paliepė, kad moterys ir vaikai susiburtų kaip galima labiau į krūvą. Po viena bizono odos antklode palindo po keturis penkis žmones. Kariai sutūpė ratu aplink vaikus ir moteris.

Blykčiojanti Audra palindo po antklode pas Uinoną ir Untšidą. Netoliese prie savo motinos Mongšongšos, maitinančios kūdikį, kurį kelionės metu nešėsi ant nugaros, atsigulė Hapeda. Časkė turėjo eiti prie Šonkos žmonos Hiacintos. Vaikai buvo labai išalkę, tačiau Četansapa leido išduoti tik labai mažą maisto normą. Berniukai ir mergaitės užmigo neramiai plakančiomis širdimis.

Rytą vėl reikėjo keliauti toliau.

Atėjo popietė. Išalkę mustangai graibstė žolę, bet į tai niekas nekreipė dėmesio. Be jokio gailesčio ir žmonės, ir gyvuliai buvo varomi pirmyn. Blykčiojanti Audra girdėjo, kaip plūdosi Ilgieji Peiliai, tačiau ji nesuprato nė žodžio. Mergytė nekentė paties rėksmingo jų tono. Dakotiškai mokėjo tik Rudoji Lapė. Saulei sėdant, jis spustelėjo savo arklį ir pasivijo širmą kumelę, ant kurios jojo Uinona.

— O! Mano didžiojo priešo Tokei Ito gražioji sesuo! — riktelėjo jis gerkliniu balsu.— Atsimenu tave! Buvome susitikę vado palapinėje. Tu graži mergina, nors ir atrodai šiek tiek kvanktelėjusi, tarytum iš kito pasaulio atėjusi. Kitokiais drabužiais reikėtų tau apsirengti, tada galėtum pasirodyti miestuose baltiesiems vyrams. Kritai į akį kapitonui Ročui! Ką darysim? Gal išsižadėsi šuns gyvenimo prerijose?

Uinona tylėjo.

— Tikras brolis! — šaipėsi Rudoji Lapė.— Aš noriu tave šiek tiek informuoti, nes nuo seno jūsų šeimai šiek tiek prijaučiu. Jūs kraustotės su savo palapinėmis į Blogąją Žemę, į dykumas, esančias į šiaurės vakarus nuo Baltosios upės. Biaurus kraštas! Jūsų rezervato viršininkas bus atsargos majoras Džonsas, o aš jo dešinioji ranka. Jums, indsmenams,

parinkome jaukią, uolėtą, smėlėtą vietelę, kur galėtumėte kol kas įsikurti. Ten turėsite laiko pagalvoti. Mestelsim jums kokį gyvulį, šiek tiek konservų. Ir galėsite paistyti apie senus gerus laikus, didvyriškus Tokei Ito žygdarbius, kuris buvo karališkai palaidotas forto rūsyje. Nepamirškite ta proga ir mano vardo! Čia jūsų šiek tiek per daug, bus sunku tiek aprūpinti. Tam tikrą skaičių vaikų paimsime į internatą. Manau, kad reikėtų kelis jūsiškius atiduoti. Kad jų nesugadintumėte savo auklėjimu, kad jie vieną sykį šio to išmoktų ir kad nekęstų bado. Na, labos nakties! Linkiu gerai išsimiegoti.

Visa tai girdėjo Blykčiojanti Audra, ir ją apėmė siaubas. Nejaugi baltieji ją išplėš iš giminės, atskirs nuo Uinonos, Untšidos, nuo Čapos Garbiniuotos Galvos, o ten, gal būt, nuo Časkės ir Hapedos? Gal baltųjų vyrų nelaisvėje teks prabūti daug žiemų ir vasarų?

Kai užėjo naktis, Blykčiojanti Audra, gulėdama šalia Uinonos, tyliai paklausė:

— Uinona, ar nereikia pasakyti mūsų kariams, kad baltieji nori pagrobti jų vaikus? Aš neisiu su tais plėšikais!

— Rudoji Lapė gana garsiai kalbėjo. Mūsų kariai viską žino,— pasakė Uinona.

Blykčiojančiai Audrai pasirodė, jog išduoto vado sesuo yra pasiryžusi dėl vaikų bet ką padaryti. Mergytė suprato, kad Uinoną apsėdusi dvasia nebuvo pikta. Dabar ji drąsiai padėjo savo galvutę ant merginos peties; ji nė nenujautė, jog kaip tik šis kupinas pasitikėjimo bejėgiškas prisilietimas grąžino Uinoną į gyvenimą.

Po šios nakties Lokės giminės indėnai dar labiau užsidegė pykčiu ir nerimu, nors to neįžvelgė jokia pašalinė akis. Dabar Blykčiojanti Audra žiūrėjo išpūtusi akis, atidžiai stebėjo kiekvieną karį. Četansapa, Čapa, Čotanka ir Aštrioji Ietis, taip pat abu Senojo Varno sūnūs, vadinami dar Broliais Varnais, Ihasapa ir Antilopės sūnus, vyresnysis Tatokano brolis pasidarė dar atsargesni ir apdairesni. Bet Šonka, Raudonasis Sparnas ir Tatokanas ėmė kalbėti su Rudąja Lape. Vėl sustojus poilsiui, šie trys kariai nepasigėdino prieiti prie dragūnų ir pasieniečių, atsisėsti prie jų laužo ir valgyti kartu su jais, kai tuo tarpu moterys ir vaikai badavo ir taupė maisto atsargas.

Po dviejų dienų Blykčiojanti Audra pamatė, kad šie trys jauni vyrai, kuriuos mergaitė patylomis vadino niekingais iš-

davikais, gavo savo ginklams šovinių ir nebejojo su Lokės giminės kariais, o kartu su priešų būriu kaip žvalgai.

Kokia gėda! Kokia gėda! Blykčiojanti Audra netvėrė iš pykčio.

Oras labai nusigiedrijo ir atšalo. Šiaurėje galima buvo įžiūrėti miškais apaugusius ir uolėtus Juoduosius kalnus, kurių žemės turtai tapo dakotų genties nelaime, nes priviliojo baltuosius vyrus. Vakaruose tęsėsi Uolinių kalnų grandinė. Vilkstinė vis dar tebetraukė žiemryčių link.

Kapitonas Ročas atsiskyrė nuo vilkstinės ir su dalimi būrio nujojo į rytus. Nežiūrint šalto rudens, gyvenimas prerijose vis gyvėjo. Čia išnirdavo, čia vėl ištirpdavo patrulių būriai, dragūnų daliniai, žvalgai. Pėdsakai rodė, kad čia prakeliavo ir kitos dakotų giminės. Vyko didysis kraustymasis į rezervatus. Horizonte išdygdavo pavienės vilkstinės, tačiau kariuomenė neleido joms susieiti.

Lokės giminės vilkstinė pasiekė upeliūkštį, kuris buvo išdžiūvęs lig dugno, užpustytas smėlio. Moterys, vaikai, vyrai — visi kentė ne tik alkį, bet ir troškulį. Mustangai vos besilaikė ant kojų. Havandšita išsimušė iš jėgų ir turėjo sėstis ant arklio. Pilnomis ašarų akimis žvelgė Mongšongša į savo alkaną mažylį, kuriam nebeužteko pieno. Kūdikio kūnelis susiraukšlėjo, susitraukė. Blykčiojanti Audra kietai sukando dantis. Tik neparodyti, kas jai darosi! To neturėjo žinoti nei priešai, nei išdavikai.

Tomis dienomis atsiskyrė nuo būrio ir Rudoji Lapė, su kuriuo kartu nujojo Šonka, Tatokanas ir Raudonasis Sparnas.

Čapa Garbiniuota Galva išvertė, kad rezervatas jau čia. Blykčiojanti Audra apsižvalgė ir nepastebėjo jokių ribų, tačiau tolumoje bolavo mediniai namai. Matyt, tai buvo „agentūra". Šį naują žodį ji išmoko iš Čapos. Ten gyvensiąs Rudoji Lapė, dešinioji Džonso ranka, ir valdysiąs dakotų karius, moteris ir vaikus.

Smėlio ir skurdžios žolės karalystėje, kurioje turėjo apsigyventi dakotai, dabar susidūrė keletas vilkstinių. Dragūnai ir pasieniečiai nebelipo ant kulnų; Lokės giminė vis dažniau stabtelėdavo pailsėti. Arkliai graibstė kietą žolę. Stūgavo alkani šunes. Daugumas iš jų jau buvo paskersti. Protinga pilka kalė tai pastebėjo ir ėmė šlietis prie Uinonos širmės. O

juodasis vilkinis šuo pražuvo tą pačią dieną, kai negrįžo namo Tokei Ito.

Buvo popietė. Dangus apsitraukė pilkšvais debesimis. Vilkstinė lyg ir nenorom dar kartą stabtelėjo. Staiga iš pietryčių, iš tos pusės, kur stovėjo agentūra, pasirodė dragūnų būrys. Blykčiojanti Audra žvelgė su nepasitikėjimu į atšuoliuojančius raitelius.

Kareiviai, tarp kurių buvo ir civilių, sustabdė arklius ir garsiai paskelbė įsakymą. Bebras greičiausiai suprato angliškus žodžius ir suriko iš visos gerklės:

— Vaikus! Saugokite vaikus!

Vienu akimirksniu moterų būrys apsupo vaikus, kaip bizonai ir mustangai savo jauniklius, ir pasiruošė gintis. Keletas vyrų griebėsi šautuvų. Nors šovinių nebeturėjo, ruošėsi kautis buožėmis. Kiti paruošė kovos kirvius, peilius arba kuokas. Čapa ir Četansapa atsistojo būrio priešakyje.

Blykčiojanti Audra ir Driežo Galva kartu su Časke ir Hapeda atsidūrė pačiame žiedo viduryje. Berniukai prisirinko akmenų.

Dragūnai jau buvo čia pat. Jų vadas įsakė atiduoti vaikus. Vienas civilis paaiškino, kad jie dabar turės mokytis skaityti, rašyti, arti žemę ir melstis. Skambiais, įtikinamais žodžiais jis pasakojo apie internato pranašumus.

Jam baigus kalbą, leitenantas paragino vykdyti įsakymą.

— Kol mes gyvi, neatimsite vaikų!— riktelėjo Čapa, praradęs kantrybę.

— Prakeiktas nigeris!

Vienas dragūnas išsitraukė pistoletą ir norėjo į karį paleisti kulką, bet tarp jų įšoko Četansapa ir išsuko pistoletą iš raitelio rankos. Kitas dragūnas, buvęs čia pat, bakstelėjo durklu į Juodojo Sakalo galvą. Dakotas apsipylė krauju ir suklupo. Tačiau tą patį akimirksnį pasviro balne ir peiliu smeigęs dragūnas. Jis gavo į smilkinį akmeniu. Hapeda pasiruošė sviesti antrąjį.

Dragūnų vadas, kuris nesitikėjo tokio pasipriešinimo ir nebuvo ambicingas, atšaukė savo įsakymą.

Dragūnai ir nusivylę misionieriai pasitraukė nuo Lokės giminės. Jie nujojo prie kitos, ne per toliausiai sustojusios vilkstinės. Ten vyrai ir moterys, pritrenkti staigių įvykių, nė ne-

galvojo priešintis. Būriui pasisekė atimti iš jų vaikus. Nešini gyvu, nevilties apimtu grobiu, dragūnai pasitraukė.

Blykčiojanti Audra sekė akimis nujojančius raitelius. Ji girdėjo apiplėštų tėvų ir motinų klyksmą, tolstantį pagrobtų vaikų graudų verksmą.

Iš Četansapos gilios žaizdos varvėjo kraujas. Karys tebekiūtojo suklupęs žolėje. Čapa ir Čotanka jį prilaikė. Atskubėjo Untšida ir perrišo žaizdą. Kaukolės kaulas nebuvo permuštas, o tik įskeltas. Plaušinis raištis nusidažė tamsiai raudona spalva, bet pamažu kraujavimas sumažėjo.

Atėjo vakaras. Lokės giminė pasiliko toje pačioje vietoje. Četansapa buvo išbalęs lyg drobė; tik per jėgą jis laikėsi ant kojų. Labai apgalvotai jis paskirstė karius, ir vyrai pasiruošė atmušti kitą puolimą. Bet priešai nebesirodė. Čapa spėjo, kad internatui reikėjo tik tam tikro vaikų skaičiaus, taip jis visiems ir pasakė.

Tačiau kitą rytą kareiviai vėl pasirodė. Lokės giminę, taip pat ir tą būrį, iš kurio atėmė vaikus, jie nuvarė toliau. Abi vilkstinės atvyko į paskirstymo punktą, kur jau buvo susirinkę daug dakotų su šeimomis. Čapa, įtempęs ausis, atidžiai visko klausėsi ir greit galėjo pasakyti, apie ką ėjo kalba. Dakotų vyrai turį atiduoti visus ginklus; galį pasilikti tik peilį, kuris esąs ne tik ginklas, bet ir būtinas įrankis.

Šis įsakymas tuoj buvo garsiai paskelbtas daugelyje vietų ir išverstas į dakotų kalbą.

Paskirstymo punktas buvo apsuptas dragūnų žiedo. Vos tik paskelbus įsakymą atiduoti ginklus, kareiviai atstatė karabinus ir nusitaikė. Kiekvieną akimirksnį galėjo driokstelėti salvė.

Prasidėjo ginklų rinkimas.

Lokės giminės vyrai laikėsi išvien.

— To ir betrūko! — tarė Četansapa savo kariams. — Visi pavirsime bobomis.

Jis pats pirmas atidavė savo ginklus: šautuvą be šovinių, lanką, kovos kirvį, Čapa pasekė jo pavyzdžiu. Blykčiojanti Audra pajuto, kaip suvirpėjo visas jos kūnelis.

Stovykloje viešpatavo mirtina tyla; keiksnojo tik keletas kareivių, niršdami ant tų, kurie per lėtai vykdė įsakymą. Po dakotų minią šmižinėjo kontrolieriai.

Lokės giminės vyrai jau atidavė ginklus. Dabar stovėjo tuščiomis rankomis prie moterų ir vaikų. Šie vyrai nuo ketvirtų savo gyvenimo metų buvo auklėjami kaip medžiotojai ir kariai. Staiga jie neteko ir užsiėmimo, ir laisvės.

Jie nenorėjo nė akių viens kitam rodyti. Daugelio mūšių ir kovų prieš baltaveidžius laimėtojai dabar stovėjo nugalėti, nuginkluoti, paimti į nelaisvę ant gabalėlio šiurkščia stepių žole apžėlusios žemės, kur nėra ką medžioti. Blykčiojančią Audrą apėmė keistas blogumas. Štai ir nebėra kas ją apgintų, maitintų. Jos pasaulis staiga sugriuvo. Ji buvo atiduota priešų valiai.

Pykštelėjo trys šūviai. Nei Lokės giminės vyrai, nei moterys nematė, kas šovė. Tačiau daug kovų matę kariai tą pačią akimirką suprato, ką sumanė dragūnai. Četansapa riktelėjo moterims ir vaikams:

— Gult!— ir pats krito į žolę.

Iš visų pusių į beginklius žmones pasipylė šūviai. Suklikо vaikai. Sužeistieji susirietė, pasipylė kraujas. Mirštantieji voliojosi ant žemės ir tampėsi agonijoje.

Tai tęsėsi tik keletą sekundžių.

Pamažu atsikėlė Četansapa. Jis nudelbė vienu vieninteliu žvilgsniu šaulius, kurie jau vėl spėjo užtaisyti šautuvus. Blykčiojanti Audra suprato, ką dabar jautė Juodasis Sakalas. Tačiau jis buvo beginklis.

Mongšongšos rankose gulėjo sulysęs vaikiukas. Jis buvo nebegyvas. Iš Čapos šlaunies tryško kraujas. Senojo Varno žmona tysojo kraujo klane ir nebekalbėjo. Driežo Galva, jos anūkė, stovėjo šalia ir nežinojo, ko griebtis. Jaunesnysis Ihasapos broliukas raitėsi skausmuose, jis gavo kulką į pilvą.

Untšida ir Uinona kartu su kitomis moterimis jau sukosi apie tuos, kuriems dar buvo galima padėti. Blykčiojanti Audra laikėsi prie Uinonos ir tylėdama stengėsi padėti jai ir Untšidai. Kulka įsmigo giliai į Bebro šlaunį; ją teko išpiauti, ir kraujas šovė čiurkšle. Pagaliau Havandšitai ir Untšidai pasisekė aprišti žaizdą. Varno žmona, kuriai buvo peršauta krūtinė, pamažu užgeso. Dešimties metų Ihasapos broliukas, kentėdamas neapsakomus skausmus, neteko daug kraujo ir taip pat mirė.

Dragūnai, stovėję ratu ir šaudę be atodairos, nukovė ir sužeidė taip pat keletą saviškių.

Apie pietus baltieji nustojo ieškoti stovykloje ginklų. Įbauginti indėnai vėl turėjo formuotis į vilkstines. Beginklius vyrus, moteris ir vaikus išvarė grupėmis į jiems paskirtas teritorijas. Belaisviai tempė su savim sužeistuosius, mirštančius ir lavonus.

Ihasapa užsisodino ant savo mustango sužeistą Bebrą, kuris vienas nebegalėjo joti. Lavonai, suvystyti odinėse palose, buvo paguldyti į valkčius. Mongšongša nešėsi savo mirusį kūdikį ant nugaros. Bereikšmiu žvilgsniu ji žvelgė prieš save ir atrodė pamiršusi net savo sūnų Hapedą.

Vilkstinė traukė į žiemvakarius, į vis tuštesnes žemes. Įmantrių formų uolos kėlė iš žemės savo kupras. Dragūnai ragino skubėti. Blykčiojanti Audra jau išmoko keletą jų keiksmažodžių.

Antrą po piautynių vakarą kareiviai įsakė sustoti. Tai buvo būsimoji Lokės giminės gyvenvietė.

Blykčiojanti Audra apsidairė. Kiek akys užmato,— tyrlaukiai, smėlis, sudūlėję akmenys, nusususi žolė, vandens mažai. Četansapa ir Havandšita liepė statyti palapines. Visi nusliuogė nuo mustangų. Berniukai ir vyrai surinko arklius. Blykčiojanti Audra ir Medaus Gėlė pastatė Bebro palapinę ir sutempė visą mantą. Paskui nuėjo į aikštę dalyvauti trijų nukautųjų laidotuvėse. Lavonai buvo susupti į odines palas ir pririšti prie nudžiūvusio medžio, kad nepasiektų vilkai.

Visa tai buvo padaryta visiškoje tyloje. Vienintelė skundo ir protesto forma dabar buvo tyla; kito ginklo pavergtieji neturėjo.

Kai žuvusieji buvo palaidoti oro ir vėjo kape, Blykčiojanti Audra nuėjo pas Uinoną ir Untšidą. Beveik išdžiūvusioje baloje ji pasėmė šiek tiek vandens, parnešė į palapinę ir išsiruošė rinkti malkų. Untšida išėjo su ja. Uinona liko palapinėje viena.

Kai mergytė su senele sugrįžo, rado ugniakurą jau išraustą.

— Galite parsinešti maisto, — tarė ji keistai prikimusiu balsu.— Četansapa duoda iš atsargų.

Blykčiojanti Audra nubėgo paimti apskusto dienos davinio, kurio užteko tik vienam pavalgymui. Uinona atsisėdo palapinės kamputyje. Prie jos priėjo Untšida. Abi moterys nepratarė viena kitai nė žodžio. Kai sugrįžo Blykčiojanti Audra,

Uinona atidavė jai savo maisto dalį. Mergytė kratėsi tokios dovanos, tačiau vado sesers mintys jau vėl buvo toli, ir ji, atrodo, nė negirdėjo, ką sako Blykčiojanti Audra.

Mergytė ėmė valgyti ir dairytis po Matotaupos ir Tokei Ito palapinę. Blykčiojanti Audra greit pastebėjo, kad čia kažko trūksta, ir greit suprato ko. Pilkas didžiojo lokio kailis, kurį kadaise sumedžiojo Matotaupa su savo vienuolikmečiu sūnumi Harka, nebekarojo kaip anksčiau ant karties, o buvo patiestas ant žemės. Ji pasigedo ir baltojo kaulinio Tokei Ito lanko. Kur jis dingo? Mergytė neprisiminė, kad Uinona būtų jį atidavusi Ilgiesiems Peiliams. Šiaip ar taip, ant karties lankas nebekabojo. Uinona pagriebė peilį ir nusipiovė ilgas juodas kasas. Tai buvo gedulo ženklas. Tuo tarpu, kai moterys tylėdamos sėdėjo palapinėse, vyrai, jaunuoliai ir vaikai stovėjo lauke ir žiopsojo, kaip dragūnai valgo konservus ir ruošiasi nakčiai. Čapa Garbiniuota Galva nusiklausė, kad kitą dieną kareiviai ketina grįžti į agentūrą. Šį gandą perdavė ir kitiems. Časkė tai gerai įsidėjo galvon.

— Nejaugi mus paliks čia dvėsti badu?— išgirdo jis klausiant Četansapą.

— Mums reikia nueiti pas juos ir apie tai pasikalbėti.

— Nueik.

Čapa perkreipė lūpas, pasiėmė Senąjį Varną ir Čotanką ir nukabaldžiavo pas dragūnų vadą. Trims vyrams teko gerokai palūkėti, prisiklausyti daugybės skaudžių replikų. Časkei iš pykčio pliūptelėjo į veidą kraujas. Pagaliau vyrai gavo leidimą kalbėti.

— Pasakykite,— pradėjo Čapa Garbiniuota Galva, visa ką pats sakė ir girdėjo, jis tuojau pat vertė, kad ir kiti žinotų, apie ką kalbama,— iš ko mums reikės čia gyventi? Mūsų atsargos baigiasi.

— Oho! Tai bent vyras! Dakotas nigeris! Nesukite galvos! Gausite pensijas ir gyvensite kaip inkstai taukuose. Kad mums šitaip kada nors įsitaisius! Rytoj josime į agentūrą, poryt gausite produktų! Viskas eina pagal planą.

Gavęs tokias garantijas, Čapa negalėjo abejoti; be to, tai būtų buvęs bergždžias darbas.

Artėjo naktis. Pelėdos ir šikšnosparniai, kurie lig šiol netrukdomi viešpatavo dykynėje, ėmė pypsėti, ūkauti, stūgavo

kojotai ir šunys. Žvėrių kauksmas buvo vienintelis garsas, primenąs tremtiniams gimtinę.

Hapeda kiūtojo tėvų palapinėje. Netardamas nė žodžio, žvelgė į tėvą, atsisėdusį prie naujai išrausto ugniakuro. Liepsnelės laižė šakų viršūnes ir apšvietė kaulėtus Četansapos pečius ir plaušinį galvos raištį. Durklas nupiovė kuokštelę plaukų, iškirto skiautelę odos ir atskėlė kaulo gabalėlį. Četansapai tikriausiai labai skaudėjo, tačiau iš jo akių, įbestų į ugniavietę, iš raukšlių, kurios vagojo kaktą ir rietėsi aplink lūpas, tryško kur kas gilesnės ir skausmingesnės mintys ir jausmai, negu galėjo sukelti kraujuojanti galvos žaizda.

Hapeda labai gerai suprato tėvą. Četansapa norėjo karius nuvesti pas dar laisvus dakotus, pas Tatanką Jotanką ir Tašunką Vitko, bet jam nepavyko.

Palapinės kamputyje sėdėjo Mongšongša ir be perstojo glostė tuščią vaiko kraitelę, kurią pripylė juodų plunksnų, reiškiančių gedulą. Hapeda prislinko arčiau motinos, tačiau neatitraukė nė sekundei akių nuo tėvo, sėdinčio prie ugnies. Berniuką apniko juodos tarsi šikšnosparniai lauke mintys. Ir jo vaikystė baigėsi. Galas ir svajonėms apie bizonų medžiokles, pergalingas kovas, apie gimtinę ir laisvę. Berniukas kiūtojo dabar palapinėje kartu su beginkliu tėvu ir sielvartaujančia motina. Dar prieš brėkštant rytui, jis išbėgo iš tipi, iš palapinių kaimo ir įsmeigė akis į snieguotas Juodųjų kalnų viršūnes, ten, atrodo, snigo. Už tų kalnų buvo prerijos, kuriose dar buvo dakotų vyrų, karių, kurie nugalėjo Ilguosius Peilius. Ar ateis jie kada nors išlaisvinti pavergtų brolių ir seserų?

Čapa Garbiniuota Galva tuo pat metu, kaip ir Hapeda, išlindo iš tipi. Blykčiojanti Audra vienintelė tai matė ir atbėgo pas jį. Abu sustojo stovyklos pakraštyje. Aplink bolavo smėlis, kyšojo uolų keteros. Danguje geso paskutinės žvaigždės. Čapos vienintelė svajonė, kurią vis dar puoselėjo giliai širdyje, sudužo, subyrėjo, ir jis turėjo tai atvirai prisipažinti mergaitei. Čia, šioje žemėje, Lokės giminė niekada neišaugins tiek gyvulių, nepasės ir nenupiaus tiek javų, kad galėtų išsimaitinti. Medžiotojai nevirs čia gyvulių augintojais, o tik belaisviais, elgetomis. Čapa nerado prie jo stovinčiai mergytei jokio paguodžiančio žodžio. Kas laukia Blykčiojančios Audros?

Prabėgo dar viena diena, dar viena naktis. Saulė vėl pakilo virš horizonto ir užliejo alkaną žemę savo šviesa. Daugu-

ma vyrų stoviniavo tylūs prie palapinių ir dairėsi, bene baltaveidžiai jau susiruošė į kelią, kaip prieš dvi dienas buvo pažadėję. Tačiau dragūnai nė nekrustelėjo. Du iš jų žiūrėjo pro žiūronus pietryčių pusėn, tačiau atšuoliuojančius raitelius jie išvydo ne anksčiau, kaip dakotai plika akimi. Raiteliai jojo indėnišku papročiu vienas paskui kitą, ir greit buvo galima įžiūrėti, kad jie ginkluoti šautuvais ir karabinais.

Visi laukė įsitempę. Gero niekas nesitikėjo. Net berniukai ir mergaitės tegalvojo apie naują nelaimę.

Kai raiteliai priartėjo, paaiškėjo, kad tai buvo Šonka, Raudonasis Sparnas, Tatokanas ir Kruvinasis Tomahaukas, vyresnio amžiaus karys, nepriklausąs Lokės giminei. Su jais kartu atjojo dar dešimt baltųjų ir indėnų.

Hapeda ir Časkė išblyško iš pykčio, kaip kartą jau buvo išblyškusi Blykčiojanti Audra. Prisišlieję viens prie kito, berniukai stovėjo ir laukė, kas bus.

Pasiekę stovyklą, raiteliai nušoko nuo arklių prie dragūnų. Jie greit kažką susitarė, ir dragūnų viršininkas davė leidimą. Hapeda ir Časkė stebėjo Šonką, Raudonąjį Sparną ir Tatokaną, kaip jie priėjo prie vado palapinės, kur gyveno Untšida ir Uinona. Ginkluoti vyrai įėjo į tipi ir išvedė moteris. Paskui kibo visų akyse skubiai griauti Tokei Ito palapinę. Jie sulaužė ir kartis. Hapeda ir Časkė žvelgė nusiminę į Četansapą. Tačiau beginkliai vyrai stovėjo aikštėje ir netarė nė žodžio. Uinona ir Untšida nejudėjo.

Kai Tokei Ito palapinė buvo sugriauta, Šonka priėjo prie Četansapos. Prie jų atskubėjo iš savo tipi ir Havandšita.

— Tuoj pat sušaukite tarybos susirinkimą!— riktelėjo įsakmiu tonu Šonka.— Taip nori rezervacijos tėvas. Tarybos nariai sužinos, kas atsitiko, kodėl taip atsitiko ir kas dar turi įvykti! Dakotai dabar turi naujus vadus. Senieji jūsų vadai daugiau niekam nebetinka, o išdaviko sūnaus, kuris skubėjo kaip vaikas, palapinė amžiams nugriauta! Hau!

Četansapa pašoko.

— Apskretęs kojote! Išdavike! Baily! — suriko jis Šonkai. Visas kartėlis, susitvenkęs jo širdyje, prasiveržė lyg ugnikalnis.— Su žudiko Rudosios Lapės ginklais tu nori mus priversti! Negalvok, kad vyrai tavęs klausys! Mes nenorime apsikrėsti tavo piktšašiais! Nešdinkis! Geriau būtų nuversti tavo

palapinę ir tave iš čia išvaryti, negu šmeižti Tokei Ito! Aš pasakiau, hau!

Šonka, Raudonasis Sparnas ir Tatokana išsitraukė savo pistoletus ir atstatė į Četansapą.

— Nutilk!

— Aš netylėsiu...

Visi trys spustelėjo gaidukus. Bet Četansapa spėjo laiku atšokti, ir šūviai nebuvo mirtini. Četansapa partrenkė Šonką, Raudonajam Sparnui įdūrė peiliu į petį ir dingo tarp palapinių ir uolų. Trys ginkluoti indėnai puolė riaumodami pavymui. Visi, kurie stovėjo aikštėje, išgirdo šūvius. Kilo sąmyšis. Pamažu šaudymas ir vijikų riksmas nutilo.

Blykčiojanti Audra, Driežo Galva, Hapeda ir Časkė laikėsi krūvoje. Jie drebėjo iš pykčio ir baimės.

Sunkiai švogždami, sugrįžo iš uolyno Šonka ir Tatokanas. Raudonasis Sparnas nukiūtino pas dragūnus apsirišti žaizdos. Šonka ir Tatokanas vėl mosavo užtaisytais pistoletais.

— Nususęs kojotas! Paspruko! — kriokė Šonka.— Tas išdavikas ir išdaviko parankinis! Bet mūsų kulkos pataikė! Tepadvesia ir virsta maita, ir niekam nevalia jam padėti! Galas ir tam, kuris jam padės arba slėps! Aš reikalauju čia esančių tarybos narių pritarti mūsų darbams ir nutarimams; kitaip aš paprašysiu Ilgųjų Peilių, kad išvartytų jūsų palapines, o jus visus sušaudytų! Aš pasakiau, hau!

Tarybos nariai nuleido galvas. Pagaliau sunkiai žingtelėjo į priekį Senasis Varnas.

— Teesie taika tarp dakotų ir Ilgųjų Peilių! Jūsų nutarimai ir veiksmai buvo reikalingi. Paskui pasitarimų palapinėje galėsime ratu paleisti pypkę ir pašventinti šiuos žodžius. Aš pasakiau, hau!

Tai atsitiko dar prieš pietus.

Untšida be žodžių visų nuostabai nukiūtino į Havandšitos palapinę. Uinona ir Blykčiojanti Audra kartu su Hapeda nuėjo į Četansapos palapinę pas Mongšongšą. Časkės niekur nebuvo matyti. Tolėliau keiksnojo dragūnai. Šonka ir Tatokanas leidosi dar kartą ieškoti Četansapos.

Indėnai, sulindę į palapines, įtemptai klausėsi, vildamiesi, jog Četansapai pavyks paspnukti. Kaip sraigės slinko laukimo valandos. Atėjo pietūs, prievakarė, pagaliau ir vakaras. Vyrai, išėję ieškoti Četansapos, grįžo be dalios.

Kitą rytą dragūnai išjojo. Po dienos išrūko ir žvalgai indėnai, ėję kartu ir policininkų pareigas. Tačiau praslinkus dar vienai parai, vėl atjojo kareivių būrys. O pažadėtų produktų vis dar nebuvo. Hapeda ir Časkė, Blykčiojanti Audra ir Driežo Galva visai sunyko iš bado, tačiau jie niekam neįkyrėjo savo prašymas. Vaikų skruostai įdubo, sulyso rankos. Prie Blykčiojančios Audros priėjo vienas kareivis ir atkišo jai atidarytą mėsos konservų dėžutę. Jos kvapas mergytei buvo biaurus, ir ji pajuto neapykantą tam žmogui, kadangi jis buvo iš priešų tarpo. Gal būt, jis vėliau girsis draugams šėręs dakočiukus kaip alkanus šunis? Mergytės krūtinė buvo pilna skausmo ir nepasitikėjimo, ir ji tylėdama nusigręžė. Vyras, atkišęs rankoje atstumtą konservų dėžutę, nukėblino pas draugus, kurie iš jo kvatojosi, pilvus susiėmę.

Šis būrys taip pat išvyko, o produktų kaip nebuvo, taip nebuvo.

* * *

Atslinko ketvirtoji naktis. Aplink buvo tylu ir nyku. Hapeda lindėjo po antklode išvargęs, tačiau niekaip neįstengė užmigti. Staiga tarpdury kažkas šmėstelėjo. Berniukas iš pradžių išsigando, bet greit susivokė, kad pro palapinės angą įšliaužė tėvas Četansapa. Pavargusi motina miegojo lokės miegu ir ničnieko nepastebėjo. Tėvas prispaudė pirštą prie lūpų, kad Hapeda jos nežadintų. Četansapa ieškojo plaušinių tvarsčių. Berniukas žinojo, kur motina juos laiko, ir padėjo tėvui aprišti žaizdas. Dvi žaizdos jau buvo pradėjusios pykti; matyt, jose buvo skeveldrų. Hapeda padavė tėvui tris driežus, kuriuos buvo sugavęs, ir Četansapa tuojau juos prarijo. Berniukas sumetė, jog tėvui reikia švarko ir bizono kailio antklodės. Četansapa pasibruko tuos daiktus po pažastim ir sūnui davė užduotį: Čapa Garbiniuota Galva ir Čotanka turį joti į agentūrą produktų, o Ihasapa ir Aštrioji Ietis leistis į kelionę ir sužinoti, kas nutiko vyriausiems vadams.

— Tėve, ar dar ateisi kada nors?— sukuždėjo berniukas.

— Aš slepiuosi tarp uolų. Kai čia nebus išdavikų ir kojotų, atšliaušiu į palapinę kas trečią ar ketvirtą naktį. Jei negalėsiu ateit, manęs neieškok; žinok, kad bus kas nors svar-

baus ir nepaprasto atsitikę. Tada duok man žinią prie uolos, kuri primena peslio galvą.

Četansapa vėl dingo slapčia, kaip ir buvo atėjęs.

Hapeda atsikėlė anksti rytą. Saulė dar nebuvo patekėjusi. Kadangi trūko vandens, berniukas apsitrynė sniegu. Auštant jis išsikvietė iš septynių moterų palapinės Čapą Garbiniuotą Galvą ir pranešė jam Četansapos užduotį.

— Gerai, taip, gerai.— Čapos gyslomis tarsi šviežias kraujas pliūptelėjo. Nors šiokio tokio darbo atsirado!— Gerai. Tavo tėvas parinko patikimus vyrus. Nė vienas iš mūsų keturių neišduos Četansapos. O tu, Hapeda, eik į palapinę arba žaisk. Visa kita aš pats sutvarkysiu.

Kai saulės spinduliai nužėrė dykynę ir palapines, keturi kariai jau buvo pasiruošę žygiui. Čapa Garbiniuota Galva ir Čotanka pasuko savo arklius į agentūrą. Ten sėdėjo baltaveidžiai, kurie lyg kokie belaisvių stovyklos viršininkai turėjo teisę dakotus plūsti ir valdyti. Ihasapa ir Aštrioji Ietis leidosi kelionėn pėsti. Niekas jiems nesutrukdė palikti stovyklą.

Hapeda sutiko savo draugą Časkę, su kuriuo vadovavo Jauniesiems Šunims. Jiedu pasitarė ir nusprendė, kad visiems jų sąjungos nariams reikia traukti į paukščių medžioklę. Gaudyti buvo galima su kilpomis, taip pat mušti akmenimis. Badas tiesė nagus, ir moterys vėl piovė šunis. Kadangi abu berniukų vadai buvo ryžtingi, guviau sužibo ir kitų vaikų akys. Ši pakili nuotaika kažkaip prasigavo ir į palapines.

Praėjo viena diena, kita, dar viena ir dar. Berniukai ėmė žvalgytis, ar negrįžta nors vienas iš keturių stovyklą palikusių vyrų. Penktos dienos rytą pietų horizonte išdygo kažkoks taškelis. Hapeda ir Časkė pasiėmė sulysusius savo mustangus ir išbildėjo priešais. Tai, ką pamatė, jiems pasirodė labai keista.

Du raguoti, plėmuoti, perkarę galvijai spyriodamiesi tempė didžiulį vežimą su drangomis, prie kurio buvo pririšti dar keturi tokie sutvėrimai. Jie vilkosi iš paskos svirduliuodami, ožiuodamiesi ir klupdami visomis keturiomis, ištiesę į priekį kaklus. Čapa Garbiniuota Galva sėdėjo vežime ir ragino jungą. Iš paskos jojo Čotanka. Jis vedėsi Bebro mustangą.

Ši gurguolė sustojo prie palapinių. Vienas jungo jautis buvo toks nusilpęs, kad čia pat krito ant žemės.

Vyrai, moterys ir vaikai išgriuvo iš palapinių ir tyliai, vien tik akimis, klausė, ką dabar Čapa Garbiniuota Galva ir Čotanka darys.

Bebras iššoko iš vežimo ir iškinkė jungą. Jam padėjo Hapeda ir Časkė. Berniukams atrodė, jog šie galvijai šiek tiek panašūs į bizonus; jie taip pat turėjo keturias kojas, ragus, kailį, tačiau kažkaip salsvai dvokė.

Pats Garbiniuota Galva vos neverkė.

— Šešios karvės! — dejavo jis. — Bet kas iš jų! Turėsime papiauti, nes pačios išdvės, o pašaro apie mūsų palapines irgi nėra.

Čotanka atrišo likusias keturias karves. Vyrai nematė kitos išeities, kaip paklausyti Čapos. Jie išsitraukė peilius ir papiovė gyvulius, kurie iš nuovargio visai nesipriešino.

Šį rytą berniukai ir mergytės suprato, kuo skiriasi medžioklė nuo skerdimo. Tačiau šis pavyzdys jiems neparodė, kaip reikia auginti gyvulius.

Priėjo Havandšita. Jis su Čotanka nurodė, kaip išdalinti mėsą. Tada vyrai ėmė lupti paskerstus gyvulius. Moterys turėjo botagais baidyti alkanus šunis.

Hapeda, Časkė, Blykčiojanti Audra ir Driežo Galva grūdosi su kitais vyrais, moterimis ir vaikais aplink tuščius ratus. Čapa buvo vienintėlis žmogus, kuris mokėjo su jais apsieiti. Bet ką indėnai vežios su tokiu vežimu? Didysis kraustymasis baigėsi. Derliaus nebuvo, kailių ir odų taip pat... O žiema jau prasidėjo. Į palapines veržėsi šaltis, trūko malkų. Vyrai nutarė vežimą išnarstyti ir sudeginti. Vieną ratą Čapa pasistatė prie savo palapinės. Jis paaiškino Blykčiojančiai Audrai, jog norįs išstudijuoti, kaip jis padarytas.

Po šio atsitikimo prabėgo trys dienos. Į kaimą grįžo Ihasapa ir Aštrioji Ietis. Berniukai ir mergytės juos pasitiko kupinomis lūkesčių akimis.

Buvo sušauktas tarybos susirinkimas, ir jų atneštos žinios greitai pasklido po palapines. Jie apkeliavę visą rezervato teritoriją, bet vyriausiųjų vadų neradę. Šiaurėje, prie Juodųjų kalnų, dabar esą daug sniego. Žiema dar nesitraukianti iš šiaurės prerijų. Keletas vyriausiųjų vadų su savo kariais klajoją po ledynus ir sniego vėpūtinius. Gauti iš jų žinių dabar neįmanoma. Jei jie dar laisvi, be abejo, slepiasi nuo juos persekiojančių Ilgųjų Peilių, nes be šaudmenų nepasipriešinsi. O

dakotų rezervatuose esą nauji vadai. Sužinoję, kad yra trys dideli rezervatai: viename gyvenanti Lokės giminė, kitas yra kaimynystėje, o trečias į šiaurę nuo Minisosės, einant prieš srovę palei Šajeno upę.

Šiomis žiniomis indėnukai negalėjo netikėti. Pagalbos nebuvo ko laukti. Šonka nemelavo.

Kai ši tiesa išryškėjo visu nuogumu ir liesa karvių mėsa buvo suvalgyta, berniukai ir mergytės pasijuto taip, tarsi ant krūtinės būtų užgriuvęs sunkus akmuo ir kas nors būtų supančiojęs kojas. Bala visiškai išseko. Moterims reikėdavo mylių mylias bėgti geriamo vandens. Žmonės neturėjo kuo praustis. Nešvara žemino juos ir slėgė. Praradę bet kokią viltį, rezervato belaisviai jautėsi lyg sukaustyti.

Hapeda, jo draugas Časkė ir Blykčiojanti Audra pajusdavo gyveną tik vieną valandą per dieną, vakare, kai susirinkdavo Četansapos palapinėje pas Uinoną pavakaroti. Ši valanda įkvėpdavo jiems drąsos visai dienai, padėdavo nugalėti nuovargį ir neviltį. Ateidavo ir Untšida, kuri dabar gyveno burtininko palapinėje.

Uinona vakarais tarsi išsivaduodavo iš gedulo. Prieblandoje ji siuvinėdavo kailinį švarką ir mokasinus. Darbavosi iš lėto, per dieną padarydama tik keletą dygsnių.

— Kam tu siuvi?— paklausė Blykčiojanti Audra, ant kurios peties tupėjo ištikima voverytė.

Palapinėje buvo prieblanda, nes reikėjo taupyti malkas. Ugniakure žibėjo tik kelios žarijos.

— Siuvinėju savo sapnui,— atsakė Uinona.

— O ką sapnavai?— panoro sužinoti Časkė. Pabėgusio Četansapos palapinėje jis svečiuodavosi tik paslapčiomis. Jo globėja Hiacinta ir Šonka neturėjo apie tai ničnieko žinoti.

— Sapnas buvo aiškus ir geras,— atsakė Uinona berniukui. Indėnai, nesuprasdami sapnų kilmės, teikdavo jiems didelę reikšmę.

— Kokį vyrą tu sapnavai?— paklausė Hapeda, pakilodamas kailinio švarko dalis, aiškiai sukirptas aukštam lieknam kariui.

— Savo brolį,— prisipažino Uinona.

— Jis gi miręs,— sušnibždėjo Hapeda.

— Aš nemačiau jo lavono.

Persigandusi Blykčiojanti Audra pakėlė galvą. Ji bijojo tikėtis to, kas negalėjo įvykti. Per savo trumpą gyvenimą perdaug jau smarkiai buvo kartą nusivylusi.

— Jis miręs,— pakartojo Hapeda, persigandęs dėl to paties, kaip ir Blykčiojanti Audra.

— Bet jo dvasia dar nenumaldyta,— atsakė sausai Uinona.— Jis buvo atėjęs pas mane sapne. Tokei Ito grįš.

* * *

Bėgo dienos, savaitės, mėnesiai. Kartą vaikai vėl sėdėjo pas Tokei Ito seserį. Uinona siuvinėjo vis rečiau, o šį vakarą visai sudėjo rankas. Vaikai tylėjo, nes kalbėti nebuvo apie ką, tačiau jie ieškojo vienas kito paramos. Tai ir suburdavo juos: Časkę ir Hapedą, Blykčiojančią Audrą ir Driežo Galvą.

Temo. Staiga pasigirdo sparčiai lekiančių šuoliais, išsistovėjusių žirgų kanopų bildesys. Vaikai sukluso; tai turėjo būti svetimi raiteliai.

Kanopų bilsmas nutilo kaimo aikštėje. Časkės paskaičiavimu, raitelių turėjo būti šešetas. Vaikai girdėjo, kaip vyrai nušoko nuo arklių ir pasuko prie Četansapos palapinės. Berniukai ir mergytės liko sėdėti prie Uinonos. Mongšongša kiūtojo, atsiskyrusi nuo visų, kamputyje ir rymojo prie tuščios kūdikio kraitelės.

Atplėšęs palapinės uždangą, vidun įsmuko Šonka. Iš paskos įsiveržė Tatokanas, trys nepažįstami kariai ir vienas baltaveidis, apsirengęs civiliškais rūbais. Tatokanas buvo pasipuošęs keista uniforma.

— Įpūskit ugnį!— įsakė baltasis, matyt, agentūros tarnautojas. Jo silpnas balsas, smarkiau surikus, spygtelėjo.

Įsakymą išvertė Tatokanas. Blykčiojanti Audra pati įpūtė ugnį, kad Uinonai nereikėtų paklusti šitam vambrijančiam kojotui. Liepsnos šoktelėjo linksmai į viršų ir apšvietė visą palapinę.

— Lauk iš čia, paršiukai!— sušnypštė baltasis ant vaikų.

Berniukai ir mergytės ramiai atsikėlė ir žengė prie išėjimo, kurį buvo užstoję įsibrovėliai.

Šonka nudelbė piktomis akimis savo augintinį Časkę, paskui pačiupo Hapedą.

— Tu lik čia!

Berniukas sustojo ir įtempė sprandą.

Blykčiojanti Audra, Driežo Galva ir Časkė išėjo. Netoli palapinės stabtelėjo, nes jiems rūpėjo išgirsti, kas ten bus.

Hapeda viską matė savo akimis.

Šonka įsmeigė akis į Uinoną ir Mongšongšą.

— Stot!— subliovė jis, pakartodamas angliškai baltojo suspiegtą žodį.

Moterys atsistojo.

— Darysime kratą!

Uinona ir Mongšongša neatsiliepė.

— Kur paslėpėte išdaviką ir galvažudį Četansapą? Areštuosime ir pakarsime jį! Raudonasis Sparnas mirė nuo to maištininko dūrio.

Moterys tylėjo.

Policininkai ėmė kelti nuo aslos kailius ir mėtyti.

— O!— tarė Šonka ir prisiartino prie Uinonos.— Tu per daug šiltai laikai kojas. Pasitrauk nuo lokenos!

Uinona paėjėjo tris žingsnelius į šalį nuo sulankstyto grizlio kailio. Baltasis, padedant Šonkai, išvyniojo sunkią, pilką lokeną. Hapeda pirmą kartą pamatė, kas ten buvo susukta: ilga šventoji pypkė, kurią prieš vaišes vadas paleisdavo ratu, erelio plunksnų karūna, nebaigtas bizono kailio švarkas, kailinių mokasinų skiautės ir rėmeliai pašliūžoms.

Šonkos ir neūžaugos baltaveidžio, vamsinčio kojoto balsu, veide žybtelėjo pašaipa.

— Norite aprengti Četansapą?

Nei Šonka, nei kiti keturi indėnai nesitikėjo atsakymo. Jo laukė tik vienas baltasis.

Bet moterys tylėjo.

— Kur Četansapa?

Baltasis paspringo ir užsikosėjo. Žinoma, ne iš vargo,— jo kūną ėdė nedorybės.

Moterys tylėjo.

Šonka vėl sugriebė Hapedą už pečių ir stumtelėjo motinai.

— Šį mažąjį kojotą aš pasiimsiu su savim, jei nepasakysi, kam siuvi švarką!

Mongšongša ėmė drebėti.

— Aš nesiuvu švarko.

— Tu nesiuvi?— Šonka paleido Hapedą ir priėjo prie Uinonos.— Tai tu, vadinasi, siuvi!

Šonka atkišo smakrą. Baltaveidis paėmė švarką.

— Hau. Aš siuvu,— tarė Uinona neįprastu, lyg nesavu, bespalviu balsu, kuris visus nustebino.

— Pašliūžas ruošiesi nupinti.

— Hau. Ir pašliūžas.

— Ir mokasinus siuvi?

— Hau. Ir mokasinus.

— Ak tu, pasalūne vilke! Vadinasi, tu padedi Četansapai?

— Ne.

Baltasis prarado kantrybę.

— Šveisk toms boboms per veidą! Duok toms velnio išperoms į kailį! Melagių lizdas! Ką ten tauškia ta suskretusi bobšė! Kam ji siuva švarką?

— Kam siuvi švarką?— subaubė dar kartą Šonka.

— Savo broliui! Tokei Ito!

Šonka atšlijo ir nudelbė nepatikliomis akimis merginą.

— Tave apsėdo piktoji dvasia!

Uinona tylėjo.

— Kam siuvi kailinius?

— Pasakiau.

— Meluoji! Tas, apie kurį paistai, seniai supuvo!

— Aš su juo kalbėjausi.

Šonka pasitraukė dar vieną žingsnį.

— Nemeluok taip įžūliai!— Prisitraukęs prie savęs Hapedą, pridėjo:— Žinokit, bobos! Padėsite Četansapai, pasmaugsiu šitą kojočiuką! Supratai?

Mongšongša suriko lyg sužeistas žvėris:

— Mano vaiką!

— O tu supratai?

Šonka vėl žingtelėjo žingsnį prie Uinonos.

Jie tylėjo.

— Tavo brolis padvėsė ir pūsta po žemėmis. Supranti?

— Aš su juo kalbėjausi.

Šonka sumišo.

Dabar prapliupo baltasis.

— Baik terliotis! — spygtelėjo jis Šonkai. — Nesusitvarkai su boba? Matyt, man teks įsikišti. Mano vardas Luisas. Majerso cirke aš išmokau gainioti raudonąsias kiaules.

Uinona priėjo prie jo ir ištraukė iš rankų kailinį švarką, tada padėjo jį ant lokenos ir pati ant viršaus atsisėdo.

— Jūs esate vagys!— tarė ji Šonkai ir baltajam.— Švarkas yra Tokei Ito.

Baltasis pažvelgė į indėną.

— Penki ginkluoti vyrai nenugali vienos bobšės!— Jis norėjo nusikvatoti, tačiau tik švilptelėjo.— Čia vienas yra beprotis — bobšė arba tu!

— Bobšė!— tarė Šonka.— Ji išprotėjo. Be to, ji ragana, moka užkeikti!

— Šita!— Luisas žingtelėjo į priekį, sustojo ir staiga pats persigando. Į jį įsmigo stiklinės Uinonos akys. Jis pamažu atsitraukė ir užlindo už Šonkos peties.— Iš tikrųjų ji dėbsi lyg ragana,— pritildė savo balsą rėksnys, kuris nė pačiu pragaru netikėjo, tačiau buvo giliai prietaringas. Jis užmetė akį į Mongšongšą. Uinonai atsisėdus, atsitūpė ir ši ir ėmė glostyti kraitelę su juodomis plunksnomis.

Baltaveidis pagręžė pirštu savo smilkinį ir tarė:

— Abi kvaištelėjusios! Eime! O tu vaikigali,— kreipėsi išeidamas į Hapedą,— jei duosi ką nors savo tėvui, tą patį akimirksnį būsi pakartas. Mes dar grįšime! Nepuoselėkit kvailų vilčių! Jūsų vadas Pasiutęs Arklys arba jūsiškai Tašunka kapituliavo su savo kariais. Generolas Mailsas pamokė jį mandagumo. Pasiutęs Arklys su savo dviem tūkstančiais žmonių, apšalęs ir išbadėjęs, jau traukia į agentūrą. Tai žinokite ir užmirškite savo kvailą užsispyrimą.

Šonka, piktai džiaugdamasis, išvertė baltojo žodžius.

Įsibrovėliai paliko palapinę.

Lauke vis dar stoviniavo Časkė, Blykčiojanti Audra ir Driežo Galva.

— Nešdinkitės, paršigaliai!

Šonka įspyrė Časkei į pasturgalį ir tuo parodė, kad ketina iš baltaveidžių išmokti ne tik gėrio, bet ir blogio.

Vaikai šiek tiek paėjėjo ir spigino akimis nueinantį parsidavėlį Šonką ir baltąjį. Raiteliai jau ištirpo horizonte, o vaikai vis dar stovėjo lauke. Prieš jų akis dryksojo šykšti žemė, o galvas gaubė žvaigždėtas žiemos dangaus skliautas.

Palapinėse buvo girdėti tylus šurmulys, niekas negulė, kol iš kaimo išsinešdino stovyklos policininkai. Iš Četansapos palapinės šmurkštelėjo Hapeda ir pribėgo prie Časkės ir abiejų

mergaičių. Jis paprašė Blykčiojančią Audrą ir Driežo Galvą pasitraukti, nes jam reikią su Časke kažką svarbaus aptarti. Mergytės dėl to neįsižeidė ir nuėjo sau. Jos suprato, kad Hapeda turi paslapčių, kurių niekam nevalia žinoti.

Kai berniukai paliko vieni du, Hapeda sukuždėjo:

— Časke! Aš tavim pasitikiu kaip pats savimi. Tau reikės laikyti paslaptyje viską, ką aš pasakysiu!

— Hau. Aš tylėsiu.

— Pirma, Tašunka Vitko sumuštas. Jis traukia su kariais į rezervatą.

Časkė prikando liežuvį, tramdydamas ašaras.

— Antra, šiąnakt ateis mano tėvas,— šnabždėjo dusliu balsu Hapeda.— Turėjom duoti maisto, o mes ničnieko neturime savo palapinėje. Motina labai įsibaiminusi ir nedrįs nieko prašyti, nes Šonka ir piktasis žmogus, vardu Luisas, grasino mane užmušti. Časke, tu turi man padėti. Šonkos palapinėje, kur gyvena Hiacinta, tavo mirusios motinos sesuo, nieko netrūksta. Ten mėsos ligi kaklo. Nueik pas ją, sakyk, kad esi alkanas ir nori valgyti.

— Kai pralaimėjo Tašunka Vitko, geriau liežuvį nusikąsiu, negu prašinėsiu to išverstakailio kojoto žmonos.

— Žinau, sunku, bet tu paprašyk, Časke, gerai?

— Gerai, paprašysiu. Hau.

Časkė nuėjo vykdyti jam labai sunkios užduoties. Jis pasuko prie palapinės, kurioje gyveno Hiacinta. Šonkos žmonos visas kaimas dabar vengdavo, ir todėl Časkė stengdavosi kuo rečiau būti namie.

Pro palapinės praskiepą skverbėsi blanki švieselė. Vadinasi, židinys dar ruseno. Kad neapsigalvotų, Časkė šmurkštelėjo kiek galima greičiau į tipi. Keletą žingsnių paėjėjęs sustojo.

Hiacinta sėdėjo prie ugnies ir siuvinėjo diržą. Po kiek laiko ji pažiūrėjo į Časkę. Kadangi šis tebetylėjo, paklausė:

— Ko nori?

— Mėsos!— trumpai atsakė Časkė. Tas žodis nuskambėjo taip, tarsi būtų spiaute išspiautas.

— Šit kaip. Ir dėl to atėjai į palapinę?

— Taip.

Hiacinta perleido per ranką diržą, kurį siuvinėjo, ir, rodos, grūmėsi pati su savimi.

— Kam tu prašai mėsos?

— Ne sau,— spyriojosi Časkė.— Argi nežinai, kad visi badauja? Tik tavo palapinėje visko pilna.

Hiacinta vėl nužvelgė berniuką. Jos akyse atsispindėjo ir priešiškumas, ir gėda. Staiga ji atsistojo, sugriebė keturias konservų dėžutes ir įspraudė berniukui į rankas.

— Imk! Aš neklausinėsiu, kam jas atiduosi.

Ji vėl atsisėdo prie ugnies ir ėmė siuvinėti.

Časkė nepratarė daugiau nė žodžio. Suspaudęs rankose grobį, kaip žebenkštis nėrė iš palapinės.

Hiacinta pasiliko prie ugnies, tačiau daugiau nedirbo. Ligi pusės išsiuvinėtas diržas išslydo iš rankų. Rankos bejėgiškai nusviro ant kelių. Į ką žvelgė jos akys, nė pati nežinojo. Hiacinta nieko nebematė: nei ugniakuro, nei palapinės sienos, nei antklodžių, nei atramų miegojimui, nei dubenų. Jos mintys nuskriejo į praeitį, kada ji kartu žaidė su Uinona. Tada ji buvo linksma, guvi ir laiminga. Kai Šonka parsivedė į savo palapinę, užgriuvo juodos dienos. Lokės giminės kariai jo nemėgo. Namie jis būdavo grubus ir valdingas. Kai Hiacinta tapo Šonkos žmona, Uinona, Tokei Ito sesuo, su ja daugiau nedraugavo. Dabar Hiacinta buvo visiškai vieniša. Šonkos visi nekentė. Niekas nekalbėjo su jo žmona. Tarp kaimo ir jos tarytum atsirado tuščia erdvė, pro kurią neprasiskverbė nei žodis, nei šypsena, nei mostas, nei žvilgsnis. Hiacinta, kad ir gyvendama kaime, jautėsi kaip dykumoje. Net našlaitis Časkė, kuris priklausė Šonkos palapinei, tik retkarčiais parodydavo akis; nuo to laiko, kai Šonka parsidavė baltiesiems, berniukas nė karto nešnektelėjo su Hiacinta. Tik dabar, kai prireikė mėsos, prakalbino savo globėją.

Hiacinta niekada vyrui neužsiminė apie savo atsiskyrėlišką dalią. Valgydavo mažai, miegodavo neramiai, dirbdavo nenoromis. Kartais jai atrodydavo, kad yra mirusi, tik Lokės giminės vyrai ir moterys pamiršę ją palaidoti.

Časkės prakalbinta, Hiacinta persigando. Berniukui išbėgus, ji vėl paskendo liūdesyje, iš kurio nežinojo, kaip išsigelbėti.

Časkė nuskubėjo pas Blykčiojančią Audrą, norėdamas įduoti jai dėžutę mėsos. Mergaitė dėkingai sužaižaravo akimis. Dvi dėžutes nunešė Hapedai. Paslapčia, išsivedęs už kaimo ribų, vienoje uolų slaptavietėje, Časkė perdavė jas draugui.

Paskutinę dėžutę gavo Hapedos motina; berniukas žinojo, kad Mongšongša pasidalins su Uinona ir Untšida.

Časkė neaiškiai suvokė, jog Hiacinta, Šonkos žmona, padarė gerą darbą, todėl ryžosi po ilgo laiko grįžti nakčiai į palapinę, kur rado paklotą patalą.

Kaime įsiviešpatavo tyla. Po žvaigždėtu dangaus kupolu, viduryje perdžiūvusios, smėlėtos dykumos ilsėjosi žmonės. Jie miegojo taip, kaip miega belaisviai, alkani, išvargę, nusiminę, iškankinti abejonių, neramūs nuo vilčių ir svajonių, kuriomis buvo sunku patikėti, tačiau dar sunkiau išsižadėti.

Hapeda irgi pagaliau šmurkštelėjo į tipi ir palindo po patalais. Berniukas ilgai neužmigo. Iš galvos niekaip neišėjo mintis apie nugalėtą vadą Tašunką Vitko, kuris dabar, kaip ir Hapeda, turės paklusti baltiesiems, apie tėvą, kuris lyg koks tremtinys, lyg gainiojamas žvėris, užkankintas pūliuojančių žaizdų, turės pražūti dykynėje. Hapeda norėjo tėvui atiduoti abi mėsos dėžutes, tačiau Četansapa paėmė tik vieną. Berniukas niekaip negalėjo pamiršti įkritusių tėvo skruostų, karščiuojančių akių. Šią naktį ne tik Uinona, bet ir Hapeda sapnavo gyvą Tokei Ito, kuris žadėjo grįžti ir padėti saviškiams. Karštas vaiko troškimas apsprendė jo mintis ir net sapnų turinį.

Toli nuo Blogosios žemės prie Misurio krantų taip pat buvo naktis ir mirgėjo žvaigždės. O kai išaušo diena, šviesa liko blausi ir neryški. Po pietų saulė tarsi visai prarado savo spindulius. Lyg raudonas diskas kabojo ji už miglos ir rūko šydo. Ramiai, plačiai išsiliejęs šniokštė drumsti Misurio vandenys ir slėpė savo klastingus sūkurius. Seniai jau praūžė rudens liūtys, nakties šalnos pakando žolę. Didelėje Randalio tvirtovėje po nuveikto darbo viešpatavo kelionės nuotaika. Viename kambaryje, kuris forto sąlygomis atrodė labai prabangus, tačiau, žiūrint miestiečio akimis, gana kuklus, atsargos majoro Džonso žmona suruošė atsisveikinimo arbatėlę. Ji šypsojosi, kaip visada maloniai, ir apžiūrinėjo stalą. Tarnaitė, senyva negrė, jį gražiai padengė. Puodukai ir lėkštės buvo sustatytos šešiems asmenims. Pro langą veržėsi balzgana šviesa, kurioje spindėjo stalo sidabras ir damastinė staltiesė.

Artėjo arbatėlės metas. Misteris Džonsas, apsirengęs civiliškais drabužiais, atėjo keliomis minutėmis anksčiau. Žmona paaiškino jam, kokia tvarka reiks susodinti svečius.

— Pusseserę Betę pasisodink šalia savęs, Dikai, tai neišvengiama...

Misteris Džonsas šiuo klausimu visiškai sutarė su žmona. Pusseserė Betė buvo labai turtinga našlė, malūnų savininkė, ir užsitarnavo tokios pagarbos. Dikas nė nebandė prieštarauti.

— Negalėjau su tavim pasimatyti laiku. Kaip manai, ar gerai padariau, kad savo atsakomybe pakviečiau tą spalvotąjį, kurį misteris Morisas vadina savo neatskiriamu palydovu?

— Ilgąją Ietį? Jis elgsis padoriai ir santūriai, per daug ant staltiesės nepritaškys ir nepadaugins įsipilti į arbatą romo. Visur tampytis šitą šajeną — savotiškas garsaus menininko nikis. Tačiau jam pasisekė gerai jį išauklėti. Teisingai pasielgei.

Misis Džons buvo laiminga, kad dar kartą įtiko savo vyrui. Dabar ji dar labiau šypsojosi.

— Ką darysime su inžinierium Džo Braunu? Jis tik vakar atvyko ir nesuspėjo pailsėti, bet kvietimą priėmė.

— Tai bus tavo partneris, Kite. Jis vienas iš garsiausių transkontinentinio geležinkelio tiesimo pionierių. Tik kalbama, kad jo niekas negali priversti pasakoti.

— Dar pamatysime, Dikai!

Pradėjo rinktis svečiai. Kai misteris Džonsas norėjo tapytoją Morisą supažindinti su vyriausiuoju inžinieriumi Braunu, pasirodė, kad jie jau pažįstami.

— Nuo vakar dienos? — Pusseserė Betė negalėjo tverti iš smalsumo.

— O ne! — atsakė mandagiai Morisas, kuris sėdėjo dešinėje Betės pusėje ir labai skyrėsi nuo apkūnios, išsipudravusios, žingeidžios našlės.

— O! Misteri Morisai! Misteri Braunai! Gal jūs susipažinote dar laukiniais mūsų tolimųjų Vakarų laikais? Tuomet turėsite viską papasakoti!

Kadangi nė vienas iš svečių neatsiliepė, įsikišo atsargos majoras Džonsas.

— Laukinių laikai, ačiū dievui, jau baigėsi. Iš rezervatų gaunu geras žinias. Dakotus apmalšinome, ištisos jų giminės

perėjo į mūsų pusę, ir aš manau, kad bus galima oficialiai suformuoti indėnišką rezervatų policiją. Tai buvo tikri laukiniai, žvėrys. Bėglius iššaudėme, likusius pasistengsime prijaukinti.

— Jūs pasidarėte rezervato agentu?— paklausė Morisas.

— Taip.

— Kaip jūs galite imtis tokio uždavinio!— Pusseserė Betė ėmė nervintis.— Tokiose dykynėse tarp laukinių! Be to, kokia atsakomybė! Jei kas atsitiktų... Jūsų pačių gyvybė bus kiekvieną akimirksnį pavojuje!

— Taip buvo anksčiau.— Džonsas atlaidžiai nusišypsojo.

— Mes jau atidarėme indėniukams internatą, kuriame juos auklėsime kaip civilizuotus žmones,— paaiškino misis Džons, norėdama paremti vyrą.— Dar daug kas reikia ten padaryti. Kažkas man sakė, kad reikėtų juos aprūpinti lovomis, nors šitie laukinukai namuose miegodavo ant žemės. Tai, žinoma, turėsiu omenyje... Kaip ten bebūtų, mokymas jau vyksta. Reikėjo, tiesa, keletą užsispyrėlių atskirti ir nugabenti į negrų mokyklas.

— Vadinasi, vieni rūpesčiai, nemalonumai,— įsitikino pusseserė Betė.— Kite, jūs tikriausiai nesiruošiate vykti į tą agentūrą?

— Ką tu, Bete! Mes persikelsime į Sen Luisą, į savo namus. Agentūroje mano vyras paliko patikimą atstovą.

Betė garsiai atsiduso.

— Į Sen Luisą! Ten ir aš galėsiu jus aplankyti.

— Labai džiaugsimės,— užtikrino misteris Džonsas.

Pokalbis kažkaip nesirišo. Misteris Džonsas ir Braunas susidomėjo romu, misteris Morisas — varškės pyragu. Šajenas Ilgoji Ietis tyrinėjo puodelyje rusvą arbatą. Pusseserė Betė jautė pareigą išblaškyti slogią tylą.

— Girdėjote? Pagaliau vėl kyla akcijų kursas! Mūsų pergalė prieš raudonodžius banditus ir Juodųjų kalnų su jų turtais atradimas padarė įtaką visam bizniui. Kokius milžiniškus uždavinius dar turės išspręsti mūsų pergalingoji respublikonų partija!

Misteris Džonsas, apsidžiaugęs, kad pasibaigė tyla, pritarė pusseserei.

— Taip! Tokiems uždaviniams mūsų didieji žmonės visą laiką buvo pribrendę. Visi kaip iš granito ištašyti, tačiau

kiekvienas — atskiras pasaulis: vakariečiai, kareiviai, karininkai, inžinieriai, pramonininkai, net menininkai... Misteri Morisai, kokių įdomių vadų portretų jūs, rizikuodamas gyvybe, nutapėte... o apie jūsų, misteri Braunai, nutrūktgalviškus nuotykius, tiesiant transkontinentinę magistralę, tebešneka visa šalis!

— O kad aš galėčiau sužinoti, kas atsitiko Henriui,— pasakė Braunas, pertraukdamas Džonso tauškalus.

Visų žvilgsniai nukrypo į geležinkelių tiesimo bendrovės vyriausią inžinierių.

— Ar jūs ieškote dingusio be žinios sūnaus?— paklausė misteris Džonsas.

— Gal sūnėno?— pataisė misis Džons.

— Anūko?— tarė pusseserė Betė prislėgtu balsu.

— Turiu kažkur ir sūnų, ir sūnėnų, bet nė vienas neprapuolė.— Inžinieriaus raukšlės apie burną dar labiau pagilėjo.— Aš ieškau savo jaunesniojo draugo Henrio. Paskutiniai jo pėdsakai, kuriuos užtikau, baigiasi čia, Randalio forte!

Šajenas Ilgoji Ietis sėdėjo užstalėje lyg dailiai nulieta bronzinė statula. Jo rusvas veidas buvo lygus ir sustingęs. Juodos akys dabar žvelgė pro langą į kalvas ir dangų. Inžinieriui užsiminus apie Henrį, jo veido išraiška nepasikeitė. O tapytojas Morisas išraudo.

— Praėjusių metų ankstyvą pavasarį Henris išjojo į Vakarų prerijas Najobreros link. Jis tada ėjo ir kurjerio, ir reporterio pareigas,— pasakė Morisas.— Prieš jam iškeliaujant, kalbėjausi su juo ir labai rimtai perspėjau, tačiau jis nepaklausė ir, lydimas dviejų skautų, išjojo.

— Vakar man tą patį sakė ir komendantas, tik apie perspėjimą ir galimus pavojus, rodos, nieko nežinojo. Najobreros stoties, savo tikslo, Henris niekada nepasiekė. Sudegė kaip ugnyje. Jo skautų taip pat niekas nebematė.

— Teisybę pasakius, vienas iš skautų buvo jaunasis dakotų giminės vadas Tokei Ito.

— Kaip neįsivaizduojamai šiurpu!— Pusseserė Betė padėjo šaukštuką į lėkštutę kiek smarkiau, negu pridera.— Argi šitie skautai nužudė ir nuskalpavo misterį Henrį?

— Nebūtinai tai buvo žmogžudystė,— pataisė ją Braunas.— Mes ničnieko nežinome.

— Tačiau amunicijos gurguolė, kuri tuo metu keliavo prie Najobreros, buvo taip pat indėnų pagrobta, palydovai išpiauti,— pasigyrė savo žiniomis pusssesere Betė.— Tai buvo kruvini laikai, pilni kasdienių tragiškų istorijų. Kiek nelaimių ir įtartinų įvykių liko iš anų dienų!

Misis Džons, pagauta prisiminimų, pagyvėjo:

— Ak, Bete, ar prisimeni, kaip mes pavasarį gėrėme Janktone arbatą kartu su jūsų žavia dukterėčia Kete Smit? Jos sužadėtinis, leitenantas Ročas, tada pradundėjo su savo dragūnais pro šalį. Tą dieną nė nenujautėme, kas atsitiks vėliau!

— Sakai, nenujautėme? Aš visada žinojau, kad Ketei prastai baigsis. Ir niekada ji man neatrodė žavi! Vis būdavo nedėkinga, neatidi. Kaip aš stengiausi ją perauklėti, tačiau ta lemtinga tėvo įtaka... Beje, ar mano giminaitis, majoras Smitas dar gyvas?

Klausimas buvo adresuotas Džonsui.

— Neseniai mirė Najobreros forte. Tai buvo jam pati geriausia išeitis, nes Smitas buvo padaręs tarnybinių klaidų. Per daug norėjo būti teisingas raudonodžiams! Jis nemokėjo prisitaikyti prie šio pasaulio.

— Tebūna jam lengva žemelė. Bet jis nemokėjo nei piniginių reikalų tvarkyti, nei duktės auklėti. Įsivaizduojate? Jis Ketę mokė jodinėti, važnyčioti, šaudyti! Nėra ko stebėtis, kad ji dabar, kaip girdėjau, susidėjo su kažkokiu pasieniečiu Adamu.

— Tikėkimės, kad Ketė Smit dar ištekės. Bendra situacija įpūs dabar į visų gyvenimą šviežio vėjo.— Misteris Džonsas buvo konvencijos šalininkas ir stojo prieš bet kokią netvarką.— Argi Ketė nebegali susitaikyti su kapitonu Roču?

Misis Džons papūtė lūpas ir nežymiai jas lyžtelėjo.

— Tai absoliučiai neįmanomas dalykas! Jie galutinai išsiskyrė, o aš Ketei atėmiau bet kokią teisę į palikimą.— Pusseserė Betė vėl ėmė karščiuotis.— Ketė niekuomet nepaveldės Minesotos malūnų. Ji buvo ir liko tėtušio dukra. Juk ir tada nuo manęs paspruko ir išdulkėjo su amunicijos gurguole į Najobreros fortą. Pati žinai, Kite, išgirdusi tokią naujieną, aš gavau širdies smūgį. Ketė man mirusi, daugiau ji man neegzistuoja. Tegul dabar pati savimi rūpinasi.

— Nors ir ne jūsų žinioje, tačiau ši Ketė kažkur egzistuoja ir galėtų kai ką papasakoti apie gurguolės užpuolimą. Juk ji viską savo akimis matė?— pasiteiravo Braunas.

Iš šio sakinio pusseserė Betė pati sau tarė, kad šis inžinierius kaubojiškų manierų.

— Atrodo, kad apie tą spėjamą žmogžudystę būtų galima sužinoti tik iš indėnų,— samprotavo misteris Džonsas.— Tačiau tai, man rodos, bergždžios pastangos. Tokių žinių iš dakoto neištrauksi. Pats Tokei Ito, kuris tada, apsimetęs skautu, mus apgavo, o vėliau užpuolė amunicijos gurguolę, kiek girdėjau, yra nebegyvas. Tarp kita ko, tai laimė. Jei šis pasalūnas, galvažudys ir girtuoklio sūnus dabar gyventų rezervacijoje, būtų tikra katastrofa!

— Mano laikas ribotas,— užbaigė pokalbį Džo Braunas.— Po to, ką sužinojau, laikinai nutrauksiu paieškas. Gal koks atsitiktinumas atskleis kada šią paslaptį.

Didžiausiam šeimininkės apgailestavimui netrukus pakilo dailininkas Morisas, tai tarsi davė ženklą užbaigti arbatėlę. Džonsai ir pusseserė Betė dar pasiliko kurį laiką prie stalo.

Kai Kitė ir Dikas Džonsai kartu su pusseserė Bete varinėjo savo nuobodžias šnekeles, Morisas, jo palydovas Ilgoji Ietis ir Džo Braunas ėjo per kiemą ir su palengvėjimu traukė į plaučius vėsų orą.

— Gal pakilkime pas mus?— paklausė Morisas inžinierių.— Aš galėčiau jums pristatyti vieną indėną, kuris, gal būt, kai ką žino apie Henrį. Jis vakar atvyko su korespondencija iš Najobreros forto.

— Taip? Būtų įdomu.

Dailininkas ir Ilgoji Ietis nuvedė Brauną į šviesų bokšto kambarėlį, kuriame jau senokai gyveno kaip komendanto svečiai. Inžinierius atsisėdo kampe ir užtraukė kvapnų cigarą. Čia jis bemat atkuto.

— Esu jums labai dėkingas!— tarė jis tapytojui.— Negalėjau kęsti tų banalių moterų ir misterio Džonso. Ak, ta „pusseserė Betė" ir „mūsų pergalingoji respublikonų partija"! Linkolnas karste apsiverstų, jei pamatytų, kas čia darosi! Pagrindinė arbatėlės tema: rezervacijos agentas atsargos majoras Džonsas vyksta į Sen Luisą, kad galėtų ramiai leisti savo pinigus! Reikėtų įstatymu uždrausti tokį neatsakingumą. Kada gi įveiksime šitokį šeimininkavimo būdą, ėdantį mūsų visuo-

menę nuo pat pilietinio karo metų. Argi dėl to dirbome ir kovojome?

— Jūs pasakėte mano mintis, misteri Braunai! Tačiau jūs asmeniškai dirbate tokį darbą, kurio pagrindinis elementas — tikslumas.

— Tur būt, jau seniai skaitėte laikraščius, misteri Morisai? Geležinkeliuose įvyksta daug nelaimingų atsitikimų. To nepateisinsi vien indėnais. Tai mūsų skuboto darbo ir pelno vaikymosi rezultatas. Tikras skandalas! Džiaugiuosi, jog mes bendraminčiai. Dabar, tiesa, mudu vienu du nieko nepakeisime. Tikėkimės gero iš ateinančių rinkimų. Kurgi tas indėnas, su kuriuo norėjau pakalbėti?

Ilgoji Ietis atsistojo.

— Aš atvesiu.

Šajenas atvedė indėną po dešimties minučių. Tai buvo aukštas lieknas žmogus, virš trisdešimties metų amžiaus. Jis dėvėjo indėniškai išsiuvinėtą odinį švarką, aksomines kelnes, plaukus buvo persirišęs žalia juosta.

— Tai Tobijas, kuris jau dveji metai tarnauja žvalgu Najobreros forte,— pristatė Šajenas.

— Vadinasi, ir tada ten buvo!— Džo Braunas pasiūlė indėnui cigarą, kurį jis noriai priėmė, tačiau neužsidegė, sėstis jis taip pat atsisakė.

— Kaip nori,— tarė susierzinęs inžinierius, pamatęs, kad svečio kaip reikiant neįvertino.— Aš ieškau Henrio. Girdėjai apie tokį?

— Taip.

— Henris prapuolė praeitą pavasarį. Vienas iš jį lydėjusių skautų, berods, buvo dakotų vadas Tokei Ito.

— Taip.

— Ar tai turi kokį nors ryšį su amunicijos gurguolės užpuolimu, apie kurios atvykimą turėjo pranešti Henris Najobreros forto komendantui?

— Taip.

— Ar žinai ką nors smulkiau?

— Nieko.

— O apskritai ar ką nors žinai?

— Aš manau, kad Henris miręs.

— Matei jo lavoną?

— Galimas daiktas.

— Kodėl negalėjai jo kaip reikiant atpažinti?

— Jis buvo kojotų ir erelių apdraskytas.

Džo Braunas stengėsi paslėpti savo susijaudinimą.

— Nuskalpuotas?

— Ne.

— Vadinasi, ne.

— Ne.

Džo Brauno cigaras baigėsi. Padėjęs jį į peleninę, dar paklausė:

— Tobijau, kur galėčiau surasti bent vieną gyvą žmogų, kuris ne tik žinotų apie Henrį, bet ir viską man papasakotų?

— Niekur.

— Kas užpuolė anais metais gurguolę?

— Lokės giminės karo vadas, kurį baltieji, jam dirbant skautu, anksčiau vadindavo Hariu arba Džeku. Dakotai jį vadino Tokei Ito.

— Haris? Skautas? Dakotas?— Džo Braunas pašoko nuo kėdės.— Gerai pažįstu! Ir jūs, Morisai, jį pažinote. Pamenat tą jaunyste žydintį vaikiną — skautą prie geležinkelio statybos? Jis kartą net man gyvybę išgelbėjo. Bet paskui...

— Paskui Rudoji Lapė nužudė Hario tėvą Matotaupą!

— Ir pats Haris nebegyvas?

— Jis buvo užmuštas,— pasakojo Morisas.— Po tėvo mirties jis grįžo į savo giminę. Pavasarį indėnai jį pasiuntė tartis į Najobreros fortą. Rudajai Lapei spaudžiant, jis buvo ten išdavikiškai suimtas ir rūsyje nužudytas. Dabar Džimas nebebijo Matotaupos sūnaus kraujo keršto.

— Tai bent kiaulystė!

Šūksnio tonas išdavė, kad Džo buvo nuoširdžiai pasipiktinęs.

Delavaras Tobijas tiriamai nužvelgė pro primerktas blakstienas visus tris vyrus iš eilės. Paskui paklausė:

— Argi negerai, kad jūsų priešas Haris Tokei Ito buvo išduotas, įkalintas ir užmuštas?

— Kas per kalba! — Moriso smilkiniuose iššoko mėlynos gyslelės.— Argi buvo kada nors gerai sąmokslas prieš parlamentarą?! Ar gerai, kai niekšiškai nužudomas belaisvis? Tikslas nepateisina priemonių.

Tobijas pasikeitė įdėmiu žvilgsniu su Ilgąja Ietimi. Jo akys buvo nepaprastai liūdnos. Paskui lyg niekur nieko pasakė:

— Kapitonas Ročas labai griežtas kapitonas.

— Šlykštus žmogus,— tarė Morisas.— Tai įrodė jo elgesys su majoru Smitu. Jis tiesiog nuvarė šį garbingą žmogų į kapus. Kiek tragedijų per paskutiniuosius dvejus metus! Užtat akcijų kursas vėl kyla!

Tobijas, norėdamas atkreipti į save dėmesį, krustelėjo.

— Nori ko nors paklausti?— pasiteiravo Morisas.

— Taip. Vadinasi, jūs netikite, kad baltaveidžiai visuomet teisūs?

— Deja, mes dažniau esame neteisūs.

— Kartais neteisūs, — patvirtino Tobijas. — Ir labai nepastabūs.

— Mes, aišku, neturime indėniškų ausų ir akių. Ką tu turi galvoje?

— Haris Tokei Ito gyvas.

— Ką?

— Gyvas.

— Kur? Ar tai galimas dalykas?

— Rūsyje.

— Bet juk tai turėtų būti žinoma! Kaipgi čia dabar? Tai panašu į pasaką! Pasakok!

— Jo kariai norėjo jį išlaisvinti. Kovos metu Rudoji Lapė įsakė dviems pasieniečiams įšokti į rūsį ir jį nužudyti. Kai viskas baigėsi, mes nuėjome į požemį ir, suradę Tokei Ito kraujo klane, pagalvojome, kad jis nebegyvas. Pasienietis Tomas, kuris su savo broliu ir Adamu Adamsonu pabėgo iš forto, apie tai papasakojo dakotams. Tomas, Teo ir jaunasis Adamas buvo iš tos pačios fermos ir laikėsi išvien. Jie rėmė Smitą ir norėjo išlaisvinti dakotų vadą, kuriam komendantas buvo garantavęs, kad iš forto išeis sveikas ir laisvas. Kai Ročas ėmė juos įtarinėti, vyrai pabėgo ir paskleidė gandą apie Tokei Ito mirtį. Niekas šios žinios nepaneigia. Tačiau Tokei Ito tebėra gyvas. Po kelių dienų ir naktų jis atgavo sąmonę, jo žaizdos pamažu užgijo. Jis dar gyvas.

— Juk apie tai turi žinoti visas fortas?

— Kas forte gyvena, žino.

— Kokia teise remdamasis Ročas laiko dakotą nelaisvėje? Ar apie jį pranešė aukštesnėms instancijoms?

— Pulkininkas Džekmanas pranešė, kad jis kol kas sulaikė Tokei Ito. Haris buvo giminės vadas ir vyriausiojo vado pasiuntinys, tačiau jis sudraskė sutartis, ant kurių dakotų vadai, atsisakydami teritorijų, buvo nupiešę savo totemus. Jį turėjo teisti Ilgųjų Peilių teismas. Taip pat norėta jį apkaltinti, kad, būdamas žvalgas, dezertyravęs iš tarnybos ir pabėgęs į savo giminę, kad užmušinėjęs Najobreros forto vyrus ir nužudęs Henrį, kad išpiovęs amunicijos gurguolės palydovus, kad esąs maištininkas ir teroristas. Pulkininkas Džekmanas siūlė jį nuteisti ir pakarti.

— Kodėl taip neįvyko?

— Į savo raportą Džekmanas dar negavo atsakymo, o Ročas, kad turėtų laisvas rankas, palaiko gandą, jog dakoto nebėra.

— Tačiau jaunasis dakotas tebegyvena! Ar kas nors apie tai pranešė?

— Niekas. Tokei Ito ilgai grasino fortui ir nukovė daug vyrų. Kurie išliko gyvi, nekenčia jo, nori, kad jis mirtų pamažu ir smarkiai kentėtų. Niekas kitas, išskyrus kapitoną Ročą, neturi teisės apie tai nei parašyti, nei pranešti. O pats jis šito nedaro, tikriausiai bijo ir nekenčia Tokei Ito labiau už kitus.

— Jei aš nuvykčiau, ar galėčiau paklausinėti belaisvį, ką jis žino apie Henrio mirtį?

— Ne. Kapitonas Ročas jokiu būdu neleis kalbėtis su kaliniu.

— Tai kas dabar bus?

— Dakotas mirs.

— Ciniška žmogžudystė! Braunai, mes turime tam užkirsti kelią. Tokei Ito kovojo už savo tautą. Mes negalime jo teisti! Jis ne nusikaltėlis!

— Sutinku su jumis, Morisai. Tačiau visiškai beprasmiška ko nors griebtis. Haris atsidūrė ne teisingumo, o mirtinų priešų rankose. Vos tik pajudėsime, jie tuoj pat su juo susidoros.

— Nesutinku. Jei savo bičiuliams dakotams, kurių palapinėse dažnai svečiuodavausi, aš negaliu nieko padėti, tai nors šiuo atveju pakelsiu balsą. Nors ir Vašingtoną tektų pasiekti! Į Džekmano raportą dar neatsakyta, vadinasi, dar ne vėlu!

Braunas ir Tobijas pažvelgė nustebusiomis akimis į dailininką.

— Jūs tikras svajotojas, Morisai, — pasakė Braunas,— tačiau elkitės taip, kaip jums liepia sąžinė. Aš norėjau surasti Henrį. Dabar įsitikinau, kad jis miręs. Jūs norite išgelbėti žmogų, kuris jį nužudė. Mūsų pokalbio rezultatas daugiau, negu stulbinantis. Jūs mokate svajoti, Morisai... Aš irgi norėčiau pasvajoti apie ką nors kitą, negu bėgiai, viadukai, planai...

— Jums reikia žmonių.

— Vieno žmogaus... Nors vieno!

— Kuris būtų vienmintis...

Braunas mostelėjo ranka.

— Vienmintis! Gal turite omenyje Henrį? Tiesa, aš atkeliavau į šį kraštą, kad sužinočiau, kur ir kaip jis baigė savo karjerą. Tikriau, kur ir kaip išsikvėpė jo kūnas, apie kurį aš kartais pagalvodavau, jog jame slypi jauna, ugninga dvasia... Aš jau seniai girdėjau, kad jis...— Braunas stabtelėjo, paskui tyliai kalbėjo toliau: — Henris pavirto mažu niekšeliu, intrigantu. Jis tik nebuvo toks apsukrus, kaip kapitonas Ročas. Be to, per daug susibičiuliavo su stikliuku. Aš myliu tik prisiminimą, pakrikštytą Henrio vardu. Aš likau vienišas.

Morisas neprieštaravo. Jis įpylė Džo Braunui viskio.

— Dabar vėl imuosi darbo, — inžinierius pakeitė toną.— Tiesiamas šiaurinis transkontinentinis geležinkelis. Rytoj paliksiu šiuos ramius, apsamanojusius barakus ir keliausiu ten, kur tebestūgauja vėtros.

— O aš pradėsiu kovą už vieną žmogų,— tarė sau Morisas.— Kas kad mano balsas silpnas, o mano ginklas — tik plunksna; kas kad kovosiu tik dėl jauno dakoto, kuris išmoko mūsų neapkęsti ir kuris ne vieną iš mūsų nukovė... Jį sutikau tėvo palapinėje, kai jis tebesidžiaugė vaikyste. Tai buvo taurūs žmonės...

TURINYS

ЛИЗЕЛОТТА ВЕЛЬСКОПФ-ГЕНРИХ
МОЛОДОЙ ВОЖДЬ
На литовском языке

Перевел с немецкого Повилас Бурба
Издательство «Вага», Вильнюс, пр. Ленина 50

LIZELOTĖ VELSKOPF-HENRICH
JAUNASIS VADAS

Redaktorius *T. Četrauskas.* Viršelis dail. *T. Kazimirienienės* ir *V. Bačėno.* Techn. redaktorius *D. Jakubonis.* Korektorė *L. Greblikienė* * Duota rinkti 1975.I.16. Pasirašyta spaudai 1975.III.13. Leidinio Nr. 7950. Spaudos popierius Nr. 2, formatas 84×108 1/16 — 4 pop. l.=13,4 sp. l.; 15,9 leid. l. 30 000 egz. Užsak. Nr. 220. Kaina 94 kp

„Vagos" leidykla, Vilnius, Lenino pr. 50
Spaudė „Vaizdo" spaustuvė, Vilnius, Strazdelio 1

V $\frac{0763—148}{M\ 852(10)—75}$ 243—75

U (Vok.)
Ve-102